

B
BIBLIOTECA POLIROM

Tracy Chevalier

Albastru
pur

POLIROM

PROZĂ XXI

**Tracy Chevalier este autoarea
bestseller-urilor *Fata cu cerceș de perle*
și *Îngeri căzători*.**

„Alunecând continuu din prezent în trecut, din America zilelor noastre în Franța hughenotilor și a vrăjitoarelor, ***Albastru pur*** anunță romanul care avea să-i aducă lui Tracy Chevalier consacrarea internațională: *Fata cu cerceș de perle*.”

Publishers Weekly

„La fel ca în *Fata cu cerceș de perle*, în ***Albastru pur*** Tracy Chevalier reînvie epoci și locuri depărtate, cu o eleganță și o strălucire unice.”

People

„Tracy Chevalier e înzestrată cu acel talent neobișnuit de a conferi trecutului o semnificație actuală.”

Seattle Times

„Primul roman al lui Tracy Chevalier este un triumf!”

Time Out

„Într-un amestec antrenant de povestire istorică și roman polițist, destinele tragice ale celor două eroine se împletesc sfidând trecerea secolelor.”

Los Angeles Times

EDITURA POLIROM

ISBN 973-681-569-2

9 789736 815690

www.polirom.ro

Seria de literatură universală a BIBLIOTECII POLIROM
este coordonată de Denisa Comănescu.

Tracy Chevalier, *The Virgin Blue*

Copyright © Tracy Chevalier, 1997

© 2004 by Editura POLIROM, pentru prezenta traducere

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4 ; P.O. BOX 266, 700506

București, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33, O.P. 37 ;

P.O. BOX 1-728, 030174

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României :

CHEVALIER, TRACY

Albastru pur/Tracy Chevalier;

trad. și note de Fraga Cusin – Iași: Polirom, 2004

384 p., 18 cm (Biblioteca Polirom. Proză XXI)

ISBN: 973-681- 569-2

I. Cusin, Fraga (trad.)

821.111-31=135.1

Printed in ROMANIA

Tracy Chevalier

Albastru pur

Traducere și note de Fraga Cusin

POLIROM

2004

Tracy Chevalier s-a născut în 1962 și a copilărit în Washington, DC. Părăsește Statele Unite în 1984, stabilindu-se în Anglia. După ce lucrează câțiva ani ca redactor, obține masteratul în literatură la University of East Anglia. Debutează în 1997 cu romanul *Albastru pur*, care s-a bucurat imediat de un succes răsunător. Doi ani mai târziu îi apare *Fata cu cerceș de perle*, considerat de *Publishers Weekly* „un fenomen editorial” și care atinge în scurt timp cifra record de un milion de exemplare! În anul 2000, lanțul de librării Barnes&Noble îi acordă premiul pentru una dintre cele mai bine vândute cărți în S.U.A. Romanul este recompensat cu premiul cititorilor revistelor *People*, *Time* și *Elle*. În anul 2001 publică un al treilea roman, *Îngeri căzători*, frescă a Angliei eduardiene, aflat luni întregi pe lista de *bestseller*-uri din Anglia și S.U.A. În 2003 îi apare romanul *Doamna cu licornul*. Tracy Chevalier a adus un suflu nou romanului de atmosferă, în care reconstituirea istorică îi fascinează pe cititorii de toate gusturile, de la rafinați până la adolescenți.

Roman de inspirație istorică, *Albastru pur* este povestea fascinantă a două femei născute la distanță de câteva secole, pe care le leagă o moștenire ancestrală. Ella Turner se mută în sud-vestul Franței cu soțul ei și face eforturi să se integreze în comunitatea închisă din orașul în care s-a mutat. Își reia chiar numele anterior de Tournier, își reîmpropătează cunoștințele de franceză din liceu. Viața Ellei, izolată și singură, începe să fie tulburată de viziuni stranii.

Din opera lui Tracy Chevalier, în colecția „Biblioteca Polirom” au apărut *Fata cu cerceș de perle* (2003), *Albastru pur* (2003). În pregătire: *Doamna cu licornul*.

Acest roman este în totalitate o operă de ficțiune. Numele, personajele și întâmplările descrise în el sunt rodul imaginației autoarei. Orice asemănare cu persoane în viață sau decedate, evenimente sau localități reale este cu totul întâmplătoare.

Lui Jonathan

Tot așa cum galbenul este întotdeauna asociat cu lumina, se poate spune și că albastrul aduce cu el și un principiu al întunericului. Această culoare are un efect special și aproape indescriptibil asupra ochiului. Pe scara culorilor este una puternică, însă de partea negativă, și la maximum de puritate este, cum s-ar zice, o negație stimulatorie. Aspectul său este deci un fel de contradicție între excitație și calm.

Goethe, *Teoria culorilor*

Fecioara

O chema Isabelle și, pe când era fetiță, părul ei și-a schimbat culoarea în tot atâta timp cât îi trebuie unei păsări să-și cheme perechea.

În vara aceea, ducele de l'Aigle a adus de la Paris o statuie a Fecioarei cu Pruncul și un vas cu vopsea pentru firida de deasupra ușii de la biserică. În ziua când a fost instalată statuia, a fost sărbătoare în sat. Isabelle stătea așezată la picioarele unei scări și-l urmărea pe Jean Tournier, care vopsea firida cu un albastru intens, culoarea cerului senin de seară. Când a terminat, soarele s-a arătat de după un perete de nori și a luminat albastrul atât de puternic, încât Isabelle și-a împreunat mâinile pe după ceafă și și-a strâns umerii spre piept. Când au ajuns la ea, razele soarelui i-au împodobit părul cu o aureolă de aramă care a rămas acolo și după ce soarele a dispărut. Din acea zi i s-a spus La Rousse¹, după Fecioara Maria.

Porecla a încetat să mai fie una afectuoasă câțiva ani mai târziu, atunci când a sosit în sat Monsieur Marcel, cu mâini bătătorite, pătate de tanin, și cuvinte împrumutate de la Calvin. În

1. Roșcata (fr.).

prima lui predică, ținută în pădure, departe de privirile preotului din sat, el le-a spus oamenilor că Fecioara le îngreădea calea spre Adevăr.

— La Rousse a fost pângărită de statui, de lumânări, de podoabe. E murdărită! proclamă el. Ea stă între voi și Dumnezeu!

Sătenii se întoarseră să se holbeze la Isabelle. Copila îi strânse brațul mamei.

Cum de știe el? se întrebă ea. Numai Maman știe.

Mama ei nu i-ar fi spus acelui om că în acea zi Isabelle începuse să sângereze și acum avea o pânză groasă legată între picioare și un pumn dureros în stomac. *Les fleurs*, așa le numise mama, flori speciale de la Dumnezeu, un dar despre care nu trebuia să vorbească, pentru că acest dar o făcea deosebită. Se uită în sus, la mama ei, care se încrunta la Monsieur Marcel și deschisese gura, gata să vorbească. Isabelle îi încheștă brațul și Maman închise gura, strângând din buze.

După aceea s-a întors acasă, mergând între mama și sora ei, Marie, cu frații lor gemeni pășind mai încet, în spate. Ceilalți copii din sat au rămas la început în urma lor, vorbind în șoaptă. În cele din urmă un băiat pe care curiozitatea îl făcea îndrăzneț a venit în fugă și și-a înfipt mâna în părul lui Isabelle.

— L-ai auzit, La Rousse? Ești murdară! i-a strigat el.

Isabelle a scos un țipăt. Petit Henri și Gérard au sărit s-o apere, bucuroși că pot fi în sfârșit de folos.

De a doua zi și cu mult înaintea altor fete de vârsta ei, Isabelle a început să poarte o năframă

înfășurată în jurul capului, nelăsând la vedere nici o șuviță de păr castaniu.

Când Isabelle a ajuns la vârsta de paisprezece ani, pe un teren însorit de lângă casă creșteau deja doi chiparoși. Petit Henri și Gérard se duseseră după fiecare din ei tocmai la Barre-les-Cèvennes, două zile de mers pe jos.

Primul copac era al lui Marie. Pântecele ei crescuse atât de mult, încât toate femeile din sat spuneau că probabil o să facă gemeni, dar degetele cercetătoare ale lui Maman simțeau doar un singur cap, însă unul mare. Maman era îngrijorată din pricina mărimii acelui cap.

— Aș vrea să *fie* gemeni, îi șoptea ea lui Isabelle. Ar fi mai ușor.

Când a sosit vremea, Maman i-a scos afară din casă pe toți bărbații: soț, tată, frați. Era o noapte cu frig mușcător. Un vânt puternic împingea zăpada în troiene pe casă, pe zidurile de piatră, pe mănunchiurile de secară uscată. Bărbații nu se prea îndemnau să plece de lângă foc, asta până când au auzit primul strigăt al lui Marie. Bărbați voinici, obișnuiți cu sunetele scoase de porcii înjunghiați, ei au luat-o la sănătoasa de îndată ce-au auzit strigăt omenesc.

Isabelle o mai ajutase pe mama ei la nașteri și altă dată, însă întotdeauna în prezența altor femei care veneau în vizită, cântau și spuneau povești. Acum frigul le ținuse departe și ea era singură cu Maman. Se uita la sora ei cum tremura și asuda și țipa, imobilizată sub un pântec enorm. Pe chipul concentrat al mamei se citea îngrijorarea. Vorbea puțin.

Toată noaptea, Isabelle a ținut-o pe Marie de mână, strângând-o în timpul contracțiilor, și i-a șters fruntea cu o pânză umedă. S-a rugat pentru ea, implorându-le în gând pe Sfânta Fecioară și pe Sfânta Margareta să-i ocrotească sora și simțindu-se vinovată în tot timpul acesta: Monsieur Marcel le spusese că Fecioara și toți sfinții erau neputincioși și nu trebuiau invocați. Acum nici una dintre vorbele lui n-o mângâiau. Doar vechile rugăciuni însemnau ceva.

— Capul e prea mare, a rostit Maman în cele din urmă. Trebuie să tăiem.

— *Non, Maman*, au șoptit la unison Marie și Isabelle.

Ochii lui Marie erau rătăciți și dilatați. În disperare, ea a început să împingă din nou, plângând și gâfâind. Isabelle auzi sunetul cărnii sfâșiate. Marie țipă, apoi rămase nemișcată și cenușie la chip. Capul apărură într-un râu de sânge, negru și schimonosit, iar când Maman trase pruncul afară, acesta era deja mort, cu cordonul ombilical strâns înfășurat în jurul gâtului. Era fată.

Bărbații s-au întors când au văzut focul cu fumul de la paiele însângerate ridicându-se în vâlătuci înalți în aerul dimineții.

Au îngropat mama și pruncul într-un loc însorit, unde îi plăcuse lui Marie să stea când era cald. Chiparosul a fost sădit peste inima ei.

De la sânge, pe podea a rămas o dâră ca o umbră, care n-a putut fi ștearsă cu nimic, oricât au curățat și au frecat.

Al doilea copac a fost sădit în vara următoare.

Era în amurg, ceasul la care se arată lupii. Nu era vremea potrivită pentru ca femeile să

umblă singure. Maman și Isabelle fuseseră la o naștere la Felgérrolles. Mama și pruncul supraviețuiseră, întrerupând un lung șir de morți, care începuse cu Marie și fetița ei. În seara asta cele două zăboviseră mai mult, îngrijindu-i pe mamă și pe nou-născut, ascultând cântecele și sporovăiala celorlalte femei, și așa s-a făcut că soarele coborâse deja dincolo de Mont Lozere când Maman, neținând seama de avertismente și de invitația de a rămâne peste noapte, s-a pornit cu ea spre casă.

Lupul stătea întins de-a curmezișul cărării, parcă așteptându-le. S-au oprit și și-au pus traistele jos, închinându-se. Lupul nu s-a mișcat. L-au privit o clipă, apoi Maman și-a luat traista și a făcut un pas spre el. Lupul s-a ridicat și Isabelle a putut vedea, chiar și prin întuneric, că era slab, cu blana lui cenușie jigărită. Ochii îi luceau galben, de parcă în spatele lor ar fi ars o lumânare, iar fiara a făcut un salt împleticit, dezechilibrat. Abia când a ajuns atât de aproape că Maman ar fi putut să-i atingă blana slinoasă, numai să fi întins mâna, Isabelle a văzut spuma din jurul botului și a înțeles. Toată lumea văzuse animale atinse de turbare: câini alergând aiurea, cu botul în spume, cu o uitătură rea, pe care n-o mai avuseseră, cu un lătrat răgușit. Țâștia se fereau de apă și cea mai sigură apărare împotriva lor, pe lângă o secure, era o căldare plină ochi. Maman și Isabelle n-aveau nimic la ele, doar ierburi de leac, fâșii de pânză și un cuțit.

Când lupul a sărit, Maman și-a ridicat instinctiv brațul, câștigând douăzeci de zile de viață, dar dorindu-și după aceea să-l fi lăsat să-i sfâșie beregata, rapid și fără suferință. Când s-a lăsat

iar pe cele patru labe și sângele a început să
șiroiască pe brațul lui Maman, lupul s-a uitat
scurt la Isabelle și a dispărut în întuneric, fără
un sunet.

În timp ce Maman le povestea bărbatului și
băieților ei despre lupul cu lumânări aprinse în
ochi, Isabelle i-a curățat rana cu apă fiartă cu
traista-ciobanului și, înainte de a lega brațul cu
lână moale, a pus deasupra pânză de păianjen.
Maman n-a vrut să stea liniștită, insistând să-și
culeagă prunele, lucrând în grădina de zarzavat
și continuând să se poarte ca și cum n-ar fi văzut
adevărul lucind în ochii lupului. După o zi, ante-
brațul i se umflase și ajunsese cât partea de sus
a brațului, iar carnea din jurul rănii se înnegrise.
Isabelle a făcut o omletă în care a pus rozmarin
și salvie și a rostit o rugăciune mută deasupra
ei. Când i-a adus-o mamei, a început să plângă.
Maman a luat blidul din mâinile ei și a mâncat
fără să șovăie, cu ochii la Isabelle și simțind gustul
morții în salvie, până când a terminat omleta.

Cincisprezece zile mai târziu, pe când bea
apă, gâtlejul a început să i se contracte în
spasme, azvârlindu-i apa înapoi pe rochie. S-a
uitat la pata întunecată care i se întindea pe
piept, apoi s-a așezat sub soarele de vară târzie,
pe banca de lângă ușă.

Febra a venit rapid și cu atâta violență, încât
Isabelle se ruga să vină moartea tot atât de
repede, ca s-o elibereze. Dar Maman s-a luptat,
asudând și strigând în delirul ei, timp de patru
zile. În ultima zi, când preotul din Le Pont de
Montvert a sosit să săvârșească ultimele ritualuri,
Isabelle a ținut o mătură de-a curmezișul ușii și
l-a scuipat până când a plecat. Doar când a venit

Monsieur Marcel a dat drumul la mătură și l-a lăsat să treacă.

Patru zile mai târziu, gemenii se întorceau cu al doilea chiparos.

Mulțimea strânsă în fața bisericii nu era obișnuită cu triumful, nici nu se pricepea cum să sărbătorească. Preotul plecase în sfârșit, pe furiș, cu trei zile mai înainte. Acum erau toți siguri că plecase – tăietorul de lemne Pierre La Forêt îl văzuse la depărtare de mai mulți kilometri, cărându-și în spinare cât putuse duce din avutul său.

Zăpada iernii timpurii acoperea părțile netede de pământ cu o pojghiță subțire, prin care se ițeau pe alocuri frunze și pietre. Avea să vină mai multă, căci la nord, dincolo de culmile lui Mont Lozère, cerul era de culoarea plumbului. Un strat alb se întindea pe țiglele groase, de granit, ale acoperișului bisericii. Clădirea era goală. De la vremea recoltei, aici nu se mai ținuse nici o slujbă: pe măsură ce Monsieur Marcel și adeptii lui deveneau tot mai siguri pe ei, la biserică veneau tot mai puțini credincioși.

Isabelle stătea printre megieși, ascultându-l pe Monsieur Marcel, care se plimba în sus și în jos prin fața ușii, cu părul său argintiu și cu un aer sever în hainele sale negre. Doar mâinile pătate cu roșu îi subminau înfățișarea autoritară, remindindu-le oamenilor că, la urma urmei, era un simplu cizmar.

Când a început să vorbească, și-a fixat privirea într-un punct deasupra mulțimii.

— Acest lăcaș de închinăciune a fost un loc al pierzaniei. Acum el se află în mâini sigure. Se află în mâinile *voastre*.

A făcut un gest cu mâna în față, ca și cum ar fi semănat. Din mulțime s-a ridicat un murmur.

— Trebuie curățat, a continuat el. Curățat de păcatul lui, de acești idoli.

Acum făcu alt semn cu mâna, arătând la clădirea din spatele lui. Isabelle privi în sus, la Fecioară. Albastrul din spatele statuii pălise, dar tot mai avea puterea s-o emoționeze. Își atinsese deja fruntea și pieptul înainte de a-și da seama de ce face și de-a reuși să se oprească, fără să termine crucea. Aruncă o privire în jur, să vadă dacă gestul îi fusese observat. Dar vecinii ei se uitau la Monsieur Marcel și-i rosteau numele, în timp ce el trecea cu pași mari printre ei, mergând mai departe în susul dealului, spre marginea norului întunecat, cu mâinile-i tăbăcite strânse la spate. N-a privit în urmă.

Când a dispărut, mulțimea a devenit mai zgomotoasă, mai agitată. Cineva a strigat „Fereastra!“ Strigătul a fost preluat de ceilalți. Deasupra ușii, într-o mică fereastră circulară, era fixată singura bucată de sticlă pe care o văzuseră vreodată. Ducele de l'Aigle o instalase sub firidă cu trei veri în urmă, chiar înainte de a fi fost atins de Adevărul lui Calvin. Din afară, fereastra era de un maroniu întunecat, dar dinăuntru se vedea verde și galbenă și albastră, cu un mic punct de roșu în mâna Evei. Păcatul. Isabelle nu intrase în biserică de multă vreme, dar își amintea bine scena, dorința de pe chipul Evei, zâmbetul șarpei, rușinea lui Adam.

Dacă oamenii ar mai fi văzut-o încă o dată cu soarele aprinzând culorile ca pe un câmp plin cu flori de vară, frumusețea ei ar fi putut s-o salveze. Dar soare nu era și nici în biserică nu se putea

intra: preotul pusese un lacăt mare pe zăvorul de la uşă. Nu mai văzuseră așa ceva până atunci. Câțiva bărbați îl cercetaseră și trăsaseră de el, neștiind sigur cum funcționează. Ar fi trebuit lucrat cu un topor, cu grijă, să nu-l strice.

Nu îndrăzneau doar pentru că știau ce valoare avea geamul. Aparținea ducelui, căruia îi datorau o pătrime din recoltele lor, iar în schimb se bucurau de protecție și de o vorbă bună șoptită în urechea regelui. Geamul și statuia erau daruri de la el. Ar fi putut să țină încă la ele.

Nimeni n-a știut precis cine a aruncat piatra, deși după aceea câțiva au susținut că ei au făcut-o. Piatra a lovit în mijloc și geamul s-a sfărâmat pe loc. Sunetul a fost atât de ciudat, că mulțimea a amuțit. Nimeni nu mai auzise până atunci cum se sparge sticla.

În acel moment de acalmie, un băiat a alergat și a cules de pe jos un ciob de sticlă, apoi a urlat și l-a azvârlit iar.

— M-a mușcat! a strigat el, ținând în sus un deget însângerat.

Strigătele au reînceput. Mama băiatului l-a smuls de-acolo, lipindu-l strâns de ea.

— Diavolul! a țipat ea. A fost diavolul!

Etienne Tournier, cu părul ca fânul pârjolit, a pășit în față cu o greblă cu coadă lungă. S-a uitat în spate, la fratele lui mai mare, Jacques, care a dat aprobator din cap. Etienne a privit în sus, la statuie, și a strigat tare:

— La Rousse!

Mulțimea s-a tălăzuit, trăgându-se în lături, așa încât Isabelle a rămas singură. Etienne s-a întors pe călcâie, cu un rânjet pe față și cu ochii-i

de un albastru pal privind-o apăsător, ca niște mâini ce-i strângeau trupul.

Flăcăul și-a lăsat mâna să alunece în jos, pe coada greblei, și a ridicat-o, lăsând apoi colții de metal să plutească în aer și să coboare în fața ei. Cei doi s-au privit fix în ochi. Mulțimea amuțise. În cele din urmă Isabelle a apucat colții greblei. Cum țineau, și ea, și el, fiecare de câte un capăt al greblei, fata a simțit că i se aprinde un foc sub pânțele.

El a zâmbit și i-a dat drumul din strânsoare, iar coada greblei a lovit pământul. Isabelle a apucat-o și a început să-și plimbe mâinile în lungul ei, ridicând în aer capătul cu colții, până când a ajuns lângă flăcău. Când fata s-a uitat în sus, la Fecioară, el a făcut un pas înapoi și a dispărut de lângă ea. Fata simțea apăsarea mulțimii, oamenii strânși iar unul în altul, agitați, murmurând.

— Dă-i drumul, La Rousse! a strigat careva. Fă-o!

În mulțime, frații lui Isabelle stăteau cu ochii în pământ. Pe tatăl ei nu-l vedea, însă chiar dacă era și el acolo, tot n-o putea ajuta.

A tras adânc aer în piept și a ridicat grebla. Mișcarea ei a fost însoțită de un strigăt care a făcut să-i tremure brațul. A lăsat colții greblei să poposească în stânga firidei și s-a uitat în jur, la masa de fețe roșii, ce păreau acum de nerecunoscut, aspre și reci. A ridicat grebla, a proptit-o de baza statuii și a împins. Statuia nu s-a clintit.

Strigătele s-au întetit în timp ce ea a început să împingă mai tare, cu ochii împăienjeniți de lacrimi. Pruncul se uita înspre cerul îndepărtat,

dar Isabelle simțea privirea Fecioarei ațintită asupra ei.

— Iartă-mă, a șoptit ea.

Apoi a tras grebla înapoi și a repezit-o cu toată puterea asupra statuii. Metalul a lovit piatra, scoțând un sunet surd, și fața Fecioarei s-a făcut fărâme, care s-au năruit peste Isabelle, smulgând mulțimii chiote de râs. Cu disperare, a repezit iar grebla. Mortarul s-a desprins în urma loviturii și statuia s-a clătinat puțin.

— Încă o dată, La Rousse! a zbierat o femeie.

Nu mai pot încă o dată, și-a spus Isabelle, însă vederea fețelor roșii a făcut-o să lovească din nou. Statuia a început să se legene – femeia fără chip își legăna pruncul în brațe. Apoi s-a înclinat înainte și a căzut. Capul Fecioarei a atins primul pământul și s-a zdrobit. Apoi a căzut, cu o bufnitură, și trupul. În impactul căderii, Pruncul s-a desprins de mama sa și a rămas pe pământ, cu ochii în sus. Isabelle a dat drumul greblei și și-a acoperit fața cu palmele. Se auzeau aclamații puternice și fluierături și mulțimea a dat năvală să înconjoare statuia sfărâmată.

Când Isabelle și-a luat mâinile de la ochi, Etienne stătea în fața ei. I-a zâmbit triumfător, s-a aplecat spre ea și i-a strâns sânii în palme. Apoi flăcăul s-a alăturat mulțimii și a început să arunce cu balegă în firida albastră.

N-am să mai văd niciodată o asemenea culoare, și-a spus ea.

Petit Henri și Gérard n-au fost greu de convinși. Deși Isabelle dădea vina pe puterea de convingere a lui Monsieur Marcel, în adâncul

inimii ştia că ei ar fi plecat oricum, chiar şi fără cuvintele lui mieroase.

— Dumnezeu îşi va trimite zâmbetul asupra voastră, le spusese el solemn. El v-a ales pe voi pentru acest război. Să luptaţi pentru Domnul vostru, pentru religia voastră, pentru libertatea voastră. Când vă veţi întoarce, veţi fi bărbaţi viteji şi puternici.

— Dacă vă veţi mai întoarce, a mormăit supărat Henri du Moulin, cuvinte pe care doar Isabelle le-a auzit.

Bărbatul avea în arendă două culturi de secară, două de cartofi şi o minunată livadă de castani. Creştea porci şi o turmă de capre. Avea nevoie de fiii săi; nu putea să muncească pământul dacă nu-i rămânea să-l ajute decât fiică-sa.

— Am să însămânţez mai puţine pământuri, i-a spus el lui Isabelle. Doar unul cu secară – şi am să renunţ la o parte din turmă şi la câţiva porci. Pe urmă o să am nevoie doar de un lot de cartofi ca să-i hrănesc. Pot să iau iarăşi mai multe animale când s-or întoarce gemenii.

N-or să se întoarcă, se gândea ea. Văzuse lumina din ochii lor când au plecat cu alţi băieţi de la Mont Lozère. Aveau să se ducă la Toulouse, la Paris, la Geneva, să-l vadă pe Calvin. Aveau să se ducă în Spania, unde pielea oamenilor e neagră, sau la oceanul de la marginea lumii. Dar aici nu; nu vor veni înapoi aici.

Într-o seară, când tatăl ei stătea lângă foc, ascuţind un brăzdar, şi-a făcut curaj.

— Papa, a îndrăznit ea, aş putea să mă mărit, să trăim aici şi să muncim cu tine.

Cu un cuvânt, el a oprit-o.

— Cu cine? a întrebat, lăsând gresia să poposească deasupra brăzdarului.

Fără sunetul ritmic al metalului frecat de piatră, în cameră s-a lăsat liniștea.

Ea și-a întors fața într-o parte.

— Suntem singuri, tu și cu mine, *ma petite*.

Tonul îi era blând.

— Dar Dumnezeu e mai îndurător decât îți închipui tu.

Isabelle își încleștă mâna pe gât, emoționată, purtând încă în gură gustul împărtășaniei – pâine rugoasă, uscată, care-i rămăsese undeva în gât multă vreme după ce-o înghițise. Etienne întinse mâna și-o trase de năframă. Îi găsi capătul, și-l înfășură pe mână și smuci brusc. Fata începu să se rotească, desfășurându-se din năframă. Părul i se despletea și prin fața ochilor i se perindau ba Etienne, cu un zâmbet întunecat pe chip, ba castanii tatălui ei, cu fructe mici și necoapte și de neatins.

Când se eliberă din năframă, se poticni, se reechilibra, șovăi. Era cu fața la el, dar se trase înapoi. El o ajunse din două salturi, o răsturnă și se prăvăli peste ea. Cu o mână îi săltă rochia, iar cealaltă se afundă în părul ei, cu degetele răsfirate, lunecând spre vârfuri ca un pieptene, înfășurându-i-se în plete așa cum făcuse cu o clipă mai înainte cu năframa, până când pumnul său ajunse să se sprijine de ceafa ei.

— La Rousse, murmură el. De multă vreme mă ocolești. Ești gata?

Isabelle șovăi, apoi dădu din cap că da. Etienne îi trase capul pe spate, ținându-i mâna în păr, ca să-i ridice bărbia și să-i apropie gura de a lui.

Dar încă mai păstrez în gură împărtășania de la Pogorârea Sfântului Duh, gândi ea, și asta este Păcat.

De la Mont Lozère până la Florac, familia Tournier era singura care avea o Biblie. Isabelle o văzuse la slujbele religioase, când Jean Tournier o aducea înfășurată în pânză și i-o înmâna ceremonios lui Monsieur Marcel. Apoi o veghea agitat cât ținea slujba. Îl costase mult.

Monsieur Marcel își împreuna degetele și ținea cartea în culcușul brațelor, sprijinită de arcul burdihanului său. În timp ce citea, se legăna de pe o parte pe alta ca un om beat, deși Isabelle știa că nu putea fi beat, întrucât el însuși interzisese vinul. Ochii lui se mișcau în sus și în jos și cuvintele îi apăreau în gură, dar pentru ea era un mister cum ajungeau ele acolo.

Odată Adevărul înstăpânit înăuntrul vechii biserici, Monsieur Marcel a comandat o Biblie la Lyon, iar tatăl lui Isabelle a construit un stativ de lemn pentru ea. Apoi Biblia familiei Tournier n-a mai fost văzută, cu toate că Etienne încă se mai lăuda cu ea.

— De unde vin cuvintele? l-a întrebat Isabelle într-o zi, după slujbă, fără să observe privirile ațintite asupra lor ori fulgerele din ochii mamei lui Etienne, Hannah. Cum le ia din Biblie Monsieur Marcel?

Etienne plimba o piatră dintr-o mână într-alta. O azvârli și piatra se opri cu un foșnet în frunziș.

— Cuvintele zboară, i-a răspuns el serios. El deschide gura și semnele negre de pe pagină zboară în gura lui așa de repede, că nu le poți vedea. Pe urmă el le scuiță afară.

— Tu știi să citești?

— Nu, dar știu să scriu.

— Ce scrii?

— Îmi scriu numele. Și pot să scriu și numele tău, a adăugat el cu convingere.

— Arată-mi. Învăță-mă și pe mine.

Etienne a zâmbit, arătându-și dinții pe jumătate. Și-a înfipt mâna în fusta ei și a tras.

— Am să te învăț, dar trebuie să plătești, a zis el moale, mijindu-și ochii până când albastrul lor abia de se mai zărea.

Era iarăși Păcatul: frunze de castan foșnind uscat în urechile ei, frică și durere, dar și bucuria sălbatică de a simți pământul sub ea și greutatea trupului lui deasupra ei.

— Da, a zis ea în cele din urmă, privind într-o parte. Dar mai întâi arată-mi.

Flăcăul a trebuit să adune materialele în taină: pana de la un vânturel, cu vârful tăiat și ascuțit; peticul de pergament furat din colțul unei pagini din Biblie; o ciupercă uscată care, amestecată cu apă pe o bucată de ardezie, dădea o zeamă neagră. Apoi a dus-o sus, pe munte, departe de fermele lor, la un bolovan de granit cu suprafața netedă, care-i ajungea fetei până la brâu. Se sprijiniră de el.

În chip miraculos, el desenă șase semne pentru a forma ET.

Isabelle se uită uimită.

— Vreau să-mi scriu numele, spuse ea.

Etienne îi dădu pana și rămase în picioare în spatele ei, cu tot trupul lipit de ea. Fata îi simți umflătura tare de sub stomac și o străbătu un fior de dorință plină de spaimă. El își puse mâna peste a ei și o conduse întâi la cerneală, apoi la

pergament, apăsându-i-o pentru a trasa cele șase semne. ET, scrise ea. Și compară cele două desene.

— Dar sunt la fel, spuse ea încurcată. Cum poate să însemne asta și numele tău și numele meu?

— Tu ai scris-o, așa că e numele tău. Nu știi? Cine-l scrie, al lui e.

— Dar... și se opri cu gura deschisă, așteptând ca semnele să-i zboare în gură.

Când a vorbit însă, de ieșit a ieșit numele lui, nu al ei.

— Acum trebuie să plătești, făcu Etienne, zâmbind.

O împinse peste bolovan, rămânând în picioare în spatele ei, îi trase fusta în sus și își dădu pantalonii jos. Îi desfăcu picioarele cu genunchii și cu mâna o ținu desfăcută, ca s-o poată pătrunde brusc, cu o mișcare iute. Isabelle se agăță strâns de bolovan, în timp ce Etienne se mișca peste ea. Apoi, cu un strigăt, el îi împinse umerii, aplecând-o înainte și lipind-o cu fața și cu pieptul de piatră.

După ce el se retrase, fata se ridică tremurând. Pergamentul i se lipise de obraz și acum cădea plutind la pământ. Etienne se uită la fața ei și rânji.

— Ți-ai scris numele pe față, îi zise el.

Isabelle nu mai fusese niciodată la ferma familiei Tournier, deși aceasta nu era departe de cea a tatălui ei, undeva în josul râului. Era cea mai mare fermă din zonă, în afară de cea a ducelui, care se întindea mai jos, în vale, la jumătate de zi de mers pe drumul spre Florac. Se zicea că fusese construită cu o sută de ani în urmă, cu

acareturi adăugate în timp: o cocină, o arie de treieriş, un acoperiş cu țigle în locul vechiului acoperiş de stuf. Jean și verișoara sa, Hannah, se căsătoriseră târziu, aveau doar trei copii, erau grijulii, puternici și distanți. Vizitele de seară la ei în băătăură erau rare.

Cu toată importanța lor, tatăl lui Isabelle nu-și ascunsese niciodată disprețul față de Tournieri.

— Se căsătoresc între ei, veri cu verișoare, se strâmba Henri du Moulin. Dau bani la biserică, dar n-ar da o castană mucegăită unui milog. Și se sărută de trei ori, ca și cum de două ori n-ar ajunge.

Ferma se întindea de-a lungul unei coaste în formă de L, cu intrarea în centru, orientată spre sud. Etienne o conduse înăuntru. Părinții lui și doi lucrători cu ziua semănau pe câmp; sora lui, Susanne, lucra la marginea grădinii de zarzavaturi.

Înăuntru fermei era tihnă și tăcere. Isabelle n-auzea decât grohăiturile înăbușite ale porcilor. Fata a admirat cocina și hambarul de două ori mai mare decât al tatălui ei. S-a oprit în încăperea unde se aduna toată familia, atingând ușor cu degetele masa lungă de lemn, ca și cum ar fi vrut să-și țină echilibrul. Camera era îngrijită, proaspăt măturată, iar pe pereți, în cârlige, la distanțe egale, atârnavau oale. Vatra, care ocupa o întreagă latură a încăperii, era atât de mare, că toată familia ei și familia Tournier ar fi putut sta înăuntru împreună – toată familia ei de dinainte de a începe să se împuțineze. Sora ei – moartă. Mama – moartă. Frații – soldați. Rămăseseră doar ea și tatăl ei.

— La Rousse.

Se întoarse, văzu ochii lui Etienne, saltul lui țăntoș, și se trase înapoi până când atinse piatra de granit cu spatele. El veni după ea și-i puse mâinile pe șolduri.

— Nu aici, zise ea. Nu în casa părinților tăi, pe vatră. Dacă mama ta...

Etienne își lăsă mâinile să cadă. Simpla referire la mama lui era de-ajuns ca să-l potolească.

— I-ai întrebato?

Nu răspunse. Umerii lui largi se lăsară în jos și flăcăul rămase cu ochii pironiți aiurea, într-un colț al camerei.

— Nu i-ai întrebato.

— În curând o să am douăzeci și cinci de ani și atunci am să pot face ce vreau. Atunci n-o să mai am nevoie de aprobarea lor.

Firește că ei nu vor să ne căsătorim, gânde Isabelle. Familia mea e săracă, n-avem nimic, iar ei sunt bogați, au o Biblie, un cal, știu să scrie... Se căsătoresc între ei, veri cu verișoare, sunt prieteni cu Monsieur Marcel. Jean Tournier este sindicul ducelui de l'Aigle, strânge dările de la noi. Nu vor accepta niciodată să aibă de fiică o fată pe care lumea o strigă La Rousse.

— Am putea locui cu tatăl meu, îi sugeră ea. Fără frații mei se descurcă greu. Are nevoie...

— Niciodată.

— Atunci trebuie să locuim aici.

— Da.

— Fără consimțământul lor.

Etienne se lăsă de pe un picior pe altul, se rezemă de masă, își încrucișă brațele. O privi în față.

— Dacă ei nu te plac, zise el domol, e numai vina ta, La Rousse.

Brațele lui Isabelle se crispară și tânăra strânse tare pumnii.

— N-am făcut nimic rău! strigă ea. Cred în Adevăr.

El zâmbi.

— Dar o iubești pe Fecioară, așa-i?

Ea își lăsă capul în jos, cu pumnii încă strânși.

— Și mama ta a fost vrăjitoare.

— Ce-ai spus? șopti ea.

— Lupul ăla care a mușcat-o pe mama ta a fost trimis de diavol s-o aducă la el. Și toți pruncii ăia care au murit.

Fata se încruntă la el.

— Tu crezi că mama mea a atras moartea asupra propriei sale fiice? Și asupra propriei ei nepoate?

— Când ai să fii nevasta mea, zise el, n-ai să fii moașă.

O luă de mână și o trase spre hambar, departe de vatra părinților lui.

— De ce mă vrei pe mine? întrebă ea, atât de șoptit că el n-o auzi.

Își răspunse singură: Pentru că eu sunt cea pe care mama lui o urăște cel mai tare.

Vânturelul plutea chiar deasupra ei, cu penele fluturând în vânt. Cenușiu. Bărbătuș. Isabelle își îngustă ochii. Nu. Roșcat-cafeniu, culoarea părului ei. Femeiușcă.

Singură învățase să se țină la suprafața apei, întinsă pe spate, cu brațele lovind apa pe laturi, cu sânii aplatizați, cu părul plutindu-i pe râu ca frunzele, în jurul obrazului. Se uită iar în sus. Vânturelul plonja la dreapta ei. Momentul scurt al impactului îi fu ascuns de o tufă de grozamă.

Când reapăru, pasărea ducea o mică vietate, un șoarece sau o vrabie. Zbură iute în sus, apoi dispăru.

Fata ieși brusc din apă, ghemuindu-se pe piatra lungă și netedă de pe albia râului, iar sânii ei își recăpătară rotunjimea. Sunetele s-au iscat din nimic, un clinchet ici și colo, apoi s-au unit deodată într-un cor de sute de talângi. *Estiver*¹. Tatăl lui Isabelle prevăzuse că vor sosi în două zile. Căinii lor erau probabil tare buni în vara asta. Dacă nu se grăbea, avea să fie înconjurată de sute de oi. Se ridică iute și-și făcu drum spre mal, unde își îndepărtă stropii de pe piele cu muchia palmei și-și stoarse apa râului din păr. Părul ei cel de rușine. Își trase rochia și șortul pe ea și-și ascunse părul sub o năframă lungă de pânză albă.

Tocmai își lega capătul năframei, când deodată încremeni, simțind niște ochi ațintiți asupra ei. Cercetă cu privirea împrejur cât putu cuprinde fără să-și miște capul, dar nu văzu nimic. Talângile erau încă departe. Cu degetele, își căută suvițele de păr rebele și le vârî sub năframă, apoi își lăsă brațele în jos, își săltă poalele rochiei ca să nu-i împiedice picioarele și începu să fugă în jos, pe cărare, pe lângă râu. Puțin mai încolo, se abătu de la cărare și o luă de-a curmezișul, peste un câmp de grozamă pitică și iarbă neagră.

Ajunse pe coama unui deal și privi în jos. Dedesubt, departe, se vedea un câmp plin de oi care se îndreptau în sus, spre munte. Doi bărbați, unul în față, celălalt în spate, țineau turma laolaltă. Ici și colo, câteva oi rătăcite se repezeau

1. Transhumanță, practica de a duce turmele vara la munte (fr.).

într-o parte și erau mânate iute înapoi, în grămadă. Erau probabil pe drum de cinci zile, căci veneau tocmai de la Alès, dar, odată ajunși aici, la capătul călătoriei, nu dădeau semne de oboseală. Și aveau timp toată vara să se refacă.

Fata auzi fluierăturile, strigătele bărbaților și lătratul asurzitor al câinilor, ce acopereau sunele talăngilor. Bărbatul din față privi în sus, parcă drept spre ea, și şuieră ascuțit. Într-o clipă, de după un bolovan aflat în dreapta ei, la o aruncătură de băț, se ivi un tânăr. Isabelle își duse mâna la gât. Era scund și musculos, asudat și foarte ars de soare. Purta un toiag și obișnuita traistă ciobănească de piele, iar pe cap avea o scufă strâmtă și rotundă, de sub care îi ieșeau, de jur-împrejur, buclele-i negre. Când i-a simțit ochii negri ațintiți asupra ei, a știut că el era cel care-o văzuse în râu. Bărbatul îi zâmbi prietenos și complice și, o clipă, Isabelle simți atingerea râului pe trup. Privi în jos și își apăsă coatele pe sâni, incapabilă să-i întoarcă zâmbetul.

Cu un salt, bărbatul o luă la vale. Isabelle îl urmări cu privirea până la turmă. Apoi fugi.

— Aici e un copil.

Isabelle își puse o mână pe pânțe și-l fixă pe Etienne cu o privire sfidătoare.

Într-o clipă, ochii lui de culoare deschisă se întunecară, ca umbra unui nor ce trece peste un lan. O privea intens, socotind în gând.

— Am să-i spun tatei. Apoi va trebui să le spunem părinților tăi.

Înghiți în sec.

— Ce vor spune?

— Hai să ne căsătorim acum. O să fie mai rău dacă or să spună „Nu” când există un copil.

— Vor crede că am făcut-o dinadins.

— Păi, ai făcut-o dinadins?

Ochii lui se întâlneau cu ai ei. Acum erau reci.

— Tu ai dorit Păcatul, Etienne.

— Ba și tu l-ai dorit, La Rousse.

— De-ar fi fost Maman aici, rosti ea încet.
De-ar fi fost Marie aici.

Tatăl ei se purta de parcă n-ar fi auzit-o. Ședea pe banca de lângă ușa, ciopbind o creangă cu cuțitul; făcea o coadă nouă pentru sapa pe care o rupsesse mai devreme. Isabelle stătea nemișcată în fața lui. Îi dăduse vestea cu o voce atât de mică, încât începea să creadă că va trebui să i-o mai spună o dată. Deschise gura să vorbească din nou, când el spuse:

— M-ați părăsit cu toții.

— Îmi pare rău, Papa. El zice că nu vrea să locuiască aici.

— Nici n-aș vrea un Tournier în casa mea. Ferma asta n-ai s-o moștenești tu când am să mor. Ai să-ți primești zestrea, dar ferma am s-o las nepoților mei de la l'Hôpital. Niciodată n-o să pună un Tournier mâna pe pământul meu.

— Or să se întoarcă gemenii din războaie, îi sugeră ea, străduindu-se să nu plângă.

— Nu. Or să moară. Ei nu-s soldați, sunt țărani. O știi și tu. Au trecut doi ani și n-am primit nici o veste de la ei. Au trecut atâtea pe aici, venind dinspre nord, și nici o veste.

Isabelle își lăsă tatăl pe bancă și o porni peste câmpurile lor, de-a lungul râului, spre ferma familiei Tournier. Era târziu, mai mult întuneric decât lumină. Umbre lungi se întindeau peste

colinele și lanurile cultivate în terase, pline de secară pe jumătate crescută. Un stol de grauri cânta prin copaci. Drumul ce lega cele două ferme părea acum lung, iar la capătul lui se afla mama lui Etienne. Isabelle începu să meargă mai încet.

Ajunsesese la *cleda* pustie a familiei Tournier, cu castanii demult uscați, când văzu umbra cenușie tâșnind dintre copaci și ațînându-i calea.

— *Sainte Vierge, aide-moi*¹, se rugă ea automat.

Privi la lupul care o urmărea cu ochii lui galbeni, strălucind în întuneric. Când începu să se îndrepte spre ea, Isabelle auzi o voce înăuntrul ei: „Nu lăsa să ți se întâmple și ție la fel“.

Se lăsă pe vine și apucă o creangă mare. Lupul se opri. Fata se ridică și înaintă, agitând creanga și strigând. Lupul începu să se tragă înapoi, iar când Isabelle se prefăcu că azvârle creanga, se întoarse și, pășind pe-o parte, ca un crab, dispăru printre copaci.

Isabelle ieși în goană din pădure și o luă peste un lan, iar secara îi înțepă călcâiele. Ajunse la bolovanul în formă de ciupercă de la marginea grădinii de zarzavat a familiei Tournier și se opri să-și tragă răsuflarea. Teamă de mama lui Etienne dispăruse.

— Îți mulțumesc, Maman, șopti ea blând. N-am să uit.

Jean, Hannah și Etienne stăteau lângă foc, iar Susanne strângea resturile de *bajanas*, aceeași supă de castane pe care i-o servise Isabelle tatălui ei mai devreme, cu pâine neagră mirosind dulce. Când a intrat Isabelle, au încremenit toți patru.

— Ce-i, La Rousse? o întrebă Jean Tournier în timp ce ea stătea în mijlocul camerei, sprijinindu-se

1. Sfântă Fecioară, ajută-mă (fr.).

din nou cu o mână de masă, ca și cum ar fi vrut să-și asigure un loc între ei.

Isabelle nu spuse nimic. Privi doar fix la Etienne. În cele din urmă flăcăul se ridică și se duse lângă ea. Fata dădu din cap și el se întoarse cu fața spre părinți.

În cameră era tăcere. Hannah avea un chip ca de granit.

— Isabelle o să aibă un copil. Cu încuviințarea voastră, am vrea să ne căsătorim.

Era pentru prima dată că rostea numele lui Isabelle.

Vocea lui Hannah sună ca un sfredel.

— Al cui copil îl porți, La Rousse? Nu al lui Etienne.

— E copilul lui Etienne.

— Nu!

Jean Tournier își puse mâinile pe masă și se ridică în picioare. Părul său argintiu îi stătea lipit de țeastă ca o tichie, iar fața îi era suptă. Nu spuse nimic, dar nevasta lui tăcu și se așeză la loc. Bărbatul îl privi pe Etienne. După o pauză lungă, Etienne vorbi:

— E copilul meu. Oricum o să ne căsătorim când am să împlinesc douăzeci și cinci de ani. Curând.

Jean și Hannah schimbară câteva priviri.

— Tatăl tău ce spune? o întreabă Jean pe Isabelle.

— Și-a dat încuviințarea și o să-mi dea și zestrea.

Fata nu pomeni nimic despre ura lui.

— Mergi și așteaptă afară, La Rousse, spuse Jean calm. Du-te cu ea, Susanne.

Fetele se așezară alături, pe banca de la ușă. Nu se prea mai văzuseră de când erau mici. Cu mulți ani în urmă, chiar înainte ca părul lui

Isabelle să devină roșu, Susanne obișnuia să se joace cu Marie. Se ajutau una pe alta la fân ori la capre și se bălăceau împreună în râu.

Au stat o vreme așa, privind în depărtare, pe deasupra văii.

— Am văzut un lup lângă *cleda*, spuse deodată Isabelle.

Susanne se uită la ea cu ochii ei negri dilatați. Avea obrazul îngust și bărbia ascuțită a tatălui ei.

— Și ce-ai făcut?

— L-am alungat cu un băț.

Zâmbi mulțumită de sine.

— Isabelle...

— Da?

— Știu că Maman e supărată, dar eu sunt bucuroasă că ai să stai cu noi. Eu n-am crezut niciodată ce se spunea despre tine, despre părul tău și...

Se opri. Isabelle nu întrebă nimic.

— Și aici ai să fii în siguranță. Casa noastră e în siguranță, e ocrotită de...

Se opri din nou, privi spre ușă și lăsă capul în jos. Isabelle își lăsă privirea să zăbovească peste spinările umbrite ale dealurilor din depărtare.

Așa o să fie întotdeauna în casa asta, gândi ea. Tăcere.

Ușa se deschise, iar Jean și Etienne ieșiră cu o făclie aprinsă și o secure.

— O să te ducem înapoi, La Rousse, spuse Jean. Trebuie să vorbesc cu tatăl tău.

Îi întinse lui Etienne o bucată de pâine.

— Luați această pâine împreună și tu, băiete, dă-i mâna.

Etienne rupse pâinea în două și-i dădu bucata mai mică lui Isabelle. Fata o băgă în gură și își

puse mâna într-a lui. Degetele lui erau reci. Pâinea i se înțepeni în gât ca o șoaptă.

Petit Jean s-a născut în sânge și a fost un copil neînfricat.

Jacob s-a născut vânăt. A fost un copil tăcut. N-a țipat nici când Hannah l-a lovit peste spate, ca să înceapă să respire.

După multe veri, Isabelle plutea iar pe râu. Trupul ei purta semnele celor două nașteri și ale încă unui copil, care-i împingea pântecul deasupra apei. Copilul mișcă. Femeia își făcu palmele căuș deasupra locului unde împingea.

— Ajută-mă ca Fecioara să îmi dea o fată, se rugă ea. Și, când se va naște, am să-i dau numele tău, sora mea. Marie. Am să mă lupt cu toată lumea ca să-i pun numele ăsta.

De data asta n-a mai existat nici un avertisment, nu s-au mai auzit talângi, n-a mai simțit nici o privire ațintită asupra ei. El era chiar acolo, stând pe călcâie, la malul râului. Ea s-a ridicat și l-a privit. Nu și-a acoperit sânii. El arăta la fel, doar puțin mai îmbătrânit, și o cicatrice lungă îi străbătea obrazul drept de la pomete până la bărbie, atingându-i colțul gurii. De data asta i-ar fi răspuns la zâmbet dacă el ar fi zâmbit. Ciobanul n-a zâmbit. I-a făcut doar un semn cu capul, a luat apă în căușul palmelor și s-a stropit pe față, apoi s-a întors și a plecat în direcția de unde izvora râu.

Marie s-a născut cu ochii deschiși, într-un șuvoi de lichid limpede. A fost un copil optimist.

Visul

Când Rick și cu mine ne-am mutat în Franța, mi-am imaginat că viața mea avea să se schimbe puțin. Doar că nu știam în ce fel.

Pentru început, țara cea nouă era ca un banchet la care eram dispuși să gustăm din fiecare fel de mâncare. În prima noastră săptămână acolo, în vreme ce Rick își ascuțea creioanele la noul lui birou, eu îmi împrăpătam franceza din liceu și mă porneam în provincie ca să explorez ținuturile de pe lângă Toulouse, în căutarea unei așezări în care să locuim. Ce voiam noi era un orașel – un orașel interesant. Mergeam în viteză, într-un Renault nou, gri, pe drumuri secundare, trecând repede printre șiruri lungi de platani. Uneori, dacă nu mai eram atentă, mă credeam în Ohio sau în Indiana, însă peisajul redevenea el însuși în clipa în care zăream o casă cu acoperiș de țiglă roșie, cu obloane verzi și jardinieră la ferestre, doldora de mușcate. Pretutindeni, fermieri în pantaloni de lucru de un albastru viu stăteau în lanuri pudrate cu verdele crud de aprilie și priveau trecerea mașinii mele peste orizontul lor. Le zâmbeam și le făceam semn cu mâna. Uneori, șovăitor, îmi răspundeau și ei. Probabil că se întrebau „Cine-a fost *aia*?”

Am văzut o sumedenie de orășele și le-am respins pe toate, uneori din motive ridicole, dar în esență deoarece căutam un loc care să-mi spună ceva, care să-mi spună că acolo se încheia căutarea mea.

Am ajuns la Lisle-sur-Tarn traversând un pod îngust și lung peste râul Tarn, la capătul căruia o biserică și o cafenea marcau marginea așezării. Am parcat lângă cafenea și am început să mă plimb. Când am ajuns în centrul orășelului, știam deja că vom locui acolo. Era o *bastide*, un oraș cu fortificații, datând din Evul Mediu. În epoca medievală, pe vremea invaziilor, localnicii se adunau în piață și zăvorau cele patru intrări. Am stat acolo, în mijlocul pieței, lângă o fântână cu tufe de levănțică sădite de jur-împrejur, și m-am simțit liniștită și mulțumită.

Piața era înconjurată pe toate cele patru laturi de o alee acoperită, cu arcade, cu magazine la parter și cu locuințe cu obloane deasupra. Arcadele erau construite din cărămizi lungi și înguste; aceleași cărămizi se regăseau la cele două etaje de locuințe de deasupra, așezate pe orizontală sau pe diagonală, în motive decorative, între bârne cafenii fixate cu un mortar de un tran-dafiriu stins.

Asta este ceea ce-mi trebuie, mi-am zis. Dacă văd priveliștea asta zilnic, o să fiu fericită.

Imediat am început să am îndoieli. Mi se părea absurd să mă fixez la un oraș numai pentru că avea o piață frumoasă. Am început să umblu iar, căutând acel element hotărâtor, semnul care să mă facă să rămân sau să plec.

N-a durat mult. După ce am cercetat străzile din jur, am intrat într-o *boulangerie* din piață.

Femeia de la tejghea era scundă și purta o rochie de casă bleumarin cu alb, cum văzusem de vânzare în toate magazinele pe care le vizitasem. Când a terminat cu un alt mușteriu, s-a întors spre mine, cercetându-mă cu niște ochi negri așezați pe un obraz ridat. Părul îl avea strâns la spate într-un coc lejer.

— *Bonjour, Madame*, mi s-a adresat ea cu tonul cântat pe care-l folosesc franțuzoaicele în magazine.

— *Bonjour*, i-am răspuns, privind la pâinea de pe rafturile din spatele ei și gândindu-mă: Această *boulangerie* va fi acum locul de unde cumpăr eu.

Însă când m-am uitat iar la ea, așteptându-mă la o primire călduroasă, încrederea mi-a pierit. Stătea țeapănă în spatele tejghelei, cu fața ca o mască de armură.

Am deschis gura, dar nu mi-a ieșit nici un sunet. Am înghițit în sec. Ea m-a fixat și mi-a adresat un „*Oui, Madame?*” exact pe același ton ca la început, de parcă ultimele câteva secunde stânjenitoare n-ar fi existat.

Am șovăit, apoi am indicat o baghetă. „*Un*”, am reușit să rostesc, cu toate că suna mai curând a geamăt. Fața femeii s-a îmbătoșat a dezaprobare. A întins mâna în spate, fără să se uite, ci fixându-mă în continuare.

— *Quelque chose d'autre, Madame?*

Timp de o secundă, m-am desprins de mine și m-am privit din afară, așa cum trebuie să mă fi văzut ea: străină, în trecere, cu limba încleiată, poticnindu-mă în sunete ciudate, depinzând de o hartă pentru a mă descurca într-un peisaj străin și de un ghid de conversație și un dicționar pentru

a comunica. M-a făcut să mă simt pierdută chiar în clipa în care credeam că-mi găsisem locul.

M-am uitat la mărfurile expuse, dorind cu disperare să-i arăt că nu eram atât de ridicolă pe cât păream. Am arătat spre niște plăcinte cu ceapă și am reușit să rostesc „*Et un quiche*“. O fracțiune de secundă după aceea, mi-am dat seama că greșisem articolul – *quiche* era substantiv feminin și trebuia folosit cu *une* – și am mârâit în sinea mea.

Mi-a pus plăcinta într-o punguță și a așezat-o pe tejghea, lângă baghetă.

— *Quelque chose d'autre, Madame ?* a repetat ea.

— *Non.*

Femeia a făcut socoteala la casa de marcat. I-am înmănat banii în tăcere, apoi, când mi-a pus restul pe o tăviță de pe tejghea, mi-am dat seama că acolo ar fi trebuit să pun banii, nu să-i dau direct în mână. M-am încruntat. Era o lecție pe care ar fi trebuit s-o fi învățat deja.

— *Merci, Madame*, a intonat ea cu o față inexpresivă și cu ochi de cremene.

— *Merci*, am bâiguit și eu.

— *Au revoir, Madame.*

Am dat să plec, apoi m-am oprit, gândindu-mă că trebuia să existe o cale de a-mi spăla rușinea. M-am uitat la ea: își încrucișase brațele peste pieptul abundent.

— *Je... nous... nous habitons près d'ici, là-bas*, am mințit, făcând un semn cu mâna în spate, la întâmplare, dar marcând un teritoriu undeva în orașul ei.

A dat din cap o singură dată.

— *Oui, Madame. Au revoir, Madame.*

— *Au revoir, Madame*, am răspuns, răsucindu-mă pe călcâie și ieșind.

„Ce faci, Ella“, mi-am spus pe când îmi târam picioarele, traversând piața, „minți ca să-ți salvezi mândria?“

„Bine, atunci nu minți. Locuiește aici. Dă ochii cu Madame în fiecare zi, când îți cumperi cornurile“, mi-am mârâit eu răspunsul. M-am trezit lângă fântână și am întins mâna spre o tufă de levănțică. Am rupt câteva frunze și le-am strivit între degete. Mirosul pătrunzător, de pădure, mi-a spus: *Reste*.

Rick a fost încântat când a văzut Lisle-sur-Tarn și m-a făcut să mă simt mai bine în legătură cu alegerea mea, sărutându-mă și învârtindu-mă în brațe. „Hah!“ a strigat el în direcția caselor vechi.

— Sst, Rick, i-am spus.

În piață era zi de târg și simțeam toți ochii ațintiți asupra noastră.

— Lasă-mă jos, i-am suflat apoi.

El a zâmbit și m-a strâns și mai tare.

— Asta-i genul de oraș care-mi place, mi-a spus. Uită-te numai la decorațiunile din cărămidă!

Am bântuit peste tot, alegând casele care ne plăceau cel mai mult. Mai târziu ne-am oprit la *boulangerie*, să mai cumpărăm plăcinte cu ceapă. În clipa în care Madame m-a privit, m-am înroșit, însă ea și-a îndreptat majoritatea remarcelor spre Rick, care a găsit-o caraghioasă și i-a râs în față fără să pară că ar jigni-o cât de cât. Vedeam că-l găsea chipeș: în acest ținut al părului negru și tuns scurt, coada lui de cal blondă era o noutate, iar bronzul lui californian se mai observa încă. Cu mine a fost politicoasă, însă sub acea fațadă am simțit o ostilitate care m-a făcut să mă crispez.

— Mare păcat că plăcintele alea sunt așa de bune, am remarcat când am ajuns cu Rick în stradă. Altfel n-aș mai intra niciodată acolo.

— Iar pui la inimă toate fleacurile, iubito. Nu începe, rogu-te, să mi te-aprinzi, după obiceiul de-acasă.

— Pur și simplu mă face să mă simt nedorită.

— Relații proaste cu clienții. Vai-vai! Ar avea nevoie de un consilier de relații cu publicul, ca să-i corecteze atitudinea.

I-am zâmbit.

— Aha, mi-ar plăcea să-i văd dosarul.

— Efectiv *ciuruit* de plângeri. E pe ducă. Mi se pare evident. Ai puțină milă de biata femeie.

Ne tenta să locuim într-una dintre casele vechi din sau de lângă piață, însă când am aflat că nici una nu era de închiriat, am simțit o tainică ușurare: erau case serioase, pentru membrii așezați ai comunității. Am găsit în schimb o casă la câteva minute de mers pe jos din centru, tot veche, însă fără decorațiuni din cărămidă, cu ziduri groase și acoperiș de țiglă și cu o mică verandă în spate, acoperită cu spaliere de vie. În față nu exista curte: ușa dădea direct în strada îngustă. Înăuntru, casa era întunecoasă, însă Rick mi-a amintit că vara urma să fie răcoroasă. Toate casele pe care le văzuserăm erau așa. Mă luptam cu puținătatea luminii păstrând obloanele deschise și i-am surprins de câteva ori pe vecini trăgând cu ochiul prin ferestre. Apoi s-au învățat să nu se mai uite.

Într-o zi am hotărât să-i fac o surpriză lui Rick: seara, când s-a întors acasă de la muncă, dădusem peste cafeniul sumbru al obloanelor cu vopsea roșie ca vinul de Burgundia și atârnasem

la ferestre lădițe cu mușcate. A rămas în fața casei, zâmbindu-mi, în vreme ce eu mă aplecam peste pervaz, încadrată de flori roz și albe și roșii.

— Bun venit în Franța! i-am strigat. Bun venit acasă!

Când a aflat că Rick și cu mine ne pregăteam să locuim în Franța, tata m-a îndemnat să-i scriu unui văr de-a șaptea spiță care locuia în Moutier, un orașel din nord-vestul Elveției. Tata făcuse o vizită la Moutier cu mulți ani în urmă. „O să-ți placă foarte mult, te asigur“, îmi tot repeta când m-a sunat să-mi dea adresa.

— Tati, Franța și Elveția sunt două țări diferite! Probabil că n-o să ajung nici măcar în apropiere de Elveția.

— Sigur, fata mea, însă întotdeauna e bine să ai familia în preajmă.

— În preajmă? Moutier se află probabil la vreo patru-cinci sute de mile distanță de locul unde o să stăm noi.

— Păi, vezi? Doar o zi de mers cu mașina. Și asta înseamnă mult mai aproape decât am să fiu eu de tine.

— Tati...

— Tu notează-ți adresa, Ella. Fă-mi și mie pe plac.

Puteam să zic nu? Am notat adresa și am râs.

— O prostie. Ce să-i scriu? „Salut, sunt o verișoară îndepărtată de care n-ai mai auzit până acum și mă aflu pe bătrânul continent, așa că hai să ne cunoaștem!“

— De ce nu? Ascultă, pentru început ai putea să-l întrebi despre istoria familiei: de unde am venit noi, ce-a făcut familia noastră. Folosește

ceva din tot timpul ăla pe care o să-l ai la dispoziție.

Tata era mânat din spate de etica protestantă a muncii și gândul că eu nu voi avea o slujbă îl supăra. Îmi tot sugera lucruri folositoare pe care le-aș putea face. Neliniștea tatii îmi alimenta propria neliniște. Nu eram obișnuită să am timp liber. Întotdeauna fusesem ocupată. Îmi petreceam o grămadă de timp fie instruindu-mă, fie muncind. Mi-a trebuit mult până să mă obișnuiesc să am timp liber la dispoziție; am trecut printr-o fază de dormit până târziu și de făcut curat în casă, dar apoi mi-am pus la punct trei proiecte care să mă țină ocupată.

Am început prin a-mi îmbroșă cunoștințele de limbă franceză, la care nu mai apelasem demult, luând lecții de două ori pe săptămână la Toulouse, cu Madame Sentier, o femeie mai în vârstă, cu ochi vii și față îngustă, ca de pasăre. Avea un accent frumos și primul lucru pe care l-a făcut a fost să se ocupe de accentul meu. Nu putea suferi pronunția neglijentă și striga la mine când începeam să rostesc *Oui* în felul acela scuiat în care-l rostesc mulți francezi, abia mișcându-și buzele și emițând sunetul ca un măcăit de rață. M-a făcut să-l pronunț cu precizie, sonorizând toate cele trei litere și șuierând la urmă aerul printre dinți. Ținea cu îndârjire la ideea că era mai important cum rosteam decât ce rosteam. Am încercat să-i reordonez prioritățile, dar n-aveam nici o șansă cu ea.

— Dacă nu pronunțați cuvintele bine, nimeni nu va înțelege ce spuneți, a declarat ea. Mai mult, toți vor ști că sunteți străină și nu vă vor asculta. Așa sunt francezii.

M-am abținut să-i atrag atenția că și ea era franțuzoică. Oricum, îmi plăcea femeia, îmi plăceau părerea ei și fermitatea ei, așa că făceam exercițiile cu gura pe care mi le cerea, rotunjindu-mi buzele de parcă erau făcute din gumă de mestecat.

Mă încuraja să vorbesc cât mai mult cu putință, oriunde mă afluam.

— Dacă vă gândiți la ceva, roștiți acel ceva! striga ea. Nu contează ce e, nu contează cât de neînsemnat e. Rostiți-l! Vorbiți cu toată lumea.

Uneori mă puneam să vorbesc non-stop un anumit interval de timp, începând cu un minut și lucrând până la cinci minute. Mi se părea epuizant și imposibil.

— Dumneavoastră vă formulați un gând în engleză și apoi îl traduceți, cuvânt cu cuvânt, în franceză, a subliniat Madame Sentier. Limba nu funcționează așa. Limba are tipare ample. Ceea ce trebuie să faceți este să *gândiți* în franceză. Nu trebuie să existe nici o engleză în mintea dumneavoastră. Gândiți cât mai mult în franceză. Dacă nu puteți gândi în paragrafe, gândiți în propoziții sau măcar în cuvinte. Clădiți-le în gânduri ample!

Și gesticula cu mâinile, cuprinzând întreaga încăpere și tot intelectul uman.

A fost încântată să afle că am rude în Elveția. De fapt, ea a fost cea care m-a făcut să mă apuc să le scriu.

— Știți, s-ar putea să fie originari din Franța, mi-a spus. V-ar prinde bine să aflați câte ceva despre strămoșii dumneavoastră francezi. Vă veți simți mai legată de această țară și de oamenii ei.

Pe urmă n-o să vă mai vină atât de greu să gândiți în franceză.

În sinea mea, am ridicat din umeri. Genealogia era una dintre chestiile pe care le asociazam cu vârsta mijlocie, ca și posturile de radio cu emisiuni interactive, tricotatul și petrecerea serilor de sâmbătă în familie. Știam că în cele din urmă am să mă dedau la toate aceste activități, dar nu mă grăbeam deloc. În clipa de față strămoșii mei n-aveau nimic de-a face cu viața mea. Dar, ca să-i fac plăcere lui Madame Sentier, am însăilat, ca lecție pentru acasă, câteva propoziții în care-l întrebam pe vărul meu despre istoria familiei. După ce ea a verificat gramatica și ortografia scrisorii, am expediat-o în Elveția.

În același timp, lecțiile de franceză mă ajutau la cel de-al doilea proiect. „Ce profesie minunată pentru o femeie!“ a croncănit Madame Sentier când a auzit că învățam pentru a obține specializarea de moașă în Franța. „Ce muncă nobilă!“ Îmi plăcea prea mult profesoara ca să mă las deranjată de concepțiile ei romantice, așa că nu i-am pomenit nimic de suspiciunea cu care eu și colegile mele eram tratate de medici, în spitale, de companiile de asigurări, ba chiar și de gravide. N-am adus vorba nici de nopțile nedormite, de sânge, de momentele traumatizante când lucrurile ieșeau prost. Pentru că era *cu adevărat* o profesie bună și speram să pot s-o practic în Franța după ce voi fi făcut cursurile care se cereau și-mi voi fi luat examenele.

Proiectul final avea un viitor nesigur, dar, când va veni vremea, avea să mă țină cu siguranță ocupată. N-ar fi mirat pe nimeni: aveam douăzeci și opt de ani, eram căsătorită cu Rick

de doi ani și presiunile tuturor, inclusiv ale noastre, începeau să sporească.

Într-o seară, la doar câteva săptămâni de când ne mutaserăm la Lisle-sur-Tarn, am ieșit să cinăm la singurul restaurant bun din oraș. Am vorbit de una, de alta, despre munca lui Rick, despre ce făcusem eu în cursul zilei, în timp ce ni se serveau *crudités*, *pâté*, păstrăv din râul Tarn și *filet mignon*. Când chelnerul a adus *crème brûlée* pentru Rick și *tarte au citron* pentru mine, am hotărât că venise momentul să vorbesc. Am mușcat din felia de lămâie cu care era garnisită tarta și mi s-a făcut gura pungă.

— Rick, am început eu, lăsând furculița jos.

— Grozavă crema de zahăr ars, m-a anunțat el. Mai ales partea arsă. Hai, gustă și tu.

— Nu, mulțumesc. Ascultă, m-am tot gândit la anumite lucruri.

— Aha, urmează să avem o discuție serioasă?

În acel moment a intrat în restaurant un cuplu care s-a așezat la masa de lângă noi. Pân-tecele femeii se profila ușor prin rochia neagră, elegantă. Însărcinată în luna a cincea, mi-am zis automat, și își poartă foarte bine sarcina.

Am vorbit mai încet:

— Știi cum pomenim noi din când în când de faptul că ar trebui să avem copii?

— Vrei să facem copii acum?

— Păi, mă gândeam la asta.

— Bine.

— Bine, ce?

— Bine, hai s-o facem.

— Așa, pur și simplu? „Hai s-o facem“?

— De ce nu? Știm că-i vrem. De ce să suferim din pricina asta?

M-am simțit dezamăgită, cu toate că-l cunoșteam prea bine pe Rick pentru a fi surprinsă de atitudinea lui. Întotdeauna lua decizii rapide, chiar și din cele importante, în timp ce eu voiam ca deciziile să fie mai greu de luat.

—Mă simt așa... mă gândeam eu cum să-i explic. E ca un fel de săritură cu parașuta. Ți-aduci aminte când am sărit anul trecut? Ești sus, într-un avion micuț, și te tot gândești „Două minute și pe urmă nu mai pot spune nu, un minut, mă mai pot răzgândi... Iată-mă legănându-mă lângă ușa, însă mai am timp să spun nu...” Și pe urmă sari și nu mai poți reveni în avion, indiferent ce gândești. Așa mă simt eu acum. Stau lângă ușa deschisă a avionului.

— Eu îmi amintesc doar senzația aceea fantastică a căderii. Și priveliștea frumoasă care plutea sub mine. Era atâta liniște acolo, sus.

Mi-am supt obraji, pe urmă am mușcat adânc din tartă.

— E o decizie importantă, am spus, cu gura plină.

— E o decizie importantă *luată*.

Rick s-a aplecat și m-a sărutat.

— Mmm, bună lămâie!

Noaptea târziu m-am furișat prin casă și m-am dus la pod. Se auzea râul curgând dedesubt, însă era prea întuneric și nu vedeam apa. M-am uitat în jur. Cum nu era nimeni în preajmă, am scos o cutie de anticoncepționale și am început să extrag pastilele din folia metalică, una câte una. Dispăreau în direcția râului, mici luciri albe înțepând o clipă întunericul. După ce s-au dus toate, am stat așa îndelung, rezemată de balustradă, dorind să mă simt schimbată.

Ceva s-a schimbat într-adevăr în noaptea aceea. În noaptea aceea am avut pentru prima dată visul. A început cu o pâlpâire, o mișcare între întuneric și lumină. Nu era negru, nu era alb – era albastru. Visam albastru.

Se mișca de parcă ar fi fost ceva suflat de vânt, vâlvurindu-se spre mine și îndepărtându-se iar. Începea să mă apese, mai curând cu presiunea apei decât a pietrei. Auzeam o voce incantând. Apoi recitam și eu. Cuvintele se revărsau din mine. Cealaltă voce a început să plângă, apoi am suspinat eu. Am plâns până când mi-am pierdut răsuflarea. Apăsarea albastrului s-a strâns în jurul meu. A urmat un bubuit puternic, ca și cum s-ar fi trântit o ușă grea, și albastrul a fost înlocuit de un negru atât de profund, de parcă n-ar fi cunoscut niciodată lumina.

Îmi spusese prietenele că atunci când te străduiești să rămâi gravidă, fie faci mult mai mult sex, fie mult mai puțin. Poți s-o faci tot timpul, ca o pușcă împrăștiind alicele în toate direcțiile, în speranța c-ai să nimerești ceva. Sau poți s-o faci strategic, păstrându-ți muniția pentru momentul potrivit.

Pentru început, Rick și cu mine am abordat prima metodă. Când ajungea acasă de la muncă, făceam dragoste înainte de cină. Ne duceam la culcare devreme, ne trezeam devreme și o luam de la capăt, strecurând apoi câte o partidă de sex ori de câte ori puteam.

Rick era înnebunit după această abundență, dar pentru mine era altfel. În primul rând, eu nu făcusem niciodată sex pentru că simțeam că trebuie s-o fac – o făcusem întotdeauna pentru

că voiam s-o fac. Acum însă în spatele acestei activități se afla o misiune nerostită, din cauza căreia simțeam că fac ceva deliberat și calculat. Apoi, încercam și o senzație ambivalentă legată de renunțarea la anticoncepționale: toată energia desfășurată de-a lungul anilor pentru prevenirea sarcinii, toate lecțiile și precauțiile cu care mă învățasem – trebuiau ele aruncate pe gârlă într-o clipă? Auzisem că asta ți-ar provoca o excitație imensă, însă eu simțeam teamă atunci când ar fi trebuit să mă aștept la bucurie extremă.

Mai presus de toate, eram epuizată. Dormeam prost, târâtă în fiecare noapte într-o cameră de albastru. Nu-i spuneam nimic lui Rick. Nu l-am trezit niciodată, nici nu i-am explicat a doua zi de ce eram atât de obosită. De obicei îi povesteam totul, însă acum aveam un nod în gât și un lacăt la gură.

Într-o noapte stăteam întinsă în pat, fixând albastrul care dansa deasupra mea, când în sfârșit m-a străfulgerat ideea: în ultimele zece zile, singurele două nopți în care nu avusesem visul au fost cele în care nu făcuserăm dragoste.

O parte din mine se simțea ușurată să facă acea legătură, să poată să explice lucrurile: eram nerăbdătoare să rămân însărcinată și asta atrăgea coșmarul. Faptul că știam îl făcea mai puțin înspăimântător.

Și totuși aveam nevoie de somn. Trebuia să-l conving pe Rick să mai reducem din partidele de sex, fără să-i explic de ce. Nu-mi venea să-i spun că aveam coșmaruri după ce făceam dragoste cu el.

În loc de asta, când mi-a venit ciclul și a fost clar că nu rămăsesem însărcinată, i-am sugerat

lui Rick să încercăm abordarea strategică. M-am folosit de toate argumentele cunoscute din manuale, am adăugat și niște termeni tehnici și am încercat să mă arăt voioasă. A fost dezamăgit, dar a cedat cu eleganță.

— Tu știi mai multe decât mine despre chestia asta, a zis el. Eu sunt doar mercenarul. Tu îmi spui când să trag.

Din păcate, cu toate că visul era mai puțin frecvent, răul fusese făcut: somnul profund venea mai greu și zăceam adesea trează, într-o stare de neliniște nefirească, așteptând albastrul și gândindu-mă că se va întoarce oricum într-una dintre nopți, chiar și în lipsa sexului.

Într-o noapte – o noapte strategică – Rick mă săruta așa cum făcea el, pornind de la umăr și coborând pe braț, când, deodată, s-a oprit. Îi simțeam buzele ezitând deasupra încheieturii. Am așteptat, dar el n-a mai continuat. „Mm, Ella“, a făcut el în cele din urmă. Am deschis ochii. Privea fix la încheietura mea. În timp ce ochii mei îi urmăreau privirea, brațul mi s-a îndepărtat de el cu o smucitură.

— Aa, am zis eu simplu.

Am cercetat cercul de piele roșie, solzoasă.

— Ce-i asta?

— Psoriazis. Am mai avut o dată, la treisprezece ani. Când au divorțat mama și tata.

Rick s-a uitat la semn, apoi s-a aplecat și mi-a sărutat pleoapele închise.

Când am deschis iar ochii, am surprins o urmă de dezgust traversându-i chipul. Apoi s-a stăpânit și mi-a zâmbit.

În săptămâna următoare am urmărit neputincioasă cum pata inițială s-a lățit, sărind apoi la

celălalt braț și la ambele coate. Curând avea să se întindă la glezne și la gambe.

La insistențele lui Rick, m-am dus să mă vadă un doctor. Era tânăr și repezit, lipsit de maniera doctorilor americani de a-și liniști pacienții. A trebuit să mă concentrez foarte tare la franceza lui turuită.

— Ați mai avut așa ceva? m-a întrebat, cercetându-mi brațele.

— Da, când eram mică.

— Și de atunci nu?

— Nu.

— De când sunteți în Franța?

— De șase săptămâni.

— Și veți mai rămâne?

— Da, câțiva ani. Soțul meu are un post la o firmă de arhitectură din Toulouse.

— Aveți copii?

— Nu. Încă nu.

Am roșit. Vino-ți în fire, Ella, mi-am zis. Ai douăzeci și opt de ani. Nu mai trebuie să te jenezi când e vorba de sex.

— Și acum lucrați?

— Nu. Adică am lucrat, în Statele Unite. Am fost moașă.

Și-a înălțat sprâncenele.

— *Une sage-femme*? Doriți să practicați în Franța?

— Aș vrea să muncesc, însă n-am reușit încă să-mi obțin permisul de muncă. Și sistemul medical e altfel aici, de aceea trebuie să dau un examen înainte de a putea practica. Așa că acum studiez franceza și la toamnă încep un curs pentru moașe la Toulouse, ca să mă pregătesc pentru examen.

— Arătați obosită, a schimbat el brusc subiectul, parcă vrând să sugereze că-l făceam să-și piardă timpul vorbindu-i despre cariera mea.

— Am coșmaruri, însă...

M-am oprit. Nu voiam să vorbesc cu el despre asta.

— Sunteți nefericită, Madame Turner? m-a întrebat, de data asta pe un ton mai blând.

— Nu, nu, nu nefericită, i-am răspuns eu, șovăielnică.

Uneori e greu de spus, când sunt atât de obosită, am adăugat în gând.

— Știți, câteodată psoriazisul apare când omul nu doarme suficient.

Am dat din cap că știu. Mare analiză psihologică!

Doctorul mi-a prescris o cremă cu cortizon, supozitoare care să atenueze umflăturile și somnifere, în cazul în care n-aș fi putut dormi din cauza mâncărimilor, apoi mi-a spus să revin peste o lună. Când mă pregăteam să plec, a adăugat:

— Și veniți să vă văd când veți fi însărcinată. Sunt și *obstetricien*.

Am roșit iar.

Pasiunea mea pentru Lisle-sur-Tarn a luat sfârșit aproape imediat după ce am început să nu mai dorm.

. Era un orașel frumos, pașnic, trăind într-un ritm despre care știam că era mai sănătos decât cel familiar mie în State, iar calitatea vieții era fără îndoială mai bună. Produsele din piață, de la târgul de sâmbăta, carnea de la *boucherie*, pâinea de la *boulangerie* – pentru cineva crescut cu produse insipide, de supermarket, toate aveau

un gust minunat. La Lisle prânzul era încă masa cea mai importantă a zilei, copiii alergau în voie, fără să se teamă de străini sau de mașini, și rămânea timp și de sporovăială. Oamenii nu se grăbeau niciodată atât de tare încât să nu se poată opri să schimbe două vorbe cu toată lumea.

Vreau să zic cu toată lumea, în afară de mine. După știința mea, Rick și cu mine eram singurii străini din oraș. Și eram tratați ca atare. Conversațiile se opreau când intram eu în vreun magazin și, când se reluau, eram sigură că subiectul fusese schimbat cu ceva neutru. Oamenii se purtau politicos cu mine, însă, după câteva săptămâni, încă simțeam că n-avusesem o conversație adevărată cu nimeni. Eram atentă să salut persoanele pe care le recunoșteam și ele îmi răspundeau la salut, dar nimeni nu mă saluta primul și nici nu se oprea să stea de vorbă cu mine. Am încercat să urmez sfatul dat de Madame Sentier și să vorbesc cât mai mult, însă eram atât de puțin încurajată, încât gândurile mi se topeau. Doar când avea loc o tranzacție, când cumpăram ceva sau întrebam unde se găsește ceva, doar atunci se îndurau localnicii să-mi adreseze câteva cuvinte.

Într-o dimineață stăteam într-o cafenea din piață, bând cafea și citind ziarul. Alte câteva persoane erau risipite pe la celelalte mese. Proprietarul trecea printre noi, sporovăind, glumind și împărțind dulciuri copiilor. Mai fusesem acolo de câteva ori; ne salutam deja din cap, însă nu avansaserăm până la faza conversației. Poate peste vreo zece ani, mă gândeam amărâtă.

La câteva mese distanță stătea o femeie mai tânără decât mine, cu un copil de cinci luni, înhămat într-un scăunel de mașină pus pe un

scaun normal. Copilul agita o morișcă. Femeia purta blugi strâmți și avea un râs enervant. S-a ridicat curând și a intrat în cafenea. Copilul nu părea să observe că plecase.

M-am concentrat pe *Le Monde*. Mă forțam să citesc prima pagină în întregime, înainte să-mi permit să mă ating de *International Herald Tribune*. Parcă înaintam prin nămol, nu numai din cauza limbii, ci și din cauza tuturor numelor pe care nu le recunoșteam sau a situațiilor politice despre care nu știam nimic. Chiar când înțelegeam un articol, nu însemna neapărat că mă și interesa.

Rumegam un material despre o grevă poștală iminentă – un fenomen cu care nu eram obișnuită în State – când am auzit un sunet ciudat, mai bine zis o liniște ciudată. Mi-am ridicat privirea. Copilul nu mai zdrăngănea morișca, ci îi dăduse drumul în poală. Fața a început să i se boțească de parcă era un șervet mototolit după masă. Sigur, acum începe să plângă, mi-am zis. M-am uitat în cafenea: mama lui stătea sprijinită de bar, vorbind la telefon și jucându-se alene cu un suport de pahar.

Copilul n-a plâns, dar fața i s-a înroșit tot mai tare, ca și cum ar fi încercat să plângă și nu putea. Pe urmă, cu repeziciune, s-a făcut purpuriu și apoi vânăt.

Am sărit în picioare, iar scaunul mi-a căzut pe spate cu zgomot.

— Se sufocă! am strigat.

Eram doar la trei metri de el, însă, când am ajuns acolo, în jurul lui se formase deja un cerc de clienți. Un bărbat stătea chincit în fața copilului, mângâindu-i obrazii vineți. Am încercat să

mă strecor printre ei, însă proprietarul, întors cu spatele, pășea mereu în fața mea.

— Atenție, se sufocă! am strigat.

În fața mea era un zid de umeri. Am alergat spre cealaltă parte a cercului.

— Eu pot să-l ajut!

Oamenii printre care mă împingeam se uitau la mine cu fețe aspre și reci.

— Trebuie bătut pe spate. Nu primește aer.

M-am oprit. Vorbisem în engleză.

A apărut mama, strecurându-se prin baricada de oameni. A început să lovească frenetic spatele copilului – prea tare, m-am gândit eu. Toți stăteau cu ochii pe ea, într-o tăcere stranie. Mă gândeam cum s-o fi zicând „manevra Heimlich” în franceză, când copilul a tușit brusc și din gură i-a țâșnit o bomboană roșie. A tras aer în piept, apoi a început să plângă și fețișoara i s-a înroșit iar.

A urmat un suspin colectiv de ușurare și cercul uman s-a spart. Am prins privirea proprietarului: se uita rece la mine. Am deschis gura să spun ceva, însă el s-a întors, și-a luat tava și s-a dus înăuntru. Mi-am strâns ziaarele și am plecat fără să plătesc.

După acea întâmplare, nu m-am mai simțit bine în oraș. Am evitat cafeneaua și femeia cu copilul ei. Mi-era greu să-i privesc pe oameni în ochi. Franceza mea a devenit mai puțin sigură și accentul mi s-a deteriorat.

Madame Sentier a observat imediat.

— Dar ce s-a întâmplat? m-a întrebat ea. Ați progresat atât de bine până acum!

Mi-a venit în minte o imagine cu cercul de umeri. N-am spus nimic.

Într-o zi, la *boulangerie*, am auzit-o pe femeia din fața mea spunând că era în drum spre „*la bibliothèque*“. A făcut un gest de parcă aceasta ar fi fost chiar după colț. Madame i-a înmănat o carte cu coperta învelită în folie de plastic: un roman de dragoste ieftin. Mi-am cumpărat în grabă baghetele și plăcintele, renunțând la ritualul conversației stângace cu Madame, m-am repezit afară și m-am luat pe urmele celeilalte femei, care-și făcea cumpărăturile zilnice prin piață. S-a oprit să salute câteva persoane și s-a tocmit cu toți băcanii, în timp ce eu am stat pe o bancă din piață, urmărind-o din priviri peste ziarul desfăcut. A făcut escale pe trei laturi ale pieței înainte să intre brusc în clădirea primăriei, pe ultima latură. Mi-am strâns ziarul și am dat fuga după ea, apoi m-am văzut nevoită să zăbovesc în hol, studiind anunțuri de căsătorie și avize de aprobare, în timp ce ea se aburca în susul unei scări lungi. Am urcat treptele câte două o dată și m-am strecurat prin ușa după ea. Închizând ușa în urma mea și întorcându-mă cu fața la încăpere, m-am trezit în primul loc din oraș care avea un aer familiar.

Biblioteca era exact amestecul de jerpeală și tăcere liniștitoare care mă făcea să iubesc și bibliotecile publice de-acasă. Deși mică – doar două camere –, avea tavane înalte și câteva ferestre fără obloane, care-i dădeau un aspect neobișnuit de aerisit pentru o clădire atât de veche. Câteva persoane și-au ridicat privirile de la ce făceau pentru a mă cerceta, însă, din fericire, interesul lor n-a durat mult și, unul câte unul, oamenii s-au întors la lectură sau la conversațiile lor șoptite.

A trebuit să privesc în jur și apoi m-am dus la biroul principal să cer o legitimație de bibliotecă. O femeie plăcută, de vârstă mijlocie, îmbrăcată într-un costum oliv elegant, mi-a spus că va trebui să aduc un document cu adresa mea din Franța ca să dovedesc că locuiesc aici. Totodată, cu tact, mi-a indicat un dicționar francez-englez în mai multe volume și un mic sector de lucrări în engleză.

A doua oară când m-am dus la bibliotecă, femeia nu se afla la birou. În locul ei era un bărbat ce stătea în picioare și vorbea la telefon, cu ochii de un cafeniu pătrunzător ațintiți spre un punct de-afară, din piață, și cu un zâmbet sardonic pe chipul ascuțit. Bărbatul era cam de înălțimea mea și purta pantaloni negri și o cămașă albă, fără cravată, închisă cu nasture la guler și cu mânecile sumese deasupra coatelor. Un lup singuratic. Am zâmbit în gând: unul care trebuie ocolit.

Am cotit-o ușurel, îndepărtându-mă de el, și am luat-o spre sectorul de lucrări în engleză. Arăta de parcă niște turiști ar fi donat o sacoșă cu lecturi de vacanță: era plin de romane de acțiune, sex și afaceri. Mai era și un raft bine garnisit cu Agatha Christie. Am găsit o carte pe care n-o citisem, apoi am cercetat sectorul de beletristică franceză. Madame Sentier mi-o recomandase pe Françoise Sagan ca metodă comodă de a-mi ușura calea spre lecturile în franceză; am ales *Bonjour Tristesse*. Am luat-o spre biroul din față, m-am uitat la lupul din spatele lui, pe urmă la cele două cărți frivole pe care le alesesem, și m-am oprit. M-am întors la sectorul de engleză, am scormonit și am adăugat la teanc și *Portrait of a Lady*.

Am mai zăbovit puțin, cufundată într-un exemplar din *Paris-Match*. În cele din urmă mi-am dus cărțile la birou. Bărbatul din spatele lui s-a uitat fix la mine, a făcut niște calcule mentale legate de cărți și, cu o umbră de superioritate, mi-a zis în engleză:

— Legitimația dumneavoastră?

Să te ia naiba, am rostit în gând. M-a enervat aprecierea aceea disprețuitoare, presupunerea că nu vorbeam franceza, că arătam atât de americană.

— Aș dori să solicit o legitimație, i-am răspuns cu grijă în franceză, străduindu-mă să pronunț cuvintele fără urmă de accent american.

Mi-a întins un formular.

— Completați acesta, mi-a ordonat el în engleză.

Eram așa de enervată că, atunci când am completat cererea, mi-am scris numele de familie Tournier în loc de Turner. I-am împins sfidătoare foaia de hârtie, împreună cu carnetul de conducere, cartea de credit și o scrisoare de la bancă pe care era scrisă adresa noastră din Franța. S-a uitat la actele de identitate, apoi s-a încruntat la formular.

— Ce este acest „Tournier“? a întrebat, ciocănind cu degetul în dreptul numelui meu. Este Turner, da? Ca Tina Turner?

Am continuat să-i răspund în franceză.

— Da, însă numele meu de familie a fost inițial Tournier. Strămoșii mei și l-au schimbat când s-au mutat în Statele Unite. În secolul al nouăsprezecelea. Au eliminat literele „o“ și „i“, pentru ca numele să sune mai american.

Era singura informație pe care o dețineam din istoria familiei și eram mândră de ea, însă era clar că individul nu se lăsa impresionat.

— Foarte multe familii și-au schimbat numele când au emigrat...

Am lăsat fraza în suspensie și mi-am aplecat ochii sub privirea lui batjocoritoare.

— Numele dumneavoastră este Turner, așa că pe legitimație trebuie să fie Turner, da?

Am dat-o pe englezește:

— Eu... pentru că acum locuiesc aici, m-am gândit să încep să folosesc numele Tournier.

— Însă nu aveți nici o legitimație sau scrisoare de acreditare pe care scrie Tournier, nu?

Am dat din cap că nu și m-am strâmbat la teancul de cărți, cu coatele lipite de trup. Spre disperarea mea, ochii au început să mi se umple de lacrimi. Ferindu-mă să-l privesc, mi-am adunat actele și scrisoarea, m-am întors și mi-am făcut loc spre ieșire.

În noaptea aceea am deschis ușa din față a casei noastre ca să alung două pisici care se ciondăneau pe stradă și, pe treapta din fața ușii, m-am împiedicat de teancul de cărți. Deasupra lor era așezată legitimația, emisă pe numele de Ella Tournier.

M-am ținut departe de bibliotecă, reprimându-mi pornirea de a face un drum special pentru a-i mulțumi bibliotecarului. Încă nu învățasem cum să le mulțumesc francezilor. Când cumpăram ceva, păreau că-mi mulțumesc de prea multe ori în timpul tranzacției, însă întotdeauna mă îndoiam de sinceritatea lor. Tonul cuvintelor lor era greu de analizat. Însă sarcasmul bibliotecarului fusese

foarte evident; nu mi-l puteam imagina acceptând cu eleganță mulțumirile mele.

La câteva zile după ce apăruse legitimația, mă plimbam pe drumul de lângă râu și l-am văzut așezat într-o baltă de soare în fața cafelei, lângă pod, unde începusem să merg și eu să-mi iau cafeaua. Părea fascinat de apa care se vedea jos și m-am oprit, încercând să mă hotărâsc dacă să-i spun ceva sau nu și întrebându-mă dacă m-aș putea furișa mai departe, ca să nu mă observe. Și-a ridicat privirea și m-a surprins uitându-mă la el. Expresia nu i s-a schimbat; părea cu gândurile duse departe.

— *Bonjour*, am zis, simțindu-mă caraghioasă.

— *Bonjour*.

S-a foit puțin pe scaun și a făcut semn cu mâna spre locul de lângă el.

— *Café?*

Am șovăit.

— *Oui, s'il vous plaît*, am rostit în cele din urmă.

M-am așezat și el i-a făcut semn chelnerului. O clipă m-am simțit teribil de jenată și mi-am îndreptat privirea departe, peste Tarn, ca să nu fiu nevoită să mă uit la el. Era un râu mare, lat cam de vreo sută de iarzi, verde, placid și aparent liniștit. Însă, uitându-mă mai bine, am observat că apa era ușor vâlurită. Am rămas cu ochii la râu și am observat ici și colo sclipirile unei substanțe închise la culoare, de un roșu ruginiu, ieșind în bulboane la suprafață, iar apoi dispărând din nou. Fascinată, am urmărit cu privirea petele roșii.

Chelnerul a sosit cu cafeaua pe o tavă de argint, ascunzând priveliștea râului. M-am întors spre bibliotecar.

— Roșul acela din Tarn... ce reprezintă? l-am întrebat în franceză.

Mi-a răspuns în engleză.

— Sedimente de lut de pe dealuri. Recent a avut loc o alunecare de teren care a adus la suprafață lutul de sub sol. Și acum se deversează în râu.

Privirea mi-a fost atrasă iar de râu. Încă privind lutul, am trecut la engleză.

— Care e numele dumneavoastră?

— Jean-Paul.

— Mulțumesc pentru legitimația de bibliotecă, Jean-Paul. A fost un gest foarte amabil.

El a ridicat din umeri și am fost bucuroasă că nu făcuse mare caz de asta.

Am stat multă vreme fără să vorbim, sorbindu-ne cafeaua și privind la râu. Se simțea căldura soarelui de sfârșit de mai și mi-aș fi scos taiorul, însă nu voiam să-mi vadă semnele de psoriazis de pe brațe.

— Cum de nu sunteți la bibliotecă? am întrebat brusc.

S-a uitat la mine.

— E miercuri. Biblioteca e închisă.

— Aha. De când lucrați acolo?

— De trei ani. Înainte de asta am fost la o bibliotecă din Nîmes.

— Așadar, aceasta e profesia dumneavoastră? Sunteți bibliotecar?

Mi-a aruncat o privire piezișă în timp ce-și aprindea o țigară.

— Da. De ce întrebați?

— Pentru că... nu arătați a bibliotecar.

— Și a ce arăt?

L-am privit cercetător. Purta blugi negri și o cămașă moale de bumbac de culoarea somonului. Pe spătarul scaunului se odihnea un sacou negru. Avea brațele bronzate și antebrațele acoperite de un păr negru, des.

— A gangster, am răspuns. Vă lipsesc doar ochelarii de soare.

Jean-Paul a zâmbit ușor și a dat drumul la un nor de fum care i-a acoperit fața ca o perdea albastră.

— Cum ziceți voi, americanii? „Nu judeca o carte după copertă.“

I-am întors zâmbetul.

— *Touché.*

— Și de ce vă aflați în Franța, Ella Tournier?

— Soțul meu are un post de arhitect la Toulouse.

— Și de ce sunteți aici?

— Am vrut să încercăm să locuim într-un oraș mic, nu la Toulouse. Înainte am locuit la San Francisco, iar eu am crescut în Boston, așa că m-am gândit că un oraș mic ar fi o schimbare interesantă.

— Întrebarea mea era de ce sunteți *dumneavoastră* aici?

— Ah!

Am făcut o pauză.

— Pentru că soțul meu este aici.

Și-a înălțat sprâncenele și și-a stins țigara.

— Vreau să spun că am *dorit* să vin. Am fost bucuroasă de schimbare.

— Ați *fost* bucuroasă sau *sunteți* bucuroasă? Am pufnit.

— Engleza dumneavoastră este foarte bună. Unde-ați învățat-o?

— Am stat doi ani la New York. M-am pregătit pentru licența în biblioteconomie la Columbia University.

— Ați locuit la New York și apoi v-ați întors aici?

— La Nîmes și apoi aici, da.

Mi-a zâmbit ușor:

— Ce e atât de surprinzător în asta, Ella Tournier? Aici sunt acasă.

Aș fi vrut să nu-mi mai spună Tournier. Mă privea cu acel aer superior, impenetrabil și condescendent pe care-l văzusem pe chipul lui prima dată, la bibliotecă. Mi-ar fi plăcut să-i văd fața când mi-a scris legitimația de bibliotecă: făcuse oare și asta cu un gest de superioritate?

M-am ridicat brusc și am cotrobăit în poșetă după niște monede.

— Mi-a făcut plăcere să stăm de vorbă, însă trebuie să plec.

Am pus banii pe masă. Jean-Paul s-a uitat la ei și s-a încruntat, clătinându-și capul aproape imperceptibil. M-am înroșit, am luat monedele înapoi și am dat să plec.

— *Au revoir, Ella Tournier.* Sper să vă placă Henry James.

M-am întors.

— De ce insistați să-mi roștiți astfel numele de familie?

S-a lăsat pe spate, cu soarele în ochi, așa că nu-i puteam vedea expresia feței.

— Ca să vă puteți obișnui cu el. Apoi va deveni numele dumneavoastră.

Întârziat de greva lucrătorilor poștali, răspunsul vărului meu a sosit pe 1 iunie, cam la o

lună după ce-i scrisesem. Jacob Tournier îmi trimisese două pagini cu un scris lăbărtat și urât, aproape indescifrabil. Mi-am scos dicționarul și am început să mă muncesc cu scrisoarea, însă era atât de greu de citit încât, după ce am căutat fără succes câteva cuvinte, am renunțat și am hotărât să folosesc dicționarul mai cuprinzător de la bibliotecă.

Când am intrat, Jean-Paul era la biroul lui și vorbea cu alt bărbat. Atitudinea și expresia lui nu se schimbaseră, însă am observat cu o satisfacție care m-a surprins că m-a privit când am trecut pe lângă el. Am luat volumele dicționarului la o masă și m-am așezat cu spatele la el, nemulțumită de mine însămi pentru că îi dădeam atâta atenție.

Dicționarul din bibliotecă mi-a fost mai de ajutor, însă tot îmi rămâneau cuvinte pe care nu le puteam găsi și mai multe pe care pur și simplu nu le puteam citi. După ce am zăbovit cincisprezece minute asupra unui singur paragraf, m-am lăsat pe spate, amețită și frustrată. Atunci l-am văzut pe Jean-Paul în stânga mea, rezemat de perete și privindu-mă cu o expresie amuzată, care m-a făcut să vreau să-i trag o palmă. Am sărit în sus și i-am împins scrisoarea, murmurând :

— Poftim, rezolvați-o *dumneavoastră* !

A luat foile, s-a uitat nonșalant peste ele și a dat din cap.

— Lăsați-o la mine, a zis. Ne vedem miercuri la cafenea.

Miercuri dimineața stătea la aceeași masă și pe același scaun, însă de data asta afară era înnorat și pe râu nu mai erau bulbuci cu sedimente de lut. M-am așezat în fața lui și nu

alături, astfel că aveam râul în spatele meu și trebuia să ne privim unul pe altul. În spatele lui vedeam cafeneaua goală. Chelnerul, care citea un ziar, și-a ridicat privirea când m-am așezat și a abandonat ziarul când i-am făcut semn din cap.

Cât am așteptat cafeaua, nici eu, nici el n-am spus nimic. Eu eram prea obosită ca să fac conversație de politețe. Era momentul strategic al lunii și visul mă trezise trei nopți la rând. Nu reușisem să adorm la loc și zăcusem ore în șir, ascultând respirația egală a lui Rick. Apelasem la somnul scurt de după-amiază, însă asta mă făcea să mă simt bolnavă și dezorientată. Pentru prima oară începusem să înțeleg expresia pe care o văzusem pe chipul tinerelor mămici cu care lucrasem: expresia năucă, dărâmată, a cuiva lipsit de somn.

După ce a venit cafeaua, Jean-Paul a așezat pe masă scrisoarea lui Jacob Tournier.

— Sunt aici câteva expresii elvețiene pe care probabil nu le-ați fi înțeles, a zis el. Și scrisul de mână a fost greu de descifrat, deși am văzut altele și mai rele.

Mi-a întins o pagină de traducere, scrisă îngrijit:

Dragă verișoară,

Ce plăcere să primesc scrisoarea ta! Mi-l amintesc bine pe tatăl tău din scurta lui vizită la Moutier, acum mulți ani, și sunt bucuros să fac cunoștință cu fiica lui.

Îmi cer scuze pentru întârzierea cu care-ți răspund la întrebări, însă a trebuit să cercetez vechile însemnări ale bunicului meu în legătură cu familia Tournier. Înțelegi, el era

cel pe care-l interesa foarte mult familia și a întreprins multe cercetări. De fapt, el a întocmit arborele genealogic al familiei. Mie mi-ar fi greu să-l reproduc aici, iar ție ți-ar veni greu să-l citești, așa că va trebui să ne faci o vizită și să-l vezi.

Pot totuși să-ți ofer unele informații. Prima atestare a unui Tournier la Moutier a fost aceea a lui Etienne Tournier, pe o listă militară, în 1576. Apoi a fost un botez înregistrat în 1590, al unui alt Etienne Tournier, fiul lui Jean Tournier și Marthe Rougemont. Există puține documente rămase din acea epocă, însă mai târziu se găsesc mențiuni numeroase referitoare la diverși Tournier. Începând din secolul al optsprezecelea și până în prezent, arborele nostru genealogic este bogat.

Tournierii au avut multe meserii : croitori, hangii, ceasornicari, învățători. Un Jean Tournier chiar a fost ales primar, la începutul secolului al nouăsprezecelea.

Mă întrebi despre originile noastre franceze. Bunicul meu spunea uneori că familia provenea din Cévennes. Nu știu de unde avea informația.

Mă bucur că te interesează familia și sper că tu și soțul tău ne veți vizita în curând. Un nou membru al familiei Tournier este oricând binevenit la Moutier.

Al tău etc.

Jacob Tournier

Am ridicat privirea.

— Unde se află Cévennes? l-am întrebat.

Jean-Paul a arătat peste umărul meu.

— La nord-est de-aici. Este o zonă în munți, la nord de Montpellier și la vest de Ron. În jurul râului Tarn și la sud.

M-am agățat de unica fărâmbă cunoscută de geografie.

— Acest Tarn? am indicat eu cu bărbia râul de sub noi, sperând ca el să nu fi observat că eu crezusem că Cévennes e un oraș.

— Da. Râul arată foarte diferit mai la est, aproape de izvoare. Mult mai mic și mai iute.

— Și unde este Ronul?

Mi-a aruncat o privire scurtă, apoi a scos un pix din buzunarul hainei și a schițat rapid pe un servetel conturul Franței. Forma mi-a amintit de un cap de vacă: vârfurile de la est și vest erau urechile, partea de sus – ciuful dintre urechi, frontiera cu Spania – botul pătrat. A marcat cu puncte orașele Paris, Toulouse, Lyon, Marsilia, Montpellier, și a trasat linii tremurate, verticale și orizontale, pentru Ron și Tarn. Pe urmă a revenit și a adăugat un punct lângă Tarn și la dreapta de Toulouse, pentru a însemna Lisle-sur-Tarn. După aceea a încercuit o parte din falca dreaptă a vacii, chiar deasupra Rivierei.

— Aici e Cévennes.

— Vreți să spuneți că provin dintr-un loc din vecinătate?

Jean-Paul a pufnit.

— De aici până în Cévennes sunt cel puțin două sute de kilometri. Socotiți că asta înseamnă în vecinătate?

— Pentru un american da, i-am răspuns eu împăciuitoare, foarte conștientă că nu demult îl luasem pe tata în răs pentru că făcuse aceeași apreciere. Unii americani merg cu mașina o sută

de mile până la o petrecere. Totuși, e o coincidență uluitoare că, în această țară mare a dumneavoastră – am arătat spre capul vacii –, strămoșii mei au venit dintr-un loc destul de apropiat de cel în care locuiesc eu acum.

— O coincidență uluitoare, a repetat Jean-Paul, pe un ton care m-a făcut să-mi doresc să nu fi rostit adjectivul.

— Atunci, poate n-ar fi atât de dificil să aflu mai multe despre ei, întrucât locul se află în apropiere, am zis, amintindu-mi ce-mi spunea Madame Sentier: că dacă am să aflu câte ceva despre strămoșii mei francezi, locul o să mi se pară mai familiar. Aș putea să mă duc pur și simplu acolo și...

M-am întrerupt. Și ce anume aveam să fac acolo?

— Știți, vărul dumneavoastră a zis că faptul că au pornit de-aici e o istorie de familie. Adică nu e o informație sigură. Nu e ceva concret.

S-a lăsat pe spate, a extras o țigară din pachetul de pe masă și a aprins-o, totul într-o singură mișcare curgătoare.

— În plus, deja cunoașteți această informație despre strămoșii dumneavoastră elvețieni și există și un arbore genealogic. S-a urmărit filiația până în 1576, ceea ce înseamnă mai multe informații decât au majoritatea oamenilor despre familiile lor. E suficient, nu?

— Dar ar fi interesant să fac săpături. Cercetări. Aș putea să mă uit în documente sau ceva de genul ăsta.

Păru amuzat.

— Ce fel de documente, Ella Tournier?

— Păi, înregistrări de nașteri. De decese. Căsătorii. Genul ăsta de lucruri.

— Și unde găsiți aceste documente?

Am dat din mâini a neputință.

— Nu știu. Asta e îndeletnicirea *dumneavoastră*. *Dumneavoastră* sunteți bibliotecarul!

— O.K.

Faptul că am făcut apel la profesia lui păru să-l mulțumească. S-a așezat mai bine pe scaun.

— Puteți începe cu arhivele de la Mende, care este capitala provinciei Lozère, un *département* din Cévennes. Dar cred că nu înțelegeți acest cuvânt, „cercetare“, pe care-l folosiți cu atâta ușurință. Nu există prea multe documente din secolul al șaisprezecelea. La vremea aceea nu se țineau evidențe așa cum a început s-o facă guvernul după Revoluție. Existau registre bisericești, da, însă multe au fost distruse în timpul războaielor religioase. Și mai ales registrele hughenote, astea n-au fost păstrate în siguranță. Așa că ar fi ceva cu totul ieșit din comun să găsiți informații despre Tournieri dacă mergeți la Mende.

— Stați o clipă. De unde știți că erau... ăăă, hughenoți?

— Majoritatea francezilor care s-au dus atunci în Elveția erau hughenoți care căutau un loc unde să se simtă în siguranță sau care doreau să fie aproape de Calvin, la Geneva. Au fost două valuri principale de migrație, în 1572 și în 1685, primul după masacrul din Noaptea Sfântului Bartolomeu, al doilea la revocarea Edictului de la Nantes. Puteți citi despre ele la bibliotecă. N-am să vă fac eu toată treaba, a adăugat el ironic.

I-am ignorat înțepătura. Începea să-mi placă ideea de a explora o parte a Franței unde s-ar putea să am niște strămoși.

— Credeți deci că ar merita osteneala să mă duc la arhivele din Mende? am întrebat cu un optimism prostesc.

A suflat fumul drept în sus.

— Nu.

Dezamăgirea mea trebuie să fi fost evidentă, căci Jean-Paul a ciocănit în masă nerăbdător și a remarcat:

— Fruntea sus, Ella Tournier. Nu-i așa de ușor; să descoperi trecutul, vreau să zic. Voi, americanii care veniți aici să vă căutați rădăcinile, credeți că o să descoperiți totul într-o singură zi, nu? Și apoi vă duceți în locul respectiv și faceți o fotografie și vă simțiți bine, vă simțiți o zi francezi, da? Și a doua zi vă duceți să căutați strămoși în alte țări. Așa ridicați voi pretenții asupra întregii omeniri.

Mi-am înșfăcat poșeta și m-am ridicat.

— Chiar vă distrați bine, nu? i-am spus severă. Mulțumesc pentru sfaturi. Am aflat într-adevăr foarte multe despre optimismul francez.

Am zvârlit cu bună știință o monedă pe masă. Banul s-a rostogolit pe lângă cotul lui Jean-Paul și a căzut pe jos, unde a săltat de câteva ori pe pavaj.

Mi-a atins cotul pe când mă pregăteam să plec.

— Așteaptă, Ella. Nu pleca. N-am știut că te supăr. Încerc doar să fiu realist.

M-am întors spre el.

— Și de ce să stau? Ești arrogant și pesimist și iei în râs tot ce fac. Sunt puțin curioasă în

legătură cu strămoșii mei francezi, iar tu te porți de parcă mi-aș tatua steagul francez pe crupă. Mi-e și așa destul de greu să trăiesc aici. Nu-i nevoie să mă faci și tu să mă simt și mai străină.

Am dat iar să plec, însă, spre surprinderea mea, am constatat că tremuram. Mă simțeam atât de amețită, că a trebuit să mă sprijin de masă.

Jean-Paul a sărit în picioare și a tras un scaun ca să mă așez. În timp ce eu mă prăbușeam pe scaun, el a strigat către chelnerul din cafenea :

— *Un verre d'eau, Dominique, vite, s'il te plaît !*

Apa și câteva inspirații adânci mi-au făcut bine. Mi-am făcut vânt cu mâinile. Mă înroșisem și asudam. Jean-Paul stătea în fața mea și mă privea atent.

— Poate ai vrea să-ți scoți taiorul, mi-a sugerat calm.

Pentru prima oară glasul îi era blând.

— Eu...

Dar nu era momentul să mă sfiesc și eram prea obosită ca să mai protestez. Supărarea pe el îmi trecuse în clipa în care m-am așezat la loc pe scaun. Mi-am scos taiorul, șovăind.

— Am psoriazis, am anunțat încet, străduindu-mă să preîntâmpin o discuție jenantă despre condiția brațelor mele. Doctorul spune că e de la stres și nesomn.

Jean-Paul s-a uitat la insulele de piele scotoasă ca și cum ar fi fost o ciudată pictură modernă.

— Nu dormi ?

— Am coșmaruri. De fapt, *un* coșmar.

— Și îi povestești soțului tău despre el ? Sau prietenelor ?

— N-am spus nimănui.

— De ce nu vorbești cu soțul tău ?

— Nu vreau să creadă că sunt nefericită aici.

N-am mai adăugat că Rick s-ar putea simți amenințat de legătura visului cu sexul.

— Ești nefericită?

— Da, am zis, privindu-l pe Jean-Paul drept în față.

Era o ușurare s-o spun.

A dat din cap.

— Așadar, care-i coșmarul? Descrie-mi-l.

M-am uitat în depărtare, peste râu.

— Nu-mi amintesc decât frânturi. Nu e chiar o poveste. E o voce... nu, sunt două voci, una care vorbește în franceză, cealaltă care plânge, un plâns absolut isteric. Totul e în ceață, ca și cum aerul ar fi foarte dens, ca apa. Și la sfârșit se-aude o bufnitură, ca o ușă care se trânteste. Și culoarea albastră predomină pretutindeni. Pretutindeni. Nu știu ce mă sperie atât de mult, dar de fiecare dată când am acest vis, vreau să mă duc acasă. Mă înspăimântă mai mult atmosfera decât ceea ce se întâmplă. Și faptul că visul revine, că nu scap de el, de parcă mă leagă pe viață. Țasta-i lucrul cel mai rău.

M-am oprit. Nu-mi dădusem seama cât de mult îmi dorisem să-i povestesc cuiva despre vis.

— Vrei să te întorci în America?

— Uneori. Pe urmă mă înfurii pe mine că mă las speriată de un vis.

— Cum arată albastrul? Cu ce seamănă?

Mi-a indicat o reclamă de înghețată din cafenea. Am scuturat din cap.

— Nu, ăsta e prea luminos. Vreau să zic, albastrul din vis *este* luminos. Foarte viu. Dar este luminos și în același timp întunecat. Nu știu termenii tehnici prin care să-l descriu.

Reflectă multă lumină. Este frumos, dar în vis mă întristează. Și mă și înalță. E ca și cum culoarea ar avea două fațete. Interesant e că-mi amintesc culoarea. Întotdeauna am crezut că visez alb-negru.

— Și vocile? Cine sunt?

— Nu știu. Uneori e propria mea voce. Alteori mă trezesc și parcă doar ce-am rostit cuvintele. Aproape că le pot auzi, ca și cum liniștea abia ce s-a lăsat atunci în cameră.

— Care sunt cuvintele? Ce rostești?

M-am gândit un minut, pe urmă am scuturat din cap.

— Nu-mi amintesc.

Și-a fixat privirea asupra mea.

— Încearcă. Închide ochii.

Am făcut așa cum mi-a spus, stând nemișcată cât am putut de mult. Jean-Paul tăcea lângă mine. Exact când eram gata să mă dau bătută, în minte mi-a plutit o frântură.

— *Je suis un pot cassé*, am zis brusc.

Am deschis ochii.

— Sunt un vas sfărâmat? De unde a venit asta?

Jean-Paul era uimit.

— Poți să-ți mai amintești și altceva?

Am închis iar ochii.

— *Tu es ma tour et forteresse*¹, am murmurat în cele din urmă.

Am deschis ochii. Fața lui Jean-Paul era toată numai concentrare. Părea a fi cu mintea foarte departe. Parcă-i vedeam creierul lucrând, călătorește peste o vastă câmpie de memorie, verificând

1. Tu ești stânca mea, cetățuia mea (fr.).

și respingând, până când un declic l-a făcut să se întoarcă la mine. Și-a fixat privirile pe reclama de înghețată și a început să recite :

*Entre tous ceux-là qui me haient
Mes voisins j'aperçois
Avoir honte de moi :
Il semble que mes amis aient
Horreur de ma rencontre,
Quand dehors je me montre.
Je suis hors de leur souvenance,
Ainsi qu'un trespasé.
Je suis un pot cassé.¹*

Pe măsură ce vorbea, simțeam cum ceva mă apasă în gât și în spatele ochilor. Era durere, asta simțeam.

Strângeam brațele scaunului, lipindu-mi trupul strâns de spătar, ca pentru a-mi face curaj. Când a terminat, am înghițit ca să scap de nodul din gât.

— Ce mi-ai recitat? l-am întrebat încet.

— Psalmul treizeci și unu.

— Un psalm? Din Biblie? m-am mirat eu.

— Da.

— Bine, dar cum de-l știu eu? Eu nu știu nici un psalm! Nici măcar în engleză, darmite în franceză. Însă acele cuvinte îmi sunt atât de

1. Din cauza tuturor asupritorilor mei,
Am ajuns de mare batjocură
Pentru vecinii mei și de groază
Pentru prietenii mei;
Cei care mă văd pe afară
Fug de mine.
Sunt uitat de inimi, ca un mort;
Am ajuns ca un vas sfărâmat. (fr.)

familiares. *Trebuie* să le fi auzit eu pe undeva. Dar cum de le știi *tu*?

— De la biserică. În tinerețe a trebuit să memorăm mulți psalmi. Totodată, la un moment dat au făcut parte din obiectul meu de studiu.

— Ai studiat psalmii ca să-ți iei licența în biblioteconomie?

— Nu, nu, înainte de asta, când am studiat istoria. Istoria Languedocului. Cu asta mă ocup eu de fapt.

— Ce e Languedoc?

— O zonă de jur-împrejurul nostru. De la Toulouse și Pirinei până hăt departe, la Ron.

A mai desenat un cerc pe harta lui de pe șervețel, în care intrau cercul mai mic al ținutului Cévennes și o bună bucată din gâtul și botul vacii.

— Numele și l-a primit după limba care se vorbea cândva aici. Ei ziceau *oc* pentru *oui*. *Langue d'oc* – limba lui *oc*.

— Ce legătură avea psalmul cu Languedoc?

— Da, e curios, a răspuns el ezitant. Era un psalm pe care obișnuiau să-l rostească hughenoții în vremuri de restriște.

În seara aceea, după cină, i-am povestit în sfârșit lui Rick despre vis, descriindu-i cât am putut de precis albastrul, vocile, atmosfera. Totodată, am și lăsat deoparte anumite lucruri. Nu i-am spus că discutasem toate astea cu Jean-Paul, că acele cuvinte proveneau dintr-un psalm, că visul îl aveam numai după ce făceam dragoste. Întrucât trebuia să aleg și să cântăresc ce-i spun, procesul era mai conștient și nici pe departe atât de terapeutic cum fusese cu Jean-Paul, când totul ieșise

la iveală involuntar și firesc. Acum, când vorbeam mai curând pentru Rick decât pentru mine, am descoperit că trebuia să-mi formulez relatarea mai coerent, iar povestea începea să se detașeze de mine și să capete propria sa viață imaginară.

Rick a și luat-o ca atare. Poate era din cauza felului în care-i povesteam, însă mă asculta ca și cum ar fi fost cu atenția îndreptată concomitent în altă parte, la un aparat de radio care se auzea în preajmă sau la o discuție de pe stradă. Spre deosebire de Jean-Paul, el nu mi-a pus nici o întrebare.

— Rick, ești atent la ce-ți spun? l-am întrebat în cele din urmă, aplecându-mă și trăgându-l de coada de cal.

— Firește că sunt. Ai coșmaruri. Despre culoarea albastră.

— Am vrut să știi și tu. Din cauza asta sunt atât de obosită în ultima vreme.

— Ar trebui să mă trezești când ai coșmaruri.

— Știu.

Însă știam și că n-aveam s-o fac. În California l-aș fi trezit pe loc, de cum aș fi avut prima dată visul. Ceva se schimbase. Cum Rick părea să fie același, probabil cu mine se întâmplase ceva.

— Cum merge cu învățatul?

Am ridicat din umeri, iritată că schimbase subiectul.

— Bine. Nu. Groaznic. Nu. Nu știu. Uneori mă întreb cum am să reușesc să aduc copii pe lume în franceză. N-am putut să spun ce trebuia atunci când copilașul acela se sufoca. Dacă nici atâta nu pot să fac, atunci cum am să pot să îndrum o femeie care e în durerile facerii?

— Dar ai moșit femeii de origine hispanică în America și te-ai descurcat.

— Era altceva. Poate că nu vorbeau ele engleză, însă nici nu se așteptau ca eu să le vorbesc în spaniolă. Iar aici toată aparatura din spital, toate medicamentele și dozele, toate vor fi în *franceză*.

Rick s-a aplecat în față, cu coatele ancorate de masă, dând farfuria deoparte.

— Hei, Ella, ce s-a întâmplat cu optimismul tău? Doar n-ai de gând să începi să te porți ca o franțuzoaică, nu? Am destul parte de-așa ceva la serviciu.

Deși știam că puțin mai înainte criticasem pesimismul lui Jean-Paul, m-am pomenit repetându-i vorbele.

— Încerc doar să fiu realistă.

— Mda, am auzit și asta la birou.

Am deschis gura ca să-i dau o replică dură, însă m-am abținut. Nu era adevărat că optimismul îmi scăzuse în Franța. Poate că împrumutam ceva din dispoziția cinică a oamenilor din jurul meu. Rick dădea întotdeauna lucrurilor o turnură pozitivă. Atitudinea lui optimistă era cea care îi adusese succesul. Tocmai de aceea fusese abordat de firma franceză; tocmai de aceea ne aflam noi aici. Am tăcut, înghițindu-mi vorbele pesimiste.

În noaptea aceea am făcut dragoste, iar Rick a ocolit cu grijă psoriazisul meu. După aceea am stat întinsă, așteptând răbdătoare somnul și visul. Când a venit, a fost mai puțin impresionist, mai palpabil ca niciodată. Albastrul atârna deasupra mea ca o pânză luminoasă, tălăzuindu-se înainte și înapoi, căpătând consistență și formă. M-am trezit cu lacrimi pe obraji și cu vocea mea în urechi. Am stat nemișcată.

O rochie, mi-am șoptit. Era o rochie.

Dimineața m-am grăbit spre bibliotecă. La birou se afla femeia și a trebuit să mă întorc cu spatele, ca să-mi ascund dezamăgirea și iritarea că nu-l găsesc acolo pe Jean-Paul. Am rătăcit fără rost prin cele două încăperi, urmărită de privirea bibliotecarei. În cele din urmă am întrebat-o dacă Jean-Paul avea să vină în ziua aceea.

— Aa, nu, mi-a răspuns ea, ridicând ușor din sprâncene. Va lipsi câteva zile. A plecat la Paris.

— La Paris? De ce?

Femeia păru surprinsă că am întrebat.

— Păi, sora lui se căsătorește. Se va întoarce după weekend.

— Aha. *Merci*, am rostit și am ieșit.

Mi se părea ciudat să mă gândesc la el ca la un om cu o soră, cu o familie. La naiba, mi-am zis, tropăind în jos pe scări și ieșind în piață. Madame de la *boulangerie* stătea lângă fântână, sporovăind cu femeia care mă condusesese prima oară la bibliotecă. Au tăcut amândouă și s-au holbat lung la mine, pe urmă s-au întors iar una către cealaltă. Dracu' să vă ia, le-am urât în gând. Niciodată nu m-am simțit atât de izolată și de bătătoare la ochi.

În duminica aceea am fost invitați la prânz acasă la unul dintre colegii lui Rick – prima ieșire adevărată în societate de când ne mutaserăm în Franța, dacă nu punem la socoteală cele câteva întâlniri scurte, la un pahar, cu oameni cu care Rick venise în contact prin serviciu. Aveam trac și mi-am concentrat îngrijorările pe ținută. N-aveam idee ce însemna pentru francezi prânz de duminică, dacă era ceva protocolar sau nu.

— Să-mi pun o rochie? îl tot sâcâiam eu pe Rick.

— Pune-ți ce vrei, îmi dădu el răspunsul extrem de util. Pe gazde n-o să le deranjeze.

Dar o să mă deranjeze pe mine, îmi ziceam, dacă o să mă îmbrac cum nu trebuie.

Mai era și problema brațelor. Era o zi călduroasă și n-aș fi suportat privirile furișate spre pielea mea plină de erupții. În cele din urmă am ales o rochie fără mâneci, de culoarea pietrei, care-mi ajungea până la jumătatea gambei, și un taior alb, de in. M-am gândit că într-o asemenea ținută m-aș simți cât de cât decent în orice împrejurare, însă când cei doi au deschis ușa marii lor case din suburbie și i-am văzut pe Chantal în blugi și tricou alb și pe Olivier în pantaloni scurți kaki, m-am simțit simultan împopoțonată și prost îmbrăcată. Mi-au zâmbit politicoși și au zâmbit iar la florile și la vinul pe care le aduseserăm, însă am observat cum Chantal a abandonat florile, rămasese în ambalaj, pe un bufet din sufragerie, iar sticla noastră de vin, aleasă cu grijă, nu a apărut deloc.

Aveau doi copii, o fată și un băiat, care erau atât de bine crescuți și tăcuți, încât n-am reușit să le aflu nici numele. La sfârșitul mesei s-au ridicat și au dispărut în casă, ca și cum i-ar fi chemat un clopoțel pe care doar copiii îl puteau auzi. Se uitau probabil la televizor și mi-am dorit în taină să pot sta cu ei. Conversația noastră de adulți mi s-a părut plicticoasă și, din când în când, demoralizantă. Rick și Olivier au discutat aproape tot timpul despre afacerile firmei și au vorbit în engleză. Chantal și cu mine am sporovăit greoi într-un amestec de franceză și engleză.

Eu am încercat să vorbesc cu ea numai în franceză, însă ea o tot dădea pe englezește când simțea că nu mai fac față. Ar fi fost nepoliticos să continuu în franceză, așa că am trecut și eu la engleză până când s-a făcut o pauză; apoi eu am abordat alt subiect, tot în franceză. Totul s-a transformat într-o luptă amabilă între noi două. Cred că în sinea ei se bucura să-mi demonstreze ce bine se descurcă în engleză, în comparație cu franceza mea. Și nu era genul care să discute fleacuri: în decurs de zece minute, analizase deja majoritatea problemelor politice din lume și mă privea disprețuitor ori de câte ori nu veneam cu un răspuns tranșant la fiecare problemă.

Atât Olivier, cât și Chantal erau atenți la fiecare vorbuliță rostită de Rick, cu toate că eu mă străduiam mai mult decât el să le vorbesc pe limba lor. Cu toate eforturile mele de a comunica, abia dacă m-ascultau. Nu-mi plăcea să compar prestația mea cu a lui Rick; în America nu făcusem niciodată așa ceva.

Am plecat după-masă târziu, cu sărutări politicoase și promisiunea că ne vor vizita la Lisle. O să fie foarte distractiv, m-am gândit eu pe când plecam. Când nu m-au mai putut vedea, mi-am smuls de pe mine taiorul asudat. Dacă am fi fost la prieteni, în America, n-ar fi contat cum arătau brațele mele. Pe de altă parte, dacă am mai fi în America, n-aș avea psoriazis.

— Ei, ce zici, au fost drăguți, nu? a început Rick comentariul nostru ritual de după eveniment.

— Nu s-au atins nici de vin, nici de flori.

— Daa, însă cu o pivniță de vinuri ca a lor, nici nu-i de mirare! Grozav loc.

— Cred că nu la avuțiile lor materiale mă gândeam.

Rick mă privi pieziș.

— Nu te-ai simțit prea bine acolo, scumpo. Ce se întâmplă?

— Nu știu. Doar că simt... pur și simplu mă simt *neadaptată*, asta-i tot. Parcă nu sunt în stare să vorbesc cu oamenii așa cum vorbeam în America. Până acum, singura persoană cu care am purtat o conversație, în afară de Madame Sentier, este Jean-Paul și nici asta nu e o conversație adevărată. Mai curând o bătălie, mai mult un fel de...

— Cine-i Jean-Paul?

M-am străduit să par nepăsătoare.

— Un bibliotecar din Lisle. Mă ajută să cercetez istoria familiei mele. Acum e plecat din localitate, am adăugat fără nici un rost.

— Și ce-ați descoperit voi doi?

— Nu prea multe. Am aflat câte ceva de la vărul meu din Elveția. Știi, începusem să cred că dacă o să știu mai mult despre latura mea franceză, am să mă simt mai bine aici, însă acum cred că m-am înșelat. Oamenii continuă să mă considere americană.

— Tu ești americană, Ella.

— Mda, știu. Însă trebuie să mă schimb puțin câtă vreme sunt aici.

— De ce?

— De ce? Pentru că... pentru că altfel ies prea mult în evidență. Oamenii vor ca eu să fiu ceea ce se așteaptă ei să fiu. Vor să fiu ca ei. Și, oricum, nu pot să nu mă las influențată de peisajul din jurul meu, de oameni, de felul în care gândesc și de limbă. Toate astea mă vor schimba, măcar puțin.

Rick era nedumerit.

— Dar tu ești deja tu însăși, spuse el, schimbând banda de circulație atât de brusc, încât șoferii din spatele nostru claxonară indignați. Nu trebuie să te schimbi pentru alții.

— Nu de asta e vorba. E mai mult o chestie de adaptare. E cam așa: cafenelele de aici nu servesc cafea decofeinizată, așa că mă obișnuiesc să beau mai puțină cafea adevărată sau să nu mai beau cafea deloc.

— Eu îi cer secretarei să-mi facă decofeinizată la birou.

— Rick...

M-am oprit și am numărat până la zece. Părea că nu vrea să înțeleagă metaforele mele, încercând astfel să imprime lucrurilor acea turnură pozitivă.

— Cred că ai fi mult mai fericită dacă nu ți-ai face atâtea griji cu adaptarea. Lumea o să te placă așa cum ești.

— Poate.

M-am uitat afară prin fereastră. Rick avea darul de a se face acceptat oricum, fără a se strădui să se adapteze. Așa, de pildă, se întâmpla cu coada lui de cal: o purta atât de firesc, încât nimeni nu se holba la el și nimeni nu-l socotea ciudat. Eu, pe de altă parte, cu toate strădaniile mele de adaptare, ieșeam în evidență ca un zgârie-nori.

Rick a trebuit să treacă pentru o oră pe la birou. Eu avusesem de gând să stau cu el și să citesc sau să mă joc la unul din computere, însă eram atât de prost dispusă, că m-am dus să mă plimb. Biroul lui era chiar în centrul orașului, într-o zonă cu străzi înguste și buticuri, plină acum

cu plimbăreți de duminică și lume care se holba la vitrine. Am început să umblu la întâmplare, contemplând în vitrine îmbrăcămintea elegantă, bijuteriile din aur, lenjeria măiestrit lucrată. Cultul lenjeriei franțuzești m-a uimit întotdeauna; chiar și orașele ca Lisle-sur-Tarn aveau un magazin specializat. Era greu de imaginat cum se pot purta lucrurile expuse acolo, cu șirețele complicate și dantelă și modele care scoteau în evidență zonele erogene ale corpului. Era ceva neamerican în sexualitatea asta oficializată a lor.

De fapt, franțuzoaicele din oraș erau așa de diferite de mine, că mă simțeam adesea invizibilă, o fantomă jigărită care se trage într-o parte ca să le lase pe ele să treacă. Femeile ieșite la plimbare în Toulouse purtau taioare cu blugi și bijuterii minuscule din aur la urechi și la gât. Aveau întotdeauna pantofi cu toc. Tunsorile le erau îngrijite, scumpe, sprâncenele pensate fin, pielea curată. Era ușor să ți le imaginezi purtând sutiene complicate sau camizole, lenjerie intimă de mătase, croită strâns pe coapsă, ciorapi și portjartiere. Își luau în serios prezentarea imaginii. În timp ce mă plimbam, le simțeam privind-mă discret și trecând în revistă părul meu până la umeri, pe care-l lăsasem puțin prea lung, absența machiajului, îmbrăcămintea șifonată, tare, din pânză, sandalele fără toc, care bocăneau și pe care în San Francisco le crezusem foarte elegante. Eram sigură că pe chipurile lor se citea mila.

Oare știu că sunt americană? mă gândeam. Să fie atât de vizibil?

Era. Eu însămi am depistat în fața mea un cuplu între două vârste, care se vedea de la o poștă că erau americani – exact după îmbrăcămintă și

ținută. Se uitau la o vitrină cu produse din ciocolată și, când am trecut pe lângă ei, se socateau dacă să se întoarcă sau nu a doua zi ca să cumpere ceva de dus acasă.

— N-o să se topească în avion? a întrebat femeia.

Avea șolduri ample, lăsate, și purta o bluză largă, pastelată, pantaloni scurți și pantofi de sport. Stătea cu picioarele foarte depărtate și cu genunchii țepeni.

— Noo, scumpo, e *frig* la treizeci și cinci de mii de picioare în aer. N-o să se topească, dar s-ar putea strivi. Poate găsim altceva să ducem acasă din orașul ăsta.

Bărbatul ducea după el povara unui pântece consistent, pus în evidență de cureaua care-l traversa și-l strângea. Nu avea șapcă de baseball, dar ar fi putut să poarte. O lăsase probabil la hotel.

M-au privit și au zâmbit veseli, cu chipurile aprinse de o nostalgică speranță. M-a îndurerat să-i văd atât de deschiși. Am apucat-o repede pe o stradă laterală. L-am auzit în urma mea pe bărbat rostind „Scuzați-mă, domnișoară, *si-viu-plei*“. Nu m-am întors. Mă simțeam ca un copil pus de părinți într-o situație stânjenitoare în fața prietenilor.

Am ieșit la capătul străzii, lângă Musée des Augustins, un complex vechi de cărămidă care adăpostea o colecție de picturi și sculpturi. M-am uitat în jur: cei doi nu veniseră după mine. Am intrat repede în muzeu.

După ce am plătit, m-am strecurat prin ușă și am pătruns în mănăstire – un loc pașnic, înșorit, cu alei pătrate mărginite de sculpturi, o grădină

îngrijită, cu flori, legume și verdețuri în centru. Pe o alee se vedea un șir lung de câini de piatră cu boturile îndreptate în sus, lătrând voioși. M-am plimbat de jur-împrejurul scuarului, apoi prin grădină, admirând stolonii de căpșuni, salatele în rânduri îngrijite, parcelele de tarhon și salvie, cele trei soiuri de mentă, tufa mare de rozmarin. Am șezut o vreme, scoțându-mi taiorul și lăsând psoriazisul să absoarbă soarele. Am închis ochii și nu m-am mai gândit la nimic.

În cele din urmă m-am trezit din reverie și m-am ridicat să mă uit la biserica de alături. Era o clădire uriașă, cât o catedrală, dar toate scaunele și altarul fuseseră scoase, iar pe toți pereții erau atârinate picturi. Nu mai văzusem o biserică folosită atât de manifest ca galerie de artă. M-am oprit în ușă, admirând efectul unui imens spațiu gol suspendat deasupra picturilor, care le copleșea și le micșora.

O sclipire în vederea periferică m-a făcut să privesc spre o pictură de pe peretele opus. Un fascicul de lumină se așezase peste ea și nu vedeam decât un petic de albastru. Am început să merg spre el, clipind și simțind un ghem în stomac.

Tabloul reprezenta un Crist coborât de pe cruce și culcat pe jos, pe un cearșaf, cu capul rezemat în poala unui bătrân. Îl vegheau un bărbat mai tânăr, o femeie tânără într-o haină galbenă și, în centru, Fecioara Maria, care purta un veșmânt albastru – aceeași culoare pe care o tot visam – drapat în jurul unui chip uimitor. Pictura în sine era una statică, un tablou echilibrat cu meticulozitate, cu fiecare personaj plasat cu atenție, fiecare înclinare a capului și gest al

măinilor calculate pentru a se obține efectul dorit. Doar chipul Fecioarei, punctul central al tabloului, se mișca și se schimba. În timp ce privea fix în jos, la fiul său mort, în trăsăturile ei se luptau durerea și o pace stranie, iar chipul îi era învăluit într-o culoare care-i reflecta suferința cumplită.

Cum stăteam așa în fața tabloului, mâna dreaptă mi-a țâșnit în sus și a făcut involuntar semnul crucii. În viața mea nu făcusem un asemenea gest.

M-am uitat la inscripția din dreptul tabloului și am citit titlul și numele pictorului. Am rămas nemișcată vreme îndelungată, cu spațiul bisericii suspendat în jurul meu. Apoi m-am închinat iar, am spus „Maică Sfântă, ajută-mă” și am început să râd.

N-aș fi bănuیت niciodată că avusesem un pictor în familie.

Fuga

Isabelle se ridică în capul oaselor și se uită în cealaltă parte, la patul copiilor. Jacob era deja treaz, cu brațele în jurul picioarelor și cu bărbia sprijinită de genunchi. Dintre toți, el avea cel mai bun auz.

— Un cal, spuse el liniștit.

Isabelle îl înghionti pe Etienne.

— Un cal, șopti ea.

Bărbatul ei sări în picioare, pe jumătate adormit, cu părul lui negru ud de sudoare. Trăgându-și pantalonii, se aplecă și-l zgâlțâi pe Bertrand ca să-l trezească. Împreună, se strecurară în jos pe scară, în timp ce cineva începu să bată tare în ușă. Isabelle privi peste marginea podului și văzu bărbații adunându-se, strângând în mâini topoare și cuțite. Hannah apăru cu o lumânare din camera din spate. După ce șopti ceva prin ușa întredeschisă, Jean puse jos toporul și trase înapoi zăvorul.

Intendentul ducelui de l'Aigle nu le era necunoscut. El apărea periodic să se sfătuiască cu Jean Tournier și le folosea casa pentru strângerea dărilor de la gospodăriile din jur, notându-le cu grijă într-un registru legat în piele de vițel.

Scurt, gras și complet chel, își compensa lipsa de înălțime cu o voce tunătoare, pe care Jean se străduia acum în van s-o domolească. Cu o asemenea voce nu puteai păstra secrete.

— Ducele a fost ucis la Paris!

Hannah a icnit și a scăpat lumânarea. Isabelle și-a făcut cruce fără să se gândească, apoi s-a prins cu mâna de gât și s-a uitat în jur. Toți cei patru copii stăteau acum înșirați pe pat. Susanne s-a cocoțat lângă ei, pe margine, într-un echilibru precar, cu pânțelele uriaș și dilatate. Curând îi vine sorocul, gândi Isabelle, evaluându-i automat starea. Deși nu se mai folosea deloc de ele, vechile cunoștințe îi rămăseseră.

Petit Jean începuse să taie aerul cu cuțitul de care nu se despărțea nici în pat. Jacob, cu ochii lui mari și cafenii, ca ai mamei sale, tăcea. Marie și Deborah se sprijineau una de alta, Deborah somnoroasă, Marie cu ochii strălucitori.

— Maman, ce înseamnă ucis? strigă ea cu o voce care sună ca o lovitură într-o tingire de aramă.

— Sst, șopti Isabelle.

Se mută spre capul patului ca să audă ce spunea intendentul. Susanne veni să se așeze lângă ea și amândouă se aplecară în față, reze-mându-și brațele de bară.

— ...acum zece zile, la nunta lui Henri de Navara. Porțile au fost zăvorâte și mii de mărturisitori ai Adevărului au fost măcelăriți. Coligny. Și ducele nostru. Și se întinde în provincie. Pretutindeni sunt omorâți oameni cinstiți.

— Dar noi suntem departe de Paris și aici suntem toți mărturisitori ai Adevărului. Aici catolicii nu ne pot amenința.

— Se zice că vine o garnizoană din Mende, bubui administratorul. Vor să profite de moartea ducelui. Or să vină după tine, care ești sindic al ducelui. Ducesa fuge spre Alès și trece pe-aici peste câteva ore. Ar trebui să vii cu noi, să-ți salvezi familia. Pe alții nu se oferă să-i ia. Numai pe cei din familia Tournier.

— Nu.

Cea care răspunsese era Hannah. Aprinsese iar lumânarea și stătea înfiptă în mijlocul camerei, cu spinarea ușor gârbovită, cu coada de păr argintiu atârându-i pe spate.

— Nu-i nevoie să ne părăsim casa, continuă ea. Aici suntem apărați.

— Și avem recolte de strâns, adăugă Jean.

— Ați face bine să vă răzgândiți. Familia voastră — orice persoană din familia voastră — este bine venită alături de ducesă.

Lui Isabelle i se păru că vede cum intendentul aruncă o privire scurtă spre Bertrand. Privindu-și soțul, Susanne se mișcă stânjenită. Isabelle îi apucă mâna — era rece ca râul. Se uită la copii. Fetele, prea mici ca să înțeleagă, adormiseră la loc. Jacob stătea în continuare cu bărbia sprijinită de genunchi. Petit Jean se îmbrăcase și se sprijinea de marginea patului, uitându-se la bărbați.

Intendentul plecă să avertizeze alte familii. Jean zăvorî ușa și puse toporul alături, în timp ce Etienne și Bertrand dispărură în grajd, să-l încuie pe dinăuntru. Hannah se îndreptă spre vatră, așeză lumânarea pe soclu și îngenunche lângă focul menținut pe timpul nopții sub cenușă. Isabelle crezu la început că avea de gând să-l întretească, însă bătrâna nu-l atinse.

O strânse pe Susanne de mână și-i făcu semn cu capul spre vatră.

— Ce face?

Susanne își privi mama, ștergându-și obrazul pe locul unde se rătăcise o lacrimă.

— Vraja e în vatră, șopti ea în cele din urmă. Vraja care apără această casă. Maman se roagă la ea.

Vraja. De-a lungul anilor se făcuseră aluzii la ea, însă Etienne și Susanne nu voiau niciodată să dea explicații și ea însăși nu îndrăznise niciodată să-i întrebe pe Jean sau pe Hannah.

Mai încercă o dată.

— Dar ce e? Ce e acolo?

Susanne clătină din cap.

— Nu știu. Oricum, dacă vorbești despre ea, îi risipești puterea. Am spus și așa prea mult.

— Dar de ce se roagă? Monsieur Marcel spune că în rugăciuni nu e nici o vrajă.

— Asta e mai veche decât ruga, mai veche decât Monsieur Marcel și învățăturile lui.

— Dar nu mai veche decât Dumnezeu. Nu mai veche decât...

„Fecioara“, încheie ea în gând.

Susanne nu știu ce să-i răspundă. În loc de asta, spuse:

— Dacă plecăm, dacă mergem cu ducesa, n-o să mai fim apărați.

— Ba da, o să fim apărați de oamenii ducesei, cu săbiile, răspunse Isabelle.

— Ai să vii?

Isabelle nu răspunse. Ce-ar trebui să facă pentru a-l convinge pe Etienne? Intendentul nu se uitase la el când îi îndemnase să plece. Știa că Etienne n-o să o facă.

Etienne și Bertrand se întoarseră din grajd, iar Etienne se alătură părinților lui la masă. Jean se uită la Isabelle și Susanne.

— Mergeți la culcare, spuse el. Noi o să veghem.

Însă ochii lor erau îndreptați spre Bertrand, care se opri, șovăitor, în mijlocul camerei. Acesta se uită la Susanne, așteptând parcă un semn. Isabelle se aplecă spre ea.

— Dumnezeu o să vă apere, îi șopti ea lui Susanne la ureche. Dumnezeu și oamenii ducesei.

Se așază la loc, prinse privirea mândră a lui Hannah și i-o susținu. În toți acești ani m-ai batjocorit din cauza părului meu, gândi ea, și cu toate astea te rogi la propria ta vrajă. Ea și Hannah se fixau una pe alta. Hannah și-a întors prima privirile.

Isabelle n-a văzut-o pe Susanne înclinând capul, însă a văzut rezultatul. Bertrand s-a îndreptat hotărât spre Jean.

— Susanne, Deborah și cu mine, noi o să mergem la Alès cu ducesa de l'Aigle, anunță el.

Jean îl privi cercetător pe Bertrand.

— Înțelegeți că pierdeți totul dacă plecați, zise el calm.

— Pierdem totul dacă rămânem. Lui Susanne i se apropie sorocul și nu poate merge mult pe jos. Nu poate alerga. Când or să vină catolicii, nu va avea scăpare.

— Nu crezi în această casă? Unde n-a murit nici un prunc? Unde familia Tournier a prosperat timp de o sută de ani?

— Cred în Adevăr, răspunse el. În asta cred.

Cuvintele îl făceau să pară mai mare, îndrăzneala îl făcea mai înalt și mai lat. Isabelle observă pentru prima oară că era de fapt mai înalt decât socrul său.

— La căsătoria noastră n-ai dat nici o zestre, pentru că trăim aici, cu voi. Tot ce vă cer acum este un cal. Atâta zestre îmi va fi de-ajuns.

Lui Jean nu-i veni să creadă.

— Vrei să-ți dau eu un cal pentru ca tu să poți să-mi iei fiica și nepoții?

— Eu vreau să-ți *salvez* fiica și nepoții.

— Eu sunt stăpânul acestei familii, da?

— Dumnezeu este stăpânul meu. Trebuie să urmez Adevărul, nu această vrajă în care voi sunteți așa de încrezători.

Isabelle n-ar fi bănuit niciodată că Bertrand putea fi atât de răzvrătit. După ce Jean și Hannah l-au ales de soț pentru Susanne, omul muncise din greu și nu-i ieșise niciodată din cuvânt lui Jean. Adusese în casă un aer degajat, întrecându-se în forța brațului cu Etienne în fiecare zi, învățându-l pe Petit Jean să cioplească lemnul, făcându-i pe toți să râdă seara în jurul focului cu poveștile lui despre lup și vulpe. Se purta cu Susanne cu o blândețe pe care Isabelle o invidia. O dată sau de două ori îl văzuse înăbușindu-și revolta ; părea să fi crescut în stomacul lui, așteptând un moment ca acesta.

Apoi Jean îi uimi pe toți.

— Mergeți, zise el morocănos. Însă luați măgarul, nu calul.

Apoi se întoarse și se îndreptă cu pași mari spre ușa grajdului, o dădu de perete și dispăru înăuntru.

Etienne se uită mai întâi la Isabelle, apoi își lăsă ochii în jos, privind-și mâinile. Femeia înțelese atunci clar că ei nu-l vor urma pe Bertrand. Căsătoria lui Etienne cu ea fusese unicul lui gest de sfidare. Nu-i mai rămăsese voință pentru un altul.

Isabelle se întoarce spre cumnata ei.

— Când călărești măgarul, îi șopti ea, trebuie să stai pe-o parte, ca să-ți sprijini copilașul cu picioarele. Asta o să-l împiedice să se nască prea repede. Să călărești pe-o parte, repetă ea, căci Susanne privea în gol, șocată.

Apoi se întoarce și se uită la Isabelle :

— Vrei să zici ca Fecioara, când a mers călare în Egipt ?

— Da. Da, chiar așa, ca Fecioara.

De multă vreme n-o mai pomenise nimeni.

Când Susanne și Isabelle s-au dus s-o trezească pe Deborah, cu puțin înainte de ivirea zorilor, Deborah și Marie dormeau cu un cearșaf înfășurat în jurul lor. Au încercat să nu-i tulbure pe ceilalți, însă Marie s-a trezit și a început să vorbească tare :

— De ce pleacă Deborah ? De ce pleacă ?

Jacob a deschis ochii. Fața îi era boțită de somn. Apoi s-a ridicat Petit Jean, care era încă îmbrăcat.

— Maman, unde se duc ? a șoptit el răgușit. Or să vadă soldați ? Și cai și steaguri ? Or să-l vadă pe unchiul Jacques ?

— Unchiul Jacques nu-i soldat catolic. El luptă cu armata lui Coligny, în nord.

— Dar intendentul zicea de Coligny că a fost omorât.

— Da.

— Atunci unchiul Jacques poate să se întoarcă.

Isabelle nu răspunse. Jacques Tournier plecase la armată cu zece ani în urmă, în același timp cu alți bărbați tineri din Mont Lozère. Se întorsese o dată, plin de cicatrice, cu glasul hârâit,

cu o tolă de povești, una dintre ele despre frații lui Isabelle, străpunși cu aceeași suliță.

— Cum li se cuvine unor gemeni, adăugase Jacques brutal, râzând când Isabelle s-a întors cu spatele.

Petit Jean îl venera pe Jacques. Isabelle îl ura. Ochii lui o urmăreau peste tot, dar nu se opreau niciodată pe chipul ei. Pe Etienne îl încuraja să fie de-o violență grosolană, care pe ea o necăjea. Însă Jacques nu rămăsese prea mult. Chemarea sângelui și a senzațiilor tari fusese prea puternică, chiar mai puternică decât îndatoririle față de familie.

Copiii le urmară pe femei, coborând scara și ieșind în curte, unde bărbații încercaseră pe măgar câteva lucrătoare și alimente: brânză de capră și pâini tari și negre, de castane, pe care Isabelle le făcuse în grabă în cele câteva ore rămase până la răsărit.

— Vino, Susanne, o îndemnă Bertrand.

Susanne se uită după maică-sa, însă Hannah nu ieșise. Se întoarse spre Isabelle, o sărută de trei ori și îi puse brațele pe după gât.

— Să călărești pe-o parte, îi șopti Isabelle la ureche. Și dacă încep durerile, fă-i să se oprească. Și fie ca Fecioara și Sfânta Margareta să vă aibă în grijă și să vă poartă cu bine până la Alès.

Au săltat-o pe Susanne pe spinarea măgarului, printre bagaje, cu picioarele atârându-i pe-o parte.

— *Adieu, Papa, petits*, spuse ea, făcând semne către Jean și către copii.

Deborah se cățăra în cârca lui Bertrand. Omul apucă funia legată de căpăstrul măgarului, cloncăni, lovi animalul și o luă iute în jos, pe cărarea

de munte. Etienne și Petit Jean îi urmară, vrând să-i însoțească până la drumul spre Alès, unde trebuiau să o întâlnească pe ducesa. Susanne privi în urmă, spre Isabelle, cu fața ei mică și albă, până când dispăru.

— Bunicule, de ce pleacă? De ce pleacă Deborah? întrebă Marie.

Născute la distanță de numai o săptămână, verișoarele fuseseră până atunci nedespărțite. Jean întoarse capul. Marie se ținu după Isabelle până în casă și se propti lângă Hannah, care își făcea de lucru la foc.

— De ce, Mémé, de ce pleacă Deborah? o ținea ea una și bună, până când Hannah se întoarse și-o plesni.

Soldați, nesoldați, recoltele așteptau. Bărbații s-au dus la câmp ca de obicei, însă Jean a ales pentru cosit un lan aproape de casă, iar Isabelle nu l-a urmat cu grebla, așa cum ar fi făcut în mod normal — ea și Marie au rămas acasă cu Hannah și au dat o mână de ajutor la conservatul alimentelor. Petit Jean și Jacob lucrau în urma tatălui și a bunicului lor, strângând secara cu greblele în snopi. Jacob abia dacă era destul de înalt ca să poată mânui grebla.

În casă, Isabelle și Hannah vorbeau puțin. Golul rămas în urma lui Susanne le închisese gurile. De două ori Isabelle s-a oprit din amestecat, privind în gol, și a blestemat când magiunul fierbinte de prune i-a împroșcat brațele. În cele din urmă Hannah a dat-o deoparte.

— Mierea e prea prețioasă ca să fie irosită de mâini nătânge, a bombănit ea.

Isabelle supraveghea acum oalele de lut care fierbeau. Se ducea des la ușă, în căutarea unei adieri răcoritoare și pentru a asculta liniștea văii. O dată Marie s-a luat după ea și a rămas alături, în ușă, cu mânuțele roșii de atâta căutat prin prune după cele crude sau stricate.

— Maman, a spus ea încet, știind acum că nu trebuie să vorbească tare. Maman, de ce-au plecat?

— Au plecat pentru că s-au temut, a răspuns după o secundă Isabelle, ștergându-și sudoarea de pe tâmpile.

— De ce s-au temut?

— De oameni răi care vor să le facă rău.

— Vin oameni răi aici?

Isabelle și-a ascuns tremurul mâinilor sub sort, să nu-l vadă Marie.

— Nu, *chérie*, cred că nu. Dar ei își fac griji pentru Susanne și copilul ei.

— Am s-o văd pe Deborah curând?

— Da.

Marie avea ochii tatălui ei, de un albastru deschis, și, spre ușurarea lui Isabelle, și părul lui blond. Dacă ar fi fost roșu, Isabelle i l-ar fi vopsit cu suc de nuci negre. Ochii luminoși ai lui Marie o cercetau acum, tulburați, nesiguri. Isabelle nu fusese niciodată în stare s-o mintă.

Pierre La Forêt veni pe ogor la amiază, tocmai când Isabelle le aducea bărbaților de mâncare. Le spuse cine plecase – nu prea mulți, doar cei care aveau averi de jefuit, fiice de violat și legături cu ducele.

Păstrase la urmă cea mai surprinzătoare veste.

— Monsieur Marcel a plecat, anunță el cu o bucurie prost ascunsă. A luat-o spre nord, peste Mont Lozère.

Se lăsă tăcerea. Jean își înălță coasa.

— Se va întoarce, spuse el scurt, revenind la secara lui.

Pierre La Forêt îl privi cum reîncepe legănatul ritmic, apoi se uită cu teamă în jur, ca și cum și-ar fi amintit că soldații pot să apară din clipă în clipă. Plecă iute, fluierându-și câinele.

Avansaseră greu pe ogor în dimineața aceea. Pe lângă absența lui Bertrand și Susanne, muncitorii pe care Jean îi angajase pentru recoltat nu s-au arătat deloc, temându-se din pricina legăturilor fermei cu ducele. Băieții nu reușiseră să țină pasul cu bărbații, așa că de fiecare dată Jean sau Etienne erau nevoiți să lase coasa și să ia grebla, ca să mențină ritmul.

— Lasă-mă pe mine la greblă, îi sugeră acum Isabelle, bucuroasă să scape de Hannah și de nădușeala din casă. Mama ta... Maman poate să se descurce singură cu conservatul. Jacob și Marie or s-o ajute. Te rog.

Rareori îi spunea Maman lui Hannah, adică doar atunci când simțea că trebuie să se dea bine pe lângă socri.

Spre ușurarea ei, bărbații se arătară de acord și-l trimiseră pe Jacob înapoi acasă. Ea și Petit Jean mergeau în urma coaselor, greblând cât puteau de repede, legând secara și proptind snopii în picioare, sprijiniți unul de altul, ca să se usuce. Lucrau repede, cu hainele muiate de sudoare. Din când în când, Isabelle se oprea să privească în jur și să asculte. Cerul era galben de la ceața ușoară, întins și pustiu. Părea că lumea însăși se oprise și aștepta împreună cu ea.

Cel care i-a auzit a fost Jacob. A apărut la marginea lanului după-amiază târziu, alergând

zdravăn. Toți s-au oprit și s-au uitat la el. Inima lui Isabelle a început să bată mai tare. Când a ajuns la ei, băiatul s-a aplecat în față, sprijinindu-și mâinile pe coapse și gâfâind din greu.

— *Ecoute, Papa*, atât a rostit când a fost în stare să vorbească, făcând semn spre vale.

Ascultară cu toții. La început Isabelle nu izbuti să audă nimic, doar păsările și propria ei respirație. Apoi dinspre sat se iscă un ropot îndepărtat.

— Zece. Zece cai, anunță Jacob.

Isabelle dădu drumul greblei, îl apucă pe Jacob de mână și fugi.

Petit Jean era cel mai iute. Deși avea numai nouă ani, își întrecu tatăl cu ușurință chiar și după o zi de muncă. Ajunse la grajd și dădu fuga să tragă zăvoarele. Etienne și Jean aduseră apă de la pâ râul din apropiere, în timp ce Isabelle și Jacob începură să închidă obloanele.

Marie stătea în mijlocul camerei, strângând la piept un braț de levănțică. Hannah continua să-și facă de lucru cu focul, parcă nebăgând în seamă activitățile din jur. De îndată ce s-au strâns cu toții în jurul mesei, bătrâna s-a întors și a spus simplu:

— Suntem în siguranță.

Au fost ultimele cuvinte pe care Isabelle le-a auzit din gura ei.

Nu se grăbeau să apară.

Familia stătea tăcută în jurul mesei, fiecare la locul său obișnuit, dar n-aveau mâncare în față. Înăuntru era întuneric: focul era mic, nu fusese aprinsă nici o lumânare și singura lumină venea prin crăpăturile obloanelor. Isabelle s-a cocoțat pe o laviță, cu Marie lipită de ea și ținând-o

de mână, cu levănțica în poală. Jean ședea foarte drept în capul mesei. Etienne stătea cu ochii în jos, privindu-și mâinile încleștate. Îi zvâcnea un mușchi de la obraz. Altfel era la fel de impasibil ca și tatăl său. Cu ochii închiși, Hannah își freca obrazul și își apăsa rădăcina nasului cu degetul mare și arătătorul. Petit Jean își scosese cuțitul și-l așezase pe masă, în fața lui. Îl tot ridica, răsucindu-l, încercându-i lama, apoi îl așeza la loc. Jacob, prăbușit singur pe lavița unde stăteau de obicei Susanne, Bertrand și Deborah, ținea în mână o piatră rotundă. Celelalte erau în buzunar. Întotdeauna îi plăcuseră pietrele viu colorate din râul Tarn. Le prefera pe cele de un roșu închis și pe cele galbene. Le păstra chiar și după ce se uscau și deveneau șterse, maronii și cenușii. Când voia să le vadă culorile adevărate, le lungea.

Lui Isabelle i se părea că locurile goale de pe laviță erau ocupate de spiritele familiei ei – mama, sora, frații. Clătină din cap și închise ochii, încercând să-și imagineze unde era Susanne acum – în siguranță, alături de ducasă. Cum nu reuși, se gândi la albastrul Fecioarei, o culoare pe care n-o mai văzuse de ani de zile, dar în clipa asta și-o putea imagina, ca și cum pereții casei ar fi fost vopsiți cu ea. Trase adânc aer în piept și inima își încetini bătăile. Deschise ochii. Spațiile goale de la masă sclipeau cu o lumină albastră.

Când au sosit caii, s-au auzit strigăte și fluierături, apoi un bubuit puternic în ușa, care i-a făcut pe toți să sară în sus.

— Să cântăm, a spus Jean cu fermitate și a început cu o voce de bas profundă, încrezătoare : *J'ai mis en toi mon espérance, / Garde-moi donc,*

*Seigneur, / D'éternel dēshonneur, / Octroye-moi
ma délivrance / Par ta grande bonté haute / Qui
jamais ne fît faute*¹.

I se alăturară toți, în afară de Hannah, care socotise întotdeauna cântatul ca fiind ceva frivol și prefera să murmure cuvintele în șoaptă. Copiii cântau cu voci subțiri. Marie sughița de frică.

Terminară psalmul în acompaniament de obloane zgâlțâite și izbituri ritmice în ușă. Când izbiturile încetară, începuseră deja alt psalm. După o clipă, auziră ceva izbindu-se de partea de jos a ușii, apoi un trosnet, și simțiră miros de fum. Etienne și Jean săriră la ușă. Etienne apucă o căldare de apă și făcu semn cu capul. Jean trase tăcut zăvorul și întredeschise ușa. Etienne azvârli apa afară exact în momentul în care ușa se deschise violent, după o izbitură, și un val de flăcări năvăli înăuntru. Două mâini îl apucară pe Jean de gât și de cămașă și-l traseră cu forță afară, iar ușa se trânti în urma lor.

Etienne se agăță de ușă, o deschise iar și fu înghițit de fum și foc.

— Papa! strigă el și dispăru în curte.

În casă se lăsă o liniște ciudată, înghețată. Apoi Isabelle se ridică în picioare, calmă, simțind cum lumina albastră o înconjoară și o protejează. O luă pe Marie în brațe.

— Ține-te strâns de mine, șopti ea și Marie își petrecu brațele pe după gâtul mamei, picioarele

1. Doamne, în Tine mă încred;
să nu fiu dat de rușine niciodată!
Salvează-mă, în dreptatea Ta! (fr., cf. Psalmul
31; 11,2, în Biblia, Gute Botschaft Verlag, 1989,
1990, West Germany)

pe după mijlocul ei, iar buchetul de levănțică rămase strivit între ele două.

Isabelle îl luă pe Jacob de-o mână și-i făcu semn lui Petit Jean să-l apuce de cealaltă mână. Ca în vis, traversă camera împreună cu copiii, trase zăvorul și intră în grajd. Se strecurară pe lângă cal, care se trăgea acum într-o parte și necheza din pricina fumului și a zgomotului făcut de caii străini din curte. Ajungând la celălalt capăt al grajdului, Isabelle descuie o ușiță care ducea la grădina de zarzavaturi. Își croiră drum cu toții printre verze, roșii, morcovi, ceapă și verdețuri. Fusta lui Isabelle se atinse de o tufă de salvie, care umplu aerul cu bine cunoscutul ei miros înțepător.

Ajunseră la piatra în formă de ciupercă de la capătul grădinii și se opriră. Jacob își sprijini o clipă mâinile de piatră. Dincolo de ea se afla o țarină pe care păscuseră caprele și care acum, după o vară întreagă de arșiță, era uscată și cafenie. Cei patru începură să alerge peste țarină, băieții în față, Isabelle în spate, cu Marie agățată de ea.

La jumătatea drumului, Isabelle își dădu seama că Hannah nu-i urmase. Blestemă cu voce tare.

Ajunseră cu bine la castani. La *cleda*, Isabelle o lăsă pe Marie jos și se întoarse spre Petit Jean.

— Trebuie să mă duc înapoi s-o iau pe Mémé. Voi vă pricepeți să vă ascundeți. Așteptați aici până mă întorc. Dar să nu vă ascundeți în *cleda*; s-ar putea să-i dea foc. Și, dacă îi vedeți că vin și trebuie să fugiți, luați-o spre casa tatălui meu, peste câmpuri, nu pe cărare. *D'accord?*

Petit Jean dădu din cap și-și trase cuțitul din buzunar, iar ochii lui albaștri scânteiară.

Isabelle se întoarse și se uită în urmă. Ferma era acum în flăcări. Porcii guițau, câinii urlau, iar urletele lor erau preluate de câinii din toată valea. Oamenii din sat știu ce se întâmplă, se gândi ea. Oare le vor veni în ajutor? Se vor ascunde? Se uită la copii. Marie și Jacob stăteau nemișcați, cu ochii dilatați, iar Petit Jean scruta pădurea.

— *Allez*, spuse ea.

Fără o vorbă, Petit Jean îi conduse pe ceilalți doi prin tufișuri.

Isabelle părăsi pomii și ocoli pe la marginea țarinei. În depărtare zări lanul în care munciseră în ziua aceea. Toți snopii pe care-i strânseseră ea cu Petit Jean și Jacob fumegau. Auzi strigăte și râsete îndepărtate, sunete care-i dădeau fiori de groază. Când ajunse mai aproape, simți un miros de carne arsă, un miros familiar și totodată ciudat. Porcii, se gândi ea. Porcii și... Își dădu seama brusc ce făcuseră soldații.

— *Sainte Vierge, aide-nous*, șopti ea și se închină.

La capătul grădinii era atâta fum, încât părea că se lăsase noaptea. Se furișă printre legume și la jumătatea unui strat o găsi pe Hannah în genunchi, strângând la piept o varză, cu lacrimile brăzdându-i fața înnegrită.

— *Viens, Mémé*, șopti Isabelle, petrecându-și brațele pe după umerii bătrânei și ridicând-o. *Viens*.

Hannah plângea fără să scoată nici un sunet, lăsându-se condusă de Isabelle prin grădină, spre câmp. În spatele lor se auzeau soldații intrând în galop în grădină, însă zidul de fum le ascundea pe cele două femei. Se ținură la marginea

câmpului, mergând pe lângă zidul scund de piatră pe care-l construise Jean cu mulți ani în urmă. Hannah se tot oprea, uitându-se îndărăt, și Isabelle trebuia s-o îndemne să meargă mai departe, petrecându-i un braț pe după umeri și împingând-o înainte.

Soldatul apăru atât de brusc, încât părea că-i dăduse Dumnezeu drumul să cadă din cer. S-ar fi așteptat să apară din spatele lor, însă el se ivi tocmai din pădurea spre care se îndreptau. Traversă țarina în galop, cu sabia ridicată, și – cum observă Isabelle când ajunse mai aproape – cu un zâmbet pe față. Femeia gemu și începu să meargă poticnit, de-a-ndăratelea, trăgând-o pe Hannah după ea.

Când călărețul ajunse atât de aproape încât îi simțea mirosul de sudoare, o movilă cenușie se desprinsese de la pământ și se ridică, zvâcnind dintr-un picior din spate. Calul se trase imediat înapoi, nechezând. Soldatul își pierdu echilibrul și se prăbuși la pământ. Calul se răsuci și o luă la fugă înapoi, peste țarină, către pâlcul de castani.

Hannah se uită la lup, apoi la Isabelle și iar la lup. Lupul stătea în picioare, privindu-le calm, dar atent, cu ochii lui galbeni. La soldatul care zăcea nemișcat nu se uită nici măcar în treacăt.

— *Merci*, spuse Isabelle încetișor, dând din cap către lup. *Merci, Maman.*

Hannah făcu ochii mari.

Așteptară până când lupul se întoarse și se îndepărtă, sărind peste zidul scund și dispărând în lanul învecinat. Atunci Hannah o porni iar înainte. Isabelle dădu s-o urmeze, apoi se opri și se uită în jur, privind lung la soldat și

înfiorându-se. În cele din urmă se întoarse și se apropie temătoare de el. Îl privi doar în treacăt. În schimb, se chinci lângă sabia lui și o cercetă atent. Hannah o aștepta, cu brațele încrucișate și capul plecat.

Isabelle se ridică brusc.

— Nici o urmă de sânge, spuse ea.

Când ajunseră la pădure, Isabelle începu să-i cheme încet pe copii. Auzi cum calul fără călăreț trecea printre copaci, undeva în depărtare. Probabil ajunsese la marginea pădurii, căci sunetul încetă.

Copiii nu apăreau.

— Probabil au luat-o înainte, murmură Isabelle. Nu era deloc sânge pe sabie. Dă, Doamne, să o fi luat înainte! Au luat-o înainte, repetă ea acum mai tare, ca s-o audă Hannah.

Cum nu primi nici un răspuns, adăugă:

— Ce zici, Mémé? Crezi că au luat-o înainte? Hannah ridică doar din umeri.

Începură să-și croiască drum peste lanuri, spre ferma tatălui lui Isabelle, căutând să prindă sunetele făcute de soldați, de copii, de cal, de oricine. Nu se întâlniră cu nimeni.

Când intrară în curtea fermei, poticnindu-se, era deja întuneric. Casa era cufundată în beznă și zăvorâtă, dar când Isabelle bătu ușurel în ușă și șopti *Papa, c'est moi*, li se dădu drumul înăuntru. Copiii stăteau în întuneric cu bunicul lor. Marie sări și alergă la mama ei, lipindu-și obrazul de coapsa lui Isabelle.

Henri du Moulin dădu din cap scurt, în semn de salut, spre Hannah, iar bătrâna își feri privirea. Apoi bărbatul se întoarse spre Isabelle.

— Ei unde sunt?

Isabelle scutură din cap.

— Nu știu. Cred că...

Se uită la copii și tăcu.

— Noi o să așteptăm, spuse întunecat tatăl său.

— Da.

Au așteptat ceasuri întregi. Copiii au adormit unul după altul, iar cei mari au rămas nemișcați în jurul mesei, în întuneric. Hannah stătea cu ochii închiși, dar foarte dreaptă, cu mâinile încleștate în față, pe masă. La fiecare sunet deschidea ochii și întorcea brusc capul spre ușă.

Isabelle și tatăl ei tăceau. Ea privea tristă în jur. Chiar și pe întuneric, se vedea clar că gospodăria se ducea de răpă. Când a aflat că amândoi fiii lui sunt morți, Henri du Moulin a încetat să mai întrețină ferma: câmpul zăcea nelucrat, acoperișurile se găureau, caprele se risipeau, șoarecii se încuibau în grâne. Înăuntru era murdar și jilav chiar și pe căldura și uscăciunea de la vremea recoltei.

Isabelle ascultă fojgăitul șoarecilor pe întuneric.

— Ți-ar trebui o pisică, șopti ea.

— Am avut, răspunse tatăl. A plecat și aia. Nimic nu stă aici.

Chiar înainte de ivirea zorilor, auziră în curte o mișcare – sunetul înfundat al unui cal. Jacob sări iute în picioare.

— E calul nostru, zise el.

La început nu l-au recunoscut pe Etienne. Arătarea care se clătina în ușă nu mai avea păr pe cap, cu excepția câtorva smocuri de țepi pârliți și negri. Sprâncenele și genele lui blonde dispăruseră, așa că ochii păreau că-i plutesc haotic pe

chip. Hainele-i erau arse și era tot acoperit de funingine.

Toți rămaseră încremeniți. Numai Petit Jean apucă arătarea de braț cu amândouă mânuțele.

— Vino, Papa, zise el și-l duse pe Etienne la o laviță de lângă masă.

Etienne făcu semn în spatele lui.

— Calul, șopti, așezându-se.

Calul stătea răbdător în curte, cu copitele înfășurate în cârpe, ca să nu facă zgomot. Coama și coada îi arseseră; altfel, părea nevătămat.

Când lui Etienne i-a crescut părul la loc, câteva luni mai târziu și la multe mile depărtare, era cărunț. Sprâncenele și genele nu i s-au mai refăcut niciodată.

Etienne și mama lui stăteau la masa lui Henri du Moulin ca în transă, incapabili să gândească sau să acționeze. Toată ziua, Isabelle și tatăl său au încercat în zadar să le vorbească. Hannah nu spunea nimic, iar Etienne anunța doar „Mi-e sete” sau „Sunt obosit” și închidea ochii.

În cele din urmă Isabelle i-a trezit, strigând disperată:

— *Trebuie* să plecăm repede. Soldații or să ne mai caute și până la urmă cineva o să le spună să vină și aici.

Îi cunoștea pe săteni: erau oameni de încredere. Însă dacă li s-ar oferi destul sau ar fi amenințați destul, ar trăda un secret chiar și unui catolic.

— Unde mergem? a întrebat Etienne.

— V-ați putea ascunde în pădure până când n-ar mai fi riscant să vă întoarceți, sugeră Henri du Moulin.

— Aici nu ne putem întoarce, răspunse Isabelle. Recoltele sunt distruse, casa s-a dus. Fără duce, n-avem nici o apărare în fața catolicilor. Ei vor continua să ne caute. Și... șovăi, străduindu-se să-i convingă cu propriile lor cuvinte... fără casă, nu ne mai putem simți în siguranță.

Și nu mai vreau să mă întorc la nenorocirea aceea, adăugă ea în gând.

Etienne și mama lui se priviră.

— Am putea să mergem la Alès, continuă Isabelle. Să fim împreună cu Susanne și Bertrand.

— Nu, spuse Etienne hotărât. Ei au ales. Au părăsit familia.

— Dar ei...

Isabelle se opri, nevrând să distrugă printr-o dispută puțină influență pe care o dobândise acum. Și-o imaginea deodată pe Susanne cu pân-tecele despicat de soldatul din câmp și știu că hotărârea lor fusese cea bună.

— Drumul spre Alès va fi primejdios, spuse tatăl ei. S-ar putea întâmpla și acolo ceea ce s-a întâmplat aici.

Copiii ascultaseră în tăcere. Acum vorbi Marie.

— Maman, unde putem să fim în siguranță? întrebă ea. Spune-i lui Dumnezeu că noi vrem să fim în siguranță.

Isabelle dădu din cap.

— Calvin, anunță ea. Am putea merge la Calvin. La Geneva, unde e siguranță. Unde Ade-vărul e liber.

Au așteptat până la căderea nopții. Isabelle puse copiii să curețe casa, în timp ce ea a copt pe vatră cât de multă pâine a putut. Ea cu sora și mama ei folosiseră vatra aceea în fiecare zi,

iar acum a fost nevoită să șteargă mai întâi murdăria de șoareci și pânzele de păianjen. Vatra arăta nefolosită și femeia se întrebă ce mânca tatăl ei.

Henri du Moulin a refuzat să plece cu ei, deși înrudirea cu familia Tournier făcea din el o țință.

— Asta e gospodăria mea, a zis el aspru. Nici un catolic n-o să mă alunge din ea.

A insistat ca ei să ia căruța lui, singurul lucru de valoare pe care-l mai avea, în afară de plug. A curățat-o, i-a reparat una dintre roți, a pus la locul ei, peste capră, scândura pe care urmau să stea. Când s-a lăsat întunericul, a tras-o în curte și a încărcat în ea un topor, trei pături și doi saci.

— Castane și cartofi, îi explică el lui Isabelle.

— Cartofi?

— Pentru cal și pentru voi.

Hannah îl auzi și încremeni. Petit Jean, care tocmai aducea calul din grajd, râse.

— Oamenii nu mănâncă cartofi, Grandpapa! Numai săracii cerșetori.

Tatăl lui Isabelle își încleștă pumnii.

— Veți fi foarte bucuroși să-i puteți mânca, *mon petit*. În fața lui Dumnezeu toți oamenii sunt săraci.

Când au fost gata, Isabelle s-a uitat lung la tatăl său, străduindu-se să-i rețină fiecare tră-sătură a chipului, ca să-i rămână în minte pentru totdeauna.

— Ai grijă, Papa, șopti ea. Pot veni soldații.

— Am să lupt pentru Adevăr, răspunse el. Nu mă tem.

O privi și, împingându-și scurt bărbia înainte, adăugă:

— *Courage*, Isabelle.

Ea-și întinse colțurile gurii într-un zâmbet care-i ascundea lacrimile, apoi își puse mâinile pe umerii lui și, săltându-se pe vârfuri, îl sărută de trei ori.

— Îih, te-ai molipsit și tu de felul de-a săruta al familiei Tournier, murmură el.

— Sst, Papa. Acum sunt și eu o Tournier.

— Însă numele tău e tot du Moulin. Să nu uiți asta.

— Nu.

Femeia tăcu o clipă.

— Să nu mă uiți, mai zise ea.

Marie, care nu plângea niciodată, acum, după ce l-au lăsat pe bătrân stând în mijlocul drumului, a plâns o oră.

Calul nu-i putea trage pe toți. Hannah și Marie au rămas în căruță, iar ceilalți mergeau pe jos, în urma căruței. Etienne și Petit Jean conduceau pe rând calul. Din când în când, unul din ei se urca în căruță să se odihnească, în timp ce calul mergea mai domol înainte.

Au apucat-o pe drumul care trecea peste Mont Lozère. Luna strălucitoare le lumina calea, dar îi și dădea de gol. Ori de câte ori auzeau un zgomot ciudat, se trăgeau în afara drumului. Au ajuns la Col de Finiels, pe vârf, și au ascuns căruța, iar Etienne a luat calul și a plecat în căutarea ciobanilor. Ei trebuiau să știe calea spre Geneva.

Isabelle aștepta lângă căruță. Ceilalți dormeau. Femeia pândea fiecare sunet. Știa că undeva, aproape, izvora râul Tarn, care-și începea acolo drumul lui lung în josul muntelui. Niciodată n-avea să mai vadă râul, niciodată

n-avea să-i mai simtă atingerea. Începu să plângă încetișor, pentru prima dată de când inten-
dentul ducelui îi trezise în miez de noapte.

Apoi simți niște ochi ațintiți asupra ei, dar nu ochii unui străin. O atingere cunoscută – atin-
gerea râului pe pielea ei. Privind în jur, îl văzu
pe el, rezemat de-o stâncă, la nici o azvârlitură
de băț. Ea îl privi, dar el nici nu se clinti.

Isabelle și-a șters obrazul ud și s-a dus la
păstor. S-au privit în ochi. Femeia a întins mâna
și a atins cicatricea de pe obrazul lui.

— De unde ai asta?

— De la viață.

— Cum te cheamă?

— Paul.

— Noi plecăm. Ne ducem în Elveția.

El a dat din cap, iar ochii lui negri au
liniștit-o.

— Să nu mă uiți.

El a dat iar din cap.

— Vino, Isabelle, l-a auzit ea pe Etienne
șoptind în spatele ei. Ce faci acolo?

— Isabelle, a repetat încetișor Paul.

A zâmbit și dinții i-au sclipit în lumina lunii.
Apoi a dispărut.

— Casa. Grajdul. Patul nostru. Scroafa cea
mare și cei patru purci ai ei. Găleata din fân-
tână. Șalul cafeniu al lui Mémé. Păpușa pe care
mi-a făcut-o Bertrand. Biblia.

Marie înșira toate lucrurile pe care le pierdu-
seră. La început Isabelle n-o auzea din cauza
zgomotului făcut de roți. Apoi înțelese.

— Taci! strigă ea.

Marie se opri. Cel puțin nu mai numea lucrurile cu voce tare, deși Isabelle îi vedea buzele mișcându-se.

De Jean nu pomenea nimic.

Cu gândul la Biblie, Isabelle simți un nod în stomac.

— Ar putea să fie încă acolo? îl întrebă încet pe Etienne.

Ajunseseră la râul Lot, de partea cealaltă a lui Mont Lozère, la poale. Isabelle îl ajută pe Etienne să traverseze cu calul prin apă.

— Ascunsă în firida aia din cuptor, adăugă ea, ar fi putut scăpa de foc. Soldații n-ar fi izbutit s-o găsească niciodată.

Bărbatul o privi obosit.

— Am rămas fără nimic, iar Papa e mort, răspunse el. Acum Biblia nu ne mai este de nici un ajutor. Pentru noi nu mai înseamnă nimic.

Dar cuvintele ei înseamnă totul, gândi ea. Nu de asta plecăm, tocmai pentru aceste cuvinte?

La răstimpuri, când se odihnea în căruță, așezată cu spatele și privind la ținutul pe care-l lăsau în urmă, lui Isabelle i se părea că-și vede tatăl alergând pe drum, după ei. Ținea ochii strâns închiși o clipă, iar când îi deschidea, tatăl ei nu mai era. Din când în când îi lua locul o ființă în carne și oase, o femeie stând lângă drum, niște bărbați cosind, greblând sau săpând în lanuri, alt bărbat, călare pe un măgar. Toți se opreau și-i priveau cum trec.

Uneori băieți de vârsta lui Jacob aruncau cu pietre în ei și Etienne trebuia să-l împiedice pe Petit Jean să se bată cu aceștia. Marie stătea chiar la marginea căruței, uitându-se în urmă,

la băieții necunoscuți. Pe ea pietrele n-au lovit-o niciodată. O dată au nimerit-o pe Hannah. Abia când s-a întors să-i vorbească, multă vreme după ce băieții plecaseră, Etienne a văzut sângele prelingându-i-se din creștet pe obraz. Ea a continuat să privească fix înainte, în timp ce Isabelle, gri-julie, s-a aplecat să-i șteargă sângele cu o bucată de pânză umezită.

Marie începu să înșire tot ce vedea.

— Uite un grajd. Și uite o cioară. Și un plug. Acolo-i un câine. Și acolo o turlă de biserică. Și uite-acolo arde un stog de fân. Și uite un gard. Și un buștean. Acolo-i un topor. Și-acolo un copac. Și în copac e un bărbat.

Când Marie tăcu, Isabelle se uită în sus.

Bărbatul fusese spânzurat de creanga unui măslin mic, care abia îi putea susține greutatea. Se opriră și priviră cadavrul, al cărui unic veș-mânt era o pălărie neagră îndesată peste frunte. Penisul îi împungea înainte, țeapăn ca o creangă. Apoi Isabelle îi văzu mâinile roșii, se uită mai atent la fața mortului și trase adânc aer în piept.

— E Monsieur Marcel! exclamă ea fără să se poată stăpâni.

Etienne înghionti calul și începu să alerge, trăgând animalul după el. Părăsiră repede locul. Băieții s-au mai uitat în urmă de câteva ori, până când mortul nu s-a mai văzut.

După aceea Marie a rămas tăcută câteva ore. Când a început să rostească iar numele lucrurilor, a ocolit tot ce era făcut de oameni. Au ajuns într-un sat și ea a repetat doar atât:

— Și uite pământul. Și uite pământul...

A spus-o iar și iar, până când au traversat satul.

Se opriseră la un pârâu să adape calul, când pe celălalt mal apăru un bătrân.

— Să nu vă opriți aici, spuse el precipitat. Să nu vă opriți deloc până când ajungeți la Vienne. Aici e prăpăd. Și țineți-vă departe de St. Etienne și de Lyon.

Bătrânul se făcu nevăzut în pădure.

În noaptea aceea n-au făcut popas. Calul s-a târât epuizat mai departe, în timp ce Hannah și copiii dormeau în căruță, iar Etienne și Isabelle mânau cu schimbul. În timpul zilei s-au ascuns într-o pădure de pini. Când s-a lăsat întunericul, Etienne a înhămat calul și l-a mânăat iar la drum. O clipă mai târziu, dintre copaci s-a ivit un pâl de bărbați care i-au înconjurat din toate părțile.

Etienne opri calul. Unul dintre bărbați aprinse o torță. Isabelle văzu că au topoare și furci. Etienne îi dădu lui Isabelle frâul calului, se aplecă în căruță și scoase toporul. Îl sprijini cu grijă de pământ, ținându-i coada strâns în mână.

Nimeni nu se clinti. Doar buzele lui Hannah se mișcau într-o rugăciune mută.

Bărbații păreau că nu știu cum să înceapă. Isabelle îl fixa pe cel care ținea torța, privind cum mărul lui Adam i se mișcă în sus și în jos. Apoi simți o adiere în ureche: Marie se mutase la marginea căruței și șoptea ceva.

— Ce este? murmură Isabelle, fără să-și ia privirea de la bărbat și străduindu-se să nu-și miște buzele.

— Bărbatul ăla cu focul. Spune-i despre Dumnezeu. Spune-i ce așteaptă Dumnezeu de la el.

— Ce așteaptă Dumnezeu de la el?

— Să fie bun și să nu păcătuiască, răspunse ea cu hotărâre. Și spune-i că nu rămânem aici.

Isabelle își umezi buzele. Gura îi era uscată.

— Monsieur, începu ea, adresându-i-se bărbatului cu torța.

La auzul vocii ei, Etienne și Hannah tresăriră.

— Monsieur, noi ne îndreptăm spre Geneva. Nu ne oprim aici. Lăsați-ne, vă rog, să trecem.

Bărbații tropăiră. Câțiva chicoteau. Cel cu torța se opri din înghițitul lui în sec.

— Și de ce-am face-o? întrebă el.

— Pentru că Dumnezeu nu vrea ca voi să păcătuiți. Pentru că a ucide înseamnă a păcătui.

Tremura, așa că nu putu spune mai mult. Bărbatul cu torța făcu un pas înainte și Isabelle îi văzu cuțitul lung, de vânătoare, de la cingătoare.

Atunci vorbi Marie și vocea ei metalică răsună în toată pădurea.

— *Notre Père qui es aux cieux, ton nom soit sanctifié*¹, strigă ea.

Bărbatul se opri.

— *Ton règne vienne, ta volonté soit faite sur la terre comme au ciel*².

O pauză, apoi două voci continuă:

— *Donne-nous aujourd'hui notre pain quotidien*³.

Vocea lui Jacob suna ca pietrișul sub tălpi.

-
1. Tatăl nostru care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău (fr.).
 2. Vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ (fr.).
 3. Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi (fr.).

— *Pardonne-nous nos péchés, comme aussi nous pardonnons ceux qui nous ont offensés*¹.

Isabelle, trăgând adânc aer în piept, își uni vocea cu a lor.

— *Et ne nous induis point dans la tentation, mais délivre-nous du malin ; car à toi appartient le règne, la puissance et la gloire à jamais. Amen*².

Omul cu torța stătea între ei și grupul de bărbați. Se uita lung la Marie. Tăcerea era copleșitoare.

— Dacă voi ne faceți să suferim, Dumnezeu o să vă facă pe voi să suferiți. O să vă facă să suferiți foarte tare.

— Și ce-o să ne facă el nouă, *ma petite*? întrebă bărbatul, amuzat.

— Taci, Marie! șopti Isabelle.

— O să vă arunce în foc! Și n-o să muriți, adică nu imediat. O să zaceți în foc și măruntaiele voastre or să înceapă să sfârâie și să fiarbă. Și ochii voștri or să se facă tot mai mari și mai mari, până când, poc, or să explodeze!

Asta nu era o învățătură de la Monsieur Marcel. Isabelle recunoscuse amănuntele: Petit Jean aruncase o dată o broască în foc și copiii se strânseseră să asiste la moartea ei.

Bărbatul făcu ceva ce Isabelle nu s-ar fi așteptat niciodată de la un astfel de om și într-un astfel de loc: râse.

-
1. Ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri (fr.).
 2. Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău, că a Ta e împărăția și puterea și mărirea, în vecii vecilor. Amin. (fr.)

— Ești foarte curajoasă, *ma pauvre*, îi spuse el lui Marie, dar puțin trăsniță. Mi-ar plăcea să fii fiica mea.

Isabelle o apucă pe Marie strâns de mână și bărbatul râse iar.

— Dar de ce mi-aș dori eu o fată? chicoti el. La ce folosesc fetele?

Făcu un semn cu capul către ceilalți și stinse torța. Dispărură cu toții în pădure.

Au așteptat îndelung; nu s-a întors nici unul. În cele din urmă Etienne își îndemnă calul cu un sunet sec și acesta porni mai departe, încă și mai încet ca înainte.

Dimineața Isabelle descoperi prima șuviță roșie în părul lui Marie. O smulse și o arse.

Căutarea

Am alergat înapoi la birou, strângând în mână o ilustrată cu pictura lui Tournier. Rick stătea la planșetă, pe un scaun înalt. Pomeții și arcu maxilarului i se profilau sub lumina lămpii Tensor. Deși privea atent la schița din fața lui, mintea îi zburda în mod clar dincolo de hârtie. Stătea adesea ore întregi vizualizând în detaliu ceea ce tocmai proiectase: armătura, sistemele electrice, instalațiile, ferestrele, ventilația. Își imagina toată construcția și păstra imaginea în minte, plimbându-se prin ea, așezându-se în ea, locuind în ea, cercetând-o pretutindeni ca să-i descopere defectele.

L-am privit, apoi am îndesat ilustrata în poșetă și m-am așezat, simțind cum îmi scade entuziasmul. Brusc, nu mai voiam să-i împărtășesc descoperirea mea.

Dar *trebuie* să-i spun, pledam tot eu. *Am* să-i spun.

Rick își ridică privirea de pe planșetă și zâmbi.

— Salut, zise el.

— Salut și ție. E totul în regulă? Structura e solidă?

— Structura e solidă – până acum. Și am vești bune, adăugă, fluturând un fax. O firmă germană

mă cheamă să mă prezint la ei într-o săptămână sau două. Dacă iese bine, o să primim un contract uriaș. Acest birou va avea de lucru ani de zile.

— Chiar? Ești un star! i-am zâmbit eu.

L-am lăsat să vorbească preț de câteva minute.

— Ascultă, Rick, am început după ce-a terminat el. Am găsit ceva la un muzeu din apropiere. Uite.

Am scos ilustrata și i-am dat-o. A ținut-o sub fasciculul de lumină.

— Acesta este albastrul despre care îmi povesteai, așa-i?

— Da.

Am rămas în spatele lui, încolăcindu-i gâtul cu brațele. S-a crispat pe loc și m-am uitat ca să mă asigur că nici o bucățică din psoriazisul meu nu-i atingea pielea.

— Ghici cine-i autorul?

Mi-am lăsat bărbia pe umărul lui.

A dat să întoarcă ilustrata pe partea cealaltă, însă l-am oprit.

— Ghicește.

Rick a chicotit.

— Hai, puiule, știi că nu mă pricep la pictură.

A studiat-o.

— Unul dintre acei pictori italieni renascențiști, presupun.

— Nu. E francez.

— Aha, păi atunci e unul dintre strămoșii tăi.

— Rick!

L-am ciupit de braț.

— Ai tras cu ochiul!

— Nu, n-am tras cu ochiul! Glumeam doar.

A întors ilustrata pe partea cealaltă.

— E chiar cineva înrudit cu tine?

— Da. Ceva mă face să cred că e.

— E grozav!

— Nu-i așa?

I-am zâmbit. Rick mi-a strecurat un braț în jurul taliei și m-a sărutat, întinzându-se să-mi descheie rochia. Până să-mi dau seama că nu glumea, apucase să-mi desfacă fermoarul până la talie.

— Stai o clipă, am gâfâit. Așteaptă până ajungem acasă!

A râs și a apucat un capsator.

— Adică ce, nu-ți place capsatorul meu? Dar de rigla mea ce părere ai?

A răsucit lampa de lucru cu spotul spre tavan.

— Nu te excită iluminatul meu romantic?

L-am sărutat și mi-am închis la loc fermoarul rochiei.

— Nu de asta. Mă gândesc doar că ar trebui... poate nu-i momentul potrivit să vorbim de asta, însă m-am tot gândit că nu sunt sigură de chestia cu copilul. Poate că ar trebui să mai așteptăm puțin înainte de a încerca.

Păru surprins.

— Dar am luat o hotărâre.

Lui Rick îi plăcea să-și respecte hotărârile.

— Mda, însă a fost mai traumatizant decât mă așteptam.

— Traumatizant?

— Poate că „traumatizant“ e prea dur.

„Stai o clipă, Ella“, m-am gândit, „chiar a fost traumatizant. De ce încerci să-l protejezi?“

Rick aștepta să mai spun ceva. Văzând că tac, a suspinat.

— Bine, Ella, dacă așa simți tu.

A început să-și strângă instrumentele de desen.

— Nu vreau să mergi până la capăt dacă nu ești sigură.

Am plecat cu mașina spre casă într-o dispoziție caraghioasă, amândoi excitați, dar din motive diferite, amândoi cumințiți de momentul nepotrivit pentru mine. Tocmai trecuserăm de piața din Lisle, când Rick a oprit mașina.

— Stai o clipă, a zis.

A sărit din mașină și a dispărut după colț. După un minut, când s-a întors, mi-a aruncat ceva în poală. Am început să râd.

— Nu cumva...? am zis.

— Ba da.

A zâmbit parșiv. Făcuserăm adesea glume pe seama automatului de prezervative rătăcit pe una dintre străzile principale și a genului de urgențe care ar fi împins pe cineva să-l folosească.

În noaptea aceea am făcut dragoste și am dormit tun.

În ziua în care Jean-Paul s-a întors de la Paris, am fost atât de neatentă la lecția mea de franceză, încât Madame Sentier a început să mă tachineze.

— *Vous êtes dans la lune*, îmi spuse ea profesor.

La rândul meu, îi oferii expresia:

— Lumina e aprinsă, dar nu e nimeni acasă.

A fost nevoie de ceva explicații, însă când a priceput, a râs și i-a dat înainte cu considerații despre umorul meu american, pe care-l găsea *drôle*.

— Niciodată nu pot să anticipez ce veți spune, însă cel puțin accentul dumneavoastră se îmbunătățește, afirmă ea.

În cele din urmă m-a expediat, dându-mi teme suplimentare de studiu individual, pentru a compensa lecția ratată.

M-am grăbit să prind trenul înapoi spre Lisle. Cu toate acestea, când am ajuns în piață și am privit peste drum, la *hôtel de ville*, dintr-o dată parcă n-am mai vrut să-l văd, simțindu-mă ca atunci când pregătești o petrecere și, cu o oră înainte de sosirea musafirilor, ai vrea să dai înapoi. M-am forțat să traversez piața, să intru în clădire, să urc scările și să deschid ușa.

Câteva persoane așteptau îndrumările celor doi bibliotecari. Amândoi și-au ridicat privirile și Jean-Paul m-a salutat politicos, cu o înclinare a capului. M-am așezat încurcată la o masă. Nu bănuisem că o să trebuiască să aștept și să-i spun ce-aveam de spus cu atâta lume în preajmă. Am început să lucrez fără chef la tema dată de Madame Sentier.

După un sfert de oră, biblioteca s-a mai golit și Jean-Paul a venit la mine.

— Pot să vă ajut cu ceva, Madame? a întrebat el calm în engleză, aplecându-se, cu o mână sprijinită de masa mea.

Nu fusesem niciodată atât de aproape de el și, ridicându-mi privirea, simțindu-i mirosul — un miros aparte, de piele încinsă de soare — și fixându-i obrazul neras, mi-am zis „Vai, nu! Nu, nu asta! Nu de asta am venit aici“. Am simțit un tremur de panică în stomac.

M-am scuturat și am șoptit:

— Da, Jean-Paul, am...

M-a oprit cu o ușoară mișcare a capului.

— Da, Monsieur, m-am corectat eu. Am ceva să vă arăt.

I-am întins ilustrata. A privit-o, a întors-o pe partea cealaltă și a dat din cap.

— Aha, de la Musée des Augustins. Ați văzut sculptura provensală, așa-i?

— Nu, nu, priviți numele! Numele pictorului! A citit cu voce joasă:

— Nicolas Tournier, 1590-1639.

M-a privit și a zâmbit.

— Priviți culoarea albastră, am șoptit, atingând ilustrata. Este *acel* albastru. Și știți visul despre care v-am povestit? Mi-am dat seama încă înainte de a vedea această pictură că în vis îmi apărea un veșmânt. Un veșmânt albastru. *Acel* albastru.

— Aha, albastrul renascentist. Știți, acest albastru conține lapislazuli. Era atât de scump, că nu putea fi folosit decât pentru lucruri importante, cum ar fi veșmântul Fecioarei.

Totdeauna gata de o prelegere.

— Nu înțelegeți? Pictorul este strămoșul meu!

Jean-Paul privi în jur, își mișcă mâna pe masă, se uită iar la ilustrată.

— Ce vă face să credeți că este strămoșul dumneavoastră?

— Din cauza numelui, evident, și a anilor, dar mai ales din cauza culorii albastre. Se potrivește perfect cu visul. Nu doar culoarea în sine, ci și sentimentul care o înconjoară. Acea privire de pe chipul ei.

— N-ați mai văzut pictura înainte de a avea acest vis?

— Nu.

— Dar la acea dată familia dumneavoastră se afla deja în Elveția. Acest Tournier e francez, nu?

— Da, însă el s-a născut la Montbéliard. Am verificat și unde credeți că se află localitatea? La treizeci de mile de Moutier! Chiar în interiorul frontierei franceze. Părinții lui ar fi putut foarte bine să se mute de la Moutier la Montbéliard.

— N-ați găsit nici o informație despre familia lui?

— Nu, la muzeu n-aveau prea multe date despre el, doar că s-a născut la Montbéliard în 1590, a petrecut o vreme la Roma, apoi a venit la Toulouse și a murit în 1639. Doar atât se știe.

Jean-Paul ciocăni ilustrata cu degetele.

— Dacă se cunoaște data lui de naștere, atunci trebuie să i se cunoască și părinții. Registrele de naștere și botez conțin întotdeauna numele părinților.

Măinile mele se crispară pe masă. Reacția lui Rick a fost atât de diferită, mi-am zis.

— Am să vă caut informații despre el.

Se ridică și îmi întinse ilustrata.

— Nu, nu vreau s-o faceți dumneavoastră, i-am răspuns cu voce tare.

Câteva persoane își ridicară privirile, iar cealaltă bibliotecară se încruntă la noi.

Jean-Paul înălță din sprâncene.

— Monsieur, am s-o fac eu. Am să aflu eu despre el.

— Înțeleg. Foarte bine, Madame.

Se înclină ușor și plecă, lăsându-mă nesigură și dezumflată. „Să-l ia naiba!“ mi-am șoptit, cu privirile la Fecioară. „Să-l ia naiba!“

Scepticismul lui Jean-Paul m-a afectat mai mult decât voiam s-o recunosc. Când l-am descoperit pe pictor, nu mi-a trecut prin minte să caut

să aflu mai multe despre el. Știam cine e – mi-o spunea ceva dinlăuntrul meu și n-aveam nevoie de altă dovadă. Numele și datele și locurile n-ar fi adăugat nimic la acea certitudine. Cel puțin așa credeam.

Dar e suficient un singur comentariu ca să apară îndoiala. Câteva zile am încercat să nu țin seama de ce-mi spusese el, însă data următoare când m-am dus la Toulouse, am luat ilustrata cu mine și, după lecție, m-am pornit spre biblioteca universității. Mai fusesem acolo ca să cercetez cărțile lor de medicină, însă nu mă aventurasem niciodată în sectorul de artă. Era plin de studenți care învățau pentru examene, scriau lucrări ori sporovăiau agitați pe scări.

A durat mai mult decât mă așteptasem până să găsesc ceva despre Nicolas Tournier. Făcea parte dintr-un grup de pictori numiți adepții lui Caravaggio, francezi care studiaseră la Roma la începutul secolului al șaptesprezecelea, copiind tehnica lui Caravaggio, bazată pe contraste violente de lumini și umbre puternice. Adesea acești pictori nu-și semnau operele, dând naștere la dezbateri nesfârșite despre cine și ce a pictat. Tournier era menționat în trecere, ici și colo. Nu fusese celebru, cu toate că două dintre picturile lui se aflau la Luvru. Puținele informații pe care le-am găsit se deosebeau de ceea ce citisem la muzeu: cel mai vechi izvor îl menționa cu numele de *Robert Tournier*, născut la Toulouse în 1604 și mort prin 1670. Eram sigură că e vorba de același pictor doar pentru că-i recunoscusem picturile. Alte surse dădeau iar date diferite și îi corectau numele în Nicolas.

În cele din urmă am ales trei cărți, sursele cele mai recente. Când le-am căutat pe rafturi, lipseau toate. M-am adresat unui student tracasat, care avea probabil de învățat el însuși pentru examene. A căutat cărțile pe computer și mi-a confirmat că fuseseră luate toate cu împrumut.

— E foarte aglomerat acum, după cum puteți vedea, îmi spuse. Poate le folosește cineva pentru o lucrare de cercetare.

— Puteți afla la cine sunt?

Privi ecranul.

— Le-a solicitat o altă bibliotecă.

— Din Lisle-sur-Tarn?

— Da.

Părea surprins și deveni și mai uimit când mă auzi bombănind:

— Afurisitul! Nu mă refer la dumneavoastră. Vă mulțumesc foarte mult.

Ar fi trebuit să-mi imaginez că Jean-Paul n-avea să stea cu mâinile în sân și să mă lase să acționez singură. Era prea băgăreț ca să stea deoparte, prea dornic să-și demonstreze propriile teorii. Problema era dacă eu eram sau nu dispusă să mă țin după el ca să aflu mai multe.

În cele din urmă n-a mai fost nevoie să iau eu o hotărâre. Pe strada dinspre gara din Lisle am dat nas în nas cu Jean-Paul, care se întorcea acasă de la muncă. A dat din cap și a zis „*Bonsoir*“, iar eu am izbucnit înainte să mă pot controla:

— Ai luat cărțile pe care le-am căutat toată după-amiaza! De ce? Te-am rugat să nu mi-l cauți tu, însă cu toate astea o faci!

Părea aproape plictisit.

— Cine a spus că eu întreprind această cercetare pentru tine, Ella Tournier? Omul mă interesa, așa că fac cercetări pe cont propriu. Dacă vrei cărțile, poți să le vezi mâine la bibliotecă.

M-am rezemat de un zid și mi-am încrucișat brațele.

— Bine, bine. Ai câștigat. Spune-mi doar ce-ai găsit. Dă-i drumul și să terminăm.

— Ești sigură că nu vrei să vezi tu însăși cărțile?

— Spune-mi odată!

Și-a aprins o țigară, a inspirat fumul și l-a suflat în jos.

— Bine. Poate afli azi că multă vreme n-au existat prea multe informații despre Nicolas Tournier. Însă în 1951 s-a găsit o înregistrare a botezului lui, din iulie 1590, la o biserică protestantă din Montbéliard. Tatăl lui era André Tournier, un pictor din Besançon, care nu e prea departe de Montbéliard. Bunicul lui se numea Claude Tournier. Tatăl, André Tournier, venise în Montbéliard în 1572 din cauza unor tulburări religioase – poate din pricina masacrului din Noaptea Sfântului Bartolomeu. Pictorul tău, Nicolas, era unul dintre cei câțiva copii ai săi. Există referiri despre el la Roma, între 1619 și 1626. Apoi este menționat la Carcassonne, în 1627, și la Toulouse, în 1632. Multă vreme s-a crezut că a murit mai spre sfârșitul secolului al șaptesprezecelea, cândva după 1657. Însă în anul 1974 s-a descoperit testamentul lui, datat 30 decembrie 1638. Probabil a murit curând după aceea.

Am rămas tăcută, cercetând pavajul, până când Jean-Paul a început să-și piardă răbdarea și, cu un bobârnac, a expediat țigara pe pavaj.

În cele din urmă am deschis gura.

— Spune-mi, la vremea aceea botezul se oficia imediat după naștere?

— În mod normal da. Însă nu întotdeauna.

— Așa că, dintr-un motiv sau altul, ar fi putut fi amânat, nu? Data botezului nu indică neapărat data nașterii. Nu știm precis, așa că Nicolas Tournier ar fi putut avea o lună sau doi ani sau zece ani când a fost botezat. Poate chiar să fi fost adult!

— E improbabil.

— Da, dar e *posibil*. Ceea ce vreau să zic este că sursa nu ne-o spune precis. Iar testamentul lui are data pe care ai menționat-o, dar asta nu înseamnă că știm când a murit. Nu știm, nu? Poate că a murit la zece ani după ce l-a întocmit.

— Ella, era bolnav, și-a făcut testamentul, a murit. Așa se întâmplă de obicei.

— Da, însă noi nu știm *sigur*. Nu știm *exact* când s-a născut sau când a murit. Aceste date nu dovedesc nimic. Toate amănuntele esențiale în legătură cu el rămân încă nesigure.

M-am oprit ca să-mi pot stăpâni enervarea crescândă din voce.

S-a rezemat și el de zid și și-a încrucișat brațele.

— Pur și simplu nu vrei să auzi că tatăl acestui pictor era André Tournier și nu unul dintre strămoșii tăi. Nu un Etienne sau un Jean. Dar el nu era din Cévennes sau din Moutier. Nu te înru-dești cu el.

— Hai să vedem lucrurile așa, am continuat eu mai calmă. Până nu demult, până prin anii '50, nu se știa *nimic* despre el. Toate datele esențiale, cu excepția numelui de familie și a orașului în care a murit, erau greșite. Toate celelalte erau

greșite: numele mic, data nașterii și a morții, locul nașterii, câteva dintre picturile lui, care s-a dovedit că aparțin altor pictori. Și toate aceste informații eronate au fost *publicate*. Am văzut la bibliotecă. Dacă n-aș fi descoperit că există izvoare mai recente, aș fi înghițit toate informațiile eronate în legătură cu el. I-aș fi dat până și un nume eronat! Chiar și acum există dezacorduri între istoricii de artă în legătură cu picturile care îi aparțin. Dacă ei nu pot obține astfel de informații esențiale – dacă totul trebuie să se bazeze pe speculații în care un botez înseamnă naștere și un testament înseamnă deces –, atunci înseamnă pur și simplu că avem niște dovezi dubioase. Nu sunt dovezi concrete. Atunci de ce-ar trebui să mă încred în ele? Ceea ce mi se pare *cu adevărat* concret este că numele lui de familie este numele meu de familie, că el a pictat la doar treizeci de mile de locul unde stau eu, că a pictat același albastru pe care eu îl visez tot timpul. *Asta-i* ceva concret.

— Nu, asta-i *coincidență*. Te lași ademenită de coincidențe.

— Iar tu, de speculații.

— Faptul că locuiești acum în apropiere de Toulouse, iar el a locuit în Toulouse, nu înseamnă că vă înrudiți. Numele de Tournier nu e chiar așa de neobișnuit. Iar faptul că visezi albastrul pe care l-a pictat el – mă rog, este un albastru de care-ți amintești ușor dintr-un vis, pentru că e o culoare atât de vie. Ar fi mai greu de ținut minte un albastru închis, nu crezi?

— Ascultă, de ce încerci cu atâta înverșunare să dovedești că nu este înrudit cu mine?

— Pentru că-ți întemeiezi toată pledoaria pe coincidențe și pe trăirile tale lăuntrice, în loc să te bazezi pe dovezi concrete. Ești fascinată de o pictură, de un anumit albastru, iar din această cauză și fiindcă numele pictorului este și numele tău, hotărăști că el îți este strămoș? Nu. Nu eu trebuie să te conving că Nicolas Tournier nu este înrudit cu tine. Tu trebuie să mă convingi pe mine că *este*.

Trebuie să-l opresc, mi-am zis. Altfel îmi pierd curând orice speranță.

Poate că gândul mi se citea pe chip, pentru că, atunci când Jean-Paul a vorbit din nou, tonul lui era mai blând.

— Mă gândesc că poate acest Nicolas Tournier nu-ți e de nici un ajutor. Că poate e, cum ziceți voi, un pește fals.

— Ce? am râs. Vrei să spui o *pistă* falsă. Poate că ai dreptate, am zis, adăugând după o pauză: Cu toate astea, a pus stăpânire pe mine. Nici măcar nu-mi aduc aminte ce-aveam de gând să întreprind în legătură cu povestea cu arborele genealogic înainte să apară el.

— Aveai de gând să-ți găsești rudele demult pierdute din Cevennes.

— Chiar s-ar putea s-o fac.

Expresia de pe chipul lui m-a făcut să râd.

— Da, și am s-o *fac*, am reluat. Știi, toată disputa asta cu tine mă face pur și simplu să-mi doresc să-ți dovedesc că greșești. Vreau să găsesc dovada – da, dovada palpabilă, cu care până și tu ai fi de acord – în legătură cu strămoșii mei „demult” pierduți. Numai așa, ca să-ți demonstrez că intuiția nu înșală întotdeauna.

Pe urmă am tăcut amândoi. Eu mă mutam de pe un picior pe altul; Jean-Paul privea cu ochii

îngustați soarele la apus. Am devenit foarte conștientă de prezența lui lângă mine, pe această străduță din Franța. Ne despart vreo două picioare de aer, mi-am zis. Aș putea chiar...

— Și visul tău? a întrebat. Tot mai revine?

— Aa, nu! Nu, pare să fi trecut.

— Deci vrei să sun la arhivele din Mende și să-i anunț de venirea ta?

— Nu!

Strigătul meu i-a făcut pe navetiști să întoarcă privirile.

— Asta este exact ceea ce *nu* vreau să faci, am suierat. Nu te amesteca decât dacă-ți cer ajutorul, bine? Dacă am nevoie de ajutor, ți-l cer eu.

Jean-Paul și-a ridicat mâinile, ca amenințat de o armă.

— Foarte bine, Ella Tournier. Tragem o linie aici și eu rămân pe partea mea, bine?

A făcut un pas înapoi de la linia imaginară și distanța dintre noi a crescut.

În seara următoare, în timp ce ne luam cina pe terasă, i-am spus lui Rick că vreau să merg în Cévennes să cercetez arhivele familiei.

— Ți-amintești că i-am scris lui Jacob Tournier din Elveția? i-am explicat. Mi-a răspuns și m-a informat că Tournierii proveneau din Cévennes. Probabil, am adăugat, zâmbind în sinea mea, căci învățam să-mi nuanțez afirmațiile. Vreau să arunc o privire pe-acolo.

— Dar eu credeam că ai aflat deja despre familia ta. Chestia cu pictorul, vreau să zic.

— De fapt, lucrurile nu sunt stabilite clar. Nu încă, am adăugat repede. Poate voi găsi acolo ceva lămuritor.

Spre surprinderea mea, s-a încruntat.

— Presupun că e vorba de ceva pus la cale de Jean-Pierre.

— *Jean-Paul*. Nu, deloc. Ba chiar dimpotrivă. El crede că n-am să găesc nimic.

— Vrei să merg cu tine?

— Trebuie să mă duc în cursul săptămânii, când arhivele sunt deschise.

— Mi-aș putea lua câteva zile libere, ca să vin cu tine.

— Aveam de gând să mă duc săptămâna viitoare.

— Nu, atunci nu pot merge. Acum, cu contractul ăsta cu nemții, e nebunie mare la birou. Poate mai târziu, în cursul verii, când e mai liniște. În august.

— Nu pot să aștept până în august!

— Ella, de ce ai devenit atât de interesată de strămoșii tăi? Înainte nu erai deloc.

— Înainte nu mai locuisem în Franța.

— Da, numai că mi se pare că depui prea mult efort. Ce te aștepti să obții din chestia asta?

Aveam de gând să spun ceva despre nevoia de a fi acceptată de francezi, despre dorința de a simți că aparțin acestei țări. În loc de asta, m-am trezit spunând:

— Vreau să fac să dispară coșmarul albastru.

— Crezi că o să scapi de-un vis urât dacă afli ceva despre familia ta?

— Da.

M-am lăsat pe spate și am privit vița de vie. Tocmai începeau să apară mici ciorchini de struguri. Știam că n-avea nici un sens, că nu exista nici o legătură între vis și strămoșii mei. Însă mintea mea făcuse deja legătura și eram hotărâtă să nu renunț la ea.

— Jean-Pierre merge cu tine?

— Nu! Ascultă, de ce ai o atitudine atât de negativă? Nu te mai recunosc. E vorba de ceva care mă *interesează*! E primul lucru pe care vreau cu adevărat să-l fac de când am sosit aici. Ai putea măcar să mă susții.

— Credeam că lucrul pe care vrei cu adevărat să-l faci este să ai un copil. Și-aici chiar te-am susținut.

— Da, însă...

N-ar trebui doar să mă susții într-o asemenea problemă, mi-am zis. Ar trebui să-ți dorești și tu să-l ai.

În ultima vreme îmi treceau prin cap o grămadă de gânduri pe care le cenzuram.

Rick m-a privit lung, încruntându-se, apoi a făcut un efort conștient să se destindă.

— Ai dreptate. Firește, du-te, iubito. Dacă asta te face fericită, atunci asta trebuie să faci.

— Ah, Rick, nu...

Am tăcut. N-avea nici un rost să-l critic. Încerca să mă susțină, dar fără să înțeleagă. Cel puțin încerca.

— Ascultă, am să plec pentru câteva zile, atâta tot. Dacă descopăr ceva, grozav. Dacă nu, nu-i nici o nenorocire. Bine?

— Ella, dacă nu descoperi nimic, am să te duc la cel mai bun restaurant din Toulouse.

— Oho, mulțumesc! Asta mă face să mă simt mult mai bine.

Mama mea zicea că sarcasmul e cea mai ieftină formă de umor. Privirea lui rănită făcea remarca mea și mai ieftină.

În dimineața în care am plecat, cerul era proaspăt și strălucitor. Cu o noapte înainte, o

furtună descărcase toată tensiunea din aer. L-am sărutat pe Rick când a plecat la gară, apoi m-am urcat în mașină și am pornit-o în direcția opusă. Mă simțeam ușurată că plec. Am sărbătorit dând drumul tare la muzică și deschizând ambele ferestre și capota, ca să mă biciuiască vântul.

Drumul m-a dus de-a lungul râului Tarn până la Albi, un oraș cu catedrală, plin de turiști de iunie, apoi s-a îndepărtat de râu, spre nord. Aveam să dau din nou de Tarn în Cévennes, luând-o în sus, spre izvoarele lui. Dincolo de Albi peisajul a început să se schimbe. La început orizontul s-a lărgit pe măsură ce urcam, apoi, în timp ce treceam printre dealuri, s-a îngustat, iar cerul s-a transformat din albastru în cenușiu. Macilor și horbotei reginei li se adăugau alte flori – rușulițe trandafirii și margarete și mai ales grozamă, cu mirosul ei înțepător, amărui. Copacii deveneau mai întunecați. Câmpurile nu mai erau cultivate, ci lăsate pentru pășunat, spre beneficiul unor capre și vaci cafenii. Râurile erau mai înguste, mai rapide și mai zgomotoase. Brusc, înfățișarea caselor deveni alta: locul pietrei calcaroase de culoare deschisă a fost luat de granitul greu, brun-cenușiu. Acoperișurile erau mai ascuțite și țiglele curbate erau înlocuite de plăci plate de ardezie. Totul în jur devenea mai mic, mai întunecat, mai sever.

Am închis ferestrele și capota, apoi am oprit muzica. Dispoziția mea părea în ton cu peisajul. Nu-mi plăcea să privesc acest ținut frumos și trist. Îmi reamintea de albastrul meu.

Mende a pus capac atât peisajului, cât și stării mele de spirit. Străzile înguste erau înconjurată de un drum de centură aglomerat, care făcea ca

orașul să pară strâns într-un corset. Catedrala înghesuită în centru avea două turle de forme diferite, ce îi dădeau un aspect de construcție stângace, alandala. Interiorul era întunecat și sumbru. Am fugit afară și pe trepte, în picioare, m-am uitat la clădirile de piatră cenușie din jurul meu. *Acesta este ținutul Cévennes?* m-am întrebat. Pe urmă am zâmbit în sinea mea. Firește, îmi închipuisem că ținutul Tournierilor trebuie să fie frumos.

Avusesem mult de mers cu mașina de la Lisle. Chiar și drumurile mai largi erau pline de curbe, de suișuri și de coborâșuri, așa că impuneau mai multă concentrare decât șoselele drepte din America. Eram obosită și într-o dispoziție proastă, pe care nu mi-a schimbat-o nici camera de hotel, întunecoasă și strâmtă, nici cina luată de una singură într-o pizzerie în care puținii mușterii erau cupluri sau bărbați în vârstă. Mă gândeam să-l sun pe Rick, însă știam că, în loc să mă înve-selească, avea să mă facă să mă simt și mai rău, reamintindu-mi de golul care creștea între noi doi.

Arhivele departamentale se aflau într-o clădire nou-nouță, făcută din piatră roz și albă și din metal vopsit în albastru, verde și roșu. Camera de studiu era largă și aerisită, iar mesele erau pe trei sferturi ocupate de oameni care cercetau documente. Toți arătau ca și cum ar ști exact ce fac. M-am simțit așa cum mă simțeam adesea la Lisle. Ca străină, locul meu era pe margine, unde puteam să-i privesc și să-i admir pe localnici, dar nu să particip.

O femeie înaltă, care stătea la biroul central, m-a privit și mi-a zâmbit. Era cam de vârstă

mea. Avea părul blond, tuns scurt, și ochelari galbeni. Slavă Domnului, mi-am zis, că *nu* e o altă Madame. M-am dus la birou și mi-am pus geanta jos.

— Nu știu ce caut aici, am zis. Puteți, vă rog, să mă ajutați?

Râsul ei a venit ca un tril cu totul neașteptat într-un asemenea loc tăcut.

— *Alors*, ce căutați? m-a întrebat, râzând în continuare, cu ochii ei albaștri măriți de lentilele groase.

Nu mai văzusem niciodată pe cineva care să poarte lentile groase cu atâta eleganță.

— Am un strămoș pe nume Etienne Tournier, care s-ar putea să fi trăit în Cévennes în secolul al șaisprezecelea. Doresc să aflu mai multe despre el.

— Știți când s-a născut sau când a murit?

— Nu. Știu că familia s-a mutat la un moment dat în Elveția, dar nu știu când. Ar trebui să fi fost înainte de 1576.

— Nu cunoașteți nici o dată de naștere sau de deces? Dar ale copiilor săi? Sau măcar ale nepoților?

— A avut un fiu, Jean, care a avut un copil în 1590.

A dat din cap.

— Așadar, fiul Jean s-a născut, să zicem, între 1550 și 1575, iar tatăl Etienne cu douăzeci până la patruzeci de ani înainte, să zicem începând cu anul 1510. Așadar cercetați între 1510 și 1575, ceva de genul ăsta, nu?

Vorbea atât de repede în franceză, că n-am putut răspunde pe loc: mă împotmolisem în calculele ei.

— Presupun, am răspuns în cele din urmă, întrebându-mă dacă să-i menționez și pe pictorii Tournier, Nicolas, André și Claude.

Nu mi-a dat prilejul.

— Doriți să căutați registrele de botez, căsătorie și deces, a declarat ea. Și poate *compoix* și registrele fiscale. Dar din ce sat proveneau?

— Nu știu.

— Aha, asta e o problemă. Știți, Cévennes e o regiune mare. Firește, nu se păstrează prea multe documente de-atunci. La vremea aceea ele erau ținute de biserică, dar multe au ars ori s-au pierdut în timpul războaielor religioase. Așa că s-ar putea să nu aveți prea multe documente de cercetat. Dacă ați ști satul, v-aș putea spune pe loc ce avem. Dar nu-i nimic, o să vedem ce putem găsi.

Verifică un inventar de documente păstrate acolo și în alte birouri cu arhive din *département*. Avea dreptate: existau doar câteva documente din secolul al șaisprezecelea pentru întreaga regiune. Puținele registre rămase supraviețuiseră probabil din întâmplare. Era clar că posibilitatea ca un Tournier să apară în ele era numai o chestie de baftă.

Am comandat seturile de documente păstrate în clădire și care se încadrau între datele menționate de ea. Nu eram sigură peste ce-am să dau: foloseam vag termenul de „document“, așteptându-mă să găsesc un echivalent de secol șaisprezece la propriul meu certificat de naștere sau de căsătorie, tipărite atât de elegant. Cinci minute mai târziu, femeia îmi aduse câteva cutii cu microfilme, un registru îmbrăcat în hârtie maro și o cutie uriașă. Îmi zâmbi încurajator și mă lăsă cu ele. Am privit-o cum se întorcea la

birou, zâmbind în sinea mea la vederea pantofilor ei cu talpă groasă și a fustei scurte de piele.

Am început cu registrul. Era legat în piele de vițel unsuroasă, care fusese cândva albă. Pe copertă erau pictate o partitură de muzică veche și un text latinesc. Prima literă a fiecărui vers era mărită și colorată în roșu și albastru. Am deschis registrul la prima pagină și am netezit-o. Era emoționant să atingi ceva atât de vechi. Era scris de mână, cu cerneală cafenie, și, deși era foarte îngrijit, părea să fi fost scris mai mult pentru a-l admira decât pentru a-l citi: nu puteam recunoaște nici un cuvânt. Unele litere erau practic identice, iar când, în sfârșit, am început să descifrez câteva cuvinte ici-colo, mi-am dat seama că nu-mi folosea la nimic: totul era într-o limbă străină.

Apoi am început să strănut.

Femeia veni peste douăzeci de minute să vadă cum mă descurc. Trecusem prin zece pagini, găsisem niște date și selectasem, puțin câte puțin, ceva ce păreau a fi nume.

Îmi ridicai ochii spre ea.

— Acest document e în franceză?

— Franceza veche.

— Aha.

Nu mă gândisem la asta.

Privi pagina și își trecu o unghie trandafirie peste câteva rânduri.

— O femeie însărcinată s-a înecat în râul Lot, mai 1574. *Une inconnue, la pauvre*, murmură ea. Aceste decese nu vă prea sunt de folos, nu-i așa?

— Am impresia că nu, i-am zis și am strănutat peste carte.

Femeia râse, în timp ce eu îmi ceream scuze.

— Toată lumea strănută. Priviți în jur – batiste pretutindeni!

Auzirăm un strănut subțirel venind de la un bărbat în vârstă din celălalt capăt al încăperii și chicotirăm amândouă.

— Faceți o pauză de praf, zise ea. Veniți la o cafea cu mine. Eu sunt Mathilde.

Îmi întinse mâna și zâmbi larg:

— Așa fac americanii, nu? Dau mâna când fac cunoștință...

Ne-am așezat într-o cafenea de după colț și curând sporovăiam ca două vechi prietene. Deși turuia ca o mitralieră, Mathilde era o persoană cu care se putea discuta ușor. Nu-mi dădusem seama până atunci cât de mult îmi lipsise compania feminină. Mi-a pus un milion de întrebări despre State și mai ales despre California.

— Ce cauți aici? suspină ea în cele din urmă. Eu aș pleca în California într-o clipită!

M-am crispat, străduindu-mă să găsesc un răspuns din care să reiasă că nu venisem pur și simplu ca să-l însoțesc pe Rick în Franța, așa cum insinuase Jean-Paul. Însă înainte să apuc să-i răspund, Mathilde a continuat și mi-am dat seama că nu se aștepta ca eu să mă explic.

Nu era deloc surprinsă că mă interesau strămoșii îndepărtați.

— Oamenii își cercetează mereu istoria familiei, spuse ea.

— Mă simt puțin caraghioasă că fac asta, i-am mărturisit. E atât de puțin probabil să găsesc ceva!

— E-adevărat, recunosc ea. Ca să fiu cinstită, majoritatea nu găsesc nimic atunci când fac

săpături atât de adânci. Dar nu dezarma. Oricum, documentele sunt interesante, nu?

— Da, însă îmi ia foarte mult timp să înțeleg ce spun! De fapt, tot ce găsesc sunt date și uneori nume.

Mathilde zâmbi.

— Dacă ai senzația că registrul acela e greu de citit, stai să vezi microfilmele!

Râse văzând ce mutră fac.

— Azi nu sunt foarte ocupată, continuă ea. Citește mai departe în registru, iar eu am să mă uit prin microfilme. Sunt obișnuită cu scrisul de mână vechi!

I-am fost recunoscătoare pentru ofertă. În timp ce ea stătea la aparatul cu microfilme, eu am atacat cutia, care – mi-a explicat Mathilde – era un catastif de *compoix*, evidența dărilor pe recolte. Peste tot scrisul era același, aproape de neînțeles. Mi-am petrecut tot restul zilei studiindu-l. La sfârșit eram epuizată, însă Mathilde părea dezamăgită că nu mai era nimic altceva de cercetat.

— Asta să fie tot? se întrebă ea, frunzărind încă o dată inventarul. *Attends*, există un registru de *compoix* din 1570 la *mairie*, în Le Pont de Montvert. Bineînțeles, Monsieur Jourdain! Eu l-am ajutat acum un an să facă inventarul documentelor.

— Cine e Monsieur Jourdain?

— Secretarul de la *mairie*.

— Crezi că merită osteneala?

— *Bien sûr*. Chiar dacă nu găsești nimic, Le Pont de Montvert e un loc frumos. Un sătuc la poalele lui Mont Lozère. *Mon Dieu*, exclamă apoi, uitându-se la ceas, trebuie s-o iau pe Sylvie!

Își înșfăcă poșeta și mă împinse afară, chicotind în timp ce încuia ușa în urma mea.

— Te vei distra cu Monsieur Jourdain. Asta, bineînțeles, dacă nu te mănâncă de vie!

În dimineața următoare m-am pornit devreme și am apucat-o pe drumul pitoresc spre Le Pont de Montvert. În timp ce înaintam pe șoseaua de pe Mont Lozère, priveliștea s-a amplificat și s-a luminat, peisajul devenind în același timp mai arid. Treceam prin sate minuscule și prăfuite, în care clădirile erau făcute în întregime din granit, cu tot cu țiglele de pe acoperiș. Abia de se zărea un strop de vopsea care să te ajute să le deosebești de pământul din jur. Multe case erau părăsite, acoperișurile distruse, hornurile prăbușite, obloanele căscate. Am văzut puțini oameni și, după ce-am trecut de un anumit punct, nici un automobil. Curând n-am mai întâlnit decât stânci de granit, măturică și iarbă neagră și, ici-colo, pâlcuri de pini.

Așa mai merge, mi-am zis.

Am parcat aproape de vârf, într-un loc numit Col de Finiels, și m-am așezat pe botul mașinii. După câteva minute, ventilatorul automat s-a oprit și m-a înconjurat o liniște încântătoare. Am ascultat. Se auzeau păsări și foșnetul înfundat al vântului. După harta mea, la est, dincolo de o pădurice de pini și peste un deal, se afla izvorul râului Tarn. Eram tentată să mă duc să-l caut.

Însă am coborât cu mașina de partea cealaltă a muntelui, mergând în zigzag înainte și înapoi, până când o ultimă curbă m-a dus la vale, în Le Pont de Montvert, pe lângă un hotel, o școală, un restaurant, câteva magazine și baruri, toate

pe o singură parte a drumului. De la drumul principal se despleteau cărări ce șerpuiau printre casele construite pe deal. Peste case se zărea acoperișul unei biserici; în clopotnița de piatră atârna un clopot.

Am zărit apă de partea cealaltă a drumului, acolo unde curgea râul Tarn, ascuns de un zid scund de piatră. Am parcat lângă un pod vechi de piatră, am pășit pe el și m-am uitat în jos, la râu.

Tarnul se schimbase complet. Nu mai era larg și leneș. Avea o lățime de cel mult douăzeci de picioare și curgea repede ca un torent. Am cercetat pietricelele care luceau sub apă în nuanțe închise, de roșu și galben. Abia am reușit să mă smulg din contemplație.

Apa asta va curge tot drumul până la Lisle, mă gândeam. Tot drumul până la mine.

Era miercuri, ora zece dimineața. Poate că Jean-Paul stătea la cafenea, privind și el râul.

Stop, Ella, mi-am zis aspru. Gândește-te la Rick sau nu te mai gândi la nimic.

Mairie, primăria, văzută din afară – o clădire cenușie, cu obloane cafenii și un steag francez atârând moale peste una dintre ferestre – era destul de prezentabilă. Înăuntru însă arăta mai curând a hală de vechituri. Soarele se strecura printr-o ceață de praf. Monsieur Jourdain citea un ziar la un birou din colțul cel mai îndepărtat al încăperii. Era scund și dolofan, cu ochii bulbucați, pielea măslinie și cu genul de barbă nețesălată care dispare cu încetul la jumătatea drumului spre gât și ascunde linia maxilarului. Mă privi bănuitor în timp ce-mi croiam drum printre mobile vechi, ponosite, și vrafuri de hârtie.

— *Bonjour, Monsieur Jourdain*, îl salutai cu vioiciune.

Tipul mârâi și-și întoarse privirile spre ziar.

— Numele meu este Ella Turner – Tournier, adăugai eu cu grijă în franceză. Aș dori să mă uit la niște documente pe care le păstrați aici, la *mairie*. E vorba de un *compoix* din anul 1570. Aș putea să-l văd?

Mă privi scurt, apoi continuă să-și citească ziarul.

— Monsieur? Sunteți Monsieur Jourdain, nu-i așa? Mi s-a spus în Mende că ar trebui să mă adresez dumneavoastră.

Monsieur Jourdain își trecu limba peste dinți. Eu privii în jos. Omul citea un ziar sportiv, cu paginile deschise la curse.

Spuse ceva ce n-am înțeles.

— *Pardon?* am zis eu.

Rosti iar niște vorbe de neînțeles, ceea ce mă făcu să mă întreb dacă nu cumva era beat. Când l-am rugat încă o dată să repete, începu să-și agite mâinile și dădu drumul la un șuvoi de vorbe, improșcându-mă cu salivă. Eu m-am dat un pas înapoi.

— Iisuse, ce moară stricată! murmurai în engleză.

Monsieur își îngustă ochii și mârâi, iar eu m-am întors pe călcâie și-am ieșit.

Am stat spumegând într-o cafenea și am băut o cafea, pe urmă am găsit numărul Arhivelor din Mende și am sunat-o pe Mathilde de la un telefon public.

A țipat de enervare când a auzit ce pățisem.

— Lasă-l în seama mea, m-a sfătuit ea. Du-te înapoi peste o jumătate de oră.

Nu știu ce i-o fi spus Mathilde lui Monsieur Jourdain la telefon, însă a avut efect, pentru că, deși îmi arunca priviri furioase, bărbatul mă conduse pe un coridor până la o încăpere îngheșuită, în care se afla un birou plin ochi cu documente.

— *Attendez*, bombăni el și ieși.

Părea că am nimerit într-un depozit. În timp ce așteptam, mi-am vârât nasul prin zonă. Pretutindeni zăceau cutii cu registre, unele foarte vechi. Pe podea zăceau teancuri de hârtii care arătau a documente administrative, iar pe birou trona o grămadă uriașă de plicuri nedesfăcute, toate adresate lui Abraham Jourdain.

După zece minute a reapărut cu o cutie mare și a trântit-o pe birou. Apoi a ieșit, fără o vorbă, fără o privire.

Cutia conținea un catastif asemănător cu acel *compoix* de la Mende, ba chiar mai mare și într-o stare și mai proastă. Legătura din piele de vițel era așa de jerpelită, că nu mai ținea paginile la un loc. Am manevrat registrul cât am putut de atentă, dar, chiar și așa, fragmente din colțuri s-au fărâmițat și s-au rupt. Am strecurat pe furiș fragmentele în buzunare, temându-mă că Monsieur Jourdain ar putea să le găsească și să strige la mine.

La amiază m-a dat afară. Lucram doar de o oră când a apărut în ușă, m-a privit fioros și a lătrat ceva. Mi-am dat seama ce voia numai pentru că arăta înspre ceasul de la mână. S-a năpustit pe coridor și a deschis ușa de la intrare, apoi a trântit-o în urma mea și a tras zăvorul. Am rămas clipind în lumina soarelui, amețită după șederea în camera întunecoasă și prăfuită.

Pe urmă am fost înconjurată de copiii care se revărsau de pe un teren de joacă din apropiere.

Am tras adânc aer în piept. Slavă Domnului, mi-am zis.

Am cumpărat câte ceva de mâncare de la magazine chiar când se pregăteau să închidă: brânză și piersici și niște pâine brun-roșcată, despre care băcanul mi-a spus că e o specialitate locală, făcută din castane. Am apucat-o în sus, pe o cărare, printre casele de granit, luând-o spre biserica de deasupra satului.

Era o clădire simplă, de piatră, aproape tot atât de lată pe cât era de înaltă. Ușa pe care am socotit-o a fi cea principală era încuiată, însă pe o latură am găsit o ușă deschisă, deasupra căreia era gravat anul 1828, și am intrat. Încăperea era plină de strane goale de lemn. Pe cei doi pereți lungi erau aliniate balcoane. Am văzut o orgă de lemn, un pupitru și o masă pe care stătea deschisă o Biblie mare. Atât. Nu ornamentații, nu statui sau cruci, nu vitralii. Nu mai văzusem niciodată o biserică atât de goală. Nu exista nici măcar un altar care să deosebească locul preotului de cel al enoriașilor.

M-am dus la Biblie, singurul lucru de acolo care avea și o altă menire decât cea strict funcțională. Părea veche, dar nu chiar atât de veche ca acel *compoix* pe care-l cercetasem. Am început s-o frunzăresc. Mi-a luat ceva timp – nu știam ordinea cărților din Biblie –, dar în cele din urmă am găsit ceea ce căutam. Am început să citesc psalmul treizeci și unu: *J'ai mis en toi mon espérance, / Garde-moi donc, Seigneur*. Când am ajuns la primul rând din versetul al treilea, *Tu es ma tour et forteresse*, ochii îmi erau deja plini de lacrimi. M-am oprit brusc și-am fugit.

Prostuțo, m-am dojenit singură, stând pe zidul care înconjura biserica și ștergându-mi ochii. M-am silit să mănânc, clipind în soarele strălucitor. Pâinea de castane era dulce și înecăcioasă și mi s-a oprit în gât. Am simțit-o acolo toată ziua.

Când m-am întors, Monsieur Jourdain ședea la biroul lui, cu mâinile strânse în față. Nu mai citea ziarul. De fapt, părea că mă așteptase. Am rostit cu grijă :

— *Bonjour, Monsieur*. Pot să mă uit în *compoix*, vă rog ?

Deschise un fișet de lângă birou, trase cutia afară și mi-o dădu. Apoi se uită atent la fața mea.

— Cum vă numiți ? mă întrebă pe un ton uimit.

— Tournier. Ella Tournier.

— Tournier, repetă el, cercetându-mă în continuare.

Își strâmbă gura într-o parte, mușcându-și obrazul pe dinăuntru. Se holba la părul meu.

— *La Rousse*, murmură.

— Cum ? am țipat eu.

Mi se făcuse pielea ca de găină.

Monsieur Jourdain căscă ochii mari, apoi se întinse și atinse o şuviță din părul meu.

— *C'est rouge. Alors, La Rousse*.

— Dar părul meu e brun, Monsieur.

— *Rouge*, repetă el hotărât.

— Evident că nu. Este...

Mi-am adus în fața ochilor un smoc de păr și mi-am ținut respirația. Avea dreptate : *era* străbătut de tente arămii. Însă fusese brun când mă privisem în oglindă, azi-dimineață. Mai avusesem și altă dată asemenea nuanțe de păr, din

pricina soarelui, însă niciodată cu un efect atât de rapid și de dramatic.

— Ce înseamnă La Rousse? l-am întrebat acuzator.

— E o poreclă din Cévennes pentru o fată cu păr roșcat. Nu e o insultă, se grăbi el să adauge. Fecioarei i se spunea La Rousse, pentru că se credea că avea părul roșcat.

— Ah!

Am simțit brusc amețeală, greață și sete.

— Ascultați, Madame, zise el, răsfrângându-și limba peste dinți. Dacă doriți să folosiți biroul de colo...

Făcu semn spre un birou gol din partea cealaltă a camerei.

— Nu, mulțumesc, i-am răspuns cu glas tremurat. Mă descurc în cealaltă încăpere.

Monsieur Jourdain aprobă din cap, părând ușurat că nu trebuie să împartă o cameră cu mine.

Am început de unde mă întrerupsesem, dar mă tot opream să-mi cercetez părul. În cele din urmă m-am scuturat. Acum nu poți face nimic cu părul, Ella, mi-am zis. Așa că termină-ți treaba.

Lucram repede, conștientă că nu puteam conta prea multă vreme pe îngăduința proaspăt dobândită a lui Monsieur Jourdain. Am renunțat să mai încerc să descopăr pentru ce anume se percepeau dările, concentrându-mă doar asupra numelor și datelor. Pe măsură ce mă apropiam de sfârșitul catastifului, dezamăgirea mea devenea tot mai mare și am început să pun mici rămășaguri cu mine însămi, ca să mă țin în priză: o să dau de un Tournier într-una din următoarele douăzeci de secțiuni; am să găsesc unul în următoarele cinci minute.

M-am uitat în ciudată la ultima pagină : era un document pentru un anume Jean Marcel și avea o singură mențiune, la *châtaignes*, un cuvânt pe care-l văzusem frecvent în *compoix*. Castane. Noua culoare a părului meu.

Am săltat catastiful, l-am pus în cutie și am pornit încet pe hol, spre biroul lui Monsieur Jourdain. Stătea tot la masa lui, bătând repede cu două degete la o mașină de scris veche, mecanică. Când s-a aplecat în față, din deschizătura în formă de V a cămășii i se ivi un lanț de argint. Pandantivul atârnat de lanț se lovi cu un clinchet de taste. Bărbatul ridică privirea și mă surprinse fixându-l. Își duse mâna la pandantiv și-l frecă cu degetul mare.

— Crucea hughenotă, zise. O cunoașteți?

Am dat din cap că nu. A ridicat-o ca s-o pot privi. Era o cruce pătrată, cu un porumbel cu aripile desfăcute fixat la bază.

Am așezat cutia pe masa goală din fața lui.

— *Voilà*, am zis. Vă mulțumesc că mi-ați permis să-l studiez.

— Ați găsit ceva?

— Nu.

I-am întins mâna.

— *Merci beaucoup, Monsieur.*

Mi-a strâns mâna șovăind.

— *Au revoir, La Rousse*, mi-a strigat el pe când ieșeam.

Era prea târziu ca să mă mai întorc în Lisle, așa că mi-am petrecut noaptea la unul din cele două hoteluri din sat. După cină am încercat să-l sun pe Rick, însă nu răspundea nimeni. Pe urmă am sunat-o pe Mathilde, care-mi dăduse numărul

ei de acasă și mă pusese să-i promit că am s-o țin la curent. A fost dezamăgită că nu găsisem nimic, cu toate că știa că nu prea aveam șanse.

Am întrebat-o cum reușise să-l facă pe Monsieur Jourdain să fie mai amabil cu mine.

— Aaa, pur și simplu l-am făcut să se simtă vinovat. I-am reamintit că cercetările tale îi vizau pe hughenoti. El însuși provine dintr-o familie de hughenoti. De fapt, e descendentul unuia dintre liderii revoltei camisarde. René Laporte, cred.

— Deci ăsta e un hughenot.

— Bineînțeles. La ce te așteptai? Nu trebuie să-l judeci prea aspru, Ella. I-a mers greu în ultima vreme. Fiica lui a fugit cu un american acum trei ani. Un turist. Mai mult decât atât, era și catolic pe deasupra! Nu știu ce l-a înfuriat mai mult – faptul că era american sau că era catolic. Poți să vezi cum l-a afectat întâmplarea. Înainte era un ins harnic, un om deștept. M-au trimis pe mine anul trecut să-l ajut să pună lucrurile în ordine.

M-am gândit la camera plină cu registre și documente în care lucrasem și am pufnit în râs.

— De ce râzi?

— Ai văzut vreodată biroul din spate?

— Nu, a zis că a pierdut cheia și că oricum nu-i nimic acolo.

I-am descris locul.

— *Merde*, știam eu că ascunde ceva! Ar fi trebuit să insist mai mult.

— Oricum, îți mulțumesc că m-ai ajutat.

— Fleacuri. Nu contează, zise ea, adăugând după o pauză: Ia zi, cine-i Jean-Paul?

Am roșit.

— Un bibliotecar din Lisle, unde locuiesc eu. Tu de unde-l cunoști?

— M-a sunat azi după-masă.

— Pe *tine*?

— Da. Voia să știe dacă ai găsit ce căutai.

— Serios?

— Te surprinde atât de tare?

— Da. Nu. Nu știu. Ce i-ai spus?

— I-am spus să te întrebe *pe tine*. Mamă, ce tip seducător!

M-am înfiorat.

Am apucat-o pe drumul spectaculos de întoarcere spre Lisle, urmând cursul râului Tarn prin cheile lui șerpuitoare. Era o zi noroasă și n-aveam chef de condus. După toate curbele alea, am început să mă simt rău în mașină. Spre sfârșit mă întrebam de ce mă obosisem să fac o asemenea călătorie.

Rick nu era acasă când am ajuns, iar la biroul lui nu răspundea nimeni. Casa părea lipsită de viață, iar eu mă mutam dintr-o încăpere în alta, incapabilă să citesc sau să mă uit la televizor. Am stat în baie îndelung, studiindu-mi părul în oglindă. Coaforul meu din San Francisco încercase întotdeauna să mă facă să-mi vopsesc părul roșu închis, pentru că era convins că s-ar potrivi cu ochii mei cafenii. Respinsesem tot timpul sugestiile lui, însă acum învinsese: era clar că părul meu se înroșea.

Spre miezul nopții am început să mă îngrijorez: Rick scăpase ultimul tren din Toulouse. N-aveam telefoanele de-acasă ale nici unuia dintre colegii lui, singurele persoane cu care-mi puteam imagina că ar fi. N-aveam pe nimeni apropiat la

care să pot suna, nici un prieten înțelegător care să mă asculte și să mă liniștească. M-am gândit o clipă s-o sun pe Mathilde, însă era prea târziu și o cunoșteam prea puțin ca să-mi pot permite s-o necăjesc cu apeluri disperate în miez de noapte.

Așa că am sunat-o pe mama, la Boston.

— Ești *sigură* că nu ți-a spus unde se duce? Îmi tot repeta ea. Mai zi-mi o dată, *unde* ești tu? Ella, ai fost destul de atentă la ce-ți spune?

N-o interesau cercetările mele despre familia Tournier. Asta nu mai era familia ei; pentru ea ținutul Cévennes și pictorii francezi nu însemnau nimic.

Am schimbat subiectul.

— Mami, am zis, mi s-a înroșit părul.

— Ce zici? Ți l-ai vopsit? Arată bine?

— Nu mi l-am...

Nu puteam să-i spun că pur și simplu a devenit roșu. N-avea nici o logică.

— Arată bine, am zis în cele din urmă. De fapt, arată chiar *grozav*. Parcă ar fi natural.

M-am dus să mă culc, dar am rămas trează ore în șir, așteptând să aud cheia lui Rick în ușă, gândindu-mă dacă era sau nu cazul să-mi fac griji, reamintindu-mi că era matur și vaccinat, dar și că întotdeauna îmi spunea unde urma să se ducă.

M-am trezit devreme și m-am așezat să-mi beau cafeaua până la șapte și jumătate, când am sunat la firma lui Rick și mi-a răspuns o recepționeră. Nu știa unde e Rick, dar mi-a promis c-o s-o roage pe secretara lui să mă sune imediat ce sosea. Când m-a sunat secretara, la opt și treizeci, eram agitată și ușor amețită de la cafea.

— *Bonjour, Madame Middleton*, mi-a cântat ea. Ce mai faceți?

Am renunțat să-i explic că nu luasem numele lui Rick.

— Știți cumva unde e Rick? am întrebat-o.

— Aa, dânsul e plecat la Paris, mi-a răspuns. Călătorie de afaceri. A trebuit să plece pe neașteptate alaltăieri. Se va întoarce la noapte. Nu v-a informat?

— Nu. Nu, nu m-a informat.

— Am să vă dau numărul de la hotelul unde stă dacă doriți să-l sunați acolo.

Când am dat de hotel, Rick plecase deja. Din nu știu ce motiv, asta m-a enervat mai mult decât orice.

În seara aceea, când a ajuns acasă, abia de-am putut vorbi cu el. Părea surprins să mă vadă, dar și bucuros.

Nici măcar nu i-am zis vreo vorbă de bun venit.

— De ce nu mi-ai spus unde ești? l-am întrebat.

— N-am știut unde ești *tu*.

M-am încruntat.

— Știai că mă duc la arhivele din Mende să studiez niște documente. Puteai să ieși legătura cu mine acolo.

— Ella, ca să fiu cinstit, n-am fost sigur cu ce te ocupi în ultimele câteva zile...

— Ce vrei să spui?

— Unde-ai fost, unde ai de gând să mergi... Nu m-ai sunat deloc. Nu mi-ai spus clar unde te duci sau cât ai de gând să stai. N-am știut că o să te întorci azi. Puteam să bănuiesc c-ai să lipsești săptămâni întregi.

— A, nu exagera!

— Nu exagerez. Ia-o mai ușor, Ella. Nu poți să-mi ceri să-ți spun unde sunt eu dacă nu-mi spui unde ești *tu*.

M-am încruntat înspre podea. Tot ce spunea era atât de rezonabil și de justificat, că-mi venea să-l bat. Am suspinat și am spus:

— Corect. Scuze. Îmi cer scuze. E din cauză că n-am găsit nimic și pe urmă m-am întors și tu nu erai aici și... Of, am băut prea multă cafea azi și am devenit arțăgoasă!

Rick a râs și m-a îmbrățișat.

— Povestește-mi despre ce n-ai găsit.

Mi-am îngropat obrazul în umărul lui.

— Foarte mult nimic. Doar că am cunoscut o femeie cumsecade și un bătrân excentric.

Am simțit obrazul lui Rick mișcându-se pe capul meu. Mi-am tras capul pe spate ca să-i pot vedea fața. Se încrunta.

— Ți-ai vopsit părul?

A doua zi mă plimbam prin târgul de sâmbătă cu Rick, care mă ținea cu un braț pe după umeri. Mă simțeam mai destinsă decât fusesem în ultimele două luni. Ca să sărbătoresc această stare și faptul că psoriazisul părea să-mi treacă, mi-am pus rochia mea preferată, un camizol galben pal, fără mâneci.

Pe măsură ce se apropia vara, târgul devenea tot mai mare cu fiecare săptămână. Acum era mai aglomerat decât îl văzusem vreodată, umplând cu totul piața. Veniseră fermieri cu camioane de fructe și legume, brânză, miere, șuncă, pâine, *pâte*, pui, iepuri, capre. Aș fi putut să cumpăr dulciuri la vrac, o rochie de casă cum purta Madame, ba chiar și un tractor.

Toată lumea era acolo: vecinii noștri, femeia de la bibliotecă, Madame pe o bancă, de partea cealaltă a pieței, cu vreo două băbuțe de-ale ei, femei pe care le cunoșteam de la un curs de yoga la care mă duceam, femeia cu copilul care se sufocase și toți cei de la care cumpărasem vreodată ceva.

Chiar și cu atâta lume în jur, l-am văzut imediat. Părea angajat într-o dispută îndârjită cu un bărbat care vindea roșii; pe urmă și-au zâmbit larg și s-au bătut reciproc pe spate. Jean-Paul a apucat o pungă cu roșii, s-a întors și aproape că a dat peste mine. Am sărit înapoi, ca să nu mă umplu de roșii pe rochie, și m-am împiedicat. Rick și Jean-Paul m-au apucat fiecare de câte un cot și, în timp ce eu îmi recăpătam echilibrul, ei au rămas o clipă așa, ținându-mă amândoi. Apoi Jean-Paul și-a retras mâna.

— *Bonjour*, Ella Tournier, făcu el, înclinând din cap și ridicând ușor din sprâncene.

Purta o cămașă de un albastru pal și am simțit brusc că-mi vine să întind mâna și s-o ating.

— Hello, Jean-Paul, i-am răspuns eu calmă.

Mi-am amintit că citisem undeva că persoana căreia i te adresezi prima și o prezinți celeilalte este persoana mai importantă. M-am întors deliberat spre Rick, spunând:

— Rick, el e Jean-Paul. Jean-Paul, el este Rick, soțul meu.

Cei doi bărbați au dat mâna, Rick a zis *Bonjour*, iar Jean-Paul *Hello*. Îmi venea să râd. Erau atât de diferiți: Rick înalt, masiv, auriu și deschis, Jean-Paul scund, ațos, brunet și bănuitor. Un leu și un lup, mi-am zis. Și câtă neîncredere reciprocă!

Urmă o tăcere stânjenitoare. Jean-Paul mi se adresează în engleză :

— Cum au mers cercetările de la Mende ?

Am ridicat degajată din umeri.

— Nu prea bine. Nimic folositor. De fapt, absolut nimic.

În realitate, nu mă simțeam degajată. Mă gândeam cu un amestec de vină și plăcere la faptul că Jean-Paul o sunase pe Mathilde și că eu nu-l sunasem înapoi, că engleza stângace a lui Jean-Paul era singurul indiciu al tulburării lui lăuntrice, că el și Rick erau atât de diferiți unul de altul, că amândoi mă priveau intens.

— Așa că o să te duci în alte orașe ca să-ți rezolvi treaba ?

Am încercat să nu mă uit la Rick.

— M-am dus și în Le Pont de Montvert, însă nu era nimic acolo. Nu s-au păstrat prea multe din acele vremuri. Însă oricum nu e atât de important. De fapt, nu contează.

Zâmbetul sardonice al lui Jean-Paul spunea trei lucruri : „Minți“, „Ai crezut că va fi ușor“ și „Ți-am spus eu“.

El însă nu rosti nimic din toate astea. Se uita doar cercetător la părul meu.

— Ți se înroșește părul, declară.

— Da.

I-am zâmbit. O spusese așa cum trebuie : fără întrebări, fără învinuiri. Timp de o secundă, Rick și târgul dispărură.

Mâna lui Rick se strecură pe la spatele meu și mi se opri pe umăr. Am râs nervos și-am zis :

— Oricum, trebuie să plecăm. Mă bucur că te-am văzut.

— *Au revoir*, Ella Tournier, răspunse Jean-Paul.

Preț de câteva minute, Rick și cu mine n-am vorbit. Eu m-am prefăcut interesată să cumpăr miere, iar Rick a cântărit în mâini niște vinete. În cele din urmă a zis:

— Vasăzică el e, da?

L-am fulgerat cu privirea.

— El e bibliotecarul, Rick. Atât.

— Sigur?

— Da.

De multă vreme nu-l mai mințisem.

Într-o după-masă mă întorceam de la o lecție de yoga, când am auzit din stradă telefonul sunând. Alergând să răspund, am reușit să emit un „Alo“ găfâit, după care o voce înaltă, emoționată, a început să vorbească atât de repede, că a trebuit să mă așez și să aștept să termine. În cele din urmă am exclamat în franceză:

— Cine-i acolo?

— Mathilde, sunt Mathilde. Ascultă, este extraordinar, trebuie să vezi!

— Mathilde, vorbește mai rar! Nu înțeleg ce spui. Ce e extraordinar?

Mathilde trase adânc aer în piept.

— Noi am găsit ceva despre familia ta. Despre Tournieri.

— Stai o clipă. Care „noi“?

— Monsieur Jourdain și cu mine. Îți aduci aminte că ți-am spus că mai lucrasem cu el la Le Pont de Montvert?

— Da.

— Să vezi, azi nu lucram la biroul principal, așa că m-am gândit să mă urc în mașină și să-i fac o vizită, să văd camera despre care-mi spuseseși tu. Mamă, ce ladă de gunoi! Așa că Monsieur

Jourdain și cu mine am început să luăm lucrurile la mână. Și într-una dintre lăzile cu cărți am găsit familia ta!

— Ce vrei să spui? O carte despre familia mea?

— Nu, nu, ceva scris într-o carte! E vorba de o Biblie. Pagina de gardă a unei Biblii. Acolo-și consemnau familiile nașterile și decesele și căsătoriile – în Bibliile personale, dacă le-aveau.

— Dar cum de-a ajuns acolo?

— Bună întrebare. E groaznic Monsieur Jourdain asta. Imaginează-ți, să lase asemenea lucruri vechi și de valoare să zacă vraște! Se pare că acolo a adus cineva o ladă întreagă cu cărți vechi. Tot felul de lucruri: catastife vechi de la parohie, hrisoave vechi... Însă Biblia este cea mai valoroasă. În sfârșit, să zicem că nu e chiar atât de valoroasă, având în vedere starea ei.

— Ce are?

— E arsă. Majoritatea paginilor sunt negre. Însă pe ea sunt notați mulți Tournieri. E vorba de Tournierii tăi. Monsieur Jourdain e sigur de asta.

Am rămas tăcută, străduindu-mă să evaluez informațiile primite.

— Așa că poți să vii încoace s-o vezi?

— Bineînțeles. Unde ești?

— Sunt încă la Le Pont de Montvert. Dar pot să-ți ies în cale undeva la mijlocul drumului. Hai să ne întâlnim la Rodez peste... să zicem trei ore.

Se gândi o clipă.

— Știu! Putem să ne întâlnim la Crazy Joe's Bar. E chiar lângă catedrală, în cartierul vechi. Tipul e american, așa că ai să poți bea un martini!

Chicoti și închise.

Pe când ieșeam din Lisle, am trecut cu mașina pe lângă *hôtel de ville*. Mergi mai departe, Ella,

mi-am comandat. El n-are nici o legătură cu toate astea.

Am oprit, am sărit din mașină, am intrat în fugă în clădire și am luat-o pe scări în sus. Am deschis ușa bibliotecii și mi-am vârât capul înăuntru. Jean-Paul stătea singur la masa lui și citea o carte. Și-a ridicat ochii spre mine, însă nu s-a mișcat.

Am rămas în ușa.

— Ești ocupat? l-am întrebat.

A ridicat din umeri. După scena de la târg de acum câteva zile, răceala lui nu era surprinzătoare.

— Am găsit ceva, i-am spus încet. Mai bine zis altcineva mi-a găsit ceva. Dovadă concretă. Ceva ce-o să-ți placă.

— Are legătură cu pictorul tău?

— Nu cred. Vino cu mine să vezi.

— Unde?

— Au găsit-o la Le Pont de Montvert, dar eu mă întâlnesc cu ei la Rodez.

Mi-am plecat privirea și-am spus:

— Vreau să vii cu mine.

Jean-Paul m-a studiat o clipă, apoi a aprobat din cap.

— Bine. Am să închid aici mai devreme. Poți să mă aștepți la stația Fina, pe drumul spre Albi, peste un sfert de oră?

— La stația de benzină? De ce? Tu cum ai să ajungi acolo?

— Cu mașina. Ne întâlnim și pe urmă putem merge cu o singură mașină.

— Dar de ce nu poți veni cu mine acum? Te aștept afară.

Jean-Paul a oftat.

— Spune-mi, Ella Tournier, înainte de a locui în Lisle, n-ai mai stat niciodată într-un oraș mic?

— Nu. Dar...

— Îți explic în mașină.

Jean-Paul a tras în fața stației de benzină. Venise într-un Citroën 2CV alb și ponosit, una dintre acele mașini care arată ca un Volkswagen Beetle minuscul și are o capotă moale ce se poate decapota ca o cutie de sardele. Motorul scoate un sunet inconfundabil, un sforăit, un nechezat prietenos care m-a făcut întotdeauna să zâmbesc. Crezusem că Jean-Paul trebuie să aibă o mașină sport, însă un 2CV i se potrivea de minune.

Arăta atât de conspirativ când s-a dat jos din mașina lui și s-a urcat într-a mea, că am râs.

— Așadar, crezi că oamenii vor vorbi pe seama noastră? am remarcat în timp ce mă angajam pe drumul spre Albi.

— E un oraș mic. Multe femei bătrâne n-au altceva de făcut decât să privească și să discute despre ce văd.

— Desigur, nu fac nici ele mare caz de asemenea lucruri.

— Ella, am să-ți descriu ziua uneia dintre aceste femei. Se scoală dimineța și-și ia micul dejun afară, pe terasă, așa că se uită după toți trecătorii. Pe urmă își face cumpărăturile, se duce în fiecare zi la toate prăvăliile și stă de vorbă cu celelalte femei și se uită la ce fac alții. Se întoarce și stă în fața ușii și vorbește cu vecinele și privește. Doarme o oră după-masă, când știe că toți ceilalți dorm și ei, deci nu pierde nimic. Stă pe terasă tot restul după-amiezii, citind ziarul, dar în realitate privind la tot ce mișcă pe

stradă. Seara iese iar la plimbare și stă de vorbă cu toate prietenele. Vorbește mult și privește mult toată ziua. Asta este ocupația ei.

— Dar n-am făcut nimic în public care să le dea prilej de vorbă.

— Vor lua orice amănunt și-l vor răstălmăci. Am luat larg o curbă.

— N-am făcut în oraș nici un lucru pe care cineva să-l poată găsi interesant sau scandalos sau în orice alt fel la care te-ai putea referi.

Jean-Paul a tăcut puțin. Apoi a spus:

— Îți plac plăcintele cu ceapă, nu?

M-am crispat o clipă, pe urmă am râs.

— Da, am devenit dependentă de ele. Pun prinsoare că bătrânele bârfitoare sunt de-a dreptul șocate.

— Au crezut că ești... că ești...

S-a întrerupt. M-am uitat la el: era jenat.

— Însărcinată, a emis în cele din urmă.

— Ce?

— Că poștești.

Am început să chicotesc.

— Dar e ridicol! De ce-ar crede așa ceva? Și de ce le-ar păsa?

— Într-un oraș mic fiecare știe ce face celălalt. Consideră că e dreptul lor să știe dacă o să ai un copil. Oricum, acum știi că nu ești însărcinată.

— Bine, am murmurat.

Pe urmă m-am încruntat la el.

— De unde știi ele că nu sunt însărcinată?

Spre surprinderea mea, Jean-Paul era tot mai jenat.

— Nu contează. Nimic, doar că au...

A lăsat fraza neterminată, făcându-și de lucru cu buzunarul de la cămașă.

— Ce?

A început să mi se facă greață gândindu-mă la ce-ar putea ele să știe. Jean-Paul a scos din buzunar un pachet de țigări.

— Știi automatul de la care se cumpără Durex, chiar dincolo de piață? m-a întrebat în cele din urmă.

— Aha!

Cineva trebuie să-l fi văzut pe Rick cumpărând prezervative în noaptea aceea. Dumnezeuule, mi-am zis, oare în ce nu și-au băgat nasul? Oare doctorul dă comunicate după fiecare vizită? Oare ne scotocesc și gunoiul?

— Ce altceva mai spun?

— Mai bine să nu știi.

— Ce altceva mai spun?

Jean-Paul privi afară pe fereastră.

— Observă tot ce cumperi de la magazine. Poștașul le spune despre fiecare scrisoare pe care-o primești. Știu când ieși în timpul zilei și observă cât de mult ieși cu soțul tău. Și, în sfârșit, dacă nu-ți folosești obloanele, ți se uită și în casă.

Din tonul lui reieșea că dezaprobă mai mult faptul că nu-mi închid obloanele decât că bătrânele mi se uită în casă.

M-am cutremurat, amintindu-mi de copilașul care se sufoca, de toți umerii aceia făcând zid în fața mea.

— Ce anume au spus?

— Vrei să știi?

— Da.

— Întâi au fost plăcintele și pofta. Pe urmă, te cred arogantă, pentru că ți-ai cumpărat mașină de spălat.

— De ce?

— Cred că ar trebui să speli cu mâna, așa cum fac și ele. Că numai cei cu copii ar trebui să

aibă mașini de spălat. Și consideră că și culoarea în care ți-ai vopsit obloanele e vulgară și nepotrivită pentru Lisle. Cred că-ți lipsește bunul-gust. Că n-ar trebui să porți rochii fără mâneci. Că ești nepoliticoasă, pentru că vorbești cu oamenii în engleză. Că ești o mincinoasă, pentru că i-ai spus lui Madame Rodin de la *boulangerie* că locuiești aici pe când încă nu locuiai. Ai cules levănțică din piață și nimeni nu face așa ceva. De fapt, asta a fost prima lor impresie despre tine. E greu s-o schimbi.

Am mers în tăcere preț de câteva minute. Simțeam că sunt gata să izbucnesc în plâns, dar îmi venea și să râd. Nu vorbisem în engleză în public decât o singură dată, însă contase mai mult decât toate dățile când am vorbit în franceză. Jean-Paul își aprinse o țigară și întredeschise puțin geamul pe partea lui.

— Tu crezi că sunt nepoliticoasă și că-mi lipsește bunul-gust?

— Nu, zâmbi el. Și cred că ar trebui să porți mai des rochii fără mâneci.

Am roșit.

— Au avut și ceva de bine de zis despre mine?

S-a gândit puțin.

— Se spune că soțul tău e foarte chipeș, chiar cu... făcu un gest la ceafă.

— Cu codiță.

— Da. Însă nu înțelege nimeni de ce face alergări și se consideră că pantalonii lui scurți sunt prea scurți.

Am zâmbit în sinea mea. Joggingul chiar părea deplasat într-un sat francez, însă lui Rick nu-i păsa că oamenii se holbau la el. Pe urmă zâmbetul mi-a pierit.

— De ce știi *tu* toate astea despre mine? l-am întrebat. Despre plăcinte și despre sarcină și obloane și mașini de spălat? Te porți ca și cum ai fi deasupra acestor bârfe, însă mi se pare că știi la fel de multe ca și ceilalți.

— Eu nu sunt un bârfitor, a replicat Jean-Paul hotărât, suflând fumul spre fereastră. Cineva mi le-a spus pe toate, ca un avertisment.

— Avertisment în legătură cu ce?

— Ella, de câte ori tu și cu mine ne întâlnim, e un eveniment public. Nu e bine să te întâlnești cu mine. Mi s-a spus că se discută pe seama noastră. Ar fi trebuit să fiu mai atent. Pentru mine nu contează, însă tu ești femeie și pentru o femeie e întotdeauna mai neplăcut. Acum ai să spui că e nedrept, continuă el pe când încercam să-l întrerup, însă, drept sau nedrept, e adevărat. Și ești căsătorită. Și ești străină. Iar astea sunt circumstanțe agravante.

— Dar e jignitor să pui judecata lor înaintea judecății mele. Ce e rău în faptul că mă văd cu tine? Nu fac nimic rău, pentru Dumnezeu! Sunt căsătorită cu Rick, însă asta nu înseamnă că nu pot să mai vorbesc cu un alt bărbat!

Jean-Paul nu spuse nimic.

— Cum suporti tu toate astea? i-am spus energic. Toată viața asta de sat bârfitor? Și despre tine se știe totul?

— Nu. Bineînțeles că, după viața din marile orașe, am fost șocat, însă am învățat să fiu discret.

— Și tu numești asta discreție? Să te furișezi așa ca să te întâlnești cu mine? Abia *așa* părem vinovați.

— Nu-i chiar așa. Ce-i deranjează cel mai mult este când ceva se petrece în fața lor, sub nările lor.

— Nasuri, am zâmbit, în ciuda situației.

— Nasuri, sub nasurile lor, mi-a răspuns, cu un zâmbet amar. E o altă psihologie.

— Oricum, avertismentul n-a ajutat. Până la urmă tot ne-am întâlnit.

Am rămas tăcuți tot restul drumului.

Coperta era pe jumătate arsă, iar filele carbonizate și ilizibile, cu excepția primei pagini. Un scris mărunț, cu cerneală decolorată, cafenie, spunea următoarele :

Jean Tournier n. 16 août 1507

m. Hannah Tournier 18 juin 1535

Jacques n. 28 août 1536

Etienne n. 29 mai 1538

m. Isabelle du Moulin 28 mai 1563

Jean n. 1 janvier 1563

Jacob n. 2 juillet 1565

Marie n. 9 octobre 1567

Susanne n. 12 mars 1540

m. Bertrand Bouleaux 29 novembre 1565

Deborah n. 16 octobre 1567

Patru perechi de ochi erau fixați asupra mea : ai lui Jean-Paul, ai lui Mathilde, ai lui Monsieur Jourdain – care, spre surprinderea mea, când am intrat noi stătea lângă Mathilde și bea o tărie – și ai unei fetițe blonde, care ședea cocoțată pe un scaun înalt, cu o Cola în mână și cu ochi dilatați de emoție, și care ne-a fost prezentată ca fiind Sylvie, fiica lui Mathilde.

Mă simțeam puțin amețită, dar am strâns Biblia la piept și le-am zâmbit.

— *Oui*, am rostit simplu. *Oui*.

Secretele

Munții reprezentau deosebirea cea mai evidentă.

Isabelle scrută coastele din jur: bucata de stâncă golașă din apropierea vârfului părea că stă să se prăvale în orice clipă. Copacii erau străini, înghesuiți unul într-altul ca mușchiul, abia lăsând, ici și colo, loc pentru câte un luminiș.

Munții din Cévennes sunt ca un pânțec de femeie, își spuse ea. Munții aceștia din Jura sunt ca umerii. Mai ascuțiți, mai pronunțați, mai puțin primitivi. Viața mea va fi alta în astfel de munți. O străbătu un fior.

Stăteau lângă un râu, aproape de Moutier, adunați într-un grup care călătorea de la Geneva în căutarea unui loc unde să se stabilească. Isabelle voia să-i roage să nu se oprească acolo, să meargă mai departe până ar fi găsit un loc mai ospitalier. Ceilalți nu-i împărtășeau neliniștea. Etienne și alți doi bărbați au lăsat ceata lângă râu și s-au dus la hanul din sat, să-și caute ceva de lucru.

Râul care curgea în vale era mic și întunecat, iar pe maluri creșteau mesteceni argintii. Cu excepția copacilor, Birse nu se deosebea prea mult de Tarn, însă arăta neprietenos. Deși acum avea un nivel scăzut, în primăvară urma să-și

tripleze volumul. În timp ce adulții stăteau și discutau, copiii au alergat la râu. Petit Jean și Marie și-au cufundat mâinile în apă, iar Jacob, ghemuit pe mal, cerceta cu privirea pietrele de pe fund. S-a aplecat cu grijă și a scos din apă o piatră neagră, în formă de inimioară, pe care a ridicat-o în sus cu două degete, ca să le-o arate.

— *Eh, bravo, mon petit !* îi strigă Gaspard, un bărbat jovial și chior.

El și fiica lui, Pascale, avuseseră un han la Lyon și fugiseră cu o căruță de alimente pe care le împărțeau cu oricine avea nevoie. Cei din familia Tournier se întâlniseră cu ei pe drumul dinspre Geneva, când castanele li se terminaseră și mai aveau cartofi doar pentru o zi. Gaspard și Pascale i-au ospătat, refuzând și mulțumirile, și ofertele de plată.

— E voia lui Dumnezeu, zicea Gaspard și râdea de parcă tocmai făcuse o glumă.

Pascale doar zâmbea, făcând-o pe Isabelle să-și amintească de Susanne, cu chipul ei liniștit și purtarea ei blândă.

Bărbații se întoarseră de la han. Pe chipul lui Etienne, cu ochii lui mari și ciudați, fără gene sau sprâncene care să-i fixeze, se citea nedumerirea.

— Aici nu e nici un duce de l'Aigle, zise el, clătinând din cap. Nici o moșie pe care să arendezi pământ sau să muncești.

— Ei pentru cine muncesc? întrebă Isabelle.

— Pentru ei înșiși.

În voce i se deslușea îndoiala.

— Câțiva fermieri au nevoie de ajutor la recoltatul cânepei. Am putea rămâne o vreme.

— Ce-i cânepa, Papa? întrebă Petit Jean.

Etienne ridică din umeri.

Nu vrea să admită că nu știe, își zise Isabelle.

S-au oprit la Moutier. Pe timpul rămas până la căderea zăpezii, Tournierii au fost angajați pe rând de mai mulți fermieri. În prima zi au fost conduși într-un lan de cânepă, pe care urmau s-o taie și s-o lase să se usuce. Se uitau lung la plantele aspre, fibroase, înalte cât Etienne.

În cele din urmă Marie rosti ceea ce gândeau cu toții.

— Maman, cum se mănâncă plantele alea?
Fermierul râse.

— *Non, non, ma petite fleur*, zise el, planta asta nu e de mâncare. Din ea noi toarcem fir pentru îmbrăcăminte și răsucim frânghii. Vezi cămașa asta? arată el spre cămașa cenușie pe care o purta. Asta e făcută din cânepă. Hai, pune mâna!

Isabelle și Marie frecară pânza între degete. Era groasă și aspră.

— Cămașa asta o să mă țină până când nepotul meu o să aibă și el copii!

Le-a explicat că trebuiau să taie și să usuce cânepa, s-o scufunde într-o groapă cu apă ca să devină moale, iar fibra să se separe de lemn, apoi s-o usuce iar, înainte de a bate plantele pentru a separa complet fibra. Apoi fibra avea să fie pieptănată și toarsă.

— Asta veți face toată iarna, făcu el semn cu capul către Isabelle și Hannah. Vă întărește mâinile.

— Dar de mâncat ce *mâncăți*? insistă Marie.

— Multe! La târgul din Bienne dăm la schimb cânepă pe grâu și capre și porci și alte cele. Nu te teme, *fleurette*, n-ai să flămânzești.

Etienne și Isabelle tăceau. În Cévennes, făcu-se ră rar troc la târg: surplusul îl vindeau ducelui

de l'Aigle. Isabelle își duse mâna la gât. Nu părea normal să cultivi lucruri care nu puteau fi mâncate.

— Avem grădini de legume, îi asigură fermierul. Și unii cultivă grâu de toamnă. Nu vă faceți griji, aici avem de toate. Ia uitați-vă la satul ăsta – vedeți voi foamete? Vedeți oameni sărmani? Dumnezeu ne dă. Noi muncim din greu și El ne dă.

Era adevărat că Moutier era mai înstărit decât vechiul lor sat. Isabelle apucă o coasă și intră în lan. Se simțea ca atunci când stătea pe spate în râu și trebuia să aibă încredere că va pluti.

La est de Moutier, râul Birse o lua spre nord, făcându-și loc printr-un lanț de munți și lăsând în urmă un defileu impunător de rocă galben-cenușie, solidă pe alocuri, sfărâmicioasă pe margini. Prima dată când l-a văzut, lui Isabelle i-a venit să se lase în genunchi – îi amintea de o biserică.

Ferma la care s-au mutat nu se afla lângă Birse, ci lângă un alt curs de apă, mai la est. Treceau prin defileu ori de câte ori veneau sau plecau din Moutier. Când trecea singură pe-acolo, Isabelle își făcea cruce.

Casa lor era construită dintr-o piatră pe care n-o cunoșteau, mai ușoară și mai moale decât granitul din Cévennes. Pe alocuri mortarul se sfărâmase, lăsând găuri, așa că în casă era curent și umezeală. Ramele de la ferestre și de la ușă erau din lemn, ca și tavanul scund, iar Isabelle se temea că ar putea lua foc. Ferma familiei Tournier fusese construită în întregime din piatră.

Lucrul cel mai ciudat din toate era că nu avea horn; și nici o altă fermă de pe vale nu avea. În

loc de asta, tavanul scund, de lemn, era fals, iar fumul se strângea în spațiul dintre el și acoperiș, dispersându-se prin mici orificii tăiate sub streășină. Acolo se atârna carne la afumat, dar părea a fi singurul avantaj al unei astfel de construcții. Totul în casă era acoperit cu un strat de funingine și aerul devenea întunecat și înecăcios ori de câte ori se închideau ușile și ferestrele.

La răstimpuri, în prima iarnă, când Isabelle își înfășura părul în pânză unsuroasă și cenușie, torcea la nesfârșit, străduindu-se să nu păteze cu degetele însângerate firul aspru de cânepă, sau stătea la masă în fumul gros, tușind și gâfâind, știind că afară cerul era jos și greu de zăpadă și că așa avea să rămână luni de zile, se gândea că o să-și piardă mințile. Îi era dor de lumina soarelui pe stânci, de grozama înghețată, de zilele senine și reci, de vatra uriașă din casa familiei Tournier, care dădea căldură și trimitea fumul afară. Nu zicea nimic. Erau norocoși că aveau o casă, oricum ar fi fost ea.

— Cândva am să construiesc un horn, promise Etienne într-o zi noroasă de iarnă, când copiii nu se mai opreau din tușit.

Se uită la Hannah, care aprobă din cap.

— O casă are nevoie de un horn și de o vatră ca lumea, continuă el. Mai întâi însă trebuie să scoatem recolte. Când am să pot, am să-l construiesc și casa va fi întreagă. Și sigură.

Se uită într-un colț, ocolind privirea lui Isabelle.

Femeia ieși din cameră, intrând în *devant-huis*, un spațiu deschis între casă, hambar și grajd, totul sub un singur acoperiș. Acolo putea să stea și să se uite afară, ferită de palele de vânt și de zăpadă. Trase adânc în piept aerul proaspăt și

oftă. Ușa dădea spre sud, însă nu era nici urmă de soare care să lumineze și să încălzească. Privi în depărtare, la coastele albe din față, și văzu o siluetă cenușie ghemuită în zăpadă. Întorcându-se la umbrele mai întunecate din *devant-huis*, urmări silueta care dispărea șerpuiind în pădure.

— Eu mă simt în siguranță acum, spuse ea șoptit către Etienne și Hannah. Și n-are nici o legătură cu vraja *voastră*.

O dată la câteva zile, Isabelle se ducea pe cărarea înghețată, pe lângă defileul galben, până la cuptorul comunal din Moutier. La ea în ținut copsese întotdeauna pâinea în cuptorul familiei Tournier sau acasă la tatăl ei, aici însă pâinea se cocea toată într-un singur loc. Așteptă să se deschidă ușa cuptorului, s-o atingă valul de căldură, și își strecură pâinile înăuntru. În jurul ei sporovăiau încet femei cu scufe rotunde de lână. Una dintre ele îi zâmbi.

— Cum se simt Petit Jean și Jacob și Marie? întrebă ea.

Isabelle îi întoarse zâmbetul și zise:

— Vor afară. Nu le place să stea atâta vreme în casă. La noi acasă nu era așa de frig. Acum se ciorovăiesc mai mult.

— Acum la voi acasă e *aici*, o corectă blând femeia. Dumnezeu o să vă poarte de grijă aici. El v-a dat o iarnă blândă – această iarnă.

— Ai dreptate, acceptă Isabelle.

— Domnul să vă aibă în pază, Madame, spuse femeia, plecând cu pâinile în brațe.

— Și pe dumneavoastră.

Aici mi se spune Madame, se gândi ea. Nimeni nu-mi vede părul roșu. Nimeni nu știe de el. Iată

un sat cu trei sute de oameni care nu mă strigă niciodată La Rousse. Care nu știu nimic despre noi, familia Tournier, decât că suntem adepții Adevărului. Când mă întorc să plec, ei nu mă vorbesc pe la spate.

Pentru asta se simțea recunoscătoare. Pentru asta s-ar putea împăca și cu munții aspri, prăpăstioși, și cu culturile ciudate, și cu iernile grele. Poate că s-ar descurca și fără horn.

Isabelle se întâlnea adesea cu Pascale la cuptorul comunal și la biserică. La început, Pascale spunea foarte puține lucruri, însă, încet-încet, a devenit mai vorbărească, până când, în cele din urmă, a reușit să-i descrie lui Isabelle în amănunt viața ei de până atunci.

— La Lyon am muncit la bucătărie cât am putut de mult, spuse ea într-o duminică, pe când stăteau în mulțime, în fața bisericii. Dar când Maman a murit de ciumă, am fost nevoită să încep să servesc. Nu-mi plăcea să mă aflu în preajma atâtor bărbați străini, care mă pipăiau peste tot.

Se scutură.

— Și apoi, să servești atâta vin când noi n-aveam voie să-l bem mi se părea nedrept, continuă ea. Preferam să stau ascunsă. Când puteam.

Rămase tăcută o clipă.

— Dar Papa... lui îi place, reluă fata. Știi, el speră să preia Cheval-Blanc dacă pleacă proprietarii. Se poartă prietenos cu ei, pentru orice eventualitate. La Lyon, hanul nostru se numea tot Cheval-Blanc. El vede în asta un semn.

— Și ție nu ți-e dor de viața pe care o duceai înainte?

Pascale scutură din cap.

— Îmi place aici. Mă simt mai în siguranță decât la Lyon. Acolo era prea aglomerat și plin de oameni în care nu puteai avea încredere.

— În siguranță, da. Dar mie mi-e dor de cer, spuse Isabelle. Cerul deschis, pe care poți să-l vezi hăt departe, până la marginea lumii. Aici munții închid cerul. Acasă ei îl deschideau.

— Mie mi-e dor de castane, le anunță Marie, rezemându-se de mama ei.

Isabelle dădu din cap cu înțelegere.

— Când le-aveam tot timpul, nu mă gândeam la ele. E ca apa. Nu te gândești la apă decât când ți-e sete și n-o ai.

— Dar acasă erați și în primejdie, nu?

— Da.

Înghiți în sec, amintindu-și mirosul de carne arsă. Amintirea aceea o ținu pentru ea.

— Scufiile lor rotunde sunt caraghioase, nu crezi? spuse ea, schimbând subiectul și făcând semn spre un grup de femei. Îți închipui cum ar fi să porți o scufie peste năframă?

Râseră.

— Poate cândva o să le purtăm și noi și or să râdă de noi alte femei nou-venite, adăugă Isabelle.

Din mulțime se auzi tunând vocea lui Gaspard:

— Soldați! Pot să vă spun eu niște lucruri despre soldații catolici de-o să vi se facă părul măciucă!

Lui Pascale îi pieri zâmbetul. Privea în jos, cu trupul crispat și mâinile încleștate. Ea nu vorbea niciodată despre fuga lor, însă Isabelle îl auzise deja pe Gaspard descriind-o în amănunt, așa cum o repeta acum pentru un nou prieten.

— Când au auzit catolicii despre masacrul din Paris, și-au ieșit din minți și au venit la han,

gata să ne sfâșie, explică Gaspard. Soldații au dat năvală și eu mi-am zis: Singura cale de a ne salva este să sacrificăm vinul. Și pe loc le-am oferit tuturor vin pe gratis. *Aux frais de la maison!* strigam eu neconținut. Ei, asta i-a oprit. Îi știți pe catolici, se dau în vânt după pahar! Așa ne-am mers afacerea. Curând erau atât de beți, încât uitaseră de ce-au venit și, în timp ce Pascale le turna, eu îmi împachetam regejor tot avutul, chiar sub nasul lor!

Brusc, Pascale plecă de lângă Isabelle și dispăru în spatele bisericii. Cum de nu-și dă seama Gaspard că nu-i totul în regulă cu fiica lui? se întreabă Isabelle, în timp ce Gaspard continua să vorbească și să râdă.

După o clipă, Isabelle se duse s-o caute. Pascale vomase și se rezema de zid, ștergându-și gura cu o mână tremurătoare. Isabelle observă paloarea și ochii ei injectați și dădu din cap. Vreo trei luni, își zise. Și n-are soț.

— Isabelle, ai fost moașă, nu-i așa? spuse Pascale într-un târziu.

Isabelle scutură din cap.

— M-a învățat mama, însă Etienne... familia lui nu m-a lăsat să mai fiu moașă după ce ne-am căsătorit.

— Dar te pricepi la... la prunci și...

— Da.

— Și dacă... dacă pruncul dispare? Te pricepi și la asta?

— Vrei să spui dacă Dumnezeu vrea ca pruncul să dispară?

— Eu... da, asta vreau să spun. Dacă vrea Dumnezeu.

— Da. Mă pricep.

— Există ceva... o rugăciune anume?

Isabelle se gândi o clipă.

— Hai să ne întâlnim peste două zile la defileu și o să ne rugăm împreună.

Pascale șovăi.

— S-a întâmplat la Lyon, izbucni ea. Când încercam să fugim. Băuseră prea mult. Papa nu știe...

— Și nici n-o să știe.

Isabelle s-a dus departe, în inima pădurii, să găsească ienupăr și virnanț. Două zile mai târziu, când Pascale a venit să se întâlnească cu ea printre stâncile de pe culmea defileului, Isabelle i-a dat să mănânce o pastă, apoi a îngenunchat pe pământ cu ea și s-au rugat la Sfânta Margareta până când pământul s-a înroșit de sânge.

Acela a fost primul secret din noua ei viață.

La primul lor Crăciun petrecut la Moutier, Isabelle descoperi că Fecioara o așteptase.

Erau două biserici. Adepții lui Calvin preluaseră biserica catolică Saint Pierre, arseseră chipurile sfinților și întorseseră altarul. Clericii fugiseră, închizând abația care existase acolo de sute de ani, martoră a multor miracole. Capela care ținea de abație, l'Eglise de Chalières, era acum folosită pentru parohia din Perrefitte, micul cătun de lângă Moutier. De patru ori pe an, de Sfintele Sărbători, sătenii din Moutier se duceau la slujbele de dimineată la Saint Pierre și la slujbele de după-masă la Chalières.

De acel prim Crăciun, îmbrăcați în haine negre împrumutate de la Pascale și Gaspard, Tournierii se înghesuiră în micuța capelă. Era atât de aglomerată, încât Isabelle se ridică pe vârfuri,

străduindu-se să-l vadă pe pastor. Curând renunță și începu să privească peste capul lui, la picturile în verde și roșu și galben și cafeniu care acopereau pereții din fața altarului: Iisus ținând Cartea Vieții pe tavanul boltit și cei doisprezece apostoli în panouri, sub el. Nu mai văzuse o biserică împodobită din copilărie, de la sticla colorată și statuia Fecioarei cu Pruncul.

Se săltă iar pe vârfuri, ca să privească personajele pictate la nivelul ochilor, și își înăbuși un icnet. La dreapta pastorului se afla o imagine palidă a Fecioarei, care privea tristă în depărtare. Deși ochii lui Isabelle se umplură de lacrimi, își păstră expresia sobră. Îl urmări pe pastor, furișându-și din când în când privirea spre pictură.

Fecioara o privi și îi zâmbi o clipă, după care-și reluă expresia îndurerată. Nimeni n-a văzut-o, doar Isabelle.

Acela a fost al doilea secret.

După aceea se grăbea întotdeauna să ajungă la Chalières de Sfintele Sărbători, ca să stea cât mai aproape de Fecioară.

Soarele de primăvară a sosit cu al treilea secret. Peste noapte, zăpada s-a topit, formând cascade care se porneau de pe munții din jur și se revărsau în râu. Soarele a reapărut, cerul s-a făcut albastru, iarba a răsărit. Puteau lăsa ușa și ferestrele deschise. Copiii și fumul fugeau afară, iar Etienne se întindea la soare ca o pisică și zâmbea scurt către Isabelle. Părul lui cărunț îl făcea să arate bătrân.

Isabelle se bucura de soare, doar că acum trebuia să fie cu băgare de seamă. În fiecare zi o ducea pe Marie în pădure și-i cerceta părul,

smulgându-i fiecare şuviță roșie. Marie stătea răbdătoare și nu țipa niciodată când o durea. O ruga pe mama ei s-o lase să-și păstreze părul, ascunzând ghemotocul care se făcea tot mai mare în scorbura unui copac din apropiere.

Într-o zi Marie alergă la Isabelle și-și îngropă obrazul în poala ei.

— Părul meu a dispărut, șopti ea printre lacrimi, înțelegând de pe atunci că nu trebuia să le spună nimic celorlalți.

Isabelle se uită la Etienne, la Hannah și la băieți. Nimic de pe fețele lor nu dădea de bănuit. Doar Hannah avea o expresie acră.

O ajută pe Marie să mai cerceteze o dată copacul, când se uită deodată în sus și văzu un cuib de pasăre sclipind în soare.

— Uite! arată ea.

Marie râse și începu să bată din palme.

— Luați-l! strigă ea către păsări, ridicându-și părul de vârfuri și lăsându-l să cadă într-o cascadă moale. Luați-l, e al vostru! Acum am să știu întotdeauna unde e.

Se învârti în cerc și se lăsă să cadă la pământ, râzând.

Fluierul ascuțit urca și cobora, încheindu-se într-un tril ca de pasăre. Se auzea în tot lungul văii. După o vreme, se auziră hodorogitul și zdrăngănitul și scârțâitul unei căruțe care se ivi de după stâncile de deasupra, ajungând la ei, pe câmpurile pe care le semănau cu in. Etienne îl trimise pe Jacob să afle ce venea. Când se întoarse, o luă pe Isabelle de mână și, urmat de restul familiei, o conduse pe poteca ce ducea la marginea satului. Acolo se oprise căruța, înconjurată de lume.

Negustorul ambulant era scund și brunet, cu barbă și cu o mustață lungă, răsucită în spirale măiestrite. Purta o bonetă cu dungi roșii și galbene, trasă peste urechi, care arăta ca o găleată întoarsă cu fundul în sus. Se cocoță mult deasupra capetelor lor, pe o căruță încărcată cu mărfuri, legănându-se și cățărându-se cu siguranța omului care cunoaște fiecare locșor de proptit piciorul și de agățat cu mâna. În timp ce se cățara, vorbea fără încetare peste umăr, cu un accent străin, cântat, care o făcu pe Isabelle să zâmbească și pe Etienne să se holbeze.

— Portocale! Portocale! Vă arăt portocale, măslina, lămâi din Sevilla! Uite-aici o oală frumoasă de aramă pentru dumneavoastră. Și aici, pentru dumneavoastră, geantă de piele. Am aici catarama pentru dumneavoastră. Doriți catarama pentru acei pantofi, frumoasă doamnă? Da, doriți! Și vă dau și nasturi asortați! Am ață pentru dumneavoastră și dantelă, da, cea mai fină dantelă pentru dumneavoastră. Veniți, veniți! Veniți să priviți, veniți să pipăiți, nu vă temeți! Ah, *Jacques La Barbe, bonjour encore!* Fratele dumneavoastră spune că sosește curând de la Geneva, dar zice și că sora dumneavoastră rămâne lângă Lyon. De ce nu vine ea la dumneavoastră aici, în acest loc frumos? Nu contează. Și, Abraham Rougemont, în Bienne vă așteaptă un cal pregătit. Bună cumpărătură, l-am văzut chiar cu ochii mei. Să plimbați pe fiica dumneavoastră drăgălașă călare prin sat. Și, *Monsieur le régent*, eu întâlnesc cu fiul dumneavoastră...

Și turuia în continuare, transmițând mesaje în timp ce-și vindea mărfurile. Oamenii râdeau și-l tachinau. Era un personaj familiar și bine

venit: sosea în fiecare an după ce trecea greul iernii și apoi iar, în timpul sărbătorii culesului.

În mijlocul agitației, se aplecă spre Isabelle.

— *Che bella*, nu v-am mai văzut până acum! strigă el. Veniți să vă uitați la lucrurile mele? mângâie omul sulurile de țesături de lângă el. Veniți să vedeți!

Isabelle zâmbi sfioasă și-și lăsă capul în jos. Etienne se încruntă. N-aveau nimic să dea în schimb — mai puțin decât nimic, căci le datorau recunoștință tuturor celor din Moutier. La sosire li se dăduseră două capre, câte un săculeț de semințe de in și cânepă, păture și haine. Nu trebuia să dea înapoi nimic, nimănui, însă era de așteptat să fie și ei la fel de generoși când aveau să sosească următorii refugiați lipsiți de toate. Stătură îndelung și se uitară la mărfuri, admirând dantela, hamurile noi, cămășile albe de in.

Isabelle îl auzi pe negustor vorbind de Alès.

— Ar putea să știe, îi șopti ea lui Etienne.

— Nu întreba, șuieră el.

Nu vrea să știe, gândi femeia. Însă eu vreau.

Așteptă până când Etienne și Hannah plecară, iar Petit Jean și Marie obosiră să tot alerge în jurul căruței și o luară spre râu, apoi se apropie de negustor.

— Vă rog, domnule, șopti ea.

— Ah, *Bella*, doriți să vedeți! Veniți, veniți!

Femeia dădu din cap că nu.

— Nu, vreau să întreb... ați fost în Alès?

— La Crăciun, da. De ce, aveți un mesaj pentru mine?

— Cumnata mea și soțul ei sunt acolo... ar putea fi acolo. Susanne Tournier și Bertrand

Bouleaux. Au o fiică, Deborah, și poate un copil mic, dacă vrea Domnul.

Pentru prima dată, negustorul ambulant rămase tăcut, gândindu-se. Părea să caute printre toate figurile și numele pe care le văzuse și le auzise în drumurile lui și le înmagazinase în memorie.

— Nu, zise el în cele din urmă, nu i-am văzut. Dar îi caut pentru dumneavoastră. În Alès. Și numele dumneavoastră?

— Isabelle. Isabelle du Moulin. Și soțul meu, Etienne Tournier.

— Isabella, *che bella*. Un nume desăvârșit, pe care n-am să-l uit! îi zâmbi el. Și pentru dumneavoastră o să scot lucrul desăvârșit pe care-l am. Ceva deosebit.

Își coborî vocea.

— *Très cher* — nu-l arăt la prea multă lume.

O conduse pe Isabelle pe lângă căruță și începu să scotocească printre legăturile de stofe până când extrase un balot de pânză albă de in. Jacob își făcu apariția lângă Isabelle și negustorul făcu semn cu capul spre el.

— Vino, vino, îți place să te uiți la lucruri! Văd că ochii tăi se uită. Acum uită-te la asta!

Se ridică deasupra lor și scutură pânza albă. Din ea căzu al patrulea secret, culoarea pe care Isabelle crezuse că n-o va mai vedea niciodată. Femeia scoase un strigăt, apoi întinse mâna și frecă stofa între degete. Era o lână moale, de o culoare foarte intensă. Își înclină capul și atinse stofa cu obrazul.

Negustorul dădu din cap.

— Da, cunoașteți acest albastru, spuse el cu încântare. Știam eu că dumneavoastră cunoașteți

acest albastru. Albastrul Fecioarei de la Sfântul Zaccaria.

— Unde e asta? întrebă Isabelle, netezind stofa.

— Ah, o biserică frumoasă din Veneția! Știți, acest albastru are povestea lui. Țesătorul care a făcut stofa a copiat-o după veșmântul Fecioarei dintr-o pictură de la Sfântul Zaccaria. Asta pentru a-i mulțumi pentru miracol.

— Ce miracol?

Jacob se uita atent la negustor cu ochii lui mari, cafenii.

— Țesătorul avea o fetiță pe care o iubea și într-o zi ea a dispărut, așa cum se întâmplă adesea cu copiii la Veneția. Cad în canale, înțelegi, și se îneacă.

Negustorul se închină.

— Așa că micuța fiică nu s-a întors acasă și el, țesătorul, s-a dus la Sfântul Zaccaria să se roage pentru sufletul ei. S-a rugat la Fecioară ceasuri întregi. Și când se duce acasă, o găsește pe fiica lui acolo, vie și nevătămată! Și, ca mulțumire, el face această stofă, acest albastru deosebit, vezi, ca s-o poarte fiica lui și să trăiască pururi în siguranță, în paza Fecioarei. Au încercat și alții s-o copieze, dar nu poate nimeni. E un secret în vopsea, înțelegi, iar acum nu-l cunosc decât fiii lui. Un secret de familie.

Isabelle se uită lung la stofă, apoi la negustor, cu lacrimi în ochi.

— Nu am nimic, spuse ea.

— Atunci dumneavoastră, *Bella*, vă dau ceva. Un dar de albastru.

Se aplecă peste stofă și trase dintr-un capăt destrămat un fir lung cât un deget de-al ei. I-l oferi cu o plecăciune adâncă.

Isabelle se gândea adesea la stofa albastră. Nu era chip s-o cumpere. Și chiar dacă ar fi cumpărat-o, Etienne și Hannah n-ar fi îngăduit așa ceva în casă.

— Stofă catolică ! ar fi bombănit Hannah dacă ar fi putut vorbi.

A ascuns firul în tivul rochiei, de unde-l scotea doar când era singură sau cu Jacob, care era zgârcit la vorbă și n-avea să spună nimic despre fărâma de culoare de care știau doar ei doi.

Apoi una din caprele lor fătă cu întârziere un ied și Isabelle mai avu un ultim secret de păstrat.

Capra fătase doi iezi, îi linsese să-i curețe, îi îngrijise și adormise cu ei lipiți de ugerul umflat. Când Isabelle a venit de la câmp s-o cerceteze, a observat membrana roșie a unui alt cap care împingea să iasă. A tras afară trupșorul firav, a văzut că e viu și l-a pus dinaintea caprei, pentru ca ea să-l curețe. În timp ce iedul proaspăt ivit pe lume suga, Isabelle stătea, îl privea și se gândea. Secretele ei o făceau îndrăzneță.

Pădurea din jurul satului Moutier era foarte mare, iar ea ajunsese să cunoască locuri unde nu se ducea nimeni. A dus iedul într-unul dintre acele locuri, i-a clădit un adăpost din lemne și paie, apoi l-a hrănit și l-a îngrijit o vară întreagă fără să știe nimeni.

Cu o excepție. Într-o zi tocmai îi dădea iedului să sugă dintr-o pungă cu lapte de la mama lui, când Jacob se ivi de după un fag. Ghemuindu-se lângă ea, băiatul își lăsă mâna pe spatele iedului.

— Papa vrea să știe unde ești, zise el, mângâind iedul.

— De câtă vreme știi că vin aici ?

Băiatul ridică din umeri, jucându-se cu blănița iedului, netezind-o în sus și în jos.

— Vrei să mă ajuți să-l îngrijesc?

Se uită la ea.

— Sigur, Maman.

Zâmbetul lui era ceva atât de rar, încât vederea lui era ca un dar.

De data asta, când a auzit fluierul negustorului ambulant, era pregătită. Negustorul zâmbi larg când o văzu pe Isabelle. Îi zâmbi și ea. În timp ce ea și Hannah se uitau la pânzeturile lui, Jacob se cățără sus și începu să-i arate pietricelele, transmitându-i în șoaptă mesajul mamei. Negustorul dădu din cap, admirând în tot acest timp formele și culorile ciudate ale pietrelor.

— Ai un ochi bun, *mio bambino*, zise el. Culori bune, forme bune. Tu privești și vorbești puțin, nu ca mine! Mie, unul, îmi plac cuvintele, dar tu, ție-ți place să privești și să vezi lucruri, așa-i? Da.

Când începu să-și recite mesajele, ochii lui sclipiră în direcția lui Isabelle și el pocni din degete.

— Ah, da, mi-aduc aminte acum! Da, eu găsit familia dumneavoastră la Alès!

Fără să vrea, chiar și Etienne și Hannah își îndreptară privirile nerăbdătoare spre negustor. La vederea publicului, omul se încălzi.

— Da, da, zise, dând din mâini cu mișcări foarte teatrale. Acolo văzut pe ei, la târgul din Alès, ah, *bella famiglia*! Și am spus lor de dumneavoastră și ei sunt fericiți că dumneavoastră sunteți bine.

— Și ei sunt bine? întrebă Isabelle. Și e și un copil mic?

— Da, da, un copilaș. Bertrand și Deborah și Isabella, acum îmi amintesc.

— Nu, *eu sunt* Isabelle. Vreți să spuneți Susanne.

Isabelle nu se gândise că negustorul ambulant ar fi putut greși.

— Nu, nu, vorbesc de Bertrand și cele două fete, Deborah și Isabella. O copiliță, Isabella.

— Dar Susanne? Mama?

— Ah!

Negustorul tăcu, uitându-se în jos la ei și mângâindu-și nervos mustața.

— Ah, vedeți... Ea a murit când a născut pe copil, înțelegeți? Pe Isabella.

Se întoarse apoi cu spatele, stânjenit că a trebuit să dea o veste proastă, și-și făcu de lucru, alegând un ham de piele pentru un mușteriu. Isabelle rămase cu capul în jos și ochii împăienjeniți de lacrimi. Etienne și Hannah se depărtară de mulțime și stătură deoparte, tăcuți, cu capetele plecate.

Marie o apucă pe Isabelle de mână.

— Maman, șopti ea. Odată și-odată am s-o văd pe Deborah, nu-i așa?

Negustorul se întâlni cu Jacob mai târziu, undeva pe drum. Schimbul se făcu pe întuneric: capra pentru albastru. Băiatul ascunse stofa în pădure. A doua zi, el și Isabelle o desfășurară și priviră îndelung balotul de albastru unduios. Apoi înfășurară stofa într-o bucată de pânză și o ascunseră în salteaua de paie pe care Jacob o împărțea cu Marie și Petit Jean.

— O să facem ceva cu ea, îi promise Isabelle. Dumnezeu o să ne spună ce să facem.

Toamna și-au strâns propria lor recoltă de cânepă. Într-o zi Etienne l-a trimis pe Petit Jean în pădure să taie niște bețe groase, de stejar, cu care să bată cânepa. Ceilalți au instalat capre și au început să care brațe de cânepă din hambar și să le pună peste ele.

Petit Jean s-a întors cu cinci bețe pe umăr și cu cuibul din părul lui Marie.

— Uite ce-am găsit, Mémé, spuse, întinzându-i cuibul lui Hannah.

În timp ce-l răsucea, roșul din el strălucea.

— Ah! strigă Marie, neputându-se stăpâni.

Isabelle tresări.

Etienne își mută privirile de la Marie la Isabelle. Hannah cercetă cuibul, apoi părul lui Marie. O privi furioasă pe Isabelle și-i dădu cuibul lui Etienne.

— Duceți-vă la râu, le porunci Etienne copiilor.

Petit Jean puse bețele jos, apoi întinse mâna și-o trase pe Marie de păr cât putu de tare. Fata începu să suspine și Petit Jean zâmbi, cu o privire care-i reaminti lui Isabelle de Etienne, când îl văzuse prima oară. Îndepărtându-se, băiatul își apucă de vârf cuțitul și-l aruncă spre un copac. Cuțitul se înfipse drept în trunchi.

Are zece ani, gândi femeia, dar se poartă și judecă deja ca un bărbat.

Jacob o luă de mână pe Marie și o duse de-acolo, privind cu ochi dilatați înapoi, spre Isabelle.

Etienne nu spuse nimic până când nu dispărură copiii. Apoi arătă spre cuib.

— Ce-i asta?

Isabelle privi cuibul, apoi se uită în pământ. Nu știa destule despre păstrarea secretelor ca să știe ce să facă atunci când acestea ies la iveală.

Așa că-i spuse adevărul.

— E părul lui Marie, șopti ea. A început să-i crească păr roșu și eu i-l smulg în pădure. Păsările l-au luat și și-au făcut cuib.

Înghiți în sec.

— N-am vrut s-o necăjească lumea. S-o... judece.

Când a văzut ce privire au schimbat Etienne și Hannah, și-a simțit stomacul de parcă ar fi înghițit pietre. Și-a dorit atunci să-i fi mințit.

— Am vrut s-o ajut! strigă ea. Am făcut-o ca să ne ajut pe noi toți! N-am vrut să fac nici un rău!

Etienne își aținti privirea spre orizont.

— Sunt zvonuri, rosti el rar. Am auzit unele lucruri.

— Ce lucruri?

— Tăietorul de lemne Jacques La Barbe zice că i s-a părut că te vede cu un ied în pădure. Și altul a găsit o pată de sânge pe pământ. Lumea vorbește despre tine, La Rousse. Asta vrei?

Vorbesc despre mine, gândi ea. Chiar și aici. Până la urmă, secretele mele nu rămân secrete. Și ele duc la alte secrete. Or să le descopere și pe astea?

— Și mai e ceva. Erai cu un bărbat când am plecat de pe Mont Lozère. Un păstor.

— Cine zice așa ceva?

Acesta era un secret pe care-l ascundea până și de ea însăși, neîngăduindu-și să se gândească la el. Secretul ei secret.

Se uită la Hannah și brusc știu. Poate să vorbească, își zise Isabelle. Poate să vorbească și vorbește cu Etienne. Ea ne-a văzut pe Mont Lozère. Gândul o făcu să se cutremure.

— Ce-ai de spus, La Rousse?

Femeia tăcu, știind că vorbele n-aveau cum s-o ajute și temându-se că dacă deschidea gura, aveau să iasă la iveală alte secrete.

— Ce ascunzi? Ce-ai făcut cu capra? Ai ucis-o? Ai sacrificat-o diavolului? Sau ai vândut-o acelui negustor catolic care se uita așa cum se uita la tine?

Apucă unul din bețe, o prinse de încheietură și o târî în casă. O obligă să stea într-un colț, în timp ce el scotoci peste tot, aruncând oalele pe jos, scormonind în foc, sfâșiind salteaua de paie pe care dormeau, apoi salteaua lui Hannah. Când ajunse la salteaua copiilor, Isabelle își ținu răsuflarea.

Acum a venit sfârșitul, se gândi ea. Maică Sfântă, ajută-mă!

Bărbatul răsturnă salteaua și trase afară toate paiele.

Stofa nu era acolo.

Lovitura o surprinse : n-o mai lovise niciodată. Pumnul lui o aruncă până în mijlocul camerei.

— N-ai să ne distrugi tu cu vrăjitoriile tale; La Rousse, spuse el încet.

Apoi apucă bățul pe care-l tăiasă Petit Jean și o bătu până când femeii i se întunecă privirea.

Biblia

M-a trezit ori fumul, ori aerul rece care intra pe fereastra deschisă. Când am deschis ochii, am văzut capătul portocaliu al unei țigări aprinse, apoi mâna care-o ținea, sprijinită pe volan. Fără să-mi mișc capul, mi-am plimbat privirea în sus, pe brațul lui, până la umeri, și apoi la profil. Privea în afară, peste volan, ca și cum ar fi condus, însă mașina stătea pe loc și motorul tăcea. Nici măcar nu ticăia, așa cum face în clipa în care e oprit. N-aveam idee de când stăteam acolo.

Eram încolăcită pe-o parte, în scaunul de lângă șofer, cu fața la el și cu obrazul lipit de țesătura aspră a tetierei. Părul îmi căzuse peste obraz și mi se lipise de gură. M-am uitat la spațiul dintre scaune: Biblia se afla pe locul din spate, înfășurată într-o pungă de plastic.

Deși nu mă mișcasem și nici nu vorbisem, Jean-Paul a întors capul și s-a uitat la mine. Ne-am privit lung în ochi, fără să spunem nimic. Tăcerea era odihnitoare, cu toate că nu-mi dădeam seama la ce se gândea: chipul nu-i era lipsit de expresie, însă nici expresiv nu era.

Cât timp îți trebuie ca să treci peste doi ani de căsnicie și alți doi de relație sentimentală?

Nu mai fusesem niciodată ispitită de așa ceva. Când l-am găsit pe Rick, am socotit căutările mele încheiate. Auzisem povestiri de-ale prietenelor mele despre căutarea bărbatului potrivit, despre întâlniri catastrofale și inimi zdrobite, dar niciodată nu mă pusesem în locul lor. Era ca și cum ai urmări un document turistic despre un loc în care știi că n-ai să te duci niciodată – Albania sau Finlanda sau Panama. Cu toate astea, acum mi se părea că țin între degete un bilet de avion pentru Helsinki.

I-am pus mâna pe braț. Avea pielea caldă. Mi-am plimbat palma până la încheietura cotului său și la cercul de pânză al mânecii sumese. Când am ajuns la jumătatea antebrațului și nu știam ce voiam să fac mai departe, el s-a aplecat și mi-a acoperit mâna cu a lui, oprind-o pe curba bicepsului.

Cu mâna strânsă pe brațul lui, m-am înălțat pe scaun și mi-am dat părul la o parte de pe obraz. Simțeam în gură gustul de măslina de la paharele de martini cu care mă tratase Mathilde în seara aceea. Pe umeri aveam haina neagră a lui Jean-Paul; era moale și mirosea a țigări, frunze și piele caldă. Hainele lui Rick nu le purtasem niciodată. Era mult mai înalt și mai lat în spate decât mine, așa că sacourile lui mă făceau să arăt pătrătoasă ca o cutie, iar mânecile îmi imobilizau brațele. Acum aveam impresia că port ceva ce-mi aparține de ani de zile.

Mai devreme, când stăteam cu ceilalți la bar, Jean-Paul și cu mine ne vorbiserăm în franceză toată seara, iar eu îmi promisesem să continuu tot așa. Acum am emis:

— *Nous sommes arrivés chez nous?* și am regretat imediat.

Ce spuseseam era corect din punct de vedere gramatical, însă acel *chez nous* suna de parcă am fi locuit împreună.

Așa cum se întâmpla adesea cu franceza mea, stăpâneam întotdeauna sensul literal, dar nu și conotațiile cuvintelor.

Chiar dacă Jean-Paul a perceput această implicație din gramatica mea, n-a lăsat să se vadă. A răspuns doar:

— *Non, le Fina.*

— Îți mulțumesc că ai condus tu, am continuat în franceză.

— Nu contează. Acum poți să conduci?

— Da.

M-am simțit brusc trează și m-am concentrat pe apăsarea mâinii lui pe mâna mea.

— Jean-Paul, am început, vrând să spun ceva, dar neștiind ce să mai spun.

N-a răspuns imediat. Apoi a zis:

— Tu nu porți niciodată culori vii.

Mi-am dres vocea.

— Nu, cred că nu. N-am mai purtat de când eram adolescentă.

— Aha! Goethe spunea că numai copiilor și oamenilor simpli le plac culorile vii.

— S-o iau ca pe un compliment? De fapt, e doar din cauză că-mi plac țesăturile din fibre naturale. Bumbac și lână și mai ales... asta cum se numește în franceză? am arătat spre mâneca mea.

Jean-Paul și-a luat mâna de pe mâna mea pentru a pipăi cu două degete țesătura, mângâindu-mi cu celelalte pielea.

— *Le lin.* Și în engleză?

— *Linen.* Întotdeauna am purtat în, mai ales vara. Arată mai bine în culori naturale, alb și cafeniu și...

Am lăsat fraza neterminată.

Vocabularul culorilor vestimentare depășea cu mult franceza mea. Oare cum se spunea spumă de mare, caramel, ruginiu, ecru, sepia, ocru?

Jean-Paul și-a retras mâna de pe mâneca mea și a pus-o iar pe volan. M-am uitat la propria mea mână, ce rătăcea pe brațul lui după ce depășise atâtea inhibiții ca să ajungă acolo, și mi-a venit să plâng. Mi-am retras-o cu părere de rău și mi-am ascuns-o sub propriul braț, trăgându-mi mai bine haina lui Jean-Paul pe umeri și întorcându-mă să privesc în față. De ce stăteam aici, vorbind despre îmbrăcămintea mea? Mi-era frig; voiam să merg acasă.

— Goethe, am bombănit, înfigându-mi picioarele în podea și proptindu-mi nerăbdătoare spatele de scaun.

— Ce-i cu Goethe?

Am alunecat în engleză.

— Să aduci vorba de cineva ca Goethe tocmai acum.

Jean-Paul a aruncat afară chiștocul țigării și a închis geamul. A deschis portiera, a ieșit din mașină și și-a scuturat picioarele ca să și le dezmoștească. I-am dat haina și m-am mutat pe locul șoferului. El și-a pus haina, apoi și-a vârât capul în mașină, cu o mână pe portieră și cealaltă pe capotă. S-a uitat la mine, a dat din cap și a oftat, cu un șuierat exasperat printre dinții strânși.

— Nu-mi place să mă bag peste un cuplu, a murmurat el în engleză. Nici măcar dacă nu mă pot abține s-o privesc pe femeie și ea se contrazice

tot timpul cu mine și mă înfurie și mă face s-o doresc în ambele ipostaze în același timp.

S-a înclinat și m-a sărutat fără veste pe amândoi obraji. Începuse să se îndrepte când mâna mea, îndrăzneată și vicleană, a țâșnit și s-a încolăcit de gâtul lui și i-a tras obrazul spre obrazul meu.

De ani de zile nu mai sărutasem pe altcineva în afară de Rick. Uitasem cât poate fi de deosebit fiecare om. Buzele lui Jean-Paul erau moi, dar ferme, lăsând doar să se înțeleagă ce se află în spatele lor. Mirosul lui era amețitor. M-am îndepărtat de gura lui, mi-am frecat obrazul de glaspapirul maxilarului lui, mi-am îngropat nasul la baza gâtului lui și am inhalat. A îngenuncheat și mi-a tras capul pe spate, trecându-și degetele, ca pe un pieptene, prin părul meu. Mi-a zâmbit:

— Arăți mai franțuzoaică așa, cu părul roșu, Ella Tournier.

— Nu mi l-am vopsit, zău.

— Nici n-am zis că l-ai vopsit.

— A zis Ri...

Ne-am crispat amândoi. Degetele lui Jean-Paul au încremenit.

— Iartă-mă, am zis. N-am vrut să...

Am oftat și am izbucnit:

— Să știi că nu m-am gândit niciodată că sunt nefericită cu Rick. Acum însă parcă e ceva ce nu... de parcă am forma un *puzzle*, un basm în bucățele în care fiecare piesă e la locul ei, însă ansamblul e greșit.

Am simțit un nod în gât și m-am oprit.

Jean-Paul și-a retras mâinile din părul meu.

— Ella, între noi e un sărut. Asta nu înseamnă că ți se destramă căsnicia.

— Nu, însă...

M-am oprit. Dacă aveam îndoieli în legătură cu mine și cu Rick, se cuvenea să i le spun lui Rick.

— Vreau să ne vedem în continuare, am zis. Pot să te mai văd?

— La bibliotecă, da. Nu la benzinăria Fina.

Mi-a ridicat mâna la buze și mi-a sărutat palma.

— *Au revoir, Ella Tournier. Bonne nuit.*

— *Bonne nuit.*

S-a ridicat. Am închis portiera și l-am urmărit cu privirea până când a ajuns la mașina lui ca o cutie de conserve și s-a urcat în ea. A pornit-o, a claxonat ușor și a plecat. Mă simțeam ușurată că n-a insistat să aștepte să plec eu prima. Am privit până când luminile din spate ale mașinii lui au dispărut la capătul drumului lung, flancat de copaci. Pe urmă am respirat adânc, m-am întins spre locul din spate ca să iau Biblia familiei Tournier și am stat cu ea în poală, privind îndelung șoseaua.

Am fost șocată să constat cât de ușor mi-era să-l mint pe Rick. Întotdeauna crezusem că dacă-l înșel, o să știe imediat, că n-am să-mi pot ascunde niciodată vinovăția, că mă cunoștea prea bine. Însă oamenii văd ceea ce caută: Rick se aștepta ca eu să fiu într-un anume fel, așa că pentru el așa și eram. Când am intrat în casă cu Biblia sub braț, după ce doar cu o jumătate de oră în urmă fusesem lângă Jean-Paul, Rick și-a ridicat privirea din ziar, a rostit vesel „Bună, scumpo” și a fost ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Acasă, cu Rick curat și auriu sub lumina lămpii de citit, la multe mile depărtare de mașina

întunecată, de fum, de haina lui Jean-Paul, așa și simțeam. Chipul îi era deschis și nevinovat; n-ascundea nimic de mine. Da, mai c-aș fi zis că nu se întâmplase. Viața poate fi surprinzător de compartimentată.

Ar fi mult mai ușor dacă Rick ar fi un ticălos, mi-am zis. Însă nu m-aș fi măritat niciodată cu un ticălos. L-am sărutat pe frunte.

— Am ceva să-ți arăt, l-am anunțat.

A aruncat ziarul și s-a ridicat. M-am lăsat în genunchi lângă el, am scos Biblia din pungă și i-am pus-o în poală.

— Ei, da! Asta e ceva, a zis el, trecându-și mâna peste copertă. De unde-o ai? La telefon nu mi-ai spus clar unde te duci.

— Bătrânul care m-a ajutat în Le Pont de Montvert, Monsieur Jourdain, a găsit-o în arhive. El mi-a dat-o.

— E a ta?

— Da. Uită-te la pagina de gardă. Vezi? Strămoșii mei. Țștia sunt.

Rick s-a uitat la listă, a dat din cap și mi-a zămbit.

— Ai reușit. I-ai găsit!

— Da. Cu mult ajutor din partea altora și cu mult noroc. Dar am reușit.

Nu m-am putut abține să nu observ că n-a cercetat Biblia cu atenția și afecțiunea cu care o făcuse Jean-Paul. Gândul m-a făcut să simt un nod de vinovăție în stomac: asemenea comparații erau cu totul nedrepte. Să terminăm cu asta, mi-am zis severă. Să terminăm cu Jean-Paul. Punct.

— Să știi că asta valorează o grămadă de bani. Ești sigură că ți-a *dat-o*? I-ai cerut o chitanță?

M-am uitat la el uimită.

— Nu, nu i-am cerut chitanță! Ție îți cer chitanță de câte ori îți fac un cadou?

— Hai, Ella, nu fac decât să încerc să te-ajut. Doar nu vrei să se răzgândească și să ți-o ceară înapoi. Dacă ai un înscris, n-o să apară o asemenea problemă. Bine, va trebui s-o punem într-o casetă de valori. Probabil la Toulouse. Mă îndoiesc că la banca de-aici există așa ceva.

— N-am de gând s-o pun într-o casetă de valori la bancă! O păstrez aici, la mine! m-am răstit eu.

Apoi s-a întâmplat: ca una dintre acele creaturi unicelulare văzute sub microscop, care, fără nici un motiv vizibil, se divide brusc în două, am simțit cum noi ne desfacem în două entități distincte, cu perspective separate. Era ciudat: nu-mi dădusem seama cât fuseserăm de apropiați până când nu ne-am distanțat.

Rick nu părea să observe schimbarea. L-am fixat până când s-a încruntat.

— Ce se întâmplă? m-a întrebat.

— Eu... ei bine, n-am de gând s-o pun în nici o casetă de valori la bancă, asta-i hotărât. E prea valoroasă.

Am luat Biblia și am strâns-o la piept.

Spre ușurarea mea, Rick a trebuit să facă drumul acela în Germania a doua zi. Eram atât de tulburată de distanța nou-apărută între noi, că simțeam nevoia să rămân o vreme singură. M-a sărutat la plecare, fără să aibă habar de neliniștile mele interioare, iar eu m-am întrebat dacă și mie îmi era la fel de străină viața *lui* lăuntrică.

Era într-o miercuri și ardeam de dorința de a mă duce la cafeneaua de lângă râu să-l văd pe

Jean-Paul. Dar mintea a fost mai puternică decât inima. Știam că era mai bine să las să treacă o vreme. Am așteptat intenționat până când am știut că avea să fie cufundat în lectura ziarului și abia după aceea am ieșit din casă să-mi fac drumurile zilnice. O întâlnire întâmplătoare pe stradă, în prezența atâtor oameni fascinați de fiecare mișcare a noastră, nu mă atrăgea chiar deloc. N-aveam de gând să joc această dramă în fața orașului. Pe măsură ce mă apropiam de piața centrală, mi-au revenit în minte, în cascadă, imaginile cu care Jean-Paul îmi descrisese locuitorii din Lisle și părerea lor despre mine. Aproape că era de-ajuns ca să mă facă să fug înapoi, în intimitatea casei mele, și chiar să fac uz de obloane.

M-am silit să merg mai departe. Când am cumpărat *Herald Tribune* și *Le Monde*, femeia care mi le-a vândut s-a purtat absolut amabil, fără să-mi arunce priviri ciudate, ba chiar am discutat despre vreme. Nu părea să se gândească la mașina mea de spălat, la obloanele mele sau la rochiile mele fără mâneci.

Adevăratul test era Madame. M-am îndreptat hotărâtă spre *boulangerie*.

— *Bonjour, Madame!* am cântat eu când am intrat.

Tocmai vorbea cu cineva și s-a încruntat ușor. M-am uitat la interlocutorul ei și m-am trezit față în față cu Jean-Paul, care și-a ascuns surpriza, însă nu suficient de repede pentru Madame. Aceasta ne-a aruncat o privire satisfăcută, de dezgust triumfător.

Aaa, pentru Dumnezeu, mi-am zis, e prea de tot!

— *Bonjour, Monsieur*, am rostit pe un ton voios.

— *Bonjour, Madame*, mi-a răspuns el.

Cu toate că pe față nu i s-a clintit nici un mușchi, vocea lui suna de parcă ar fi înălțat din sprâncene.

M-am întors spre Madame.

— Madame, aş dori douăzeci din plăcintele dumneavoastră cu ceapă, vă rog. Ştiţi, mă dau în vânt după ele. Mănânc în fiecare zi: la micul dejun, la prânz, la cină.

— *Douăzeci* de plăcinte cu ceapă, repetă ea, rămânând cu gura căscată.

— Dacă sunteţi amabilă.

Madame îşi închise iute gura, strângând atât de tare din buze, că acestea îi dispărură, şi, cu ochii la mine, întinse mâna în spate după o pungă de hârtie. Îl auzeam pe Jean-Paul dregându-şi încetişor vocea. Când Madame s-a aplecat să îndese plăcintele în pungă, m-am uitat la el. Fixa cu privirea nişte migdale glasate expuse într-un colţ. Acum îşi ţinea gura strânsă şi îşi freca maxilarul cu degetul mare şi cu arătătorul. Mi-am întors privirea spre Madame şi am zâmbit. Ea s-a ridicat de la vitrina de sticlă şi a închis punga, răsucindu-i colţurile.

— Nu sunt decât cincisprezece, bodogăni, săge-tându-mă cu privirea.

— Ce păcat! Va trebui să merg la *pâtisserie* să văd dacă n-au acolo.

Bănuiam că Madame nu va aprecia ideea de *pâtisserie*. Ceea ce se vindea acolo era probabil prea frivol pentru o femeie ca ea, o brutăriţă serioasă. Am avut dreptate: ochii i se dilatară, trase adânc aer în piept, scutură din cap şi scoase un sunet urât.

— Ȃia n-au plăcinte cu ceapă ! exclamă ea. Eu sunt singura în Lisle-sur-Tarn care face plăcinte cu ceapă !

— Aha ! răspunsei. Atunci poate la Intermarché.

La asta, Jean-Paul scoase un sunet nearticulat și Madame aproape că scăpă din mână punga cu plăcinte. Făptuisem păcatul de-a pomeni de marele ei rival, cea mai gravă amenințare la adresa prăvăliei ei : supermarketul de la marginea orașului, cel lipsit de istorie, de demnitate, de stil. Cam ca mine. Am zâmbit.

— Cât vă datorez ?

Madame nu-mi răspunse imediat. Arăta de parcă n-o mai țineau picioarele. Jean-Paul se folosi de prilej pentru a se strecura afară cu un „*Au revoir, Mesdames*“ murmurat.

În clipa în care el a ieșit, mi-a pierit cheful să mă mai lupt cu femeia. Când mi-a cerut o sumă care mi s-a părut enormă, i-am plătit cu drăgălășenie. Merita.

Afară, Jean-Paul își potrivi pasul după al meu.

— Ești foarte afurisită, Ella Tournier, șopti el în franceză.

— Nu vrei să servești și tu din plăcinte ?

Am râs amândoi.

— Credeam că nu trebuie să ne vedem în public. Aici – mi-am rotit mâna, arătând spre piață – e foarte public.

— Da, dar am un interes profesional să vorbesc cu tine. Spune-mi, te-ai uitat cu atenție la Biblia ta ?

— Nu încă. Ascultă, tu nu te oprești niciodată ? Nu dormi ?

— Niciodată n-am avut nevoie de prea mult somn, a zâmbit el. Adu Biblia mâine la bibliotecă.

Am descoperit niște lucruri interesante despre familia ta.

Biblia avea un format ciudat: era lungă și neașteptat de îngustă. Dar nu era prea grea și mă simțeam bine când o țineam în brațe. Coperta era făcută din piele uzată, crăpată, decolorată și subțiată, marmorată în nuanțe de castaniu închis. Pielea era scorojită și încrețită și o insectă scobise mici găurele în câteva locuri. Coperta din spate era înnegrită și pe jumătate arsă, dar pe cea din față se păstra intact un desen complicat, cu linii și frunze și puncte, trasat în aur. Pe cotor fuseseră imprimate flori aurii, iar desenul, cu modelul modificat, fusese bătut cu un ciocan și un cui și pe laturile paginilor.

Am deschis la începutul Genezei: „*Dieu crea av commencement le ciel & la terre*“. Textul era cules pe două coloane, cu litere clare, și, cu toate că ortografia era ciudată, puteam să înțeleg franceza în care era scris – sau ce mai rămăsese din ea. Partea din spate a cărții fusese distrusă de foc, iar paginile de la mijloc erau prea carbonizate ca să mai poată fi citite.

La Crazy Joe's Bar, Mathilde și Monsieur Jourdain au purtat o discuție lungă despre originile Bibliei, în care intervenea din când în când și Jean-Paul. Nu-i puteam urmări decât parțial, pentru că accentul lui Monsieur Jourdain era prea greu de deslușit, iar Mathilde vorbea prea repede. Mi-era totdeauna mai greu să urmăresc o conversație în franceză când oamenii nu mi se adresau direct mie. Din ce-am putut înțelege, erau de acord că Biblia fusese probabil publicată la Geneva și, posibil, tradusă de un anume

Lefèvre d'Etaples. Monsieur Jourdain insista foarte tare asupra numelui.

— Cine-a fost acesta? am întrebat șovăitoare.

Monsieur Jourdain a început să chicotească.

— La Rousse vrea să știe cine a fost Lefèvre, repeta el întruna, clătinând din cap.

Răsese deja trei pahare. Am dat din cap răbdătoare, lăsându-i plăcerea glumiței. Paharele de martini pe care le înghițisem mă făcuseră mai îngăduitoare față de tachineria lui.

În cele din urmă mi-a explicat că Lefèvre d'Etaples fusese primul care tradusese Biblia din latină în franceza populară, pentru a putea fi citită și de alți oameni, nu numai de preoți.

— Acela a fost începutul, a declarat el. Acela a fost începutul în toate. Lumea s-a divizat!

Cu această proclamație, s-a înclinat în față pe scaunul înalt și a aterizat în mijlocul barului.

Am încercat să nu râd, însă Mathilde și-a acoperit gura cu mâna, Sylvie râdea cu toată gura, iar Jean-Paul zâmbea, frunzărind Biblia. Acum îmi aminteam că el cercetase îndelung pagina cu Tournierii și mâzgălise ceva pe spatele unui plic. Fusesem prea amețită ca să-l întreb ce face.

Spre dezgustul lui Mathilde și dezamăgirea mea, Monsieur Jourdain nu fusese în stare să-și aducă aminte precis cine-i adusese Biblia.

— De asta trebuie să țineți evidențe! l-a certat ea. Astea-s probleme importante pentru cineva ca Ella!

Monsieur a arborat un cuvenit aer vinovat și a notat numele tuturor membrilor familiei înscrși în Biblie, promițând că va încerca să afle câte ceva despre ei, inclusiv despre cei cu alte nume de familie decât Tournier.

Îmi închipuiam că Biblia venise de undeva din preajma localității Le Pont de Montvert, însă știam că ar fi putut fi adusă de oriunde, de oameni care s-au mutat în zonă și au cărat cu ei diferite lucruri. Însă când am venit cu această sugestie, atât Mathilde, cât și Monsieur Jourdain au respins-o.

— N-ar fi adus-o la *mairie* dacă erau străini de loc, mi-a explicat Mathilde. Numai o adevărată familie cevenotă i-ar fi dat-o lui Monsieur Jourdain. În părțile astea lumea are un puternic simț al istoriei și obiectele de familie, cum e această Biblie, nu pleacă din Cévennes.

— Dar pleacă familii. Familia mea a plecat.

— Acolo era vorba de religie, mi-a răspuns ea, alungând ideea cu o fluturare de mână. Firește c-au plecat atunci și, după 1685, au plecat și mai multe familii. Știi, e ciudat că familia ta a plecat când a plecat. Pentru protestanții cevenoți situația a fost mult mai dură o sută de ani mai târziu. Masacrul din noaptea Sfântului Bartolomeu a fost un...

S-a oprit și a ridicat din umeri, pe urmă i-a făcut semn cu mâna lui Jean-Paul:

— Explică-i tu, Jean-Paul.

Mathilde purta o helancă roz și o fustă mini plisată.

— Un eveniment burghez, mai mult sau mai puțin, a continuat el blând, zâmbindu-i. A distrus nobilimea protestantă. Însă hughenoții cevenoți erau țărani, iar Cévennes era un ținut prea izolat pentru a fi amenințat. Presupun că ar fi putut exista tensiuni cu cei câțiva catolici locali. De pildă, catedrala din Mende a rămas catolică. Ei ar fi putut hotărî să meargă să terorizeze câțiva

hughenoți. Ce părere ai, Mademoiselle? s-a întors el spre Sylvie.

Fata l-a scrutat netulburată, pe urmă și-a întins picioarele în față, mișcându-și degetele, și a anunțat:

— Uite, Maman, mi-am vopsit în alb unghiile de la picioare!

Am revenit acum la lista Tournierilor și am cercetat-o. Iată familia care trebuie să fi ajuns la Moutier: Etienne Tournier, Isabelle du Moulin și copiii lor, Jean, Jacob și Marie. Potrivit celor scrise de vărul meu, Etienne se afla înscris într-un registru militar din 1576, iar Jean se căsătorise în 1590. Am comparat datele – se potriveau. Și acest Jacob era unul dintr-o serie lungă de Jacobi, care se încheia cu vărul meu. Ar trebui să-l informez, m-am gândit. Am să-i scriu și-o să-i spun.

Privirea mi-a fost atrasă de ceva scris pe coperta interioară, ceva ce nu observase nimeni până atunci. Scrisul era mânjit și palid, însă am reușit să descifrez „Mas de la Baume du Monsieur“. În traducere stângace: Ferma Balsamului Nobilului. Am scos harta pe care o cumpărasem și care prezenta în amănunt regiunea din jurul satului Le Pont de Montvert și am început să mă uit. Pornind în cercuri concentrice, de la sat, am început să caut un nume asemănător. După doar cinci minute, l-am găsit cam la doi kilometri nord-est de Le Pont de Montvert. Era un deal chiar la nord de Tarn, pe jumătate împădurit. Am dat din cap. Aveam aici ceva pentru Jean-Paul.

Însă nu se putea ca el să fi văzut numele fermei cu o seară în urmă, altfel mi l-ar fi semnalat. La ce se referea când mi-a spus că știe ceva despre familia mea? M-am uitat atentă la nume și la

date, dar n-am putut găsi decât două amănunte ciudate în legătură cu lista : un Tournier se căsătorise cu o Tournier, iar un Jean se născuse de Anul Nou.

A doua zi după-amiază, când am ajuns la bibliotecă, ducând Biblia într-o sacoșă, Jean-Paul m-a prezentat cu pompă celeilalte bibliotecare. Femeii i-a pierit expresia bănuitoare de cum a dat cu ochii de Biblie.

— Monsieur Piquemal e specialist în cărți vechi, în istorie, a emis ea cu o voce cântată. E domeniul lui. Eu mă pricep mai bine la romane, la cărți de dragoste, lucruri de genul ăsta. Cărțile mai populare.

Am simțit ironia la adresa lui Jean-Paul, dar m-am mulțumit să dau din cap și să zâmbesc. Jean-Paul a așteptat să terminăm de vorbit, apoi m-a condus la o masă din cealaltă încăpere. Am deschis Biblia, în timp ce el scotea peticul lui de plic.

— Ei bine, a zis nerăbdător. Tu ce-ai descoperit?

— Numele tău de familie este Piquemal.

— Și ce-i cu asta?

— „Înțepătură rea.“ Perfect.

I-am zâmbit și el s-a încruntat.

— *Pique* poate să însemne și stilet, a mormăit.

— Și mai bine!

— Ei bine, a repetat el, ce-ai aflat?

I-am arătat numele fermei de pe coperta interioară, apoi mi-am desfășurat harta și i-am indicat locul. Jean-Paul a dat aprobator din cap.

— Bine, a zis, cercetând harta. Acum nu există clădiri acolo, dar cel puțin suntem siguri că Biblia provine din zonă. Altceva?

— Doi Tournieri căsătoriți unul cu altul.

— Da, probabil veri. La acea vreme nu era ceva prea neobișnuit. Și altceva?

— Mm... unul dintre ei s-a născut de Anul Nou.

A ridicat din sprâncene; mai bine nu i-aș fi spus nimic.

— Mai ai și altceva? a insistat el.

— Nu.

Redevenea enervant. Cu toate acestea, mi-era greu să stau lângă el și să vorbesc ca și cum noaptea trecută nu s-ar fi petrecut nimic. Brațul lui era atât de aproape de al meu pe masă, că l-aș fi putut atinge. Asta e cea mai mare apropiere la care vom ajunge, m-am gândit. Doar atât. Mi se părea trist și fără rost să stau lângă el.

— N-ai mai descoperit nimic interesant? a chicotit Jean-Paul. Pfui! Educație americană! Ai fi un detectiv nepriceput, Ella Tournier.

Când mi-a văzut chipul, a tăcut stânjenit.

— Iartă-mă, a zis apoi, dând-o pe englezește, ca și cum așa m-ar fi îmbunat. Nu-ți place să te tachinez.

Am scuturat din cap și am rămas cu ochii la Biblie.

— Nu de asta-i vorba. Dacă n-aș fi vrut să mă tachinezi, aș fi putut să nu vorbesc deloc cu tine. Nu, doar că...

Am dat din mână, ca pentru a alunga subiectul.

— După noaptea trecută, i-am explicat încet, mi-e greu să stau așa aici.

— Ah!

Am rămas așezați alături, fixând lista cu familia, foarte conștienți unul de altul.

— Ciudat, am rupt eu tăcerea. Am observat abia acum. Etienne și Isabelle s-au căsătorit cu o zi înainte de ziua lui de naștere. 28 mai, 29 mai.

— Da.

Jean-Paul mi-a atins ușor mâna cu un deget.

— Da. Asta este ceea ce am observat eu de la bun început. Ciudat. Așa că m-am întrebat dacă era o coincidență. Pe urmă am văzut ce vârstă avea el. Avea douăzeci și cinci de ani a doua zi după căsătorie.

— *Împlinea* douăzeci și cinci de ani, l-am corectat eu.

— Da. Vezi, la vremea aceea, la hughenoți, când un bărbat *împlinea* douăzeci și cinci de ani, nu mai avea nevoie de permisiunea părinților pentru a se căsători.

— Dar avea douăzeci și patru când s-a căsătorit, așa că trebuie să fi avut permisiunea lor.

— Da, însă e ciudat să se căsătorească atât de aproape de vârsta de douăzeci și cinci de ani. De ce să dea naștere la îndoieli legate de ce gândeau părinții lui? Pe urmă am cercetat mai atent, a adăugat el, făcând un semn cu mâna spre pagină. Uită-te la data de naștere a primului lor fiu.

— Da, ziua de Anul Nou, cum spuneam. Și ce-i cu asta?

S-a încruntat.

— Mai uită-te o dată, Ella Tournier. Folosește-ți creierul.

M-am uitat atentă la pagină. Când mi-am dat seama ce voia să spună, nu-mi venea să cred că nu remarcasem dinainte. Tocmai eu. Am început să calculez rapid, făcând pe degete numărătoarea inversă.

— Acum înțelegi.

Am aprobat din cap, socotind ultimele zile, și am anunțat:

— L-au conceput cam pe 10 aprilie, cu aproximație.

Jean-Paul era amuzat.

— 10 aprilie, zici? Ce-i cu chestia asta?

M-a imitat cu numărutul pe degete.

— Nașterea se calculează cam la două sute șaizeci și șase de zile de la concepție. Cu aproximație. Firește, perioada de gestație variază de la femeie la femeie și probabil că la vremea aceea era puțin diferită. Alimentație diferită, constituție fizică diferită. Dar, oricum, în aprilie. Șapte săptămâni bune înainte de-a se căsători.

— Și de unde știi tu, Ella Tournier, de chestia asta cu două sute șaizeci și șase de zile? N-ai copii, nu? Sau i-ai ascuns pe undeva?

— Sunt moașă.

Părea nedumerit, așa că i-am spus în franceză.

— *Une sage-femme. Je suis une sage-femme.*

— *Toi ? Une sage-femme ?*

— Da. Nu m-ai întrebat niciodată cu ce mă ocup.

Arăta ca picat din nori, o expresie neobișnuită la el, și m-am simțit triumfătoare: preluasem conducerea măcar o dată.

— Mă surprinzi mereu, Ella, a clătinat el din cap, zâmbind.

— Hai, hai, fără flirt, altfel colega ta o să ne pârsască la tot orașul.

Ne-am uitat amândoi instinctiv la ușă și ne-am îndreptat în scaune. M-am tras mai departe de el.

— A fost, așadar, o căsătorie cu arma-n ceafă, am declarat eu, ca să revenim la subiect.

— O căsătorie cu arme?

— *Cu arma-n ceafă.* Ca sub amenințarea puștii. Părinții ei l-au obligat să se însoare cu ea când au descoperit că era gravidă. În America există această imagine stereotipă a tatălui care ține o pușcă de vânătoare în ceafa bărbatului, pentru a-l obliga să meargă la altar.

Jean-Paul s-a gândit o clipă.

— Poate că așa s-a întâmplat.

Dar nu părea convins.

— Dar?

— Dar asta – cum zici tu, o căsătorie cu pușca – nu explică de ce s-au căsătorit atât de aproape de ziua lui de naștere.

— Bine, să zicem că a fost o coincidență că s-au căsătorit cu o zi înainte de ziua lui de naștere. Și ce-i cu asta?

— Tu și coincidențele tale, Ella Tournier! Alege tu care dintre întâmplări vrei să crezi că sunt mai mult decât simple coincidențe. Deci, aceasta e o coincidență și Nicolas Tournier nu este.

M-am crispat. Nu mai deschiseserăm discuția despre pictor de la acea dispută înverșunată în legătură cu el.

— Aș putea spune același lucru despre tine! i-am replicat. Pur și simplu alegem coincidențe diferite care să ne intereseze. Despre asta-i vorba.

— M-a interesat Nicolas Tournier până când am descoperit că nu se înrudea cu tine. I-am dat o șansă. Îi dau o șansă și acestei coincidențe.

— Foarte bine. Așadar, de ce este aceasta mai mult decât o coincidență?

— Din cauza datei și zilei în care s-a făcut căsătoria. Ambele sunt nepotrivite.

— Ce vrei să spui prin „nepotrivite“?

— În regiunea Languedoc exista o credință conform căreia nu trebuie să te căsătorești niciodată în mai sau în noiembrie.

— De ce?

— Mai este luna ploii, a lacrimilor, noiembrie este luna morților.

— Dar asta e doar o superstiție. Credeam că hughenoții se străduiau să nu fie superstițioși. Că ăsta era un viciu catolic.

Spusele mele l-au amuțit o clipă. Nu era singurul care studiase prin cărți.

— Cu toate acestea, este adevărat că în acele luni s-au făcut mai puține căsătorii. Și apoi 28 mai 1563 a fost o zi de luni, iar majoritatea căsătoriilor aveau loc marțea sau sâmbăta. Acelea erau zilele favorite.

— Stai așa! Cum poți să știi că era o zi de luni?

— Am găsit un calendar pe Internet.

Incredibil șoarece de bibliotecă! Am oftat.

— Deci ai, evident, o teorie despre ce s-a întâmplat. Nu știu de ce mă mai obosesc să cred că am și eu ceva de spus în toată povestea asta.

S-a uitat la mine.

— *Pardon*. Ți-am furat investigația, asta e?

— Da. Ascultă, îți apreciez ajutorul, însă simt că atunci când o faci, totul e în minte, nu în suflet. Poți să înțelegi asta?

Și-a răsfrânt buzele într-o expresie de bosumflare și a aprobat din cap.

— Aș vrea totuși să-ți aud teoria. Însă e o simplă teorie, nu-i așa cum zic? Eu pot să-mi mențin ideea că a fost vorba de o căsătorie cu de-a sila.

— Da. Așadar, poate că părinții lui s-au opus căsătoriei până când au aflat despre copil. Atunci s-au grăbit cu căsătoria, astfel încât vecinii lor să creadă că părinții fuseseră tot timpul de acord.

— Dar lumea n-ar fi bănuțit asta, având în vedere datele?

Îmi venea ușor să-mi imaginez o versiune a lui Madame din secolul al șaisprezecelea punând lucrurile cap la cap în toată afacerea.

— Poate, însă tot era mai bine să se vadă că sunt de acord.

— Pentru salvarea aparențelor.

— Da.

— Așa că, de fapt, în patru sute de ani nu s-au schimbat prea multe.

— Te așteptai să se fi schimbat?

În ușă și-a făcut apariția cealaltă bibliotecară. Arătam probabil scufundați în consultări, fiindcă doar ne-a zâmbit și a dispărut din nou.

— Și mai e ceva, a continuat Jean-Paul. Un simplu amănunt. Numele de Marie. E ciudat că o familie de hughenoti i-a dat unui copil acest nume.

— De ce?

— Calvin voia ca oamenii să nu se mai închine la Fecioara Maria. El credea în contactul direct cu Dumnezeu, nu prin intermediul unui personaj ca ea. Era văzută ca o îndepărtare de Dumnezeu. Și apoi ea ține de catolicism. E ciudat că au botezat-o cu numele Fecioarei.

— Marie, am repetat.

Jean-Paul a închis Biblia. L-am privit cum atingea coperta, urmărind cu degetul desenul frunzei aurii.

— Jean-Paul.

S-a întors spre mine cu ochii aprinși.

— Vino acasă cu mine.

Nu-mi dădusem seama că aveam să rostesc acele cuvinte.

Expresia feței lui a rămas aceeași, însă schimbarea dintre noi s-a simțit ca un vânt care-și modifică direcția.

— Ella, eu lucrez.

— După serviciu.

— Și soțul tău?

— E plecat.

Începeam să mă simt umilită.

— Lasă, am murmurat. Uită că te-am chemat.

Am început să mă ridic, însă el a pus o mână pe mâna mea și m-a oprit. În timp ce mă așezam la loc pe scaun, s-a uitat la ușă și și-a retras mâna.

— Vrei să vii undeva la noapte? m-a întrebat.

— Unde?

Jean-Paul a scris ceva pe o bucățică de hârtie.

— E bine să vii pe la unsprezece.

— Dar ce e acolo?

A scuturat din cap.

— Surpriză. Vino și ai să vezi.

Am făcut un duș și m-am îngrijit de înfățișarea mea cum n-o mai făcusem demult, cu toate că n-aveam nici cea mai vagă idee unde mă duceam. Jean-Paul îmi scrisese doar o adresă din Lavaur, un oraș cam la douăsprezece mile depărtare. Putea fi un restaurant, casa unui prieten sau o popicărie – habar n-aveam.

Mă urmărea comentariul lui de noaptea trecută despre îmbrăcămintea mea. Cu toate că nu eram sigură că era o critică, am căutat în

garderobă ceva care să aibă culoare. Până la urmă m-am îmbrăcat iar cu rochia galben pal, fără mâneci, cea mai apropiată de o culoare vie. Cel puțin mă simțeam bine în ea și, cu sandalele maro cu baretă în spate și puțin ruj, n-arătam prea rău. Nu puteam încerca să mă iau la întrecere cu franțuzoaicele, care arătau elegante chiar și când purtau blugi și tricou, dar arătam totuși bine.

Tocmai închisesem după mine ușa de la intrare când a sunat telefonul. A trebuit să mă grăbesc să ajung la el înainte să răspundă robotul.

— Hei, Ella, te-am scos din pat?

— Rick! Nu, de fapt tocmai... ăăă, ieșeam să fac o plimbare. La pod.

— O plimbare la unsprezece noaptea?

— Da, e foarte cald și mă plictiseam. Unde ești?

— La hotel.

M-am străduit să-mi aduc aminte: era la Hamburg sau la Frankfurt?

— A mers bine întâlnirea?

— Grozav!

Mi-a povestit cum și-a petrecut ziua, dându-mi timp să mă reculeg. Însă când m-a întrebat ce făcusem eu, nu mi-a venit în minte ce să-i spun ca să-i placă.

— Nu prea multe, i-am răspuns repede. Deci când te întorci?

— Duminică. La întoarcere trebuie să mă opresc mai întâi la Paris. Hei, scumpo, cu ce ești îmbrăcată?

Era un vechi joc de-al nostru la telefon: unul din noi descria cu ce e îmbrăcat, celălalt descria cum îl dezbracă. M-am uitat la rochia și pantofii mei. Nu puteam să-i spun ce-aveam pe mine sau de ce nu voiam să intru în joc.

Din fericire m-a salvat chiar Rick, spunând:

— Stai, mai am un apel. Ar trebui să răspund.

— Sigur. Ne vedem peste câteva zile.

— Te iubesc, Ella.

A închis telefonul.

Am așteptat câteva minute, cu un gol în stomac, ca să mă asigur că nu sună iar.

În mașină mi-am repetat la fiecare câteva minute: Ella, poți să te întorci. Nu trebuie să faci asta. Poți să mergi până acolo, să parchezi, să ajungi la ușa aceluia nu-știu-ce și să te întorci. Poți chiar să-l vezi și să petreci puțin timp cu el și va fi ceva absolut nevinovat și poți să te întorci acasă pură și nepătată. La propriu.

Lavaur era un oraș cu catedrală, cam de trei ori mai mare decât Lisle-sur-Tarn, cu un cartier vechi și oarecare viață de noapte: un cinema, câteva restaurante, vreo două baruri. Am verificat harta, am parcat lângă catedrală – o clădire informă de cărămidă cu turn octogonal – și am luat-o pe jos prin orașul vechi. Chiar și cu amăgitoarele activități de noapte, pe stradă nu era nimeni; toate obloanele erau trase, toate luminile stinse.

Am găsit adresa ușor. Era greu să n-o vezi, fiind marcată de o firmă de neon orbitoare, care te anunța că acolo e o tavernă. Intrarea era pe o alee laterală, iar obloanele ferestrei de lângă ușă erau pictate cu ceea ce părea să reprezinte niște soldați fără chip care păzeau o femeie în rochie lungă. M-am oprit și am cercetat obloanele. Imaginea mă irita. M-am grăbit să intru.

Nu se putea imagina un contrast mai mare între ce era afară și ce-am găsit înăuntru. Era un bar mic, slab luminat, gălăgios și plin de lume și

de fum. Puținele baruri în care fusesem în orășelele franțuzești erau în general niște chestii mohorâte, masculine și neprimitoare. Acesta era ca o falie de lumină în mijlocul întunericului. Era așa de neașteptat, că am rămas în ușă, cu ochii holbați.

Direct în fața mea, o femeie cu înfățișare frapantă, îmbrăcată în blugi și o bluză maro, de mătase, cânta *Every Time We Say Goodbye* cu un puternic accent franțuzesc. Și, cu toate că era cu spatele la mine, am știut imediat că cel aplecat peste pianina albă era Jean-Paul, îmbrăcat cu cămașa lui albastră. Își ținea privirile ațintite pe mâini, uitându-se doar din când în când la cântăreață, cu o expresie concentrată și în același timp senină.

Din spatele meu veneau alți oameni, așa că a trebuit să mă strecor prin mulțime. Nu-mi puteam lua ochii de la Jean-Paul. După ce-au terminat cântecul, au urmat strigăte și aplauze îndelungi. Jean-Paul s-a uitat în jur, m-a văzut și mi-a zâmbit. Un bărbat din dreapta mea m-a bătut ușor pe umăr.

— Aveți mare grijă, tipul ăla e un lup! a strigat el râzând și făcând semn cu capul spre pian.

M-am înroșit și m-am îndepărtat. Când Jean-Paul și femeia au început un alt cântec, mi-am croit drum până la bar și, printr-o minune, am găsit un scaun liber.

Pielea măslinie a cântăreței părea luminată din interior. Sprâncenele ei negre aveau o formă perfectă. Părul lung și castaniu era ondulat și răvășit, iar femeia atrăgea atenția asupra lui în timp ce cânta, trecându-și degetele prin el, scuturându-și capul sau ținându-și palmele lipite de tâmpile când lua o notă înaltă. Jean-Paul era

mai puțin bombastic. Expresia lui calmă era ca o contrapondere la mișcările ei afectate, iar interpretarea lui scotea în relief vocea ei scânteietoare. Erau foarte buni împreună – relaxați, destul de încrezători ca să glumească și să se tachineze. Am simțit o mușcătură de gelozie.

După două cântece, au luat o pauză și Jean-Paul a pornit spre mine, oprindu-se mai întâi să stea de vorbă cu aproape toată lumea. Mi-am tras nervoasă rochia, dorindu-mi acum să-mi fi acoperit genunchii.

Când a ajuns în dreptul meu, a zis „*Salut, Ella*” și m-a sărutat pe obraji, așa cum făcuse și cu alți vreo zece. M-am mai calmat, ușurată, dar vag deconcertată că nu mi se dădea o atenție specială. Ce-ai vrea tu, Ella? m-am întrebat furioasă. Jean-Paul trebuie să fi văzut nedumerirea de pe chipul meu.

— Vino, mi-a zis el simplu. O să-ți fac cunoștință cu câțiva amici.

Mi-am dat drumul de pe scaunul înalt și mi-am luat berea, apoi am așteptat până când și-a luat și el un whisky de la barman. A arătat spre o masă din partea cealaltă a încăperii și și-a petrecut o mână pe după spatele meu ca să mă conducă, ținându-și-o acolo cât ne-am făcut drum prin mulțime și lăsându-și-o jos când am ajuns la prietenii lui.

Șase persoane, inclusiv cântăreața, stăteau pe bănci, de ambele părți ale unei mese lungi. S-au înghesuit unul în altul ca să ne facă loc. Eu am ajuns lângă cântăreață, cu Jean-Paul în fața mea. În spațiul îngust, genunchii ni se atingeau. M-am uitat la masa plină cu sticle de bere și pahare cu vin și am zâmbit în sinea mea.

Ceata discuta despre muzică, rostind numele unor cântăreți francezi de care n-auzisem nici-odată și râzând în hohote la aluzii culturale care pentru mine nu însemnau nimic. Erau atât de zgomotoși și vorbeau așa de repede, că după o vreme am renunțat să-i mai ascult. Jean-Paul și-a aprins o țigară. Râdea la glume, dar în rest era tăcut. Îi simțeam ochii oprindu-i-se din când în când asupra mea, iar o dată, când i-am susținut privirea, m-a întrebat:

— *Ça va ?*

Am aprobat din cap. Janine, cântăreața, s-a întors spre mine și m-a întrebat:

— Așadar, care vă place mai mult: Ella Fitzgerald sau Billie Holiday?

— Aa, nu-i ascult pe nici unul prea mult.

Nu suna frumos; la urma urmei, femeia voia să mă introducă în conversație. În plus, eu voiam să mă conving că nu eram geloasă pe ea, pe frumusețea și pe eleganța ei firească, pe legătura cu Jean-Paul.

— Mie-mi place Frank Sinatra, am adăugat la repezeală.

Un bărbat cu un început de chelie și obraji de bebeluș, nerași de două zile, care stătea lângă Jean-Paul, a pufnit disprețuitor:

— Prea sentimental. Prea mult „show-biz“, a zis, folosind expresia englezească și fluturându-și mâinile pe lângă urechi, cu un zâmbet ca la fotograf. Ei, Nat King Cole da, e cu totul altceva!

— Da, însă... am început eu.

Cei de la masă mă priveau, așteptând cu interes. Îmi aminteam ceva ce-mi spusese tata despre tehnica lui Sinatra și mă străduiam din răputeri

să-mi traduc repede în minte. Exact ce mă sfătuisese Madame Sentier să nu fac niciodată.

— Frank Sinatra cântă fără să respire, am emis și am tăcut.

Nu asta voisem să spun. Încercasem să zic că el cânta atât de ușor, că nu-l auzai respirând, dar franceza mea m-a trădat.

— El...

Însă conversația continuase. Nu fusesem destul de rapidă. M-am încruntat și-am dat ușor din cap, supărată pe mine însămi și jenată, așa cum te simți când începi să povestești ceva și constăți că nu te ascultă nimeni.

Jean-Paul s-a aplecat și mi-a atins mâna.

— Îmi amintești de mine, când eram la New York, a zis în engleză. Uneori, într-un bar, nu puteam auzi nimic și toată lumea striga și folosea cuvinte pe care nu le cunoșteam.

— Încă nu pot să gândesc destul de repede în franceză. Nu gânduri complicate.

— Ai să poți. Dacă stai suficient de mult aici, ai să poți.

Bărbatul cu față de bebeluș ne-a auzit vorbind în engleză și m-a cercetat din cap până-n picioare.

— *Tu es américaine?* a întrebat.

— *Oui.*

Răspunsul meu a avut un efect ciudat, ca și cum masa ar fi fost străbătută de un curent electric. Toată lumea s-a ridicat în picioare, mutându-și privirile de la mine la Jean-Paul. M-am uitat și eu la el, nedumerită de reacție. Jean-Paul a apucat paharul și, cu o mișcare scurtă din încheietură, și-a terminat whisky-ul, într-un gest plin de sfidare.

Bărbatul a zâmbit sarcastic:

— Bine, dar nu ești grasă. De ce nu ești ca toți ceilalți americani?

Și-a umflat obraji și și-a proptit mâinile pe un burdihan imaginar.

Un lucru tot am descoperit în legătură cu franceza mea: când eram furioasă, țâșnea ca o arteziană.

— Există americani grași, însă cel puțin n-au guri uriașe ca francezii!

Ceata a izbucnit în râs, chiar și bărbatul. De fapt, părea gata să mai încaseze. La naiba, mi-am zis. Am înghițit momeala și acum o să mă zădărescă ore întregi.

S-a aplecat spre mine.

Haide, Ella, cea mai bună apărare e atacul. Era expresia favorită a lui Rick – parcă-l și auzeam rostind-o.

L-am întrerupt înainte să poată emite o propoziție:

— Așa, America. Firește, veți aminti de... stai, trebuie să mă asigur de ordinea corectă. Vietnamul. Nu, poate mai întâi filmele și televiziunea americană, Hollywood-ul, McDonald-ul de pe Champs-Élysées, am numărat eu pe degete. Apoi Vietnamul. Și violența, și armele. Și CIA, da, trebuie să pomeniți de câteva ori de CIA. Și, probabil, dacă sunteți comunist – sunteți comunist, Monsieur? –, veți aminti de Cuba. Însă în cele din urmă veți vorbi despre al doilea război mondial, în care americanii au intrat târziu și n-au fost niciodată ocupați de nemți, ca bieții francezi. Asta este *pièce de résistance*, *n'est-ce pas*?

Cinci dintre comeseni îmi zâmbeau larg, în timp ce bărbatul făcea bot, iar Jean-Paul își ducea la gură paharul gol, ca să-și ascundă râsul.

— Așa, am continuat. Întrucât sunteți francez, ar trebui, poate, să vă întreb dacă francezii, în postura de colonizatori, i-au tratat pe vietnamezi mai bine. Și sunteți mândru de ce s-a întâmplat în Algeria? Și de rasismul de aici față de nord-africani? Și de testele nucleare din Pacific? Vedeți, sunteți francez, așa că, firește, sunteți o întru-chipare a guvernului dumneavoastră. Sunteți de acord cu tot ce face acesta, nu-i așa? Răhățelule, am adăugat sotto-voce în engleză.

Doar Jean-Paul a priceput; m-a privit uluit. I-am zâmbit. Nu m-am exprimat chiar ca o doamnă, ce să zic.

Bărbatul și-a atins pieptul cu buricele degetelor, pe urmă le-a ridicat în aer, făcând semn că se predă.

— Bine, vorbeam de Frank Sinatra și Nat King Cole. Vă rog să-mi scuzați franceza. Uneori îmi ia ceva mai mult ca să exprim ce vreau. Ceea ce voiam să spun era că nu-i auzi... cum se zice?

Mi-am pus mâna pe piept și am inhalat.

— *Respiration*, a sugerat Janine.

— Da. E imposibil s-o auzi atunci când cântă.

— Se zice că asta se datorează unei tehnici de respirație circulare pe care a învățat-o de la...

Spre ușurarea mea, un bărbat de la celălalt capăt al mesei se îmbătase și pleca.

Jean-Paul s-a ridicat.

— Acum trebuie să cânt, mi-a șoptit. Ai să rămâi?

— Da.

— Bine. Te pricepi să te bați pentru ungherul tău, nu-i așa?

— Ce?

— Vreau să zic, să te bați... a arătat spre partea din spate a încăperii.

— Să stârnesc un scandal în sala de dans?

— Nu, nu.

Și-a plimbat degetul pe un colț al mesei.

— Aaa, să mă bat pentru *unghiul* meu de vedere. Da. Am să mă descurc. O să fie bine.

Și a fost bine. Nimeni n-a mai adus în discuție alte stereotipuri americane, eu am reușit să mai și particip la conversație, iar atunci când nu puteam înțelege despre ce vorbeau, mă mulțumeam să ascult muzica.

Jean-Paul a cântat ceva muzică de cabaret. Apoi i s-a alăturat și Janine. Au interpretat un potpuriu: Gershwin, Cole Porter, câteva cântece franțuzești. La un moment dat s-au sfătuit scurt, apoi, aruncându-mi o privire, Janine a început să cânte *Let's Call The Whole Thing Off* a lui Gershwin, în timp ce Jean-Paul zâmbea, cu ochii la clape.

După o vreme, mulțimea s-a mai rărit și Janine a venit și s-a așezat în fața mea. La masă rămăseserăm numai trei și căzuserăm în acea liniște plăcută de noapte târzie, când totul s-a spus. Tăcea până și bărbatul cu chelie.

Jean-Paul continua să cânte – o muzică liniștită, contemplativă, unde câteva note subliniau linii melodice simple. Ceva între muzică clasică și jazz, o combinație de Erik Satie și Keith Jarrett.

M-am aplecat spre Janine.

— Ce cântă?

— E muzica lui, a zâmbit ea. O compune singur.

— E frumoasă.

— Da. O cântă numai când e târziu.

— Cât e ceasul?

S-a uitat la ceas. Era aproape două.

— Nu mi-am dat seama că e atât de târziu!

— N-ai ceas?

I-am arătat încheieturile.

— L-am lăsat acasă.

Ochii noștri s-au oprit în același timp pe verigheta mea; instinctiv, mi-am retras mâinile. Era atât de mult parte din mine, încât și uitasem de ea. Chiar dacă mi-aș fi amintit, probabil că n-aș fi scos-o: ar fi sunat prea calculat.

I-am întâlnit privirea și am roșit, înrăutățind și mai mult situația. M-am gândit o clipă să mă duc la toaletă și să-mi scot verigheta, însă știam că ea ar fi observat, așa că mi-am ascuns mâinile în poală și am schimbat subiectul, întrebând-o apăsat de unde-și cumpărase bluza. A priceput aluzia.

Peste câteva minute, restul mesenilor s-au ridicat să plece. Spre surprinderea mea, Janine a plecat cu bărbatul cu început de chelie. Mi-au făcut veseli semn cu mâna, Janine i-a expediat un sărut prin aer lui Jean-Paul și au ieșit amândoi cu ultimii clienți. Am rămas singuri. Doar barmanul mai strângea pahare și ștergea mese.

Jean-Paul a terminat piesa pe care-o cânta și a rămas o clipă tăcut. Barmanul fluiera dezcordat în timp ce stivuia scaunele pe mese.

— Hei, François, două whisky-uri, dacă nu te zgârcești.

François s-a strâmbat, dar s-a dus în spatele barului și a turnat trei pahare. A pus unul în fața mea, cu o plecăciune scurtă, iar altul pe pian. Apoi a scos sertarul de la casa de marcat și, ținându-l în cumpănă într-o mână, în timp ce cu cealaltă își ținea paharul, a dispărut într-o încăpere din spate.

Ne-am ridicat paharele și am băut în același timp.

— E o lumină plăcută pe capul tău, Ella Tournier.

M-am uitat în sus, la spotul de lumină blândă, galbenă, de deasupra mea: îmi aprindea în păr reflexe de aramă și aur. Mi-am întors iar privirea spre el; cânta încet o melodie blândă.

— Ai ceva educație clasică?

— Da, de când eram tânăr.

— Știi ceva de Erik Satie?

Și-a pus paharul jos și a început să cânte o bucată pe care am recunoscut-o, în măsura patru pe cinci, cu o melodie egală, simplă. Se potrivea perfect cu încăperea, cu lumina, cu ora. Cât a cântat, mi-am ținut mâinile în poală și mi-am scos verigheta, dându-i drumul în buzunarul de la rochie.

Când a terminat, a rămas o clipă cu mâinile pe clape, apoi a luat paharul și l-a golit.

— Trebuie să mergem, a spus, ridicându-se. François are și el nevoie de somn.

Când am ieșit, mi s-a părut că mă întorc în lume după o săptămână de gripă, iar lumea părea mare și străină și eu mă simțeam șovăitoare. Acum era mai frig și cerul era plin de stele. Am trecut pe lângă obloanele pe care se afla pictura cu femeia și soldații.

— Cine e? l-am întrebat.

— La Dame du Plô. O martiră din secta cata-rilor, din secolul al treisprezecelea. Au violat-o niște soldați, apoi au aruncat-o într-o fântână pe care au umplut-o cu pietre.

M-am cutremurat și el m-a cuprins cu un braț.

— Să mergem, m-a îndemnat, altfel ai să mă acuzi că vorbesc de lucruri nepotrivite la momentul nepotrivit.

— Cum a fost cu Goethe, am râs eu.

— Da, cum a fost cu Goethe.

Mai devreme mă întrebasesem dacă va urma un moment în care va trebui să hotărâm ceva, să discutăm și să ne analizăm hotărârea. Acum, că acel moment sosise, era clar că dusesem toată seara tratative în tăcere și că hotărârea fusese deja luată. Era o ușurare că nu trebuia să spunem nimic, ci să mergem pur și simplu la mașina lui și să ne urcăm în ea. De fapt, pe drumul de întoarcere n-am prea vorbit. Când am trecut pe lângă catedrala din Lavaur, el a observat mașina mea, singura din parcare.

— Mașina ta, a rostit, mai mult ca o afirmație decât ca o întrebare.

— Am să iau mâine trenul de-aici.

Asta a fost tot. Fără zarvă multă.

Când am ajuns la țară, l-am rugat să decapoteze mașina. A făcut-o fără să oprească. Mi-am lăsat capul pe umărul lui. El m-a cuprins cu un braț, plimbându-și mâna în sus și în jos pe brațul meu gol, în timp ce eu, lăsată pe spate, priveam platanii defilând pe deasupra noastră.

Când am traversat podul de peste Tarn ca să intrăm în oraș, m-am îndreptat în scaun. Chiar și la trei noaptea, se cerea puțină decență. Jean-Paul locuia într-un apartament din partea opusă a orașului față de locuința mea, aproape de locul unde începea zona rurală. Chiar și așa, era la doar zece minute de mers pe jos de casa mea, lucru pe care mă străduiam din răspuțeri să mi-l scot din cap.

Am parcat și am coborât, pe urmă am tras capota la loc. Casele din jur aveau luminile stinse și obloanele închise. L-am urmat pe scara exterioară a unei case, până la ușa lui. Înăuntru, am rămas în ușă până când el a aprins o lampă care lumina o cameră ordonată, cu pereții plini de cărți.

S-a întors și mi-a întins mâna. Am înghițit în sec; simțeam un nod în gât. Acum, când venise, în fine, momentul hotărâtor, eram îngrozită.

În cele din urmă i-am luat mâna și l-am tras spre mine. L-am cuprins în brațe și l-am ținut strâns, lipindu-mi obrazul de gâtul lui. Apoi teama a dispărut.

Dormitorul era sobru, însă conținea cel mai mare pat pe care-l văzusem vreodată. Prin fereastră se vedeau lanuri. Nu l-am lăsat să închidă obloanele.

A fost ca o unică mișcare prelungă. N-a existat un moment în care să-mi spun „Acum eu fac asta, acum el face asta“. N-a existat gândire, doar două trupuri care se recunoșteau, întregindu-se unul pe altul.

N-am adormit înainte de răsăritul soarelui.

M-am trezit într-un soare strălucitor și într-un pat gol. M-am ridicat și am privit în jur. Am văzut două noptiere (una plină de cărți), pe perete, deasupra patului, un afiș în negru și roșu, înrămat, de la un concert de jazz pentru pian, pe podea un covoraș țesut cu fir gros, de culoarea grâului. Afară, câmpurile din spatele casei erau de un verde strălucitor și se întindeau până departe, mărginite de un șir de platani și un drum. Toate aveau același aer de simplitate ca și hainele lui Jean-Paul.

Ușa s-a deschis și a intrat Jean-Paul, îmbrăcat în negru și alb și ducând o ceșcuță de cafea neagră. A pus-o pe noptieră și s-a așezat pe marginea patului, lângă mine.

— Mulțumesc pentru cafea.

A dat din cap.

— Ella, acum trebuie să mă duc la muncă.

— Ești sigur?

Mi-a răspuns cu un surâs.

— Mă simt de parcă n-aș fi dormit deloc, am zis.

— Trei ore. Și poți să mai dormi aici, dacă vrei.

— Ar fi ciudat să stau în patul ăsta fără tine.

Și-a plimbat mâna pe piciorul meu.

— Dacă vrei, ai putea să aștepti aici până când se mai rărește lumea de pe stradă.

— Cred că așa am să fac.

Am auzit pentru prima oară strigătele copiilor care treceau pe drum. Era ca dărâmarea unei bariere, prima năvală a lumii exterioare. Și, o dată cu ea, se furișa neplăcut necesitatea precauțiilor. Nu știam sigur dacă eram deja pregătită pentru așa ceva și nici să-l văd pe el atât de rațional.

Anticipându-mi gândurile, mi-a susținut privirea și mi-a explicat:

— La tine mă gândesc. Nu la mine. Pentru mine e altceva. Aici, pentru un bărbat e întotdeauna altceva.

Discuția atât de directă mă trezea la realitate. Mă silea să gândesc.

— Patul ăsta... am șovăit. E mult prea mare pentru o singură persoană. Și n-ai avea două

noptiere și două lămpi de citit dacă ai fi dormit numai tu singur în el.

Jean-Paul mi-a cercetat chipul. Apoi a ridicat din umeri. Cu acel gest ne reîntorceam cu adevărat în lume.

— O vreme am trăit aici cu o femeie. A plecat cam acum un an și jumătate. Patul a fost ideea ei.

— Ați fost căsătoriți?

— Nu.

Mi-am lăsat mâna pe genunchiul lui și l-am strâns.

— Iartă-mă, i-am spus în franceză. N-ar fi trebuit să vorbesc de asta.

A ridicat din nou din umeri, apoi m-a privit și a zâmbit.

— Știi, Ella Tournier, după ce-ai vorbit atâta în franceză noaptea trecută, ai gura mai mare. Sunt sigur de asta!

M-a sărutat. Genele îi străluceau în soare.

Când ușa de la intrare s-a închis în urma lui, totul a părut că se schimbă. Nu mă mai simțisem niciodată atât de ciudat în casa altcuiva. Am stat țeapănă și am sorbit cafeaua, apoi am pus ceașca jos. Am ascultat vocile copiilor, mașinile care treceau, câte un scuter Vespa din când în când. Mi-era îngrozitor de dor de el și voiam să plec cât mai repede, însă mă simțeam captivă din cauza sunetelor de-afară.

În cele din urmă m-am sculat și am făcut un duș. Rochia mea galbenă era boțită și mirosea a fum și a transpirație. Când am îmbrăcat-o, m-am simțit ca o stricăță. Voiam să plec acasă, însă m-am silit să aștept până când strada se mai liniștea. Cât am așteptat, m-am uitat la cărțile lui din camera de zi. Avea multe lucrări de istorie

a Franței, multe romane, câteva cărți în engleză : John Updike, Virginia Woolf, Edgar Allan Poe. O combinație ciudată. Am fost mirată să constat că nu erau puse în nici o ordine : beletristică și cărți științifice la grămadă, nici măcar în ordine alfabetică. Din câte se părea, reflexele sale de la muncă nu funcționau și acasă.

Chiar și după ce m-am asigurat că strada e liberă, tot nu mă înduram să plec, știind că, odată plecată, n-aș mai fi putut reveni. Am mai privit o dată camerele. În dormitor m-am dus la dulap și am scos cămașa albastră pe care o purtase Jean-Paul cu o seară în urmă. Am înfășurat-o strâns și mi-am îndesat-o în poșetă.

Când am ieșit, m-am simțit de parcă mi-aș fi făcut o intrare măreață pe o scenă, cu toate că, din câte îmi dădeam seama, n-aveam nici un public. Am alergat pe scări în jos și am mers repede spre centrul orașului, respirând puțin mai ușurată când am ajuns în zona în care mergeam adesea pe jos dimineața, dar simțindu-mă încă expusă. Eram sigură că toată lumea se holba la mine, la rochia mea șifonată, la cearcănele mele. Hai, Ella, ei se holbează întotdeauna la tine, am încercat să mă încurajez. Din cauză că ești încă o străină, nu pentru că tocmai... N-am îndrăznit să-mi termin gândul.

Doar când am ajuns pe strada noastră, mi-am dat seama brusc că nu voiam să mă duc acasă. Am văzut locuința noastră și m-a apucat un val de greață. M-am oprit și m-am rezemat de casa vecinului. Când am să intru, mi-am zis, va trebui să-mi asum vinovăția.

Am rămas acolo multă vreme. Pe urmă m-am întors și am luat-o spre gară. Cel puțin aș putea

să-mi iau întâi mașina. Asta-mi dădea un motiv concret să amân întâlnirea cu restul vieții mele.

Am stat în tren ca într-o transă dulce-amară, abia reușind să-mi amintesc să cobor la stația următoare și să iau trenul de Lavour. În jurul meu ședeau oameni de afaceri, femei cu cumpărăturile lor, adolescenți care flirtau. Mi se părea foarte ciudat că, deși se întâmplase ceva extraordinar, nimeni în jurul meu nu o știa. „Ai tu habar de ce-am făcut eu?” îmi venea să-i spun femeii morocănoase care tricota în fața mea. „Tu ai fi făcut-o?”

Însă evenimentele din viața mea n-aveau nici o importanță pentru cei din tren și nici pentru restul lumii. Pâinea se cocea în continuare, benzina curgea la pompe, se făceau plăcinte, trenurile mergeau după orar. Până și Jean-Paul era la muncă, dându-le doamnelor în vârstă sfaturi despre romanele de dragoste. Și Rick era la întâlnirile lui cu nemții și n-avea habar de nimic. Am tras adânc aer în piept: numai eu ieșeam din rând, numai eu n-aveam nimic altceva de făcut decât să-mi culeg mașina și să mă simt vinovată.

Înainte de-a mă întoarce la mașina mea, am băut un espresso la o cafenea din Lavour. În timp ce deschideam portiera mașinii, am auzit la stânga mea un „*Eh, l'américaine!*” și, întorcându-mă, am dat cu ochii de bărbatul cu început de chelie cu care avusesem disputa de noaptea trecută și care acum se îndrepta spre mine. Acum avea barba nerasă de trei zile. Am deschis larg portiera și m-am rezemat de ea ca de un scut între mine și el.

— *Salut*, i-am zis.

— *Salut, Madame.*

Nu mi-a scăpat că a folosit cuvântul Madame.

— *Je m'appelle Ella*, i-am răspuns rece.

— Claude.

Mi-a întins mâna și ne-am salutat formal. Mă simțeam puțin ridicolă. Ca într-o vitrină, în fața ochilor i se înfățișau toate indiciile despre ceea ce făcusem. Mașina care era încă acolo, rochia mea boțită de noaptea trecută, fața mea obosită, toate aveau să-l conducă la o singură concluzie. Întrebarea era dacă va avea tactul să n-o rostească. Mă cam îndoiam.

— Nu vreți o cafea?

— Nu, mulțumesc, am băut deja una.

A zâmbit.

— Vino, trebuie să bei o cafea cu mine.

A făcut un gest ca și cum m-ar fi arestat și a început să meargă. Eu nu m-am mișcat. El s-a uitat, s-a oprit și a început să râdă.

— Oho, tu, tu ești dificilă! Ca o pisicuță cu gheruțele uite-așa... a mimat ghearele cu degetele îndoite și crispate. Și cu blănița toată înfoiată! Bine, nu vrei cafea. Ascultă, vino și stai cu mine o clipă pe banca asta, OK? Doar atât. Am ceva să-ți spun.

— Ce?

— Vreau să te ajut. Nu, nu-i adevărat. Vreau să-l ajut pe Jean-Paul. Așa că stai jos. Doar o secundă.

S-a așezat pe o bancă din apropiere, așteptând. În cele din urmă am închis portiera mașinii, m-am dus și m-am așezat lângă el. Nu-l priveam; stăteam cu ochii îndreptați pe grădina din fața noastră, unde îngrijitele aranjamente florale tocmai începeau să se deschidă.

— Ce doriți să-mi spuneți?

M-am asigurat că folosesc formula oficială de adresare, tocmai pentru a contracara tonul familiar pe care-l folosea el cu mine. N-a avut nici un efect.

— Știi, Jean-Paul e un prieten bun al lui Janine și al meu. Al tuturor celor care am fost la tavernă.

A extras din buzunar un pachet de țigări și mi l-a întins. Am refuzat cu un semn din cap. El și-a aprins o țigară și s-a lăsat pe spate, încrucișându-și picioarele și întinzându-se.

— Știi, a trăit un an cu o femeie, a continuat.

— Da. Și ce-i cu asta?

— Ți-a spus ceva despre ea?

— Nu.

— Era americană.

M-am uitat la Claude ca să văd ce reacție aștepta de la mine, însă el urmărea traficul cu privirea și nu lăsa să se vadă nimic.

— Și ea *era* grasă?

Claude a dat drumul unui hohot de râs.

— Tu! a strigat el. Tu ești... înțeleg de ce te place Jean-Paul. O pisicuță!

— De ce-a plecat?

A ridicat din umeri, oprindu-se în cele din urmă din râs.

— Îi era dor de țara ei și simțea că nu-și găsește locul aici. Spunea că oamenii nu sunt prietenoși. Se simțea înstrăinată.

— Iisuse, am murmurat în engleză înainte să mă pot opri.

Claude s-a aplecat în față, cu picioarele depărtate, cu coatele proptite pe genunchi, cu mâinile atârânănd. M-am uitat la el.

— O mai iubește?

A ridicat din umeri.

— Acum e căsătorită.

„Asta nu-i un răspuns! Uită-te la mine!“ m-am gândit, însă n-am zis nimic.

— Înțelegi, noi îl protejăm puțin pe Jean-Paul. Cunoaștem o americană drăguță, cu mult spirit, ca o pisicuță, ea pune ochii pe Jean-Paul, dar e măritată și ne gândim... a ridicat iar din umeri. Poate nu e bine pentru el, dar ne gândim că el n-o să-și dea seama. Sau își dă seama, dar ea continuă să-l atragă.

— Dar...

Nu puteam să-i aduc contraargumente. Dacă i-aș fi replicat că nu toate americancele fug acasă cu coada între picioare – nu că n-aș fi luat eu însămi în considerare această opțiune în momentele mele de însingurare –, Claude ar fi invocat faptul că eram măritată. Nu-mi dădeam seama pe care din cele două aspecte punea mai mult accent. Probabil făcea parte din strategia lui. Îmi plăcea prea mult tipul ca să încerc să aflu.

Ceea ce voia să spună era, indiscutabil, că nu eram bună pentru Jean-Paul.

La acest gând – combinat cu lipsa de somn și cu absurditatea situației ăsteia în care stăteam pe o bancă, lângă un om care-mi spunea lucruri pe care deja le știam –, în cele din urmă m-au lăsat puterile. M-am aplecat cu coatele pe genunchi și mi-am acoperit ochii cu mâinile, ca pentru a-i feri de lumina puternică a soarelui. Pe urmă am început să plâng în tăcere.

Claude și-a îndreptat spatele.

— Îmi pare rău, Ella. N-am spus toate astea ca să te fac nefericită.

— Ce altă reacție așteptai din partea mea? i-am replicat aspru.

Omul a făcut același gest de înfrângere cu mâinile ca și noaptea trecută.

Mi-am șters de rochie palmele ude și m-am ridicat.

— Trebuie să plec, am murmurat, dându-mi părul la o parte de pe obraz.

N-am reușit să-i mulțumesc sau să-i spun la revedere.

Am plâns tot drumul până acasă.

Biblia stătea pe biroul meu ca un reproș. Nu suportam să stau singură într-o încăpere, însă nu prea aveam de ales. Ce-mi trebuia era o conversație cu o prietenă: de obicei, femeile erau cele care mă ajutau să ies din asemenea momente de criză. Dar în America era miezul nopții; în plus, la telefon nu era niciodată același lucru. Aici n-aveam pe nimeni în care să mă pot încrede. Cel mai mult mă apropiasem de Mathilde, fiindcă aveam firi asemănătoare, însă ei îi plăcuse atât de mult să flirteze cu Jean-Paul, încât s-ar fi putut să nu fie prea încântată la auzul celor întâmplate.

Pe la sfârșitul dimineții mi-am amintit că după-amiază aveam o lecție de franceză la Toulouse. Am sunat la Madame Sentier și am anunțat-o că nu vin, spunându-i că sunt bolnavă. Când m-a întrebat ce pățisem, i-am spus că aveam o alergie de vară.

— Aaa, trebuie să luați pe cineva să vă îngrijească! a strigat ea.

Vorbele ei m-au făcut să mă gândesc la tata, la grija lui că am să ajung naufragiată aici, fără

nici un ajutor. „Sună-l pe Jacob Tournier dacă ai probleme“, îmi spusese el. „Când apar probleme, e bine să ai pe cineva din familie în preajmă.“

Jean-Paul,

Plec la rudele mele. Mi s-a părut că e cel mai bun lucru pe care-l pot face. Dacă aş rămâne aici, m-aş îneca în propria mea vinovăție.

Ți-am luat cămașa albastră.

Iartă-mă.

Ella

Rick n-a beneficiat de nici un bilețel. Am sunat-o pe secretara lui și i-am lăsat un mesaj scurtisim.

Rochia

Nu era niciodată singură. Întotdeauna rămânea cineva cu ea – Etienne sau Hannah sau Petit Jean. De obicei era Hannah, pe care Isabelle o prefera: Hannah nu putea sau nu voia să vorbească cu ea și era prea bătrână și prea mărunță ca s-o lovească. Brațele lui Etienne erau acum încărcate de furie, iar în Petit Jean, cu cuțitul lui și cu zâmbetul din ochi, femeia nu se mai încredea.

Cum de s-a întâmplat asta? se gândi ea, înnodându-și mâinile după ceafă și apăsându-și coatele pe piept. Să nu mai pot avea încredere nici măcar în băiețelul meu? Stătea în *devant-huis* și se uita afară, peste câmpurile albe, mohorâte, spre munții negri și cerul plumburiu.

Hannah rămăsese în ușa, în spatele ei. Etienne știa întotdeauna ce făcea Isabelle, cu toate că ea nu reușise s-o surprindă pe Hannah vorbind cu el.

— Mémé, închide ușa! a strigat Petit Jean dinăuntru.

Isabelle s-a uitat peste umăr spre camera întunecoasă, afumată, și a străbătut-o un fior. Aco-periseră ferestrele și țineau ușa închisă, iar fumul se adunase într-un nor gros și înecăcios. Simțea usturimi în gât și în ochi și începuse să

umblă prin cameră cu greutate, cu mișcări încetinite, de parcă ar fi înaintat prin apă. Numai în *devant-huis* putea să respire normal, în ciuda frigului.

Hannah a atins brațul lui Isabelle, a făcut o mișcare smucită, din cap, arătând înspre foc, și s-a tras deoparte, ca să-i facă loc să intre iar în casă.

În timpul iernii se torcea toată ziua, iar în hambar așteptau mormane nesfârșite de cânepă. În timp ce lucra, Isabelle se gândea la moliciunea stofei albastre, închipuindu-și că asta ținea în mână, iar nu fibra aspră care-i zdrelea pielea și-i lăsa pe degete un păienjeniș de tăieturi mici. Niciodată nu reușea să toarcă acea cânepă la fel de fin cum torsese lâna la ea, în Cévennes.

Știa că Jacob trebuie să fi ascuns stofa undeva, în pădure sau în hambar, dar n-a întrebat niciodată. Nu avusese niciodată prilejul. Chiar dacă ar fi putut rămâne singuri o clipă, l-ar fi lăsat să-și păstreze taina. Altfel, Etienne ar fi putut s-o bată până o făcea să spună.

Îi era greu să gândească în fum, în timp ce se lupta cu cânepa care nu se mai termina, cu întunericul, cu tăcerea surdă a camerei. Etienne se uita adesea fix la ea și nu-și întorcea privirea atunci când îl fixa și ea. Ochii lui aveau o expresie mai aspră fără gene și, de câte ori îi întâlnea privirea, femeia se simțea amenințată și vinovată.

A început să vorbească mai puțin, rămânând acum tăcută seara, lângă foc. Nu le mai spunea copiilor povești, nu mai cânta, nu mai râdea. Simțea că se împruținează, că, dacă tăcea, ar putea deveni mai puțin vizibilă și ar reuși să scape de

bănuiala care-o înconjura, de amenințarea fără nume care plutea în aer.

Mai întâi l-a visat pe păstor într-un câmp de grozămă. Păstorul rupea florile galbene și le strivea între degete. Pune-le în apă fiartă și bea-o, zicea el. Pe urmă o să-ți fie bine. Cicatricea îi dispăruse și, când l-a întrebat unde era, el i-a răspuns că i s-a mutat într-o altă parte a trupului său.

Pe urmă a visat că tatăl ei scormonea prin cenușa unei vetre sparte, iar în jurul lui fumegau ruinele unei case. L-a strigat. Concentrat la ce căuta, nici nu s-a uitat la ea.

Apoi a apărut o femeie. Isabelle nu putea să se uite niciodată direct la ea. Stătea în ușă, lângă copaci și, o dată, lângă un râu care semăna cu Tarn. Prezența ei era o mângâiere, cu toate că nu spunea niciodată nimic și nici nu venea destul de aproape ca Isabelle s-o poată vedea clar.

După Crăciun, visele au încetat.

În dimineața de Crăciun, familia s-a îmbrăcat după obicei, în negru, de data asta purtând propriile haine, pe care și le făcuseră din recolta lor de cânepă. Țesătura era grea și aspră, dar avea să reziste multă vreme. Copiii se plângeau că-i zgârie și-i mănâncă. Isabelle gândea la fel, dar nu spunea nimic.

În fața la biserica Saint Pierre l-au văzut pe Gaspard în mulțimea strânsă în fața bisericii și s-au dus să-l salute.

— *Ecoute, Etienne*, a anunțat Gaspard. M-am văzut la han cu un bărbat care poate să-ți aducă granit pentru horn. În Franța, la o zi de mers cu calul, e o carieră de granit lângă Montbéliard.

La primăvară poate să-ți aducă o lespede pentru vatră. Tu să-mi spui mărimea și eu am să-i transmit un mesaj cu primul om care pleacă în direcția aia.

Etienne a aprobat din cap.

— I-ai spus c-o să-i plătesc în cânepă?

— *Bien sûr.*

Etienne s-a întors spre femei.

— La primăvară o să construim un horn, a spus încet, ca să nu-l audă vecinii lor elvețieni și să se simtă jigniți.

— Slavă Domnului, a răspuns Isabelle automat.

El a privit-o, și-a strâns buzele și i-a întors spatele în clipa în care li s-a alăturat și Pascale. Fata a salutat-o din cap pe Hannah și i-a zâmbit șovăitor lui Isabelle. Se văzuseră de câteva ori la biserică, însă n-avuseseră niciodată posibilitatea să stea de vorbă.

Se apropie și pastorul, Abraham Rougemont. În timp ce el o saluta pe Hannah, Isabelle s-a folosit de prilej pentru a vorbi încetișor cu Pascale.

— Să mă ierți că n-am venit să te văd. Acuma... e greu.

— Ei știi despre... despre...?

— Nu. Nu-ți face griji.

— Isabelle, e la mine...

S-a oprit tulburată, căci Hannah apăruse lângă Isabelle, cu gura strânsă și cu ochii pironiți pe chipul lui Pascale.

Pascale s-a poticnit o clipă, pe urmă a spus doar:

— Să vă aibă Domnul în paza lui în iarna asta.

Isabelle a zâmbit stins.

— Și pe voi la fel.

— O să veniți acasă la noi între slujbe?

— *Bien sûr.*

— Bine. Ei, Jacob, de data asta ce ai pentru mine, *chéri*?

Băiatul a scos din buzunar o piatră de un verde întunecat, în formă de piramidă, și i-a dat-o.

Isabelle s-a îndreptat spre ușa bisericii. Când a privit în urmă, l-a văzut pe Jacob vorbind în șoaptă cu Pascale.

După slujba de dimineață, Etienne s-a întors spre ea.

— Tu și Maman mergeți acum acasă, a mormăit el.

— Dar slujba de la Chalières...

— Tu nu mergi acolo, La Rousse.

Isabelle a deschis gura, dar, când i-a văzut umerii încordați și răutatea din ochi, s-a oprit. Acum n-am s-o mai văd pe Pascale, și-a zis ea. Acum n-am s-o mai văd pe Fecioară în capelă. A închis ochii și și-a apăsât brațele pe tâmpile, parcă așteptând o lovitură.

Etienne a apucat-o de cot și a tras-o brutal din mulțime.

— Du-te, a zis, împingând-o în direcția casei. Hannah a venit lângă ea.

Isabelle a întins mâna, crispată.

— Marie, a strigat ea.

Fiica ei i-a sărit alături.

— Maman, a răspuns fetița, apucând mâna întinsă.

— Nu. Marie o să meargă cu noi la biserică. Vino-ncoace, Marie.

Marie s-a uitat în sus, la mama ei, apoi la tatăl ei. A dat drumul mâinii lui Isabelle și s-a oprit la jumătatea distanței dintre cei doi.

— Treci aici.

Etienne i-a arătat un loc lângă el.

Marie l-a privit cu ochii ei albaștri larg deschiși.

— Papa, a rostit ea tare, dacă mă lovești așa cum o lovești pe Maman, o să-mi curgă sânge!

Furia îl făcea pe Etienne mai înalt. A făcut un pas spre ea, dar s-a oprit când Hannah a întins o mână în semn de avertisment și a scuturat din cap. S-a uitat la lume: toți amuțiseră. Aruncând priviri furioase spre Marie, s-a întors și a plecat cu pași mari spre casa lui Gaspard.

Hannah a luat-o în jos, pe cărarea care ducea la ferma lor. Isabelle nu s-a mișcat.

— Marie, i-a spus ea fetei, vino cu noi.

Marie a rămas pe loc până când Jacob a venit și a luat-o de mână.

— Hai să mergem la râu, a zis el.

Marie s-a lăsat dusă de băiat. Nici unul n-a privit înapoi.

Când frigul îi ținea închiși în casă, Jacob se juca împreună cu Marie, inventând jocuri noi cu pietrele lui. O învăța să numere și să le sorteze în fel și chip: după culoare, după mărime și origine. Au început să facă din pietre contururi de obiecte. Puneau o coasă pe podea și așezau pietre de jur-împrejurul ei, pe urmă luau unealta și în urma ei rămânea conturul în piatră. Făceau așa cu greble, sape, oale, cu lavița, cu șorțurile, cu pantalonii, cu mâinile lor.

— Hai să te desenez pe tine, i-a propus el într-o seară.

Marie a bătut din palme și a râs. S-a întins pe spate pe podea și el i-a aranjat grijuliu rochia, astfel încât pietrele să-i traseze întreg conturul. A ales pietrele cu grijă: granit de Cévennes în

jurul capului și al gâtului, pietre albe în jurul rochiei, verde închis pentru picioare, tălpi și mâini. Lucra meticulos, urmărind liniile rochiei și însemnând chiar și croiala taliei, linia pierdută a brațelor. Când a terminat, a ajutat-o pe Marie să se ridice fără să deranjeze pietrele. Au admirat toți conturul fetei, cu brațele și picioarele întinse pe dușumeaua de pământ. Isabelle și-a ridicat privirea și a băgat de seamă că Jacob și Etienne priveau concentrați desenul. Buzele lui Etienne se mișcau ușor.

Numără, și-a zis ea în gând. De ce numără? A cuprins-o spaima.

— Opriți-vă! a strigat, năpustindu-se peste desen și dând cu picioarele în pietre.

Lunile întunecate de după Crăciun au fost cele mai grele. Era atât de frig, încât nu deschideau ușa decât o dată pe zi, ca să aducă lemne și cânepă. Adesea cerul era plumburiu, încărcat de zăpadă, și afară era aproape la fel de întuneric ca și în casă. Isabelle se uita afară, sperând să evadeze o clipă, dar nu găsea nici o mângâiere în cerul greu ori în întinderea netedă de zăpadă străpunsă ici și colo, în depărtare, de vârfurile negre ale brazilor sau de pecinginea stâncilor. Când o atingeă gerul, parcă simțea apăsarea unui drug de metal pe piele.

A început să simtă și gust de metal în pâinea tare, de secară, pe care o cocea Hannah o dată pe săptămână la cuptorul comunal, și în tocana terciuită de legume pe care o mâncau zi de zi. Trebuia să se forțeze să mănânce, să încerce să nu țină seama de gustul de sânge, să-și ascundă sila. Adesea o lăsa pe Marie să-i termine porția.

Apoi au început s-o mănânce brațele și picioarele, la îndoitura coatelor și a genunchilor. La început își scărpină pielea prin haine: era prea frig ca să se dezbrace și să se despăducheze. Apoi, într-o zi a văzut că prin stofă răzbate sânge. Și-a suflecat mânecile și a cercetat rănilor: piele uscată, argintie, care se cojea, insule roșii de carne vie, dar nici urmă de păduchi. A ascuns petele ruginii, gândindu-se cu teamă de ce-ar putea s-o acuze Etienne dacă ar vedea sângele.

Stătea noaptea în pat, cu ochii deschiși în întuneric și străduindu-se să se scarpine cu mișcări cât mai ușoare, așa încât Etienne să nu bage de seamă. Îi asculta respirația egală, temându-se ca el să nu se trezească, și prefera să rămână trează, ca să fie pregătită – nu știa pentru ce, însă aștepta ceva în întuneric, abia respirând.

Credea că fusese grijulie, însă într-o noapte el a apucat-o de mână și a descoperit sângele. A bătut-o și pe urmă a luat-o violent pe la spate. A fost o ușurare pentru ea să nu trebuiască să-l privească în față.

Într-o seară a venit Gaspard să stea cu ei la foc.

— Granitul e comandat, i-a spus el lui Etienne, scoțându-și pipa din buzunar și apucând amnarul. E de acord cu prețul și are și măsurile pe care mi le-ai dat. O să-l aducă înainte de Paște. Acuma zi, vrei mai mult? Chiar pentru horn?

Etienne a dat din cap că nu.

— Nu pot să plătesc. Și, oricum, calcarul de-aici o să fie destul de bun pentru horn. Cel mai tare se încinge vatra și pentru ea e nevoie de piatra cea mai tare.

Gaspard a chicotit.

— Ȃia de la han te cred nebun. *De ce vrea ăsta un horn ?* se întreabă. *Stă într-o casă bună așa cum e !*

A urmat un moment de tăcere. Isabelle știa ce gândeau ai ei: își aduceau aminte de hornul de la ferma Tournier.

Marie stătea agățată de cotul lui Gaspard, așteptând s-o gâdile. El a întins mâna, a apucat-o de sub bărbie, a tras-o de urechi.

— Ei, vrei un horn, *mon petit souris*, asta vrei? Nu-ți place fumul ăsta?

— Cel mai tare nu-i place lui Maman, a răspuns Marie gângurind.

— Ah, Isabelle! s-a întors Gaspard spre ea. N-arăți bine. Mănânci destul?

Hannah s-a încruntat. Etienne a vorbit în locul ei.

— E destulă mâncare în casa asta pentru cei care-o vor, a bombănit el.

— *Bien sûr.*

Gaspard a șters aerul din fața lui cu palmele, ca și cum ar fi netezit o stofă șifonată.

— Ați avut o recoltă bună de cânepă, aveți capre, totu-i bine. Tot ce-ți lipsește e un horn pentru Madame, a făcut el semn cu capul spre Isabelle. Și Madame capătă ce-și dorește.

Isabelle a clipit și l-a privit cercetător prin fum. S-a lăsat iar tăcerea, până când Gaspard a râs stingherit.

— Glumesc! a strigat el. Te tachinez doar.

După ce-a plecat, Etienne s-a plimbat prin cameră, privind spre foc din toate unghiurile.

— Vatra o să fie aici, lângă peretele ăsta, i-a explicat el lui Petit Jean, bătând cu palma perețele cel mai îndepărtat de ușă. Putem să construim

prin tavan, acolo. Vezi? Or să fie patru stâlpi aici — a arătat el — și-or să susțină un tavan de piatră care să conducă fumul în sus și să-l scoată prin deschizătura pe care o tăiem deasupra.

— Cât de mare o să fie vatra, Papa? a întrebat Petit Jean. Mare ca aceea de la vechea fermă?

Etienne s-a uitat în jur, apoi privirea i s-a oprit pe Marie.

— Da, a zis, o să fie o vatră mare. Nu-i așa, Marie?

Rareori îi rostea numele. Isabelle știa că el ura acel nume. Îl amenințase că o să arunce un blestem asupra recoltelor dacă n-o lăsa să-i dea copilei numele de Marie. În toți anii cât stătuse la familia Tournier, fusese singura dată când cutezase să se folosească de faptul că ei se temeau de ea. Acum teama aceea dispăruse; îi luase locul mânia.

Marie s-a uitat încruntată la Etienne. Cum el continua s-o privească cu ochii lui căscați și reci, fata a izbucnit în lacrimi. Isabelle și-a îmbrățișat fiica.

— Nu-i nimic, *chérie*, nu plânge, i-a șoptit ea, mângâindu-i părul. O să fie și mai rău așa. Nu plânge.

Peste capul lui Marie, a văzut-o pe Hannah chincită în celălalt colț al camerei. O clipă a crezut că nu-i e bine. Fața îi arăta altfel, zbârciturile îi erau mai pronunțate. Pe urmă și-a dat seama: era din pricină că bătrâna zâmbea.

Isabelle a început s-o țină pe Marie pe lângă ea, învățând-o să toarcă ori punând-o să facă gheme și să împletească rochițe pentru păpușa ei. Femeia o atingea adesea; o strângea de mână

și îi mângâia părul, ca și cum ar fi vrut să se asigure că fata mai era încă acolo. Îi ținea obrazul curat, frecându-l în fiecare zi cu o bucată de stofă, așa încât strălucea în semiîntunericul camerei pline de fum.

— Trebuie să te pot vedea, *ma petite*, îi explica ea, cu toate că Marie nu cerea niciodată explicații.

Isabelle o ținea pe Hannah departe de Marie cât putea de mult, interpunându-se fizic între ele.

Nu izbutea întotdeauna. Într-o zi Marie a venit la Isabelle cu buzele lucioase.

— Mémé mi-a uns pâinea cu grăsime de porc! a strigat ea.

Isabelle s-a încruntat.

— Poate că mâine o să-ți dea un pic și ție, a continuat fiica, așa, ca să te îngrașe și pe tine. Slăbești așa de tare, Maman! Și ești așa de obosită!

— De ce vrea Mémé ca tu să fii grasă?

— Poate că sunt deosebită.

— Nimeni nu e deosebit în fața lui Dumnezeu, i-a răspuns sever Isabelle.

— Dar grăsimea de porc a fost bună, Maman. Așa de bună că mai vreau.

Într-o dimineață s-a trezit în susur de apă și a știut că, în sfârșit, se terminase.

Etienne a deschis ușa să intre lumina soarelui și căldura care i-a înviorat trupul. Pretutindeni zăpada se topea în pâraiașe care o luau la vale spre torent. Copiii au dat năvală afară de parcă până atunci ar fi stat legați, alergând și râzând și cărând bucăți de glod pe încălțări.

Isabelle a îngenuncheat în grădina de legume și și-a lăsat genunchii înmuiați în noroi. Era

singură pentru prima oară după luni de zile. Toți ceilalți erau atât de ocupați cu sosirea primăverii, că o lăsaseră nepăzită. Și-a plecat capul și a început să se roage cu voce tare.

— Maică Sfântă, nu pot să mai trăiesc o iarnă aici, a șoptit ea. Încă o iarnă ca asta și n-o să mai pot rezista. O să mor. Te rog, scumpă Fecioară, fă ca așa ceva să nu se mai întâmple! Apoi femeia își apăsă brațele pe pânțele!

— Apără-ne, pe mine și pe acest prunc! Tu ești singura care știe.

Isabelle nu mai fusese la Moutier de la Crăciun. Toată iarna, Hannah fusese cea care dusesese pâinea la copt. Când era vreme bună, Etienne îi ducea pe copii la biserică, însă Isabelle fusese lăsată tot timpul acasă, cu Hannah. Când au auzit fluierul negustorului ambulant care-și anunța vizita de primăvară, Isabelle s-a așteptat să i se spună că n-are voie să meargă și să fie bătută, fie și numai pentru că ar fi întrebat dacă are voie. A rămas în grădină, sădind verdețuri.

Marie a venit s-o caute.

— Maman, a zis copila, vii?

— Nu, *ma petite*. Vezi că am treabă aici.

— Dar Papa m-a trimis să te caut și să-ți spun că poți să vii.

— Tatăl tău vrea să vin în oraș?

— Da.

Marie și-a coborât vocea.

— Te rog, vino, Maman! Nu spune nimic, dar vino!

Isabelle s-a uitat la chipul ei, la ochii ei albaștri, strălucitori și blânzi, la părul ei blond, în nuanțe deschise pe deasupra și închise pe dedesubt, așa

cum fusese cândva părul tatălui ei. Începuse să-i reapară părul roșu, un fir pe zi, pe care acum i-l smulgea Hannah.

— Ești prea mică să fii atât de înțeleaptă.

Marie se roti, trase de tufa proaspătă de levănțică și fugi râzând.

— Mergem la oraș cu toții! strigă ea.

Când ajunseră la mulțimea adunată în jurul căruței negustorului, Isabelle încercă să suradă. Simțea privirile oamenilor ațintite asupra ei. N-avea idei ce gândeau cei din oraș despre ea, dacă Etienne ațâțase sau respinsese zvonurile în legătură cu ea sau dacă lumea vorbea într-un fel sau altul despre ea.

Monsieur Rougemont se apropie de ea.

— Ne face plăcere să te revedem, Isabelle, zise el țeapăn, luându-i mâna. Te vom vedea și duminică, sper?

— Da, răspunse ea.

N-ar trata astfel o vrăjitoare, se gândi sovăitoare.

Pascale veni la ea cu o figură îngrijorată.

— Isabelle, ai fost bolnavă?

Isabelle privi încolțită către Hannah, care stătea lângă ea.

— Da, răspunse. Bolnavă din pricina iernii. Dar mi-e mai bine acum, cred.

— *Bella*, auzi în spatele ei.

Se întoarse și-l văzu pe negustorul ambulant în căruța lui, aplecat deasupra ei. Omul se înclină, îi luă mâna și i-o sărută.

— Ah, e-o încântare să vă văd, Madame! O încântare!

Păstrându-i mâna într-a lui, cotrobăi prin mărfuri și o conduse în jurul căruței, departe de

Etienne și de Hannah și de copii, care-i priveau, dar se țineau deoparte. Era ca și cum negustorul i-ar fi vrăjit să rămână pe loc.

Îi lăsă mâna, se chinci la marginea căruței și se uită atent la ea.

— Dar ești atât de tristă, *Bella*, spuse încețitor. Ce ți s-a întâmplat? Cum poți fi atât de tristă când ai o stofă atât de frumoasă la care să privești?

Isabelle scutură din cap, incapabilă să-i explice. Închise ochii ca să-și ascundă lacrimile.

— Ascultă, *Bella*, spuse el tot încet. Ascultă. Trebuie să te întreb ceva.

Femeia deschise ochii.

— Tu ai încredere în mine, da?

Privi adânc în ochii lui negri.

— Da, am încredere în dumneavoastră.

— Trebuie să-mi spui ce culoare are părul tău.

Isabelle își duse instinctiv mâna la năframă.

— De ce?

— Am un mesaj. Poate pentru tine, dar n-am să știu sigur decât dacă îmi spui culoarea.

Isabelle clătină încet din cap.

— Ultima veste pe care mi-ați dat-o a fost despre moartea cumnatei mele. De ce-aș vrea să mai aflu ceva de la dumneavoastră?

Negustorul se aplecă mai aproape de ea.

— Pentru că ești tristă acum și acest mesaj poate să facă la tine fericită, nu mai tristă. Îți promit, *Bella*. Nici o veste rea. În plus...

Făcu o pauză, privindu-i chipul.

— A fost rău în iarna asta pentru tine, nu-i așa? Mai rău decât prin ce-ai trecut n-ai s-auzi.

Isabelle se uită în jos, la noroiul de pe încălțările ei. Respiră adânc.

— Roșu, zise. E roșu.

Omul zâmbi.

— Dar asta e frumos, nu? Culoarea părului Fecioarei, fie ea binecuvântată! De ce să fie rușine? Și e răspunsul bun! Acum poți să primești mesajul. E de la un păstor pe care eu întâlnit la iarnă, la Alès. El descris la tine și rugat la mine să te caut. El are păr negru și o cicatrice pe obraz. Știi?

Isabelle îngheță. Din tot fumul, din toată epuizarea, din spaima care-i întuneca gândurile răsărea o luminiță.

— Paul, șopti ea.

— *Si, si*, așa îl cheamă! El zice să spun la tine – negustorul închise ochii și se gândi – că el încă te caută vara lângă izvor, la Tarn. El te caută mereu.

Isabelle începu să plângă. Din fericire, nu Etienne sau Hannah, ci Marie a fost cea care a venit lângă ea și-a prins-o de mână.

— Ce s-a întâmplat, Maman? Ce ți-a zis omul acela rău?

Fata se strâmbă la negustor.

— Nu e un om rău, zise Isabelle printre lacrimi.

Negustorul râse și-i ciufuli părul lui Marie.

— Tu, *bambina*, ești ca o barcă mică, o gondolă. Te ridici și cobori și te ții deasupra apei și ești vitează, dar foarte mică.

Continuă să-și plimbe degetele prin părul ei, până dădu de o şuviță roșie pe care Hannah n-o observase.

— Vezi, îi spuse el lui Isabelle, nu-i rușine. Frumos.

— Spuneți-i că sunt mereu cu gândul acolo, zise Isabelle.

Marie se uită de la unul la altul.

— Cui să-i spună?

— Nimic, Marie. Vorbeam și noi. Vă mulțumesc, zise, adresându-se negustorului ambulant.

— Fiți fericită, *Bella*.

— Am să mă străduiesc.

Cu o zi înainte de Vinerea Mare, a sosit vatra.

Etienne și băieții arau, în timp ce Isabelle și Hannah făceau curat în casă, alungând fumul și întunericul de peste iarnă. Curățau dușumeaua și pereții, opăreau oalele, spălau hainele, schimbau paiele din așternut, scoteau mizeria din hambar. Încă nu văruiau pereții. Toate gospodăriile din vale își văruiau camerele o dată pe an, primăvara, însă Tournierii așteptau să se ridice întâi hornul.

Isabelle amesteca într-un cazan plin de haine aburinde când a văzut apropiindu-se căruța, la care calul trăgea opintindu-se din pricina poverii.

— Marie, du-te și spune-i lui Papa că a sosit granitul, zise ea.

Marie a lăsat vergeaua cu care învărtea prin țesăturile grele de apă și a alergat spre câmp.

Când au sosit Etienne și băieții, bărbatul ședea la masa proaspăt curățată, cu un blid de tocană în față. Mânca repede, cu gura aproape de blid. Când a isprăvit, a ridicat capul.

— O să ne mai trebuiască încă doi bărbați ca s-o ridicăm.

Etienne făcu semn cu capul către Petit Jean.

— Du-te și caută-l pe Gaspard.

Cât au așteptat, Etienne a explicat cum avea de gând să construiască hornul.

— Mai întâi am să sap un locaş în care să aşez piatra la nivelul podelei.

Hannah, care stătuse în picioare în spatele lui Etienne, a luat blidul bărbatului şi l-a umplut din nou, apoi i l-a pus cu zgomot dinainte.

— De ce nu-l sapi acum? întrebă el. Pe urmă putem să punem imediat piatra.

— Ar dura prea mult, răspunse Etienne încurcat. Cum vezi, pământul e încă îngheţat. Nu vreau să te fac să aştepţi.

Bărbatul dădu cu piciorul în podea.

— Mie nu mi se pare îngheţat.

— Dar e încă foarte tare. Am fost la câmp şi n-am avut timp să sap. În afară de asta, credeam că vii mai târziu. După Paşte.

Nu-i adevărat, gândi Isabelle, fixându-l cu privirea pe Etienne, care-şi ţinea ochii în pământ, pe locul unde bărbatul făcuse o mică adâncitură cu călcâiul. Gaspar le spusese să aştepte piatra înainte de Paşte. Era ceva neobişnuit să-l auzi cu o minciună atât de sfruntată.

Omul cu piatra de granit isprăvi şi al doilea blid.

— Femeile voastre se descurcă bine cu gătitul pe focul ăsta de-aici, zise, arătând cu capul la flăcările din colţ. Ce nevoie ai să-l schimbi?

Etienne ridică din umeri.

— Suntem învăţaţi să avem un horn.

— Dar acum sunteţi într-o ţară nouă, cu obiceiuri noi. Care ar trebui să devină şi ale voastre.

— Unele obiceiuri vechi ne însoţesc întotdeauna, oriunde ne-am duce, făcu Isabelle. Ele fac parte din noi. Nimic nu le poate înlocui cu totul.

Toţi se uitară uimiţi la ea, iar pe faţa lui Etienne fulgeră o căutătură rea.

De ce-am vorbit? se întrebă ea. Doar știu că e mult mai bine să tac. De ce-am spus așa ceva? Acum o să mă bată, așa cum a făcut toată iarna. Și poate să-i facă rău copilului. Își atinse pânțele.

Când au sosit bărbații, Etienne a fost prea ocupat ca să-și mai dea drumul la mânie. A fost nevoie de patru bărbați, toți voinici, ca să ridice lespede de piatră din căruță și s-o care, opintindu-se, în cameră, unde au sprijinit-o de perete, chiar lângă ușă. Jacob și-a plimbat mâinile pe toată suprafața ei. Marie s-a lipit de ea cu brațele și picioarele desfăcute, ca și cum ar fi fost un pat.

— E caldă, Maman, zise. Ca acasă.

Paștele era o vreme a mântuirii, când se lămureau greutățile iernii. Isabelle a scos hainele negre ale familiei pentru slujba de la biserică și s-a schimbat cu o ușurință pe care o credea pierdută.

Asta se numește speranță, gândi ea. Uitasem.

Se întrebese dacă Etienne avea să-i interzică să meargă la biserică pentru că-i spusese ce-i spusese bărbatului cu granitul, însă el n-a adus vorba de asta. Îndrăzneala ei de a deschide gura fusese tot atât de mare ca și minciuna lui.

A ajutat-o pe Marie să-și pună rochia. Fiica ei era agitată, sărea prin cameră și râdea singură. Când a venit vremea să plece, a luat-o pe Isabelle de-o mână, Jacob a luat-o de cealaltă mână și toți trei au pornit în jos, pe cărarea îngustă, unul lângă altul, urmându-i pe Etienne și Hannah, în timp ce Petit Jean alerga în frunte.

Isabelle nu cuteza să se gândească la Fecioara de la Chalières. E destul că mă duc la prima slujbă, că văd și altă lume, că merg prin soare, gândi ea. N-am să mă aștept la mai mult.

La sfârșitul slujbei de dimineață de la Saint Pierre, Etienne a luat-o direct spre casa lui Gaspard, fără să-i vorbească lui Isabelle. Restul familiei l-a urmat. Pascale a venit către ei și i s-a alăturat lui Isabelle, zâmbind.

— Mă bucur că vii la a doua slujbă, șopti ea. E așa de bine că ești astăzi aici.

Acasă la Gaspard, Isabelle s-a așezat la foc, lângă Pascale, și-a ascultat povestiri din iarna trecută, despre care ea nu știa nimic.

— Dar sigur că voi știți toate astea! striga Gaspard de fiecare dată când istorisea o nouă întâmplare. Hannah trebuie să fi auzit când venea să coacă pâinea — sigur că v-a povestit! Ah! își puse el o mână la gură — dar prea târziu, căci vorbele zburaseră — și aruncă o privire spre Hannah, care stătea cu ochii închiși lângă Etienne, pe cealaltă laviță.

Bătrâna deschise ochii și se uită la Gaspard, care râse încurcat.

— Ei, Hannah, făcu el repede, tu știi toate bârfele, *n'est-ce pas*? Le auzi, chiar dacă nu poți vorbi.

Hannah ridică din umeri și închise iar ochii.

Îmbătrânește, se gândi Isabelle. Bătrână și obosită. Totuși e în stare să vorbească, sunt sigură de asta.

Petit Jean dispăru curând cu băieții unui vecin, dar Jacob și Marie rămaseră pe loc, amândoi cu ochii strălucitori, plini de așteptare. În cele din urmă Pascale zise pe un ton viov:

— Veniți, am să vă arăt iezii cei noi. Nu tu, Isabelle. Numai ăștia mici.

Și-i conduse pe cei doi copii la hambar.

Când reapărură, amândoi chicoteau, mai ales Marie. Se plimba prin cameră cu capul înălțat, de parcă ar fi purtat o coroană.

— Cum erau iezii? întrebă Isabelle.

— Moi, răspunse Jacob și izbucni în râs împreună cu Marie.

— Vino-ncoa', *petit souris*, făcu Gaspard. Dacă nu, te-arunc în râu!

Marie chicotea în timp ce el o alerga prin cameră. După ce-a prins-o, bărbatul a început s-o gâdile.

— Dacă-i faci așa, n-o să-i mai tacă gura la slujbă, zise Etienne înțepat.

Gaspard îi dădu brusc drumul lui Marie.

Pascale se așeză iar lângă Isabelle. Avea pe chip un zâmbet pe care Isabelle nu-l înțelegea. Și nici n-a întrebat. Învățase să nu pună întrebări.

— Așadar, curând o să aveți un horn, zise Pascale.

— Da. Etienne o să potrivească vatra după semănat, de bună seamă cu ajutorul lui Gaspard. Granitul e tare greu. Pe urmă o să clădească hornul.

— Gata cu fumul.

Pascale părea că-i invidiază și Isabelle zâmbi.

— Da, gata cu fumul.

Pascale își coborî vocea.

— Arăți mai bine decât atunci când te-am văzut ultima oară.

Isabelle se uită în jur. Etienne și Gaspard erau cufundați în discuții, iar Hannah părea să fi adormit.

— Da, am ieșit mai mult pe-afară, răspunse ea prudentă. La aer curat.

— Nu-i numai asta. Arăți mai mulțumită. De parcă ți-ar fi spus cineva o taină.

Isabelle se gândi la păstor.

— Poate că mi-a spus.

Pascale făcu ochii mari și Isabelle râse.

— Nu, nimic, zise ea. Doar primăvara și hornul.

— Deci copiii nu ți-au spus nimic.

Isabelle se îndreptă de spate.

— Ce să-mi fi spus?

— Nimic. Acum o să mâncăm. Curând vine vremea să mergem la Chalières.

Pascale se ridică înainte ca Isabelle să apuce să spună ceva.

După ce-au mâncat, au pornit-o spre capelă într-un alai neceremonios: Etienne și Gaspard în frunte, cu Hannah lipită de cotul lui Etienne, apoi femeile și Marie, care-o ținea de mână pe Isabelle, iar Petit Jean și prietenii lui veneau pe urmele lor, într-o ceată gălăgioasă, împingându-se și strigând. În urma tuturor mergea Jacob, singur, cu mâinile în buzunare, surâzător.

Au sosit devreme. Capela era doar pe jumătate plină și au reușit să stea destul de aproape pentru a-l vedea fără greutate pe pastor. Isabelle își ținea ochii plecați, însă își alesese o poziție din care s-o poată vedea pe Fecioară atunci când îndrăznea să-și ridice privirea. Marie a rămas lângă ea, strângându-se singură în brațe și chicotind.

— Maman, șopti ea, îți place rochia mea?

Isabelle se uită la ea.

— Rochia ta este ceea ce se cuvine să porți, *ma fille*. Negru de Sfintele Sărbători.

Marie chicoti, apoi își mușcă buza când Jacob se încruntă la ea.

— Voi doi jucați un joc, declară Isabelle.

— Da, Maman, răspunse Jacob.

— Fără jocuri aici — aceasta este casa lui Dumnezeu.

În timpul slujbei, Isabelle a reușit să privească de câteva ori la Fecioară. Simțea din când în când privirea lui Etienne fixată asupra ei, însă își păstra expresia solemnă și bucuria ascunsă.

Monsieur Rougemont a vorbit îndelung despre sacrificiul lui Hristos și despre necesitatea de a duce o viață neprihănită.

— Dumnezeu a ales deja care dintre voi îl va urma pe fiul Său în ceruri, rosti el sec. Purtarea voastră aici indică hotărârea Lui. Dacă alegerea voastră este să păcătuiți, să perseverați în vechile obiceiuri după ce vi s-a arătat Adevărul, să vă închinați la idoli mincinoși — Isabelle își plecă ochii în pământ —, să aveți gânduri rele, nu veți avea nici o șansă să dobândiți iertarea lui Dumnezeu. Dar dacă trăiți în neprihănire, muncă grea și credință simplă, mai puteți încă să vă numărați printre aleșii Domnului și să fiți demni de sacrificiul fiului Său. Să ne rugăm.

Obrajii lui Isabelle erau în flăcări. Mie-mi vorbește, gândi ea. Fără să-și miște capul, privi temătoare spre Etienne și Hannah. Spre surprinderea ei, văzu frica înscrisă și pe chipurile lor. Privi în cealaltă parte și, cu excepția chipurilor senine ale copiilor, văzu aceeași expresie pretutindeni.

Poate că nici unul dintre noi nu este ales, gândi ea. Și noi știm asta.

Privi în sus, la Fecioară.

— Ajută-mă, se rugă ea. Ajută-mă să dobândesc iertarea.

Monsieur Rougemont încheie slujba aducând pocalul de vin și ostii subțiri pentru împărtășanie.

— Mai întâi copiii, zise. Binecuvântați sunt cei nevinovați.

— Mergeți.

Isabelle o împinse înainte pe Marie, iar fetița, Jacob și Petit Jean se alăturară celorlalți copii, îngenunchind înaintea pastorului.

În timp ce așteptau, Isabelle își opri iar privirea asupra Fecioarei. Uită-te la mine, imploră ea în tăcere. Arată-mi că păcatele mi-au fost iertate.

Ochii Fecioarei erau îndreptați în jos, ațintiți pe ceva care se afla dedesubt. Isabelle îi urmări privirea și ajunse cu ochii la Marie. Fiica ei îngenunchease cuminte, așteptându-și rândul, iar rochița neagră i se ridicase în sus, în jurul picioarelor. Însă pe dedesubt nu avea vreun jupon alb. Era albastru. Marie purta stofa.

Isabelle scoase un sunet de surpriză, atrăgând privirile celor din preajma ei. Etienne și Hannah întoarseră și ei capetele. Femeia se străduia zadarnic să-și desprindă privirea de pe albastru.

Începură și alții să vadă. Curând toată lumea din capelă se porni să-și facă semne cu coatele și să șoptească. Jacob, care îngenunchease lângă Marie, aruncă o privire în spate, apoi în jos, la picioarele fetei. Făcu o mișcare ca pentru a trage înapoi în jos rochia neagră a lui Marie, apoi se abținu.

Când, în cele din urmă, Etienne văzu și el, se albi la față, apoi se înroși. Își croi drum în față, prin mulțime, și o ridică pe Marie în picioare. Fetița se uită la el și zâmbetul îi pieri. Părea că se chină în sine. Etienne o târî printre enoriași până la ușă și dispărură amândoi afară.

Jacob se ridicase în picioare și stătea nemișcat în fața copiilor îngenuncheați, cu ochii ținți la ușa bisericii. Întorcându-se ca să-i urmeze, Isabelle o zări pe Pascale: începuse să plângă.

Își croi drum spre ușă. Afară, Etienne ridicase în sus fusta neagră a lui Marie, dând-o la iveală pe cea albastră, de dedesubt.

— Cine ți-a dat asta? Cine te-a îmbrăcat? întrebă el.

Marie nu spunea nimic. Etienne o îmbrânci, punând-o în genunchi.

— Cine ți-a dat-o? Cine?

Cum Marie tot nu-i răspundea, o lovi brutal peste ceafă. Fata căzu cu fața la pământ.

— Eu i-am dat-o, minți Isabelle.

Etienne se întoarse.

— Trebuia să-mi închipui că ai să ne înșeli, La Rousse. Dar s-a terminat. N-ai să ne mai poți face rău. Scoală-te, făcu el către Marie.

Fata se ridică încet. Din nas îi cursese sânge și i se prelingea pe bărbie.

— Maman, șopti ea.

Etienne se interpuse între ele.

— N-o atinge! şuieră el către Isabelle.

O smuci pe Marie și se uită în jur.

— Petit Jean, *viens*, zise când fiul lor apăru în ușă.

Petit Jean se duse la el.

— Pascale, îl anunță el pe Etienne. Pascale i-a dat-o, Papa.

O apucă pe Marie de cealaltă mână și porniră amândoi, trăgând-o după ei. Fata întoarse capul și privi înapoi la Isabelle.

— Te rog, Maman, zise ea.

Se poticni. Etienne și Petit Jean o strânsă și mai tare de brațe.

Hannah și Jacob apăruseră și ei în ușă. Jacob veni acum și se așeză lângă Isabelle.

— Pietrele de pe jos, zise ea fără să-l privească. Erau tiparul pentru rochie.

— Da, răspunse el încet. Trebuia s-o protejeze. Cum a zis negustorul ambulant. S-o apere de înec.

— De ce număra și tatăl tău pietrele? De ce-ar fi vrut el să știe cât e de mare Marie?

Jacob o privi cu ochii măriți.

— Nu știu.

Ferma

Am călătorit cu avionul de la Toulouse la Geneva, apoi am luat un tren spre Moutier. Totul s-a rezolvat repede și ușor: exista un zbor, exista un tren și Jacob s-a arătat mai mult încântat decât surprins că voiam să sosesc așa, în pripă. Chiar foarte în pripă: l-am sunat la prânz, iar la șase după-amiază trenul intra în Moutier.

În trenul dinspre Geneva mintea a început iar să-mi funcționeze. În avionul care mă adusese de la Toulouse stătusem buimacă, acum însă ritmul trenului, mai firesc decât al unui avion, m-a adus la realitate. Am început să privesc în jur.

În fața mea stăteau doi soți bine clădiți, de vârstă mijlocie, el într-o helancă ciocolatie și cu cravată în dungi, citind un ziar împăturit cu grijă, ea într-o rochie gri de stofă și un taior de un gri mai închis, cu clipsuri de aur și pantofi italienești. Părul îi era înfioat, proaspăt coafat și vopsit într-un brun roșcat destul de apropiat de propria-mi culoare, exceptând faptul că arăta vopsit. În poală ținea o poșetă de piele lucioasă și scria într-un carnetel ceea ce părea a fi o listă.

Își face probabil încă de pe acum lista cu felicitări de Crăciun, mi-am zis, stânjenită brusc de îmbrăcămintea mea de in, nescrobită și mototolită.

N-au schimbat o vorbă între ei toată ora aceea cât am stat în fața lor. Când m-am ridicat să schimb trenul la Neuchâtel, bărbatul a ridicat scurt privirea și a dat din cap. „*Bonne journée, Madame*“, a zis el cu acea politețe elegantă pe care doar oamenii trecuți de cincizeci de ani o pot avea. Am zâmbit și am înclinat capul către el și către tovarășa lui. Era genul de loc în care se făcea așa ceva.

Trenurile erau liniștite, curate și veneau la timp. Pasagerii erau și ei liniștiți și curați, îmbrăcați sobru, citeau cu atenție, se mișcau alene. Nu vedeai cupluri care se giugiuleau, nici bărbați care se holbau la tine, nici rochii de două palme sau sâni abia acoperiți, nici bețivi tolăniți indolent pe două locuri – privești obișnuite în trenul de la Lisle la Toulouse. Asta nu era o țară de indolenți. Elvețienii nu ocupă niciodată două locuri dacă au plătit doar pentru unul.

Poate că eu eram în căutarea unei astfel de ordini, după haosul pe care-l lăsasem în urmă. Aveam acest obicei de a extrage trăsături de caracter național după o singură oră petrecută într-o țară, de a emite o opinie pe care s-o cârlesc din mers, modificând-o ca să vâd în ea oamenii pe care-i întâlneam. Dacă aș fi vrut neapărat, probabil că aș fi descoperit și ceva sordid prin acele trenuri: haine destrămate și voci nervoase, romane de dragoste ieftine, vreun individ făcând scandal la toaletă, vreo pasiune, vreo temere.

Dar preferam să mă uit în jur și să mă agăț de aspectele de normalitate pe care le observam.

Noul peisaj mă fascina: munții Jurei, compacți, înălțându-se departe de liniile de cale ferată, terasamentele cu brazi de un verde închis, contururile clare ale caselor, ordinea înviorătoare a lanurilor și a fermelor. Eram surprinsă că totul se deosebea atât de mult de Franța, deși logic ar fi fost să nu mă simt așa. La urma urmei, era o altă țară, lucru asupra căruia îi atrăsesem atenția tatălui meu. Adevărata surpriză a venit când mi-am dat seama că peisajul francez pe care-l lăsasem în urmă – dealurile domoale, viile de un verde viu, culoarea ruginie a solului, lumina argintie – nu-mi mai era străin.

Jacob îmi spusese la telefon că mă va aștepta la gară. Nu știam nimic despre el, nici măcar câți ani avea, deși bănuiam că era mai aproape de vârsta tatălui meu decât de a mea. Când am pășit pe peronul de la Moutier, l-am remarcat imediat: îmi amintea de tata, deși părul nu-i era cărunt, ci brun, aceeași culoare pe care o avusese și părul meu. Era foarte înalt și purta un pulover crem, cu umerii căzuți, care atârna pe el. Fața îi era lungă și slabă, aproape suptă, bărbia delicată și ochii cafenii strălucitori. Avea înfățișarea unui bărbat trecut bine de cincizeci de ani, pe care munca îl ținea încă în priză, nefăcând deocamdată parte din categoria celor pe care pensia îi înmoaie, însă conștient că li se va alătura în curând și întrebându-se ce-avea să facă el cu atâta libertate.

Veni cu pași mari spre mine, îmi luă capul în mâinile lui mari și mă sărută de trei ori pe obraji.

— Ella, arăți exact ca tatăl tău ! spuse el într-o franceză curată, tutuindu-mă.

I-am zâmbit voioasă.

— Aha, atunci înseamnă că arăt ca tine, pentru că *tu* arăți exact ca tatăl meu !

Mi-a luat geanta de voiaj, m-a cuprins cu un braț și m-a condus pe niște trepte în stradă. A învârtit geanta într-un semicerc larg, făcând un semn cu tot brațul.

— *Bienvenue à Moutier !* a strigat.

Am făcut un pas și am apucat să spun doar „*C'est très...*“, după care m-am prăbușit.

M-am trezit într-o cameră albă, mică, drept-unghiulară și simplă, ca o chilie de călugăr, cu pat, masă, scaun și birou. În spatele capului meu era o fereastră. Când mi-am dat ochii peste cap ca să privesc afară, am zărit imaginea răsturnată a unei turle albe de biserică, cu cadranul negru al ceasului ascuns în parte de un copac.

Jacob ședea pe scaunul de lângă pat. Un bărbat străin, cu față rotundă, stătea în ușă. Eu zăceam pe pat, cu ochii la ei, incapabilă să vorbesc. Jacob spuse blând :

— *Ella, tu t'es évanouïe.*

Nu mai auzisem cuvântul pe care l-a folosit, însă am înțeles imediat ce voia să spună.

— Lucien – a arătat el spre omul din spate – trecea tocmai atunci cu camioneta lui și el te-a adus aici. Eram îngrijorați, pentru că ai rămas multă vreme fără cunoștință.

— Câtă vreme ?

M-am străduit să mă ridic și Jacob m-a prins de umeri să mă ajute.

— Zece minute. Tot drumul cu mașina și apoi până în casă.

Am clătinat încet din cap.

— Nu-mi amintesc nimic.

Lucien a venit cu un pahar cu apă și mi l-a întins.

— *Merci*, am murmurat.

Mi-a răspuns cu un zâmbet, abia mișcându-și buzele. Am sorbit din pahar, pe urmă mi-am pipăit obrazul. Era umed și lipicios.

— De ce am fața udă?

Jacob și Lucien s-au uitat unul la altul.

— Ai plâns, a răspuns Jacob.

A înclinat capul și eu mi-am dat seama că-mi curge nasul, că mă ustură-n gât, că sunt epuizată.

— Am vorbit?

— Ai recitat ceva.

— *J'ai mis en toi mon espérance, / Garde-moi, donc, Seigneur.* Asta, da?

— Da, a răspuns Lucien. Asta era...

— Trebuie să dormi, l-a întrerupt Jacob. Odihnește-te. Vorbim mai târziu.

M-a acoperit cu o pătură subțire. Lucien și-a ridicat mâna în semn de rămas-bun. Eu am dat din cap și el a dispărut.

Am închis ochii, pe urmă i-am deschis tocmai când Jacob închidea ușa.

— Jacob, casa asta are obloane?

S-a oprit și a băgat capul în cameră.

— Da, însă eu nu le folosesc niciodată. Nu-mi plac.

Mi-a zâmbit și a închis ușa.

Când m-am trezit din nou, era întuneric, iar eu eram transpirată și dezorientată. Se părea că

aici nimeni nu folosea obloanele. Turla bisericii era luminată de un reflector. În acel moment clopotele din turn au început să bată ora și le-am urmărit mecanic, numărând până la zece: dormisem patru ore. Mi se părea că trecuseră zile întregi.

Am întins mâna și am aprins veioza. Abajurul era galben și proiecta în cameră o lumină blândă, aurie. Nu mă mai aflasem niciodată într-o cameră fără nici un fel de decorațiune. În mod ciudat, austeritatea ei era liniștitoare. Am stat o vreme culcată, studiind felul în care cădea lumina, nefiind sigură că vreau să mă ridic. În cele din urmă m-am sculat, părăsind camera și coborând pe pipăite niște trepte întunecate. La picioarele scării m-am trezit într-un hol pătrat, având în față trei uși închise. Am ales una pe sub care se strecura o lumină și am deschis-o, intrând într-o bucătărie luminoasă, vopsită în galben, cu o podea de lemn lustruită și un șir de ferestre de-a lungul unui singur perete. Jacob stătea la o masă rotundă de lemn și citea un ziar sprijinit de un castron cu piersici. O femeie tânără, cu păr negru, ondulat, freca o cratiță, aplecată peste chiuveta din bucătărie. Când s-a întors, la intrarea mea, mi-am dat seama că trebuie să fie înrudită cu Jacob: avea aceeași față suptă și bărbie ascuțită, trăsături îndulcite de cârlionții de pe frunte și de genele lungi care încadrau aceiași ochi cafenii. Era mai înaltă decât mine și foarte suplă, cu mâini lungi și subțiri și încheieturi mici.

— Aha, Ella, ai apărut! făcu Jacob, în timp ce femeia mă sărută de trei ori. Ea este fiica mea, Susanne.

I-am zâmbit.

— Iertați-mă, am zis, adresându-mă amândurora. Nu mi-am dat seama că e atât de târziu. Nu știu ce-a fost cu mine.

— Nu-i nimic. Aveai nevoie de somn. Vrei să mănânci ceva acum?

Jacob mi-a tras un scaun la masă. Apoi, împreună cu Susanne, a început să pună pe masă brânză și salam, pâine, măsline și salată. Era exact ce-mi doream – ceva simplu. Nu voiam să se agite în jurul meu.

Am vorbit puțin în timp ce mâncam. Susanne m-a întrebat, într-o franceză la fel de curată ca a tatălui ei, dacă voiam să beau puțin vin, iar Jacob a făcut o remarcă în legătură cu brânza. În rest, am rămas cu toții tăcuți.

Când ne-am dat farfuriile deoparte și Jacob mi-a mai umplut o dată paharul, Susanne s-a strecurat afară.

— Te simți mai bine? m-a întrebat Jacob.

— Da.

Dintr-o altă cameră a început să se audă o muzică delicată, ca un pian, dar cu sunet mai incisiv. Jacob a ascultat o clipă.

— Scarlatti, a spus el încântat. Știi, Susanne studiază clavecinul la Concertgebouw, în Amsterdam.

— Ești și tu muzician?

A dat din cap că da.

— Predau la școala de muzică de aici, sus, pe colină.

Arătă undeva în spate.

— La ce instrument cânti?

— La mai multe, dar aici predau în primul rând pianul și flautul. Băieții vor toți să cânte la

chitară, fetele la flaut, și toți vor vioară sau block-flöte. Câțiva vor pian.

— Ai elevi buni?

A ridicat din umeri.

— Majoritatea iau lecții pentru că așa vor părinții lor. Îi interesează și altele: cursele de cai sau fotbalul sau schiatul. În fiecare iarnă patru-cinci copii își rup brațele la schi și nu pot cânta. Am un băiat, un pianist, care cântă foarte bine Bach. S-ar putea să-și continue studiile în altă parte.

— Susanne a studiat cu tine?

A scuturat din cap.

— Cu soția mea.

Tata îmi spusese că soția lui Jacob murise, însă nu-mi puteam aminti când sau în ce împrejurări.

— Cancer, a zis el, ca și cum l-aș fi întrebat cu voce tare. A murit acum cinci ani.

— Îmi pare rău, am rostit eu.

Dându-mi seama ce nepotrivite erau cuvintele, am adăugat:

— Îi simți încă lipsa, nu-i așa?

A zâmbit trist.

— Firește. Tu ești căsătorită?

— Da, am răspuns stânjenită, apoi am schimbat subiectul. Vrei să vezi acum Biblia?

— Hai să așteptăm până dimineață. Lumina e mai bună... Arăți mai bine, dar ești încă palidă. Poate ești însărcinată?

Am tresărit, uimită că m-a întrebat așa de neceremonios.

— Nu, nu sunt. Nu... nu știu de ce-am leșinat, dar nu din cauza asta. N-am dormit bine în ultimele câteva luni. Și azi-noapte aproape deloc.

M-am oprit, amintindu-mi patul lui Jean-Paul, și am clătinat încet din cap. Mi-era imposibil să-i descriu starea mea.

Era evident că intrasem pe un teren nesigur. Jacob a rezolvat situația schimbând intenționat subiectul.

— Tu cu ce te ocupi?

— Sunt... adică *am fost* moașă, în America.

— Serios?

Fața i s-a luminat.

— Ce ocupație minunată!

M-am uitat la castronul cu piersici și am zâmbit. Reacționase la fel ca Madame Sentier.

— Da, am răspuns. E o muncă frumoasă.

— Așa că, evident, dacă ai fi însărcinată, ai ști. Mi-am dres vocea.

— Da, cred că da.

De obicei știam când femeile erau însărcinate, chiar și în prima perioadă. Se vedea în felul atent în care se mișcau, cu trupul ca un înveliș în jurul a ceva ce nici măcar ele nu știau că poartă. De pildă, văzusem asta mai devreme la Susanne: o anumită expresie pierdută din ochii ei, ca și cum ar fi ascultat o conversație lăuntrică, într-o limbă străină, și n-ar fi fost prea încântată de ce auzea, chiar dacă nu înțelegea.

M-am uitat la chipul deschis al lui Jacob. El încă nu știe, mi-am zis. Ciudat. Pentru el eu făceam parte din familie suficient de mult ca să-mi pună întrebări de natură intimă, dar nu-i eram atât de apropiată încât să se teamă să afle răspunsul. Pe propria lui fiică n-ar fi întrebat-o niciodată atât de direct.

În noaptea aceea am dormit prost, cu mintea copleșită de gânduri în legătură cu Rick și Jean-Paul și de reproșuri în legătură cu mine însămi. N-am ajuns la nici o concluzie. Doar mi-am creat o dispoziție proastă. După ce am reușit cu greu să adorm, m-am trezit tot devreme.

Am luat Biblia jos cu mine. Jacob și Susanne erau deja la masă și citeau ziarul, împreună cu un bărbat palid, cu părul mai curând roșu-portocaliu ca morcovul decât castaniu, ca al meu. Genele și sprâncenele îi erau și ele roșii, împrumutându-i feței o expresie încețoșată, nedefinită. Când am intrat, s-a ridicat și mi-a întins mâna.

— Ella, el este Jan, prietenul meu, m-a anunțat Susanne.

Arăta obosită. Cafeaua îi era neatinsă, iar deasupra începuse să se formeze o pojghiță încrețită.

Aha, viitorul tată, mi-am zis. Strângerea lui de mână era moale.

— Regret că nu am fost aici să vă întâmpin aseară, a emis el într-o engleză perfectă. Cântam la o logodnă la Lausanne și m-am întors doar seara târziu.

— Dumneavoastră la ce instrument cântați?

— La flaut.

Am zâmbit, în parte din pricina englezei lui protocolare, în parte din cauză că trupul lui semăna puțin cu un flaut: membre subțiri, cu contur rotund, și o anumită înțepenire a picioarelor și a pieptului, ca omul de tinichea din *Vrăjitorul din Oz*.

— Nu sunteți elvețian, nu?

— Nu, sunt olandez.

— Aha.

Nu-mi venea în minte ce să mai spun. Abordarea lui protocolară mă bloca. Jan a rămas în picioare. Stânjenită, m-am întors către Jacob.

— Am să pun Biblia în altă cameră, să te uiți la ea după micul dejun. Bine?

Jacob a aprobat din cap. M-am întors în hol și am încercat o altă ușă. Ducea într-o încăpere lungă, însoțită, zugrăvită în crem, cu finisaje de lemn natur și podită cu gresie neagră, strălucitoare. Avea mobilă puțină — o sofa și două fotolii obosite. Ca și în dormitor, pe pereți nu era nimic. La celălalt capăt al încăperii trona un pian cu coadă negru, cu capacul închis, iar în fața lui se afla un clavecin delicat, din lemn de trandafir. Am așezat Biblia pe pian și m-am dus la fereastră să văd și eu pentru prima oară cum arată într-adevăr Moutier.

Casele erau risipite la întâmplare în jurul nostru și sus, pe dealul din spatele casei. Erau fie cenușii, fie crem, cu acoperiș în pantă abruptă, care se termina printr-o ieșitură proiectată în afară, ca o fustă ridicată. Casele erau mai înalte și mai noi decât cele din Lisle, cu obloane proaspăt vopsite în nuanțe sobre de roșu, verde și maro, cu toate că exact peste drum de casa lui Jacob exista o pereche de obloane de un surprinzător albastru electric. Am deschis fereastra și m-am aplecat în afară să mă uit la obloanele lui Jacob: nu erau vopsite în nici un fel, ci lăsate în culoarea lemnului natural — caramel.

Am auzit pași în spate și m-am tras înapoi. Jacob stătea acolo cu câte o ceașcă de cafea în fiecare mână, râzând de mine.

— Aha, deja ne spionăm vecinii! a strigat el, întinzându-mi o ceașcă.

Am zâmbit larg.

— De fapt, mă uitam la obloanele tale. Voiam să văd în ce culoare le-ai vopsit.

— Îți plac?

Am dat din cap că da.

— Ei, unde e Biblia? Aha, aici. Bine, acum poți să te duci acasă, m-a necăjit el în glumă.

M-am așezat alături de el pe sofa, în timp ce el deschidea cartea la pagina de gardă. S-a uitat îndelung la nume, cu o expresie mulțumită pe chip. Apoi a întins mâna în spate și a extras dintr-un raft un teanc de documente legate cu o panglică. A început să le desfășoare și să le întindă pe podea. Documentele erau galbene, iar legătura fragilă.

— Acesta este arborele genealogic pe care l-a întocmit bunicul meu, mi-a explicat el.

Scrisul era foarte clar, iar arborele întocmit cu grijă. Însă, chiar și așa, era o chestie foarte stufoasă: existau ramuri care se reuniau, ramuri din care se iscau rămurele, goluri acolo unde liniile încetau. Când Jacob a terminat de aranjat foile, acestea formau nu un dreptunghi sau o piramidă, ci un mozaic neregulat, cu foi prinse ici și colo în pioaneze, ca să nu se risipească informațiile.

Ne-am așezat pe vine lângă acea alcătuire. Vedeam pretutindeni numele de Susanne, Etienne, Hannah, Jacob, Jean. La vârf arborele era mai schematic, dar el începea cu Etienne și Jean Tournier.

— Unde a găsit bunicul tău toate astea?

— În diverse locuri. Pe unele le-a găsit la *bourgeoisie*, în *hôtel de ville* de-aici. Există unele documente care ajung până în secolul al optsprezecelea, cred. Înainte de asta, nu știu. A studiat

registrele ani de zile. Și acum tu îi îmbogățești munca: ai făcut marele salt spre Franța! Acum povestește-mi cum ai găsit această Biblie a familiei Tournier.

I-am oferit o variantă prescurtată a cercetărilor mele, incluzându-i pe Mathilde și Monsieur Jourdain și lăsându-l deoparte pe Jean-Paul.

— Ce coincidență! Ai fost norocoasă, Ella. Și ai făcut tot drumul ăsta ca să mi-o arăți!

Jacob și-a trecut mâna peste coperta de piele. Dincolo de cuvinte stăruia o întrebare, însă nu i-am răspuns la ea. Trebuie să-i fi părut exagerat faptul că am venit atât de intempestiv doar ca să-i arăt Biblia, însă mie nu-mi venea să mă destăinui: semăna prea mult cu tata. Nici prin cap nu mi-ar fi trecut să le povestesc părinților mei ceea ce făcusem, scena pe care-o lăsasem în urma mea.

Mai târziu am ieșit cu Jacob să facem o plimbare în oraș. *Hôtel de ville*, primăria, o clădire greoaie, cu obloane cenușii și turn cu ceas, se afla în centru. În jurul ei erau grupate magazine, formând ceea ce se numea orașul vechi, cu toate că, în comparație cu Lisle, totul părea foarte nou: multe dintre clădiri erau moderne și toate celelalte fuseseră modernizate, cu tencuială și vopsitorie nouă și acoperite cu țigle noi, pătrate. Există o clădire mai aparte, cu un dom în formă de ceapă pe o parte și un călugăr de piatră amplasat într-o firidă, sub el, care ținea un felinar deasupra colțului străzii, însă altminteri clădirile erau uniforme și lipsite de ornamente.

În ultimul secol orașul crescuse, numărând acum opt mii de locuitori, și casele se răspândiseră

pe coastele dealurilor, în jurul oraşului vechi, pentru a-i putea cuprinde pe toţi. Pretutindeni se vedea lipsa unui plan urbanistic, ceea ce mi se părea nefiresc după ce mă instalasem în Lisle, oraşul cu reţeaua lui de străzi şi cu aerul lui de tot unitar. Cu puţine excepţii, clădirile erau mai curând funcţionale decât atrăgătoare din punct de vedere estetic, construite cu un scop anume, fără decoraţiuni din cărămidă, fără bârne sau țigle, ca în Lisle.

După ce-am trecut de centru, ne-am plimbat pe o cărare de-a lungul râului Birse. Era mic – mai curând un pârâu decât un râu – şi era mărginit de mesteceni argintii. Simţeam ceva înviorător în apa asta care curgea prin oraş, legându-l de restul lumii – un semn că locul nu era chiar aşa de încremenit sau izolat.

Peste tot unde mergeam, Jacob mă prezenta ca fiind o Tournier din America. Eram întâmpinată cu priviri de recunoaştere şi acceptare la care nu mă aşteptasem. Era cu totul altfel decât primirea de care avusesem parte în Lisle. I-am spus asta lui Jacob, care a zâmbit.

— Poate că tu eşti altfel, mi-a spus.

— Poate.

N-am adăugat că, deşi purtarea oamenilor de aici faţă de mine îmi făcea plăcere, eram în acelaşi timp uşor bănuitoare în faţa unei astfel de acceptări necondiţionate a unui nume de familie. Dacă aţi şti cât de îngrozitoare am fost, gândeam eu mânănită, nu i-aţi mai considera pe Tournieri aşa de grozavi.

Jacob avea ore. În drum spre şcoală, m-a dus la o capelă din cimitirul de la marginea oraşului şi m-a lăsat să-i cercetez interiorul. Mi-a spus că

la Moutier existaseră mănăstiri încă din secolul al șaptelea. Actuala capelă de la Chalières data din secolul al zecelea. Era mică și simplă pe dinăuntru, cu fresce decolorate, în stil bizantin, pictate în roșu-cafeniu și crem pe pereții din spațiul rezervat corului, și văruiată în alb în rest. Am cercetat răbdătoare chipurile – Hristos în picioare, cu brațele întinse, un șir de apostoli sub el, cu aureole palide în jurul capetelor, unele figuri fiind atât de șterse, încât nu se mai puteau recunoaște –, dar, cu excepția unei urme palide de femeie cu aer trist, pictată pe o latură, frescele m-au lăsat rece.

Când am ieșit, l-am văzut pe Jacob mai departe, pe coastă, stând cu capul plecat și cu ochii închiși în fața unei pietre funerare. L-am privit o clipă, rușinată de neliniștile mele personale, când aici aveam în față o tragedie reală, un bărbat îndurerat la mormântul soției sale. Ca să nu-i tulbur intimitatea, m-am întors în capelă. Un nor traversase soarele și înăuntru era mai întuneric. Chipurile din fresce atârnav suspendate deasupra mea ca niște fantome. Am rămas în fața siluetei șterse a femeii și am cercetat-o mai atent. Rămăsese puțin din ea: ochii cu pleoape grele, un nas mare, o gură strânsă, încadrată de un veșmânt, și o aureolă. Și totuși, aceste elemente puțin fixau cu precizie nefericirea ei.

— Firește. Fecioara, am șoptit.

Era ceva în expresia ei care o deosebea de Fecioara lui Nicolas Tournier. Am închis ochii și am încercat să mi-o amintesc: durerea, resemnarea, pacea neobișnuită de pe chipul ei. Am deschis ochii și m-am uitat iar la chipul din fața mea. Apoi am văzut deosebirea: era acolo, la

gură, în micile răsfrângerii strânse de la colțuri. Această Fecioară era supărată.

Când am ieșit iar din capelă, soarele revenise, iar Jacob plecase. Am luat-o spre oraș, printre casele mai noi, ajungând în cele din urmă la biserica protestantă, cea pe care o văzusem imediat ce mă treziseam în casa lui Jacob. Era o clădire mare, din piatră de calcar, înconjurată de copaci bătrâni. În anumite privințe, îmi amintea de biserica din Le Pont de Montvert: ambele aveau aceeași poziție în oraș – nu în centru, dar tot dominatoare, pe coasta nordică a unui deal, la jumătatea drumului spre vârf, cu pridvor cu zid înverzit, unde puteai să stai și să privești orașul. Am înconjurat biserica și am găsit intrarea principală deschisă. Înăuntru era mai decorată decât biserica de la Le Pont de Montvert, cu podele de marmură și ceva vitralii pe partea cu strana. Cu toate acestea, dădea senzația de gol, de auster, și, după capela de la Chalières, mi se părea mare și impersonală. N-am rămas mult acolo.

M-am așezat pe zidul pridvorului, la soare, așa cum făcusem înainte în Le Pont de Montvert. Acum era cald, așa că mi-am scos taiorul. Pe dedesubt, o nouă erupție de psoriazis îmi acoperea brațele. „La naiba“, am bombănit. Mi-am strâns brațele la piept, apoi le-am îndreptat și le-am întins la soare. Din pricina mișcării de întindere, pe un braț mi-a țâșnit sânge de sub o crustă.

În acel moment un labrador negru a dat năvală încoace și s-a cățărat pe jumătate pe zid, împingându-și capul în mine. Am răs și l-am mângâiat.

„Ai sosit la timp, cuțule“, i-am zis. „Nu mă lăsa să tândălesc.“

De partea cealaltă a pajiștii a apărut Lucien. Când s-a apropiat, l-am văzut mai bine decât îl văzusem cu o seară înainte. I-am studiat fața de bebeluș, părul negru, sârmos, și ochii mari, căprui. Avea probabil în jur de treizeci de ani, dar arăta de parcă n-ar fi cunoscut niciodată îngrijorarea sau nenorocirea. Un elvețian inocent. M-am uitat în jos, ținându-mi deliberat psoriazisul la vedere. Am observat încă o pată pe gleznă și m-am blestemat în gând pentru că uitasem să-mi pun crema cu cortizon în bagaj.

— *Salut, Ella*, a zis el, rămânând stingherit în picioare până când l-am invitat să se așeze.

Purta un șort vechi și un tricou, ambele pline de pete de vopsea. Labradorul se uita la noi, gâfâind și dând din coadă. Când s-a asigurat că n-aveam de gând să plecăm nicăieri, a început să amușine printre copacii din preajmă.

— Ești pictor? i-am zis eu, ca să rup tăcerea, întrebându-mă dacă auzise de Nicolas Tournier.

— Da. Lucrez acolo, mi-a răspuns, făcând un semn în spatele nostru, spre coama dealului. Vezi scara mobilă?

— Aha, da.

Zugrav. N-ar trebui să conteze, mi-am spus. Însă mi se terminaseră întrebările. Nu mai știam ce să spun.

— Construiesc și case. Fac instalații.

Lucien privea în depărtare, deasupra orașului, însă puteam să văd cum se uita pe furiș și la brațele mele.

— Unde locuiești? l-am întrebat.

Mi-a arătat o altă casă, pe coasta dealului, apoi s-a uitat iar la brațele mele.

— E psoriazis, am zis precipitat.

A dat o dată din cap. Nu era un bărbat vorbăreț. Am observat că avea în păr dăre de vopsea albă și brațele îi erau acoperite cu o boare de stropi albi. Lucrase cu un rulou. Îmi amintea de ce făceam eu cu Rick când ne mutam. Primul lucru de care ne apucam într-o casă nouă era să zugrăvim în alb toate camerele. Rick zicea că în felul acesta putea vedea mai bine dimensiunile camerelor; pentru mine era ca și cum le-aș fi curățat de fantome. Numai după ce locuiam o vreme într-o casă, când caracterul ei devenea evident și ne simțeam în largul nostru în ea, începeam să zugrăvim camerele în diferite culori. Casa noastră din Lisle era încă albă.

Telefonul a venit în ziua următoare. Nu-mi dau seama de ce m-a luat pe nepregătite. Știam că viața mea de dincolo avea să dea buzna la un moment dat, însă nu făcusem nimic ca să mă pregătesc.

Tocmai mâncam *fondue*, un sufleu de brânză aromatizat cu brandy. Susanne se distrase aflând că, după bricegele militare elvețiene, ceasurile elvețiene și ciocolata elvețiană, *fondue* era al patrulea element pe care americanii îl asociau cu Elveția și a insistat să-l prepare în cinstea mea. „După o veche rețetă de familie, *bien sûr*“, adăugase în glumă. Ea și cu Jacob mai invitaseră câteva persoane. Jan era, firește, prezent, ca și o pereche germano-elvețiană, care se dovedi a fi cuplul de alături, vecinii cu obloane albastre. Mai venise și Lucien, care stătea lângă mine

și-mi studia din când în când profilul în timp ce mâncam. Cel puțin îmi acoperisem brațele, astfel că nu se putea holba la psoriazisul de pe ele.

O singură dată mai gustasem un *fondue*, când eram tânără și îl preparase bunica. Nu-mi prea aminteam ce gust avea. Susanne preparase unul excelent, alcoolizat din belșug. Colac peste pupăză, băuserăm cu toții zdravăn din niște vin și deveneam tot mai zgomotoși și mai nebunatici. La un moment dat am scufundat o bucățică de pâine în brânza topită și am extras furculița goală. Toată lumea a început să râdă și să bată din palme.

— Ia stați așa! Ce-i asta?

Pe urmă mi-am amintit de credința de care-mi spusese bunica: cel care-și pierde primul pâinea în *fondue* nu se va mai căsători niciodată. Am râs și eu.

— Aaa, nu, acum n-am să mă mai mărit niciodată! Ba, pardon, *sunt* deja măritată!

Au râs și mai tare.

— Nu, nu, Ella! a strigat Susanne. Dacă scapi prima pâinea, înseamnă că *te vei* căsători, și încă repede!

— Nu, în familia noastră înseamnă că *nu te* vei căsători.

— Dar aceasta *este* familia ta, a intervenit Jacob, iar credința zice că *te vei* căsători.

— Înseamnă că am înțeles-o noi greșit pe undeva. Sunt *sigură* că bunica zicea...

— Da, ați înțeles-o greșit, așa cum și numele de familie este greșit, a declarat Jacob. Tuurr-nuurr, a pronunțat el melancolic, subliniind fiecare silabă. Unde sunt vocalele care să-l înalțe și să-l facă să sune frumos, ca Tour-ni-er? Dar nu contează, *ma cousine*, tu știi care-ți e numele adevărat. Voi

știți, a continuat el, adresându-se vecinilor lui, că verișoara mea e moașă?

— Aha, frumoasă profesie, a răspuns mecanic bărbatul.

Am simțit cum ochii lui Susanne se ațintesc asupra mea. Când am privit-o, s-a uitat în jos. Paharul ei cu vin era neatins și nici de mâncat nu mâncase prea mult.

Când a sunat telefonul, Jan s-a ridicat să răspundă, privind de jur-împrejurul mesei, până când ochii i s-au oprit asupra mea. Mi-a întins telefonul.

— E pentru tine, Ella, a zis.

— Pentru mine? Dar...

Nu dădusem nimănui numărul de aici. M-am ridicat și am apucat telefonul, cu toți ochii ațintiți la mine.

— Alo? am răspuns șovăitoare.

— Ella? Ce dracu' cauți acolo?

— Rick?

M-am întors cu spatele la masă, încercând să obțin puțină intimitate.

— Pari surprinsă că mă auzi.

Nu-l mai auzisem niciodată atât de necăjit.

— Nu, numai că... nu ți-am lăsat numărul de telefon.

— Nu, nu mi l-ai lăsat. Dar nu e atât de greu să obții numărul lui Jacob Tournier din Moutier. Erau înregistrați doi; când l-am sunat întâi pe celălalt, mi s-a spus că ești aici.

— Acela știa că eu sunt aici? Celălalt Jacob Tournier? am repetat eu prosteste, surprinsă că Rick chiar își amintise numele vărului meu.

— Mda.

— Păi da, e un oraș mic.

M-am uitat în jur. Toată lumea mânca, încercând să pară că nu mă ascultă, dar totuși ascultând, cu excepția lui Susanne, care s-a ridicat brusc și s-a dus la chiuvetă, unde a respirat adânc în dreptul geamului deschis.

Toți știu ce fac, mi-am zis. Până și un Tournier din celălalt capăt al orașului știe ce fac.

— Ella, de ce-ai plecat? Ce se întâmplă?

— Rick, eu... Ascultă, nu putem vorbi mai târziu? Acum nu e momentul potrivit.

— Faptul că ți-ai lăsat verigheta pe podeaua din dormitor îl iau ca pe un fel de declarație.

Mi-am întins mâna stângă și am privit-o cu uimire, constatând cutremurată că nici măcar nu observasem că nu mai am verigheta. Căzuse probabil din rochia mea galbenă când mă schimbasem.

— Ești supărată pe mine? Am făcut ceva rău?

— Nu, tu doar... ah, Rick, eu... tu n-ai făcut nimic. Pur și simplu am vrut să-mi cunosc familia de aici, atâta tot.

— Atunci de ce-ai plecat așa în grabă? Nici măcar nu mi-ai lăsat un bilet. Tu *întotdeauna* îmi lași un bilet. Îți dai seama cât am fost de îngrijorat? Și ce umilit m-am simțit să aflu de la secretară c-ai plecat?

Am tăcut.

— Cine a răspuns adineauri la telefon?

— Ce? Prietenul verișoarei mele. E olandez, am adăugat eu folositoarea informație.

— Acel... tip e cu tine?

— Cine?

— Jean-Pierre.

— Nu. Nu-i aici. Ce te-a făcut să crezi asta?

— Te-ai culcat cu el, nu-i așa? Îmi dau seama după vocea ta.

La asta nu mă așteptasem din partea lui. Am tras adânc aer în piept.

— Ascultă-mă, *chiar* nu pot să vorbesc acum. Sunt... oameni în cameră. Iartă-mă, Rick, eu... pur și simplu nu mai știu ce vreau. Dar nu pot vorbi acum. Chiar nu pot.

— Ella...

Vocea lui Rick suna un pic sugrumată.

— Dă-mi un răgaz de câteva zile, bine? Pe urmă mă întorc și... stăm de vorbă. De-acord? Iartă-mă.

Am închis și m-am întors spre comeseni. Lucien se uita atent în farfurie; vecinii se prefăceau că sporovăiesc cu Jan. Jacob și Susanne mă priveau intens, cu ochii lor cafenii, ca ai mei.

— Așadar, am zis cu glas vioi, ce vorbeam adineauri despre măritișul meu?

M-am sculat în toiul nopții, simțindu-mă deshidratată din pricina vinului, cu un bolovan de *fondue* în stomac, și am coborât la bucătărie să caut niște apă minerală. Am lăsat luminile stinse și m-am așezat la masă cu un pahar, dar în încăpere persista mirosul de brânză și am hotărât să mă mut în camera de zi. Când am ajuns la ușă, am auzit sunetul moale al unei coarde ciupite, de clavecin. Am deschis încet ușa și am zărit-o pe Susanne stând în fața instrumentului, în întuneric, cu profilul desenat de lumina îndepărtată a unui felinar de pe stradă. A cântat câteva măsuri, apoi s-a oprit și a rămas așa. Când i-am șoptit numele, și-a ridicat privirea, apoi umerii i-au căzut. M-am dus la ea și i-am pus o mână pe umăr. Purta un chimonou închis la culoare, de mătase moale.

— Ar trebui să fii în pat, i-am zis încetișor. Probabil ești obosită. Acum ai nevoie de mult somn.

Susanne și-a lipit obrazul de mine și a început să plângă. Am rămas nemișcată, mângâindu-i părul cârlionțat, pe urmă am ingenuncheat lângă ea.

— Jan știe deja?

— Nu, mi-a răspuns, ștergându-și ochii și obrazii. Ella, nu sunt pregătită pentru așa ceva. Vreau să fac alte lucruri. Am muncit atâta... Și abia acum încep să obțin mai multe concerte.

Și-a lăsat mâna pe claviatură și a atins o coardă.

— Un copil, acum, mi-ar distruge șansele.

— Câți ani ai?

— Douăzeci și doi.

— Și vrei să ai copii?

A ridicat din umeri.

— Cândva. Nu încă. Nu acum.

— Și Jan?

— Aa, el ar fi încântat să aibă copii. Dar știi cum e, bărbații gândesc altfel. Asta n-ar însemna mare lucru pentru muzica lui, pentru cariera lui. Când vorbește despre copii, pentru el e ceva atât de abstract, încât îmi dau seama că eu aș fi cea care s-ar ocupa de ei.

Un refren familiar.

— Mai știe cineva?

— Nu.

Am șovăit, neobișnuită să le vorbesc femeilor despre avort ca opțiune. În profesia mea, când veneau să mă consulte, femeile erau deja hotărâte să păstreze copilul. În plus, nici măcar nu știam cum se spune în franceză „avort” sau „opțiune”.

— Care sunt lucrurile pe care le-ai putea face? am întrebat-o stângaci, având grijă să folosesc cel puțin timpul corect al verbului.

A rămas cu ochii pe claviatură. Pe urmă a ridicat din umeri.

— *Un avortement*, a rostit cu o voce albă.

— Ce părere ai despre... avort?

Îmi venea să-mi dau șuturi pentru stângăcia întrebării mele. Susanne nu păru să bage de seamă.

— Aaa, aș prefera să-l fac, chiar dacă nu-mi place ideea. Nu sunt credincioasă, n-aș socoti că e un păcat. Însă Jan...

Am așteptat să continue.

— Știi, el e catolic. Acum nu merge la biserică și se socotește un liberal, însă... e altceva atunci când vine vorba de o opțiune serioasă. Nu știu ce va crede. Ar putea să fie foarte tulburat.

— Știi, va trebui să-i spui. E dreptul lui. Însă nu trebuie să iei hotărârea împreună cu el. *Tu* trebuie să hotărăști ce ai de gând să faci. Firește, e mai bine dacă sunteți amândoi de acord, însă dacă nu cădeți de acord, trebuie să fie hotărârea ta, pentru că tu porți copilul.

M-am străduit să vorbesc cu multă fermitate.

Susanne m-a privit pieziș.

— Tu... adică tu personal ai făcut...?

— Nu.

— Tu vrei să ai copii?

— Da, însă...

Nu știam ce să-i explic mai întâi. Fără nici un motiv, am început să chicotesc. Susanne m-a privit uimită. Albul ochilor îi strălucea în lumina trimisă de felinarul din stradă.

— Iartă-mă, trebuie să mă așez, am zis. Pe urmă am să-ți spun.

M-am așezat într-unul din fotolii, în timp ce Susanne aprindea o mică veioză de pe pian. S-a încolăcit pe un colț al canapelei, cu picioarele sub ea, cu mătasea verde a chimonoului trasă strâns peste genunchi, privindu-mă nerăbdătoare. Cred că se simțea ușurată că nu mai era în centrul conversației.

— Soțul meu și cu mine am discutat despre perspectiva de a avea copii, am început eu. Ne-am gândit că acum ar fi momentul potrivit. În sfârșit, adevărul e că eu am venit cu ideea și Rick a fost de acord. Așa că am început să încercăm. Eu însă am fost... tulburată. De un coșmar. Și acum, acum cred că...de fapt, acum avem probleme. Și a mai fost... mai e și altceva. Altceva.

Mă simțeam jenată să pun astfel problema, însă era în același timp o ușurare s-o mai pot spune cuiva.

— Cine?

— Un bibliotecar din orașul unde locuiesc. Am... flirtat o vreme. Pe urmă ne-am...

Am fluturat brațele în aer.

— După aceea am regretat și a trebuit să fug. Și așa am sosit aici.

— E un bărbat frumos?

— E... ah, da! *Eu* așa îl văd. E cam... sever.

— Și-ți place.

— Da.

Era ciudat că vorbeam despre el. Descopeream că de fapt mi-e greu să-l descriu. De la această distanță, în această cameră, cu Susanne cuibărită în fața mea, ceea ce se întâmplase cu Jean-Paul părea ceva îndepărtat și nu atât de

catastrofal cum crezusem. Ciudat lucru: de îndată ce-ți spui povestea altora, ea devine mai apropiată de ficțiune și mai îndepărtată de adevăr. I se adaugă un strat de interpretare dramatică, iar aceasta te îndepărtează și mai mult de ceea ce s-a întâmplat în realitate.

— De când sunteți căsătoriți, tu și Rick?

— De doi ani.

— Și bărbatul... cum îl cheamă?

— Jean-Paul.

Numele lui avea ceva atât de precis, încât rostirea lui m-a făcut să zâmbesc.

— El m-a ajutat să cercetez istoria familiei mele, am continuat. Mă contrazice tot timpul, dar asta e din cauză că îl interesează persoana mea, ceea ce fac... nu, de fapt îl interesează ceea ce sunt. El mă vede pe *mine* ca persoană, nu ca idee. Înțelegi?

Susanne a aprobat din cap.

— Și pot să vorbesc cu el. I-am povestit chiar și despre coșmar și el a fost foarte bun. M-a pus să i-l descriu. Asta mi-a făcut bine.

— Ce se petrece în coșmarul ăsta?

— Nu știu. Nu conține o întâmplare. Doar o trăire, ca și cum... ca și cum n-aș avea... *respiration*.

Mi-am atins pieptul. Frank Sinatra, mi-am zis. *Ole blue eyes*.

— Și un albastru, o anumită nuanță de albastru, am adăugat. Ca în picturile renaștentiste. Culoarea în care era pictat veșmântul Fecioarei. E pictorul ăsta... spune-mi, ai auzit de Nicolas Tournier?

Susanne se îndreaptă de spate și apucă strâns brațul canapelei.

— Mai spune-mi despre acest albastru.

În sfârșit o legătură cu pictorul.

— Are două părți: un albastru deschis, stratul de deasupra, plin de lumină și...

Am căutat cuvintele potrivite.

— Se mișcă împreună cu lumina, culoarea vreau să zic. Dar mai există și o parte întunecată, dedesubtul luminii, una foarte sumbră. Cele două nuanțe se luptă una cu alta. Tocmai asta face culoarea să fie atât de vie și de memorabilă. E o culoare frumoasă, înțelegi, însă în același timp tristă, poate pentru a ne aminti că Fecioara jelește veșnic moartea fiului ei, chiar și atunci când el se naște. De parcă ar ști deja ce se va întâmpla. Dar apoi, când fiul e mort, albastrul e tot frumos, tot plin de speranță. Te face să crezi că nimic nu este ori-ori; poate fi lumină și fericire, dar întotdeauna există acel întuneric dedesubt.

M-am oprit. Am tăcut amândouă. Pe urmă ea a spus:

— Și eu am avut acest vis.

— L-am avut o singură dată, acum vreo șase săptămâni, la Amsterdam. M-am trezit înspăimântată și plângeam. Mi se părea că sunt învăluită în albastru, albastrul pe care mi l-ai descris tu. Era ciudat, pentru că mă simțeam fericită și tristă în același timp. Jan spune că ziceam ceva, ca și cum aș fi recitat din Biblie. După aceea n-am mai putut dormi. A trebuit să mă scol și să cânt. Ca în noaptea asta.

— Ai whisky pe-aici? am întrebat-o.

S-a dus la bibliotecă și a deschis dulăpiorul de jos, scoțând o sticlă pe jumătate plină și două pahărele. S-a așezat înapoi, pe colțul canapelei,

și a turnat câte o porție pentru fiecare. M-am gândit dacă să-i spun ceva despre băut în starea ei, însă n-a fost nevoie : după ce mi-a dat mie un pahar, l-a amușinat pe-al ei și s-a strâmbat, pe urmă a scos iar dopul sticlei și a turnat conținutul paharului ei înapoi.

Eu l-am băut pe-al meu dintr-o înghițitură. M-a spălat de toate : de *fondue*, de vin, de nefe-ricirea mea în legătură cu Rick și Jean-Paul. Mi-a dat ce aveam nevoie pentru a pune întrebări stânjenitoare.

— De când ești însărcinată ?

— Nu sunt sigură.

Și-a vârât mâinile prin mânecile chimonoului și și-a frecat brațele.

— Când trebuia să ai... ăăă, am întrebat-o cu un gest.

— Acum patru săptămâni.

— Cum ai rămas însărcinată ? Nu foloseați nimic ? Iartă-mă, dar e important.

— Într-o zi am uitat să iau pastila, mi-a răspuns, cu ochii în jos. Nu credeam că va conta.

Am dat să spun ceva, însă Susanne m-a întrerupt.

— Știi, nu sunt proastă, nici iresponsabilă. Doar că... și-a apăsat mâna pe gură. Uneori e greu de crezut că există o legătură între o pastilă și sarcină. E ca o vrajă – două lucruri care n-au nici o legătură între ele. E aiurea să crezi că au de-a face unul cu altul. Pot înțelege cu mintea, dar nu cu inima.

Am aprobat-o din cap.

— Adesea, femeile însărcinate nu fac legătura între pruncii lor și sex. Nici bărbații n-o fac. Sunt două lucruri atât de diferite... Ca o vrajă.

Am rămas tăcute un minut.

— Când ai uitat să iei pastila aia?

— Nu-mi aduc aminte.

M-am aplecat spre ea.

— Încearcă. Să fi fost cam la vremea când ai avut visul?

— Nu cred. Nu, stai o clipă, acum mi-amin-tesc. În noaptea în care am uitat de pastilă Jan era la Bruxelles, la un concert. S-a întors a doua zi și în noaptea aceea am avut visul. Așa a fost.

— Și tu cu Jan... ați... ați făcut dragoste în acea noapte?

— Da.

Arăta stânjenită.

Mi-am cerut scuze.

— Te întreb doar pentru că eu aveam acel vis numai după ce mă culcam cu Rick, i-am explicat. La fel ca tine. Dar visul a încetat când am început să folosesc anticoncepționale, iar la tine a încetat de îndată ce-ai rămas însărcinată.

Ne-am uitat una la alta.

— Foarte ciudat, a zis Susanne domol.

— Da, e foarte ciudat.

Susanne și-a netezit chimonoul peste pân-tece și a oftat.

— Trebuie să-i spui lui Jan, am zis. E primul lucru pe care trebuie să-l faci.

— Da, știu. Iar tu trebuie să-i spui lui Rick.

— După câte se pare, deja știe.

A doua zi m-am uitat în arhivele primăriei. Cu toate că bunicul lui Jacob făcuse o treabă temeinică în privința arborelui genealogic, am simțit dorința de a ține în mâinile mele materialul care-i servise drept sursă. Prinsesem

gustul. Am stat toată după-amiaza la o masă dintr-o sală de conferințe, cercetând liste de nașteri și decese și căsătorii, întocmite cu grijă prin secolele optsprezece și nouăsprezece. Nu-mi dădusem seama ce familie răspândită reprezentau Tournierii în Moutier: se număraseră cu sutele.

Din aceste scurte referințe am extras o mulțime de fapte: mărimea familiilor, vârsta la care se căsătoreau – de obicei cam după douăzeci de ani –, ocupațiile bărbaților – fermier, învățător, hangiu, gravor de ceasuri. Mulți copii mici morți. Am găsit o Susanne Tournier care între 1751 și 1765 născuse opt copii, dintre care cinci muriseră în prima lună de la naștere. Ea însăși murise născându-l pe ultimul. Mie nu mi se întâmplase să-mi moară în mâini un prunc sau o mamă. Fusesem o norocoasă.

Mai erau și alte lucruri revelatorii. Erau înregistrate deschis o sumedenie de legături nelegitime și incesturi. Vai de principiile calvine, mi-am zis, însă, dincolo de cinism, am fost șocată să aflu că o Judith Tournier adusese pe lume în 1796 un fiu al tatălui său, Jean, fapt înregistrat în hrisoavele oficiale. În alte acte se declara fățiș că pruncii erau nelegitimi.

Lucru curios, toate numele de botez folosite în vechime erau încă uzuale astăzi. Însă, printre toate numele – multe luate din Vechiul Testament, la mare cinste printre hughenoti, cum ar fi Daniel, Avraam și chiar un Noe –, am observat că erau foarte multe Hannah și Susanne, iar mai târziu Ruth și Anne și Judith, însă nici măcar o Isabelle, nici măcar o Marie.

Când am întrebat despre documente mai vechi de mijlocul secolului al optsprezecelea, femeia

care se ocupa de aceste lucruri mi-a spus că va trebui să cercetez registrele parohiale păstrate la Berna și Porrentruy, sfătuindu-mă să dau în prealabil niște telefoane acolo. Mi-am notat numele și numerele de telefon și i-am mulțumit, zâmbind în sinea mea. Ar fi fost îngrozită să afle de călătoria mea pe nepusă masă în Cevennes și de succesul meu neașteptat. Aceasta era o țară în care șansa nu era luată în calcul. Rezultatele se datorau muncii conștiincioase și planificării riguroase.

M-am dus într-o cafenea din apropiere ca să-mi cântăresc mișcarea următoare. A sosit cafeaua, prezentată pe un șervet brodat, cu linguriță, cuburi de zahăr și un pătrățel de ciocolată așezate pe o farfurie. Am studiat compoziția: îmi amintea de hrisoavele în care mă uitasem cu puțin timp în urmă – fapte înregistrate minuțios, cu scris citeț. Cu toate că erau mai ușor de descifrat, le lipseau farmecul și spontaneitatea celor franțuzești. Francezii înșiși erau așa: enervanți din pricină că nu erau prietenoși cu străinii, dar totodată, ca o consecință directă, mai interesanți. Cu ei îți trebuia mai mult efort, așa că satisfacția era mai mare.

Când m-am întors, Jacob era la pian și cânta ceva lent și trist. M-am întins pe canapea și am închis ochii. Muzica avea note clare și linii melodice simple, ca și când sunetul ar fi fost cules cu un ac. Îmi amintea de Jean-Paul.

Tocmai începusem să ațipesc, când a terminat. Am deschis ochii și i-am întâlnit privirea peste pian.

— Schubert, m-a informat el.

— Frumos.

— Ai găsit ce căutai?

— Nu prea. Jacob, ai putea să dai câteva telefoane pentru mine?

— *Bien sûr, ma cousine.* Și m-am gândit la ce-ai putea dori să vezi. Lucruri legate de familie. Există un loc unde a fost cândva o moară, proprietatea familiei Tournier. Și mai e un restaurant, acum o pizzerie ținută de italieni, care a fost cândva, în secolul al nouăsprezecelea, un han ținut de un Tournier. Mai e o fermă, cam la un kilometru distanță de Moutier, spre Grand Val. Nu suntem siguri că e chiar o fermă Tournier, dar așa zice tradiția familiei. Oricum, este un loc interesant, pentru că are un horn vechi. Din câte se pare, a fost una dintre primele case cu horn din vale.

— N-au toate casele hornuri?

— Acuma da, însă în vechime era ceva neobișnuit. Nici una dintre fermele din regiune nu avea hornuri.

— Și ce se întâmpla cu fumul?

— Există un tavan fals, iar fumul se strângea între acel tavan și acoperiș. Fermierii își atârnavu acolo carnea la uscat.

Suna îngrozitor.

— Dar casa nu era afumată? Și murdară?

Jacob chicoti.

— Probabil. Există o fermă fără horn chiar la Grand Val. Am fost înăuntru și vatra cu tavanul de deasupra focului sunt complet înnegrite de funingine. Însă ferma Tournier, dacă e într-adevăr o fermă Tournier, nu e așa. Acolo există un fel de horn.

— Când a fost construită?

— În secolul al șaptesprezecelea, cred. Poate la sfârșitul secolului al șaisprezecelea. Mă refer

la horn. În rest, ferma a fost reconstruită de câteva ori, însă hornul s-a păstrat. De fapt, societatea istorică locală a cumpărat ferma acum câțiva ani.

— Deci ferma e acum goală? Putem merge s-o vedem?

— Sigur. Măine, dacă e o zi frumoasă. N-am elevi până după-masă târziu. Așa... Unde sunt numerele alea de telefon?

I-am explicat ce voiam, apoi l-am lăsat să sune, iar eu am ieșit să fac o plimbare. Nu mai aveam multe de văzut în Moutier după ce-mi arătase deja Jacob, dar mă simțeam bine când mă plimbam fără să se holbeze cineva la mine. După trei zile petrecute aici, oamenii deja mă salutau ei primii, așa cum nu făcea nimeni în Lisle-sur-Tarn nici după trei luni. Mi se păreau mai politicoși și mai puțin suspicioși decât francezii.

Ba chiar am descoperit ceva nou în timp ce umblam în zigzag pe străzi: o placă pe care se putea citi că Goethe dormise la hanul Cheval-Blanc, în acel loc, într-o noapte din octombrie 1779. Scriitorul amintise de Moutier într-o scrisoare, descriind stâncile care înconjurau localitatea și mai ales un defileu impresionant, care se afla la est de oraș. Era cam exagerat să instalezi o placă pentru a comemora o singură noapte petrecută acolo. Iată cât de puține evenimente se petrecuseră la Moutier.

Când m-am întors cu spatele la placă, am dat cu ochii de Lucien, care venea spre mine, ducând două bidoane de vopsea. Am avut senzația că mă privea mai demult și abia acum luase bidoanele de jos și se pornise.

— *Bonjour*, l-am salutat eu.

S-a oprit și a pus bidoanele jos.

— *Bonjour*, mi-a răspuns.

— *Ça va ?*

— *Oui, ça va.*

Am rămas amândoi stânjeniți. Mie mi-era greu să-l privesc fix în ochi, pentru că se uita foarte atent la mine, căutând ceva în privirea mea. Atenția lui era ultimul lucru de care aveam nevoie în clipa asta. Probabil de asta se și simțea atras de mine. Era vădit fascinat de psoriazisul meu. Chiar și acum se uita fără încetare la el.

— Lucien, e un psoriazis, i-am explicat răstit, încântată în sinea mea că-l pot pune în încurcătură. Ți-am mai spus și ieri. De ce te tot uiți?

— Iartă-mă, a răspuns el, întorcându-și privirea. Numai că... îmi apare și mie din când în când. În același loc, pe brațe. Am crezut întotdeauna că e o reacție alergică la vopsea.

— Ah, eu te rog să mă ierți!

Acum mă simțeam vinovată, dar încă nervoasă pe el, ceea ce mă făcea să mă simt și mai vinovată. Un cerc vicios.

— De ce nu te duci la un doctor? l-am întrebat mai blând. Doctorul ți-ar spune ce este și ți-ar da ceva cu care să te ungi. Există o cremă – dacă n-aș fi lăsat-o acasă, acum aș folosi-o.

— Nu-mi plac doctorii, mi-a explicat Lucien. Mă fac să mă simt... neadaptat.

Am răs.

— Știi ce vrei să spui. Și aici... vreau să zic în Franța se prescriu atâtea lucruri. Prea multe.

— Ție de la ce-ți apare? Psoriazisul?

— Ei zic că de la stres. Dar crema nu-i rea. Ai putea pur și simplu să-i ceri doctorului să...

— Ella, ai vrea să bem ceva împreună, într-o seară?

Am tăcut. Ar trebui să înăbuș chestia asta în fașă: nu mă interesa și nu se cuvenea, mai ales acum. Însă nu m-am priceput niciodată să spun nu. După aceea n-aș fi fost în stare să privesc expresia de pe chipul lui.

— OK, am zis în cele din urmă. Peste vreo două zile, bine? Dar, Lucien...

Arăta așa de fericit, că n-am putut continua.

— Lasă, nu contează. Într-una dintre seri, săptămâna asta.

Când m-am întors, Jacob cânta iar. S-a oprit și a pus mâna pe un petic de hârtie.

— Mă tem că am vești proaste, m-a anunțat el. Evidențele de la Berna nu conțin date mai vechi de 1750. La Porrentruy, bibliotecarul mi-a spus că evidențele parohiale pentru secolul al șaisprezecelea și începutul secolului al șaptesprezecelea s-au pierdut într-un incendiu. Mai există totuși niște liste de evidență militară la care te-ai putea uita. De-acolo cred că și-a luat bunicul informațiile.

— Probabil bunicul tău a găsit tot ce se putea găsi. Oricum, îți mulțumesc pentru telefoanele pe care le-ai dat pentru mine.

Listele militare nu-mi foloseau la nimic. Pe mine mă interesau femeile. Asta nu i-am spus-o lui. În schimb, l-am întrebat:

— Jacob, tu ai auzit de un pictor pe nume Nicolas Tournier?

A dat din cap că nu. M-am dus în camera mea și am luat ilustrata pe care o adusesem cu mine.

— Vezi, provenea din Montbéliard, i-am explicat, dându-i ilustrata. Mă gândeam că ar putea fi unul dintre strămoși. Poate dintr-o ramură a familiei care s-a mutat în Montbéliard.

Jacob s-a uitat la pictură și a scuturat din cap.
— N-am auzit niciodată să fi avut vreun pictor în familie. Tournierii au fost înclinați spre ocupații practice. Cu excepția mea! a râs el, pe urmă a devenit iar serios. Ah, Ella, a sunat Rick cât ai fost plecată.

— Aha.

Era stânjenit.

— M-a rugat să-ți spun că te iubește.

— Da, mulțumesc.

Mi-am lăsat ochii în jos.

— Să știi că poți să stai la noi cât dorești. Cât ai nevoie.

— Da. Mulțumesc. Noi am... sunt niște probleme, știi.

N-a spus nimic. M-a privit doar foarte intens și, pentru o clipă, mi-a revenit în minte cuplul din tren. La urma urmei, Jacob era elvețian.

— Oricum, sunt sigură că totul se va rezolva curând.

A aprobat din cap.

— Până atunci stai cu familia ta.

— Da.

De îndată ce i-am spus lui Jacob câte ceva despre Rick și despre mine, nu m-am mai simțit obligată să-mi justific prezența acolo. A doua zi a plouat, așa că am amânat vizita la fermă și m-am simțit bine că am stat pe lângă casă toată ziua, citind și ascultându-i pe Susanne și Jacob cum cântă. În seara aceea am mâncat la pizzeria care fusese cândva hanul unui Tournier, dar care acum avea un aer foarte italianesc.

În dimineața următoare ne-am dus cu toții să vedem ferma. Susanne nu mai fusese acolo până

atunci, cu toate că trăise aproape toată viața în Moutier. La marginea de răsărit a orașului am luat-o pe o alee marcată clar cu un semn galben, care o declara rezervată pentru „*Pédestre tourisme*” și ne anunța că avem de mers patruzeci și cinci de minute până la Grand Val. Numai în Elveția ți se spune cât timp ai de mers pe jos, în loc să ți se indice distanța până la un anumit obiectiv. În stânga noastră începea defileul calcaros despre care scrisese Goethe: un zid impresionant de rocă galben-cenușie care se întindea între munți pe ambele laturi, cu o ruptură la mijloc, pentru a permite trecerea râului Birse. Sub lumina soarelui care strălucea deasupra, era impresionant; îmi amintea de o catedrală.

Valea de-a lungul căreia am mers era mai domoală, cu un pârâu fără nume și o linie de cale ferată pe fundul ei, cu pășuni pe pantele mai joase, după care urmau pini și o coastă abruptă care urca brusc până la stâncile ce atârnavă sus de tot, deasupra noastră. Pe pășuni pășteau cai și vaci, iar la intervale regulate ne apăreau în cale ferme. Totul era îngrijit, cu contururi precise, sub o lumină puternică, strălucitoare.

Bărbații mergeau în pas vioi, în timp ce Susanne și cu mine pășeam în urma lor. Ea purta o tunică fără mâneci, de un albastru verzui, și pantaloni albi, largi, care fluturau pe picioarele ei suple. Arăta palidă și obosită, dar afișa o voioșie de circumstanță. Din felul în care păstra o anumită distanță față de Jan și se uita la mine vinovată, mi-am dat seama că nu-i spusese încă.

Am rămas tot mai mult în urma bărbaților, ca și cum ne pregăteam să ne spunem ceva tainic una alteia. Cu toate că era o zi însorită și caldă,

m-am înfiorat și m-am înfășurat în cămașa albastră a lui Jean-Paul. Mirosea a fum și a el.

Jacob și Jan s-au oprit unde se bifurca poteca și, când i-am ajuns din urmă, Jacob ne-a arătat o casă puțin mai departe, deasupra noastră, lângă locul unde se terminau câmpurile, iar copacii începeau să urce pe munți.

— Aceea e ferma, a anunțat el.

Nu vreau să mă duc, mi-am zis. Oare de ce? M-am uitat la Susanne. Ea se uita la mine și mi-am dat seama că gândea la fel. Bărbații au luat-o în sus, pe coastă, în timp ce ea și cu mine am rămas pe loc, uitându-ne la spatele lor.

— Hai, i-am făcut eu semn lui Susanne și am pornit-o după bărbați.

Ea veni încet în urma mea.

Ferma era o structură lungă și scundă, cu o casă de piatră pe latura stângă și un hambar de lemn pe cea dreaptă. Cele două părți erau legate de un singur acoperiș lung și plat. Aveau o intrare comună, largă, dând într-o incintă ca un cerdac întunecos care, zicea Jacob, se chema *devant-huis*. Un fel de cerdac pe care erau risipite paie, bucăți de scândură și ciubere vechi. Aș fi crezut că societatea aceea istorică întreprinsese ceva pentru conservarea locului, însă totul se prăbușea încetul cu încetul: obloanele erau într-o rână, ferestrele sparte și pe acoperiș creșteau mușchi.

Jacob și Jan s-au oprit admirativi, în timp ce Susanne și cu mine ne uitam la propriile picioare.

— Vedeți hornul?

Jacob ne arată o alcătuire ciudată și grosolană ce străpungea acoperișul și nu semăna deloc cu ceea ce mă așteptasem să văd, adică o siluetă netedă din piatră înălțându-se deasupra unui zid.

— Vedeți, ne-a explicat Jacob, e făcut din piatră de calcar. Piatră moale. Așa încât s-a folosit un fel de ciment pentru a-i da formă și rezistență. Cea mai mare parte a hornului se află în interior, nu sus, pe zidul exterior. Să intrăm și veți vedea și restul.

— E deschis? am întrebat, codindu-mă și dorindu-mi să existe un lacăt pe ușă sau o tăbliță pe care să scrie „*Propriété privée*“.

— A, da, am mai fost și altă dată înăuntru. Știu unde e ascunsă cheia.

La naiba, mi-am zis. Nu puteam să explic de ce nu voiam să intru și, la urma urmei, toți veniseră aici de dragul meu. O simțeam pe Susanne privindu-mă disperată, de parcă eu eram cea care trebuia să pună capăt acestei acțiuni. Era ca și cum am fi fost târâte înăuntru de o logică masculină rece, cu care noi nu ne puteam lupta. I-am întins mâna.

— Vino, i-am spus.

Și-a pus mâna în mâna mea. Era rece ca gheața.

— Ai mâna rece, mi-a spus.

— Și tu la fel.

Ne-am zâmbit trist. M-am simțit de parcă eram două fete dintr-o poveste, care intră împreună într-o casă.

Înăuntru era întuneric. Ne ghidam doar după lumina care venea de la ușă și de la două ferestre înguste. Când ochii mi s-au obișnuit cu bezna, am reușit să deslușesc pe podeaua lipită cu pământ alte bucăți de lemn și câteva scaune rupte. Chiar lângă ușă se afla o vatră înnegrită, care, în loc să fie construită paralel cu peretele, se proiecta pe lungime, înspre mijlocul camerei. La fiecare colț al vetrei se înălța câte un stâlp pătrat de piatră,

cam de șapte picioare, pe care se sprijineau arcade de piatră. De la arcade pornea în sus aceeași alcătuire grosolană ca afară, o piramidă urâtă, dar utilă, a cărei menire era să scoată fumul din casă.

Am lăsat mâna lui Susanne și am urcat pe vatră ca să mă pot uita în sus, la horn. Deasupra mea era negru. Chiar când m-am ridicat pe vârfuri, ținându-mă de un stâlp și întinzându-mi gâtul, n-am reușit să văd nici o deschizătură.

— Probabil e înfundat, am murmurat.

M-am simțit brusc amețită, mi-am pierdut echilibrul și am căzut rău pe mizeria de jos.

Într-o secundă, Jacob a fost lângă mine, dându-mi mâna să mă ridic și scuturându-mi hainele.

— Te simți bine? m-a întrebat el cu glas în care se citea îngrijorarea.

— Da, am răspuns tremurând. Mi-am... cred că mi-am pierdut echilibrul. Poate că piatra nu e dreaptă.

M-am uitat după Susanne. Nu mai era acolo.

— Unde e... am dat să zic, apoi o durere ascuțită mi-a străbătut stomacul, azvârlindu-mă pe lângă Jacob, direct afară.

Susanne era în curte, îndoită, cu brațele încrucișate peste abdomen. Jan stătea lângă ea, mut și cu ochii holbați. Când mi-am petrecut brațul peste umărul ei, a tresărit și o floare de un roșu viu i s-a ivit pe pantaloni, între coapse, întinzându-se cu iuțeală de-a lungul piciorului.

Am avut o clipă de panică. Maică Sfântă, mi-am zis, ce să mă fac? Apoi am avut o senzație pe care n-o mai simțisem de luni de zile: creierul mi s-a comutat pe pilot automat, un loc familiar în care știam exact cine eram și ce aveam de făcut.

Am cuprins-o în brațe și i-am spus încetișor :
— Susanne, trebuie să te întinzi.

A dat din cap, genunchii i s-au înmuiat și s-a prăbușit în brațele mele. Am culcat-o cu grijă pe-o parte, apoi m-am uitat în sus, la Jan, care era încă încremenit.

— Jan, dă-mi haina ta, i-am comandat.

S-a holbat la mine până când am repetat cuvintele cu voce tare. Mi-a dat haina lui cafenie de bumbac, genul de veșmânt pe care îl asociază cu bărbații bătrâni care joacă *shuffleboard*¹. Am îndesat-o sub capul lui Susanne, apoi am scos de pe mine cămașa lui Jean-Paul și am pus-o pe ea ca o pătură, acoperindu-i pântecul însângerat. Pe spatele cămășii a început să se întindă o pată roșie. O clipă am fost fascinată de cele două culori, pe care contrastul dintre ele le făcea și mai frumoase.

Mi-am scuturat capul, am strâns-o pe Susanne de mână și m-am aplecat deasupra ei.

— Nu te teme, e în regulă. Totul o să fie OK.

— Ella, ce se întâmplă?

Jacob se aplecase peste noi, cu fața lui lungă descompusă de îngrijorare. M-am uitat la Jan, încă paralizat, și am luat o hotărâre rapidă.

— Susanne a suferit un...

Bun moment să mă lase baltă franceza! Madame Sentier nu mă pregătise niciodată pentru folosirea unor cuvinte ca avortul spontan.

— Susanne, trebuie să le spui tu. Nu cunosc cuvântul în franceză. Poți?

1. Un gen de joc asemănător curlingului, care constă în împingerea unor discuri pe o suprafață demarcată, cu ajutorul mâinii sau al unei lopeți.

S-a uitat la mine cu ochii plini de lacrimi.

— Atât trebuie să faci, să le spui. Restul îl fac eu.

— *Une fausse couche*, a șoptit ea.

Cei doi bărbați se uitau la ea năucii.

— Așa, am zis cu voce egală. Jan, vezi casa aceea de-acolo de jos?

I-am arătat ferma cea mai apropiată, la o jumătate de milă în vale, pe coastă. Jan n-a răspuns până când nu l-am strigat iar pe nume, de astă dată răstit. Atunci a dat din cap.

— Bine. Acum fugi repede și dă telefon de-acolo la spital. Poți să faci asta?

În cele din urmă și-a revenit din buimăceală.

— Da, Ella, am să alerg la ferma aceea ca să dau telefon la spital, a răspuns el.

— Bine. Și întreabă-i pe cei de la fermă dacă ne pot ajuta cu mașina lor, în caz că ambulanța nu poate veni. Acum pleacă!

Ultimul cuvânt a fost ca o plesnitură de bici. Jan s-a ghemuit, a atins pământul cu o mână și a luat startul ca și cum s-ar fi aflat într-o cursă pe un teren de sport. M-am strâmbat. Susanne trebuie să se descotorosească de tipul ăsta, mi-am zis.

Jacob îngenunchease lângă Susanne și îi trecea mâna prin păr.

— O să se facă bine? m-a întrebat el, străduindu-se să-și înăbușe disperarea.

Eu i-am răspuns direct lui Susanne:

— Sigur că o să te faci bine. Acum probabil că te doare puțin, nu?

Susanne a dat din cap că da.

— O să treacă repede. Jan s-a dus să cheme o ambulanță să vină să te ia.

— Ella, e vina mea, mi-a șoptit ea.

— Nu, nu e vina ta. Bineînțeles că nu e vina ta.

— Dar eu n-am vrut copilul și, poate, dacă l-aș fi vrut, nu s-ar fi întâmplat asta.

— Susanne, nu e vina ta. Atâtea femei pierd sarcina. N-ai făcut nimic rău. E un lucru pe care nu-l puteai controla.

Nu părea convinsă. Jacob se holba la noi de parcă am fi vorbit chinezește.

— *Te asigur.* Nu e vina ta. Crede-mă. OK?

În cele din urmă a aprobat din cap.

— Hai, trebuie să te examinez. Mă lași să mă uit la tine?

Susanne mi-a strâns și mai tare mâna și pe obraji au început să i se rostogolească lacrimi.

— Da, doare, știu, și nu vrei să mă uit, însă trebuie, ca să mă asigur că ești în regulă. N-am să te chinui, tu știi că n-am să te chinui.

Și-a întors privirea spre Jacob, apoi iar spre mine. Am înțeles.

— Jacob, ia-o pe Susanne de mână, am ordonat, trecând mâna ei delicată într-a lui. Ajut-o să se ridice în capul oaselor și așază-te aici, lângă ea.

L-am așezat în așa fel încât să stea cu fața la ea și să nu poată vedea ce fac eu.

— Acum vorbește-i.

Jacob se uită neajutorat la mine. M-am gândit o clipă.

— Ți-aduci aminte că mi-ai spus că ai un singur elev bun la pian? Cine cântă Bach? Ce-o să cânte la viitorul concert? Și de ce? Povestește-i despre el lui Susanne.

O clipă Jacob a rămas cu o expresie pierdută. Apoi chipul i s-a destins. S-a întors spre Susanne

și a început să-i vorbească. După un moment, s-a destins și ea. Străduindu-mă s-o mișc cât mai puțin, am reușit să-i trag pantalonii și lenjeria intimă în jos, pe picioare, atât cât să pot să văd, tamponând sângele cu cămașa lui Jean-Paul. Pe urmă i-am tras pantalonii la loc, lăsând fermoarul deschis. Jacob a tăcut. Amândoi se uitau la mine.

— Ai pierdut ceva sânge, însă deocamdată sângerarea s-a oprit. O să fie bine.

— Mi-e sete, a zis Susanne moale.

— Mă duc să caut apă.

M-am ridicat, bucuroasă că-i văd pe amândoi liniștiți. Am dat ocol fermei, în căutarea unei guri de apă pe-afară. N-am găsit nimic; trebuia să mă duc iar înăuntru.

M-am strecurat în *devant-huis* și am rămas în ușa casei. Lumina soarelui cădea într-un fascicul subțire peste lespedea vetrei. În raza de lumină, vedeam praful gros stârnit de vizita noastră. M-am uitat în jur după o sursă de apă. Era o tăcere grea. Nu se auzea nimic – nici un sunet liniștitor, cum ar fi vocea lui Jacob sau vântul prin pinii de deasupra noastră, talăngile vacilor sau un tren în depărtare. Doar liniștea și pânza de lumină de pe lespedea din fața mea. Era o bucată de piatră uriașă; probabil a fost nevoie de mai mulți bărbați ca s-o instaleze. M-am uitat mai atent la ea. Chiar așa, acoperită de funingine, era evident că nu era o piatră de prin partea locului. Avea un aer străin.

Într-un colț, în partea opusă ușii, era o chiuvetă veche, cu un robinet. Mă îndoiam că funcționa, însă, de dragul lui Susanne, trebuia să-l încerc. Am ocolit vatra, cu inima bătându-mi nebunește

și mâinile reci și umede. Când am ajuns la chiuvetă, m-am luptat un minut cu robinetul până când am izbutit să-l răsucesc. O clipă nu s-a întâmplat nimic, apoi robinetul a împröscat și a început să se zgâlțâie violent. M-am tras înapoi. Un șuvoi puternic de lichid întunecat a răbufnit brusc în chiuvetă și am sărit în sus, izbindu-mă cu ceafa de colțul unuia dintre stâlpii de susținere ai hornului. Am țipat tare și m-am învârtit pe picioare; am văzut stele verzi. M-am prăbușit în genunchi, lângă vatră, și mi-am tras capul în jos. Ceafa îmi era udă și lipicioasă. Am respirat adânc de câteva ori. Când n-am mai văzut stele în fața ochilor, mi-am ridicat capul și mi-am lăsat brațele în jos. Din plăgile de psoriazis de la încheieturile coatelor, acum deschise, porneau picături de sânge care mi se rostogoleau de-a lungul brațelor și se întâlneau cu sângele de pe mâini.

M-am uitat îndelung la urmele de sânge. „Ästa-i locul, nu-i așa?“ am zis cu voce tare. „*Je suis arrivée chez moi, n'est-ce pas?*“

În spatele meu, apa s-a oprit.

Hornul

Isabelle rămase tăcută în *devant-huis*. Auzea calul mișcându-se în grajd. Din casă veneau sunete de săpat.

— Marie? chemă ea încetișor, neștiind dacă să-i rostească numele cu glas tare, neștiind cine ar putea auzi.

La auzul vocii ei, calul necheză, apoi încetă să se mai miște. Săpatul continua. Isabelle șovăi, apoi deschise ușa.

Etienne lucra la o groapă lungă lângă lespedea de granit, care se întindea de la baza ei până în cameră. Nu era de-a lungul peretelui îndepărtat, unde hotărâse mai înainte să instaleze vatra, ci lângă ușă. Podeaua era foarte bătătorită și trebuia s-o spargă, înfigând cu putere sapa pentru a scoate pământul.

Când lumina de la ușă a ajuns la el, a ridicat privirea și a întrebat „Ea a...?” Apoi, când a recunoscut-o pe Isabelle, s-a oprit. S-a îndreptat de spate.

— Ce cauți aici?

— Unde e Marie?

— Ar trebui să-ți fie rușine, La Rousse. Ar trebui să stai în genunchi, cerșind îndurare lui Dumnezeu.

— De ce sapi într-o zi sfântă?

El nu luă în seamă întrebarea.

— Fiica ta a fugit, spuse el răstit. Petit Jean s-a dus s-o caute în pădure. Am crezut că e el, că s-a întors să ne spună că n-a pățit nimic. Nu ești îngrijorată de soarta propriei tale fiice nerușinate, La Rousse? Ar trebui s-o cauți și tu.

— Marie este *singura* mea grijă. Unde s-a dus?

— În spatele casei, sus pe munte.

Etienne se întoarse spre groapă și începu să sape din nou. Isabelle îl urmărea cu privirea.

— De ce sapi aici, în loc să sapi în dreptul zidului opus, unde spuneai că o să fie vatra?

El se îndreptă din nou de spate și ridică sapa deasupra capului. Isabelle sări iute înapoi și Etienne râse.

— Nu pune întrebări tâmpite. Du-te și caută-ți fiica.

Isabelle se trase afară din cameră și închise ușa după ea. Rămase un moment în *devant-huis*. Etienne nu reîncepuse săpatul și era foarte liniște, o liniște plină de secrete.

Nu sunt singură cu Etienne, gândi ea. Marie e aici, pe undeva pe-aproape.

— Marie! începu ea s-o cheme. Marie! Marie!

Ieși în curte, strigând în continuare. Marie nu apărură, dar se ivi Hannah, care-și târșâia pașii pe cărare. Isabelle n-o așteptase în față la Chalières, ci o lăsase cu Jacob și alergase pe cărarea spre fermă până când fusese sigură că Hannah n-o mai putea ajunge. Acum, văzând-o pe Isabelle, bătrâna se opri, sprijinindu-se în baston și suflând greu. Apoi își lăsă capul în jos și trecu în grabă pe lângă noră, intrând în casă și trântind ușa după ea.

Lucien nu era ușor de îmbătat. Se uita fix la mine peste masă și-și sorbea berea atât de încet, încât trebuia să-mi duc paharul la gură fără să înghit, ca să-l aștept și pe el să țină pasul. Eram singurii mușterii într-un bar din centrul orașului. Din stația de amplificare se auzea muzică americană, country și western. Chelnerița citea un ziar în spatele tejghelei. Orașul Moutier într-o zi ploioasă de joi, la început de iulie, era la fel de mort ca un semn de circulație care zice stop.

Aveam o lanternă în geantă, însă contam pe Lucien să aibă unelte, în caz că aveam nevoie de așa ceva. Dar el nu știa încă; stătea și desena figuri în cercurile ude lăsate de pahare pe masă. Arăta stingherit. Aveam cale lungă de bățut până să-l conving să facă ce voiam eu. Va trebui să recurg la măsuri disperate.

Am prins privirea chelneriței. Când a venit la noi, am comandat whisky pentru amândoi. Lucien s-a holbat la mine cu ochii lui mari și căprui. Am ridicat din umeri.

— Noi, în America, bem întotdeauna whisky cu bere, am mințit eu nonșalantă.

Lucien a dat din cap și eu m-am gândit la Jean-Paul, care nu m-ar fi lăsat niciodată să scap cu o asemenea afirmație ridicolă. Mi-era dor de sarcasmul lui înțepător – era ca un cuțit care tăia vâlul de nesiguranță și spunea ce trebuia spus.

Când chelnerița a adus cele două pahare, am insistat ca Lucien să-l bea pe al lui dintr-o dată, în loc să-l soarbă delicat. Când l-a terminat, am mai comandat două. A șovăit, dar după o secundă a devenit vizibil mai relaxat și a început să-mi povestească despre o casă pe care o construise recent. L-am lăsat să se desfășoare, cu toate că

folosea o sumedenie de termeni tehnici pe care nu-i înțelegeam.

— E pe o coastă, la jumătatea drumului pe munte... unde-i întotdeauna mai greu de construit, mi-a explicat el. Și pe urmă au mai fost probleme și cu betonul pentru *l'abri nucléaire*. A trebuit să-l amestecăm iar, de două ori.

— *L'abri nucléaire*? am repetat eu, nefiind sigură că am înțeles formularea în franceză.

— *Oui*.

A așteptat să mă uit în dicționarul pe care îl țineam în geantă.

— Un *adăpost nuclear*? Ai construit un adăpost nuclear într-o casă?

— Bineînțeles. E obligatoriu. În Elveția, legea cere ca fiecare casă nouă să aibă un adăpost.

Am clătinat din cap ca pentru a-mi limpezi mintea. Lucien a înțeles greșit gestul meu.

— Zău că-i adevărat! Fiecare casă nouă are un adăpost nuclear, a repetat el cu și mai multă patimă. Și fiecare bărbat își îndeplinește serviciul militar, știai asta? Când împlinește optsprezece ani, bărbatul își satisface timp de șaptesprezece săptămâni stagiul militar. Și după aceea, ca rezervist, merge iar, timp de trei săptămâni, în fiecare an.

— De ce este Elveția atât de războinică dacă e o țară neutră? Înțelegi, ca în al doilea război mondial.

A zâmbit întunecat.

— Ca să *putem* rămâne neutri. O țară nu poate fi neutră decât dacă are o armată puternică.

Veneam dintr-o țară cu un buget militar uriaș și fără nici un sentiment de neutralitate, dar mi se părea că aceste două chestii nu prea aveau de-a

face una cu alta. Însă nu mă aflam aici ca să discut politică. Ne îndepărtam tot mai mult de subiectul pe care voiam să-l abordez. Trebuia să găsesc o cale de-a ajunge la chestiunea hornurilor.

— Și din ce e făcut acest adăpost nuclear? am întrebat stângace.

— Beton și plumb. Știi, zidurile sunt groase de-un metru.

— Serious?

Lucien a început să-mi explice în amănunt cum se construiește un adăpost. Am închis ochii. Ce pacoste, mi-am zis. De ce Dumnezeu mi-l iau pe el drept ajutor?

Pentru că n-aveam pe cine. Jacob era prea zdruncinat de avortul lui Susanne din ziua precedentă ca să se mai întoarcă la fermă, iar Jan nu era genul de om care încalcă regulile. Alt papă-lapte, m-am gândit în ciudată. Ce-i cu bărbății ăștia? Și iar mi-am dorit să fi fost Jean-Paul aici: el s-ar fi contrazis cu mine în legătură cu utilitatea acțiunii pe care voiam s-o întreprind, ar fi zis că nu-s întreagă la minte, dar dacă ar ști că pentru mine acest lucru e important, m-ar sprijini. Mă întrebam cum s-o fi simțind. Acum noaptea aceea mi se părea atât de îndepărtată! Trecuse o săptămână.

Dar el nu era aici. Trebuia să mă bazez pe bărbatul pe care-l aveam la îndemână. Am deschis ochii și am întrerupt monologul lui Lucien.

— *Ecoute*, vreau să mă ajuți, i-am spus cu hotărâre, trecând deliberat la forma familiară de adresare în franceză.

Până acum păstrasem cu el formula de adresare la plural.

Lucien s-a oprit, surprins și bănuitor.

— Știi ferma de lângă Grand Val, cea cu vechiul horn?

A dat din cap că da.

— Am fost ieri s-o vedem. A fost cândva ferma strămoșilor mei.

— Serios?

— Da. E ceva ce trebuie să iau de-acolo.

— Ce?

— Nu sunt sigură, i-am răspuns, apoi am adăugat iute: Însă știu unde se află.

— Cum poți să știi unde e dacă nu știi ce e?

— Nu știu.

Lucien a tăcut, scrutându-și paharul gol.

— Ce vrei să fac? m-a întrebat după o vreme.

— Vino cu mine la fermă, să cercetăm. Ai ceva unelte?

— În mașină, a zis, dând din cap.

— Bine. S-ar putea să avem nevoie de ele.

Avea o expresie speriată, așa că am adăugat:

— Nu-ți face griji, nu va trebui să spargem ușa sau ceva de genul ăsta. Există o cheie acolo, pentru lacătul de la ușă. Vreau doar să cercetez locul. Mă ajuți?

— Vrei să zici acum? Chiar acum?

— Da. Nu vreau să știe nimeni că mă duc acolo, așa că trebuie să o facem noaptea.

— De ce nu vrei să știe nimeni?

Am ridicat din umeri.

— Nu vreau ca lumea să pună întrebări. Să vorbească.

A urmat o tăcere lungă. Mă pregăteam să-l aud spunând „Nu“.

— De acord.

Când am zâmbit, Lucien mi-a întors șovăitor zâmbetul.

— Știi, Ella, a zis, e prima oară în seara asta că zâmbești.

Când Isabelle a intrat în pădure, începea să plouă. Primele picături se strecurau printre frunzele noi ale fagilor, făcându-le să tremure ușor și umplând aerul cu un sunet moale, foșnitor. Un miros ca de mosc se înălța din amestecul ud de foi moarte și ace de pin.

Începu să urce coasta din spatele casei, strigând-o din când în când pe Marie, dar cel mai adesea oprindu-se și trăgând cu urechea la sunetele care se auzeau dincolo de ploaie : croncănitul ciorilor, vântul prin pinii de mai sus, de pe munte, copite de cal pe cărarea care ducea spre Moutier. Nu credea că Marie ar fi fugit prea mult – nu-i plăcea să fie singură sau departe de casă. Dar până atunci nici nu mai fusese făcută de ocară cu atâția oameni de față.

E din cauza părului tău cel nou, gândi Isabelle, și din pricină că ești fiica mea. Chiar și aici. Și totuși n-am nici o vrajă cu care să te apăr, nimic care să te ferească de frig și de întuneric.

Porni mai departe, în sus, ajungând la șirul de stânci de la jumătatea drumului spre vârful muntelui și luând-o spre apus, de-a lungul lor. Simțea că e atrasă spre un loc anume. Intră în micul luminiș unde ea și cu Jacob îngrijiseră toată vara capra. Nu se mai întorsese acolo de când Jacob schimbase capra pe stofă. Chiar și acum mai erau urme care arătau că acolo fusese ținut un animal : resturile unui adăpost de crengi, un culcuș răvășit de paie și cetină, căcăreze uscate.

M-am crezut atât de isteță cu secretele mele, se căină trist Isabelle, privind culcușul caprei.

Credeam că n-o să știe nimeni, niciodată. I se părea că totul se întâmplase foarte demult, deși trecuse doar o iarnă.

O dată ce controlase unul din locurile secrete, știu că se va duce și la celălalt. Nu încercă să-și înfrâneze pornirea, deși știa că era puțin probabil ca Marie să se afle acolo. La locul în care culmea de piatră începea să coboare spre defileu, o apucă printre stânci până acolo unde Pascale ingenunchease și se rugase. Aici nu mai rămăsese nici o urmă a secretului: sângele fusese demult înghițit de pământ.

— Unde ești, *chérie*? rosti ea încetișor.

Când lupul apăru de după stâncă, Isabelle sări și țipă, însă nu fugi. Stăteau față în față, ea și lupul cu ochii vii și pătrunzători, aruncând scântei. Lupul făcu un pas înainte și Isabelle se opri, apoi păși înapoi. Lupul avansă iar și Isabelle se trezi trăgându-se în jos, de-a-ndăratelea, printre stânci. Temându-se să nu cadă, se întoarse cu spatele, însă privi în continuare peste umăr în timp ce mergea, ca să se asigure că lupul nu se apropia mai mult. Animalul păstra aceeași distanță, încetinind sau oprindu-se o dată cu ea, iuțind pasul când ea făcea la fel.

Mă mână ca pe-o oaie, gândi Isabelle. Mă silește să merg unde vrea el. Își verifică gândul, cotind într-o parte. Lupul sări în partea aceea și alergă pe lângă ea până când Isabelle o porni iar drept înainte.

Ieșiră dintre stânci spre cărarea de la liziera copacilor, care ducea de la Moutier spre Grand Val, drumul de întoarcere la fermă. Spre ea venea la trap dinspre Moutier calul Tournierilor, purtându-i pe Petit Jean și Gaspard. Era calul pe

care-l auzise mișcându-se în hambar și – acum își dădea seama – care galopase mai devreme pe cărare.

Isabelle se întoarse să se uite la lup. Animalul se făcuse nevăzut.

Lucien avea o camionetă, un Citroën vechi încărcat cu unelte – exact cum sperasem. Mașina hârâia și tușea atât de tare pe când rula pe strada principală, încât eram sigură că toată populația ieșise la fereastră să privească plecarea noastră. Adio discreție.

Tocmai începuse să plouă – o boare fină care făcea străzile să lucească, iar pe mine să mă înfășor mai strâns în taion. Lucien a pornit ștergătoarele de parbriz. Scârțâitul lor îmi punea nervii la încercare. A condus cu prudență prin oraș – nu că ar fi fost nevoie: la nouă și jumătate, pe stradă nu era țipenie de om. În dreptul gării, singurul loc unde se vedeau oarecare semne de viață, a luat-o pe drumul care ducea spre Grand Val.

Am rămas tăcuți tot timpul drumului. Eram bucuroasă că nu mi-a pus o grămadă de întrebări, așa cum aș fi făcut eu în locul lui. N-aveam ce să-i răspund.

Am virat pe un drumeag care cobora pe sub liniile de cale ferată și o apuca apoi în susul dealului. În dreptul unui grup de case, Lucien a cotit, intrând pe un drum de țară pe care l-am recunoscut din plimbarea noastră din acea dimineață. A mânat așa cam vreo trei sute de iarzi, apoi s-a oprit și a stins motorul. Ștergătoarele de parbriz au intrat într-un binecuvântat repaus, mașina a tușit de câteva ori, apoi, cu un lung șuierat astmatic, a încremenit.

— Acolo e, mi-a arătat Lucien spre stânga.

După un moment, am reușit să disting contururile fermei la cincizeci de iarzi distanță. M-am înfiorat; o să-mi fie greu să cobor din mașină și să merg pe jos până acolo.

— Ella, pot să te întreb ceva?

— Da, am răspuns fără tragere de inimă.

Nu voiam să-i povestesc totul, însă știam că nu mă puteam aștepta să mă ajute orbește.

M-a surprins.

— Ești căsătorită.

Era mai mult o afirmație decât o întrebare, dar am confirmat, dând din cap.

— Soțul tău a fost cel care a sunat seara trecută, când eram la *fondue*.

— Da.

— Și eu am fost căsătorit.

— *Vraiment*?

Vocea-mi suna mai surprinsă decât aș fi vrut. Era ca atunci când îmi spusese că are și el psoriazis: mă făcea să mă simt vinovată fiindcă-mi imaginasem că el nu putea avea parte de o viață ca a mea, cu stres și iubire.

— Ai copii? l-am întrebat, străduindu-mă să-l ajut să-și recupereze viața.

— O fiică. Christine. Stă cu mama ei, la Basel.

— Nu-i prea departe de-aici.

— Nu. O văd o dată la două săptămâni. Dar tu ai copii?

— Nu.

Coatele și gleznele au început să mă mănânce. Psoriazisul își cerea dreptul la atenție.

— Nu încă.

— Așa, nu încă.

— În ziua în care am aflat că soția mea e gravidă, a rostit apoi domol Lucien, tocmai aveam de gând să-i spun că ar trebui să ne despărțim. Eram căsătoriți de doi ani și știam că lucrurile nu mergeau bine. Pentru mine, cel puțin. Ne-am așezat să ne comunicăm reciproc veștile și gândurile importante. A început ea. După ce mi-a spus, eu n-am mai putut să-i zic ce gândeam.

— Așa că ați rămas împreună.

— Până când Christine a împlinit un an, da. Însă a fost un iad.

Nu știu de când începuse să-mi fie rău, însă brusc mi-am dat seama că mi-e greață, că stomacul îmi plutește în beton. Am înghițit un nod și am tras adânc aer în piept.

— Când te-am auzit vorbind la telefon cu soțul tău, mi-am amintit de convorbirile pe care le aveam eu la telefon cu soția mea.

— Dar nu i-am spus mare lucru!

— Se simțea din tonul tău.

— Aha.

Am scrutat stânjenită întunericul.

— Nu sunt sigură că soțul meu este bărbatul potrivit, cu care să am un copil, am zis apoi. N-am fost niciodată sigură.

Acum, că am spus-o cu voce tare și mi-am găsit să i-o spun tocmai lui Lucien, suna de parcă aș fi spart un geam. M-a șocat chiar și sunetul cuvintelor.

— E mai bine dacă îți dai seama de-acum, a zis Lucien, fiindcă așa, dacă ai de ales, nu aduci pe lume un copil fără dragoste.

Am înghițit în sec și am dat din cap. Stăteam acolo amândoi și ascultam ploaia. Mi-am concentrat atenția asupra stomacului, încercând să-l liniștesc.

— Vrei să furi ceva de-acolo? m-a întrebat brusc, făcând semn cu capul spre fermă.

Am cântărit răspunsul.

— Nu. Vreau doar să găsesc ceva. Ceva ce-mi aparține.

— Ce? Ai lăsat ceva acolo ieri? De asta-i vorba?

— Da. Povestea familiei mele.

M-am ridicat în picioare.

— Tot mai ești dispus să mă ajuți? l-am întrebat cu glas viori.

— Bineînțeles. Am spus că o să te-ajut, așa că o să te-ajut.

Lucien m-a privit fix în ochi, fără vreo urmă de reținere.

E un tip de treabă, mi-am zis.

Petit Jean părea că n-are de gând să stea pe loc. Isabelle păși în mijlocul cărării, silindu-l să oprească acolo calul. Se întinse și prinse cu putere căpăstrul. Calul își lipi botul de umărul ei și fornăi.

Petit Jean și Gaspard îi ocoleau privirea, cu toate că Gaspard își scoase pălăria lui neagră și o salută, dând din cap. Petit Jean stătea încordat, cu ochii îndreptați înainte, așteptând nerăbdător să i se dea drumul.

— Unde vă duceți? întreabă ea.

— Înapoi la fermă.

Petit Jean înghiți în sec.

— De ce? Ați găsit-o pe Marie? N-a pățit nimic?

Băiatul n-a răspuns. Gaspard și-a dres vocea, ținându-și ochiul chior îndreptat spre ea.

— Iartă-mă, Isabelle, bâigui el. Tu știi că nu m-aș amesteca în treaba asta dacă n-ar fi Pascale.

Dacă ea n-ar fi făcut rochia, n-aş fi obligat acum să-i ajut. Aşa însă... ridică din umeri şi îşi puse pălăria la loc pe cap. Îmi pare rău.

Petit Jean şuieră printre dinţi şi trase sălbatic de frâu. Isabelle scăpă căpăstrul din mână.

— Să-i ajuţi la ce? strigă ea, în timp ce Petit Jean lovea calul cu putere, făcându-l să pornească în trombă. Să-i ajuţi la ce?

În timp ce se îndepărtau în galop, pălăria lui Gaspard căzu şi se rostogoli într-o baltă. Isabelle îi urmări cum dispar pe cărare, apoi se aplecă şi ridică pălăria, scuturând-o de noroi şi de apă. O apucă pe cărare înapoi spre casă, ținând pălăria cu vârful degetelor.

Ploua tot mai tare. Ne-am refugiat iute în *devant-huis*, desluşind la lumina lanternei zăvorul de pe uşă. Lucien a tras scurt de el.

— Asta a fost pus aici ca să nu intre *les drogués*, m-a informat el.

— Există... ăăă, *drogaţi* în Moutier?

— Bineînţeles. Există *drogaţi* pretutindeni în Elveţia. Nu cunoşti prea bine ţara asta, nu?

— Poţi fi sigur, am şoptit în engleză.

Iisuse! Cam asta-i cu aparenţele.

— Cum aţi intrat ieri?

— Jacob ştia unde e ascunsă cheia.

M-am uitat în jur.

— N-am băgat de seamă unde. Însă n-ar trebui să fie greu de găsit.

Ne-am folosit de lanternă ca să cercetăm toate locurile vizibile din *devant-huis*.

— Poate că Jacob a luat-o cu el din nebăgare de seamă, am sugerat eu. Eram toţi tulburaţi ieri. Era foarte uşor s-o facă.

Mă simțeam vag ușurată că, până la urmă, nu va trebui să-mi duc acțiunea până la capăt.

Lucien s-a uitat la ferestrele mici, plasate de o parte și de alta a ușii. Sticla spartă putea fi împinsă ușor înăuntru, însă nici unul din noi n-ar fi încăput prin ele. Ferestrele din partea din față a casei erau și ele mici și erau prea sus. Mi-a luat lanterna din mână.

— Am să caut o fereastră mai mare în spate. Poți să aștepti aici singură?

M-am silit să dau din cap că da. S-a strecurat afară din *devant-huis* și a dispărut după colț. Eu m-am rezemat de ușă, strângându-mi brațele în jurul corpului ca să-mi opresc tremuratul, și am ascultat. La început n-auzeam decât ploaia, dar după o vreme au început să se deslușească și alte sunete — traficul de pe drumul principal de sub noi, un fluierat de tren — și m-am simțit puțin înviorată la gândul că lumea normală e atât de aproape.

Am auzit un sunet strident din interiorul casei și am tresărit. E Lucien, mi-am zis, dar am ieșit totuși în curte, în ciuda ploaii. Când prin fereastra de lângă ușă a apărut lumina și apoi s-a ivit și un chip, mi-am înăbușit un țipăt.

Lucien mi-a făcut semn cu lumina să vin la fereastră și mi-a dat lanterna prin geamul spart.

— Te aștept la fereastra din spate.

Și-a dispărut înainte să apuc să-l întreb dacă a pățit ceva.

M-am pornit să ocolesc casa, cum făcuse Lucien cu câteva minute mai înainte. Mi-era greu să iau colțul: latura și spatele clădirii erau teritoriu privat, partea ascunsă de ochii publicului.

Înconjurând casa, pășeam într-o altă lume, una necunoscută.

În spatele casei era noroi. Trebuia să mă strecur printre bălți ca să găsesc locuri mai uscate și mai solide unde să pun piciorul. Când am văzut fereastra deschisă și silueta întunecată a lui Lucien înăuntru, am pășit prea repede și am alunecat în genunchi.

Lucien s-a aplecat în afară.

— Ești teafără? m-a întrebat.

M-am ridicat cu greu în picioare, rotind aiurea fasciculul de lumină. Genunchii pantalonilor erau împodobiți cu două cercuri de noroi.

— Da, e în regulă, am bâiguit, scuturând cracii pantalonilor ca să scap de noroiul de pe ei.

I-am dat lanterna, pe care Lucien a ținut-o îndreptată spre pervaz, în timp ce eu mă cățăram înăuntru.

Era frig înăuntru – mi se părea mai frig decât afară. Mi-am dat la o parte de pe ochi părul ud și m-am uitat în jur. Ne aflam într-o cameră mică din spatele casei, un dormitor sau o cămară goală, cu excepția unei grămezi de vechituri și a câtorva scaune rupte. Mirosea a mucegai și umezeală, iar când Lucien a luminat cu lanterna colțurile tavanului, am văzut zdrențe de pânze de păianjen fluturând în curentul creat de fereastra deschisă. El a împins fereastra, vrând s-o închidă. Cerceveaua a scos sunetul strident pe care-l auzisem mai înainte. Eram gata să-l rog să deschidă iar fereastra, să lase o cale liberă pe unde să putem fugi, însă m-am abținut. Nu-i nimic de care să fugi, mi-am zis energic, în timp ce stomacul meu făcea acrobații.

M-a condus în camera principală, s-a oprit lângă vatră și a luminat hornul cu lanterna. Ne-am uitat la el îndelung, în tăcere.

— E impresionant, nu? am zis.

— Da. Am trăit toată viața în Moutier și am auzit despre acest horn, însă nu l-am văzut nici-odată.

— Eu, când l-am văzut ieri, am fost surprinsă de urățenia lui.

— Da. Ca acele *ruches* pe care le-am văzut la televizor. Din America de Sud.

— *Ruches*? Ce înseamnă *ruche*?

— O locuință a albinelor. Știi, acolo unde-și fac ele mierea.

— Aaa, un stup. Da, înțeleg ce vrei să spui.

Undeva, probabil într-un *National Geographic*, văzusem stupii înalți și inofenivi de care vorbea el, îmbrăcați într-un fel de ciment cenușiu care ascundea o formă vâlurită, ca un cocon înainte de-a ieși fluturile, lipsiți de grație, dar funcționali. Mi-a trecut prin minte o imagine a uneia dintre fermele în ruină din Cévennes: granitul dispus perfect, linia elegantă a hornului. Nu, ăsta era cu totul altceva: era făcut de niște oameni care-și doreau cu disperare un horn – oricum, numai să fie.

— E ciudat, știi, a constatat Lucien, privind atent vatra și hornul. Uită-te la poziția vetrei în raport cu restul camerei. Nu se află acolo unde te-ai aștepta să fie o vatră. Nu structurează camera așa cum ar trebui. O face... incomodă. Inconfortabilă.

Avea dreptate.

— E prea aproape de ușă, am afirmat.

— Mult prea aproape. Mai-mai că dai peste ea când intri. Și foarte ineficientă: se pierde multă căldură de câte ori deschizi ușa. Și curentul de la ușă face ca focul să ardă cu repeziciune și să fie greu de controlat. Poate chiar primejdios. Te-ai aștepta să fie așezată acolo, pe peretele opus, mi-a indicat el. E ciudat că aici au locuit oameni vreme de sute de ani și în tot acest timp s-au descurcat cu ea în poziția asta.

Rick, mi-a venit brusc în minte. Rick ar putea să le explice pe toate. Țsta e domeniul lui, spațiile interioare.

— Acum ce vrei să faci?

Lucien părea încurcat.

Ceea ce păruse limpede în imaginația mea devenea infinit mai absurd în realitate, în întuneric și umezeală.

I-am luat lanterna din mână și am început să cercetez metodic hornul, cei patru stâlpi pătrați de la colțurile vetrei, cele patru arcade dintre stâlpii care susțineau hornul.

Lucian a mai încercat o dată:

— Ce vrei să găsești?

Am ridicat din umeri.

— Ceva... vechi, am răspuns, stând cocoțată pe lespede de la vetrei și uitându-mă în sus, la tunelul strâmt de deasupra.

Deslușeam urme de cuiburi de păsări pe marginile pietrelor care ieșeau în afară.

— Poate ceva... albastru.

— Ceva albastru?

— Da.

M-am dat jos de pe lespede.

— Ascultă, Lucien, tu ești constructor. Dacă ai vrea să ascunzi ceva într-un horn, unde ai ascunde acel ceva?

— Un lucru albastru ?

N-am răspuns ; doar l-am privit stăruitor. El s-a uitat la horn.

— Să vedem, a zis după o vreme. Cele mai multe părți din horn s-ar încinge prea tare și lucrurile ar arde. Poate în partea de sus a hornului. Sau... a îngenuncheat, a pus mâna pe lespede de vetrei, și-a trecut mâna peste ea și a dat din cap. Granit. Nu știu de unde-au luat piatra asta. Nu-i de prin partea locului.

— Granit, am repetat. Ca în Cévennes.

— Unde ?

— E o zonă din Franța, în sud. Dar de ce granit ?

— Păi, e o piatră mai dură decât calcarul. Emană căldura mai uniform. Însă această lespede e foarte groasă, așa că la bază nu s-ar încinge prea tare. Ai putea ascunde ceva sub ea, cred.

— Da, am aprobat eu, dând din cap și frecându-mi cucuiul de pe frunte. Se explică. Hai să ridicăm granitul.

— E mult prea greu. Ne-ar trebui patru bărbați să-l ridicăm !

— Patru bărbați, am repetat eu.

Rick, Jean-Paul, Jacob și Lucien. Și o femeie. M-am uitat în jur.

— Ai o... o... în engleză se zice cablu cu scripete.

Nu pricepea, așa că am scos din geantă hârtie și pix și am schițat un sistem simplu de scripete.

— Aha, *un palan* ! a exclamat el. Da, am. Aici, în mașină. Dar chiar și așa, tot ne-ar trebui mai mulți bărbați s-o tragem.

M-am gândit o clipă.

— Ce-ai zice de camioneta ta ? l-am întrebat. Am putea atașa *le palan* aici, apoi de mașină, și-am folosi forța ei pentru a ridica lespede.

Avea un aer surprins, ca și cum nu s-ar fi gândit niciodată să-și folosească mașina în scopuri mai nobile decât transportul. A rămas multă vreme tăcut, cercetând poziția fiecărui lucru și făcând măsurători din ochi. Eu ascultam cum curge apa afară.

— Da, a zis în cele din urmă. Poate că reușim.

— *Vom reuși.*

Când a ajuns la fermă, Isabelle a încercat încet ușa casei. Era zăvorâtă pe dinăuntru. Îi auzea pe Etienne și Gaspard icnind și opintindu-se, apoi oprindu-se și discutând în contradictoriu. Nu i-a strigat. S-a dus în schimb la grajd, unde Petit Jean curăța calul. Abia de-i ajungea animalului la crupă, însă îl manevra sigur pe el. Se uită la Isabelle, apoi continuă să frece calul. Femeia îl văzu înghițind din nou în sec.

Ca și omul de pe drum, când am plecat din Cévennes, se gândi ea, amintindu-și de bărbatul cu mărul lui Adam proeminent, de făclii, de cuvintele curajoase ale lui Marie.

— Papa a spus că noi să rămânem aici, ca să nu-i stăm în cale, o anunță Petit Jean.

— Noi? E și Marie aici?

Fiul ei făcu un semn repezit cu capul spre un maldăr de paie din colțul cel mai întunecos al grajdului. Isabelle dădu fuga acolo.

Era Jacob, strâns ghem și înghesuit în colț. Ochii îi erau larg deschiși, dar nu părea s-o vadă.

— Jacob! Ce se întâmplă? Ați găsit-o pe Marie?

Pe genunchii lui era întinsă rochia neagră pe care o purtase Marie mai devreme peste cea albastră. Isabelle se târî până la el și-i smulse rochia. Era murdară și grea de apă.

— De unde-a apărut asta? întrebă ea, cercetând-o.

Fusese sfâșiată la gât. Buzunarele erau pline cu pietre din Birse.

— Unde-ai găsit-o?

Băiatul se uită năuc la pietre și nu spuse nimic. Îl apucă de umeri și începu să-l zgâlțâie.

— Unde-ai găsit-o? strigă ea. Unde?

— A găsit-o aici, auzi din spatele ei.

Se uită la Petit Jean.

Petit Jean făcu un gest cu mâna în jur.

— În grajd. Și-o fi scos-o înainte să fugă în pădure. Voia să se laude cu rochia ei nouă la diavolul din pădure, ce zici, Jacob?

Jacob tremura sub mâinile lui Isabelle.

Lucien a tras camioneta cu spatele cât a putut de aproape de casă. A petrecut frânghia printr-un mic inel de metal, pe sub apărătoarea din spate a mașinii, prin *devant-huis* și prin ferestruica de lângă ușă — îndepărtând toată sticla spartă, ca să nu se taie frânghia —, până în casă. A fixat scripetele de o grindă de rezistență care traversa camera și a tras frânghia de la ferestruică în sus, prin făgașul roții de la scripete, și apoi în jos, până la lepedea vetrei, legând capătul de un colț al unui cadru triunghiular de metal. La celelalte două colțuri erau fixate cârlige.

Apoi am săpat pe lângă un capăt al pietrei până când am scos la iveală baza. A durat mult, pentru că podeaua era foarte bătătorită. Eu izbeam în ea cu o cazma, oprindu-mă din când în când ca să-mi șterg sudoarea care-mi curgea în ochi.

Lucien a așezat cadrul de metal peste capătul pietrei și a fixat cârligele în jurul lui, înfigându-le

cu dinții în pământul de sub bază. La urmă am scobit de jur-împrejurul plăcii cu o cazma și o rangă, ca să îndepărtăm pământul din jurul ei.

Când totul a fost gata, am început să ne tocmim cine să stea înăuntru ca să țină scripetele în poziție și cine să meargă la mașină.

— Vezi tu, instalația nu e făcută cum trebuie, a zis Lucien, uitându-se îngrijorat la frânghie. Unghiul nu e bun. Frânghia o să se frece acolo, de fereastră, și dincolo de arcada hornului.

Mi-a arătat cu lanterna zonele de fricțiune.

— Frânghia se poate roade și rupe. Și forța nu este egală pe ambele cârlige, pentru că n-am putut atârna scripetele exact deasupra pietrei, ci lateral, de grindă. Am încercat să compensez diferența, însă forța de tracțiune pe cele două laturi tot diferită rămâne și cârligele pot aluneca ușor. Mai e și grinda. S-ar putea să nu fie destul de rezistentă ca să suporte greutatea lespezii. E mai bine să veghez eu aici.

— Nu.

— Ella...

— Rămân eu aici. Am să supraveghez frânghia și cârligul și *le palan*.

Tonul vocii mele l-a făcut să cedeze. S-a dus la fereastră și s-a uitat afară.

— Bine, a zis calm. Tu stai aici cu lanterna. Dacă frânghia începe să se roadă sau cârligele alunecă sau dacă există orice alt motiv pentru ca eu să opresc mașina, îndreaptă lanterna pe oglinda de-acolo.

A îndreptat el însuși lumina spre oglinda retrovizoare din stânga. Lumina s-a întors spre noi.

— Când piatra e ridicată suficient, a continuat el, îndreaptă lumina tot așa, spre oglindă, ca să știu că trebuie să mă opresc.

Am dat din cap și am apucat lanterna, apoi i-am luminat drumul spre fereastra din spate, pregătindu-mă să aud scârțâitul acela sinistru când s-a strecurat prin fereastră. Mi-a aruncat o privire înainte să dispară. I-am zâmbit palid, dar nu mi-a răspuns la zâmbet. Era îngrijorat.

M-am instalat lângă fereastră, cu nervii încordați. Cel puțin, după toată truda asta, îmi dispăruse senzația de greață și simțeam că mă aflu la locul potrivit, oricât de absurdă ar fi fost situația. Eram bucuroasă că eram acolo cu Lucien : nu-l cunoșteam atât de bine încât să trebuiască să mă explic, așa cum aş fi făcut-o cu Rick sau Jean-Paul, iar el era suficient de interesat de detaliile tehnice ale sarcinii pentru a nu pune prea multe întrebări legate de *motivul* acțiunii.

Ploaia se opri, cu toate că pretutindeni se mai auzea apa curgând. Camioneta pornise tușind și tremura pe loc, în timp ce Lucien aprindea farurile și tura motorul. Și-a scos capul pe fereastră și eu i-am făcut semn cu mâna. Încet-încet, camioneta avansa milimetric. Frânghia s-a însuflețit, s-a încordat, a tremurat. Scriptele atârnat de grindă s-a răsucit înspre mine. A urmat un trosnet, când grinda a preluat tensiunea tracțiunii de la camionetă, iar eu am sărit înapoi, temându-mă să nu cadă casa pe mine.

Grinda a rezistat. Am plimbat lumina lanternei de-a lungul frânghiei, pe scripete, apoi la cârligele fixate pe piatră, înapoi la frânghie, în drumul ei spre fereastră și apoi până la camionetă. Trebuia să fiu atentă la o grămadă de lucruri. M-am concentrat, simțindu-mi trupul încordat ca un arc.

Lăsasem lumina lanternei să cadă câteva secunde pe unul din cârlige, când acesta a început

să alunece de pe lespede. Am semnalizat rapid, trimițând lumina prin fereastră, spre oglindă. Lucien a oprit camioneta exact când lespede a scăpat din cârlig și cadrul de metal a luat-o în sus, spre scripete, izbindu-se de horn, apoi ciocnindu-se de grindă. Am țipat și m-am lipit cu spatele de ușă. Cadrul a căzut cu zgomot la podea. Când capul lui Lucien a apărut prin fereastră, eu îmi frecam obrazul.

— Ești teafără? m-a întrebat.

— Da. Doar că unul din cârlige a alunecat de pe lespede. Am să-l fixeze la loc.

— Ești sigură?

— Bineînțeles, i-am răspuns și, trăgând adânc aer în piept, m-am dus la cadru.

— Dă-mi să văd eu, a zis Lucien.

I l-am dus să-l cerceteze. Din fericire, metalul nu era deteriorat. M-a urmărit de la fereastră în timp ce-l fixam în jurul lepezii și strângeam cârligele așa cum îl văzusem pe el. Când am terminat, am luminat instalația cu lanterna și Lucien a aprobat din cap.

— Bine. Știi, s-ar putea să *reușim* s-o facem.

S-a dus la camionetă, iar eu m-am întors la fereastră, ca mai înainte.

Isabelle se ghemui în paie și se uită afară prin *devant-huis*. Acum ploua tare și cerul era întunecat. Curând avea să se facă noapte. Își privi fiii. Petit Jean continua să țesele calul, uitându-se agitat în jur. Jacob stătea și studia pietrele din rochia lui Marie. Le lingea, apoi se uita la maică-sa.

— Au ales pietrele cele mai urâte, zise el încet. Alea cenușii, fără nici o culoare. De ce-or fi făcut asta?

— Gura, Jacob! şuiereă Petit Jean.

— Ce vreţi să spuneţi, voi doi? strigă Isabelle.
Ce-mi ascundeţi?

— Nimic, Maman, răspunse Petit Jean. Marie a fugit, doar ştii. Se întoarce la Tarn să se întâlnească cu diavolul. Ea a zis.

— Nu.

Isabelle se ridică în picioare.

— Nu te cred. Nu te cred!

Cârligele au mai alunecat de două ori, dar a treia oară au rămas fixate pe lespede. Lucien a condus camioneta înainte, încet şi sigur, centimetru cu centimetru, făcând un zgomot asurzitor, însă asigurând o tracţiune constantă. Aveam lanterna aţintită asupra scripetelui când am auzit sunetul: un zgomot aspirat, ca de picior care se extrage din noroi. Am mişcat lumina şi am văzut cum vatra se desprinde cu greu de pământ, ridicându-se constant – un inci, doi inci, trei inci. Urmăream îngheţată mişcarea. Grinda a început să geamă. Am părăsit fereastra, m-am ghemuit lângă piatră şi am îndreptat lumina spre deschizătură. Acum se făcea un zgomot infernal, grinda şi scripetele gemeau, maşina de-afară se încorda, iar mie-mi bătea inima să-mi spargă pieptul. M-am uitat în spaţiul întunecat de sub vatră.

Au auzit bubuitul lespezii izbindu-se de pământ şi-au îngheţat. Până şi calul a încremenit.

Isabelle şi Petit Jean se îndreptară spre uşă. Jacob se ridică să-i urmeze. Isabelle ajunse la uşă şi o încercă. În timp ce împingea, zăvorul se trase şi Etienne, roşu la faţă şi asudat, deschise uşa, zâmbindu-i.

— Intră, Isabelle.

Femeia tresări auzindu-și numele, apoi trecu pe lângă el. Hannah era în genunchi, lângă vatra proaspăt instalată, cu ochii închiși. Pe lespede erau lumânări. Gaspard stătea în spate, cu capul plecat. Nu și-a ridicat ochii când au intrat Isabelle și băieții. Am mai văzut-o așa pe Hannah, se gândi Isabelle. Rugându-se la vatră.

Am zărit o sclipire de albastru, o fărâmă de albastru în gaura aceea întunecată. Apoi lespede s-a ridicat la cinci inci și eu am rămas așa, privind la nesfârșit, fără să înțeleg, apoi au fost șase inci și atunci am văzut dinții și am înțeles. Am înțeles și am început să țip și în același timp am întins mâna în mormânt și am atins un os subțire.

— E un braț de copil! am strigat. E...

Am băgat mâna mai adânc, am apucat bucata de albastru cu degetele și am tras afară un fir de stofă lung, înfășurat pe o șuviță de păr. Era albastrul Fecioarei și părul era roșu ca al meu și am început să plâng.

Femeia privi uimită vatra, așezată atât de nefiresc în cameră.

N-a avut răbdare, gândi ea. N-a avut răbdare să vină alții să-l ajute și i-a dat drumul lepezii să cadă unde s-a nimerit.

Era o lespede uriașă, așezată mult prea aproape de intrare. Erau îngrămădiți între ea și ușă – ea și Etienne și Petit Jean și Jacob. Isabelle se îndepărtă de ei și începu să înconjoare lespede.

Apoi zări o sclipire de albastru pe podea. Căzu în genunchi, întinse mâna spre ea și trase. Era

un fir albastru de stofă și venea de sub lespede. Trase de el până când firul se rupse. Îl ridică în dreptul lumânării, ca ei să-l vadă.

Am auzit plesnitura și zbârnăitul frânghiei prin aer. Apoi, cu un bubuit puternic, lespedeaua a căzut înapoi la locul ei, iar cârligele au zburat, izbindu-se de grindă. Am știut atunci că mai auzisem cândva acel bubuit.

— Nu! strigă Isabelle și se aruncă peste vatră, suspinând și izbindu-se cu capul de piatră.

Își lipi fruntea de granitul rece. Ținând firul strâns lipit de obraz, începu să recite: *J'ai mis en toi mon espérance, Garde-moi donc, Seigneur / D'éternel déshonneur, / Octroye-moi ma délivrance, / Par ta grande bonté haute / Qui jamais ne fit faute.*

Pe urmă n-a mai fost nici un albastru; totul era roșu și negru.

— Nu! am strigat și m-am aruncat peste vatră, suspinând și izbindu-mă cu capul de piatră.

Mi-am lipit fruntea de granitul rece. Ținând firul strâns lipit de obraz, am început să recit: *J'ai mis en toi mon espérance, / Garde-moi donc, Seigneur, / D'éternel déshonneur, / Octroye-moi ma délivrance, / Par ta grande bonté haute / Qui jamais ne fit faute.*

Pe urmă n-a mai fost nici un albastru; totul era roșu și negru.

Întoarcerea

Am zăbovit îndelung pe verandă până să mă hotărăsc să sun la ușă. Mi-am pus geanta de voiaj jos, sacul de echipament sportiv alături, și m-am uitat la ușă. Era o ușă oarecare, din placaj ieftin, cu un vizor la nivelul ochilor. M-am uitat în jur: mă afluam într-un complex de locuințe mici și noi, cu iarbă, dar fără copaci, cu excepția câtorva puieți care se străduiau să crească. Nu se deosebea prea mult de noile suburbii americane.

Mi-am mai repetat o dată în gând ce urma să spun, apoi am sunat. În timp ce așteptam, stomacul a început să mi se zbată și mâinile mi-au asudat. Am înghițit în sec și mi-am frecat palmele de pantaloni. Am auzit zgomot de pași venind din interior, pe urmă ușa s-a deschis și în prag a apărut o fetiță blondă. O pisică albă cu negru s-a strecurat pe lângă picioarele ei și a pornit-o pe scări, unde s-a oprit din coborâre și și-a împins botul în sacul meu de sport. L-a tot mirosit, până când am îndepărtat-o cu vârful piciorului.

Fata purta pantaloni scurți de un galben viu și un tricou pe care vărsase suc. Stătea atârnată de clanță, legănându-se pe un picior, și se holba la mine.

— *Bonjour*, Sylvie. Îți mai aduci aminte de mine?

Se holba în continuare.

— De ce ai capul roșu?

Mi-am atins fruntea.

— M-am lovit la cap.

— Trebuie să-ți pui un pansament.

— N-ai vrea să mi-l pui tu?

A dat din cap că da. Din casă s-a auzit o voce:

— Sylvie, cine-i acolo?

— E doamna cu Biblia. S-a lovit la cap.

— Spune-i să plece. Știe că nu vreau să cumpăr nici o Biblie.

— Nu, nu! a strigat Sylvie. *Cealaltă* doamnă cu Biblia.

A urmat un toc-toc-toc pe hol, apoi Mathilde s-a ivit în spatele lui Sylvie, purtând un șort roz și o bluză albă, cu spatele decoltat, și ținând în mână un grapefruit pe jumătate decojit.

— *Mon Dieu!* a strigat ea. *Ella, quelle surprise!*

I-a dat lui Sylvie grapefruitul, m-a luat în brațe și m-a sărutat pe amândoi obraji.

— Ar fi trebuit să mă anunți că vii! Intră, intră.

Nu m-am clintit. Îmi tremurau umerii. Mi-am lăsat capul în jos și am început să plâng.

Fără o vorbă, Mathilde m-a cuprins cu un braț și a apucat geanta de voiaj. Când Sylvie a ridicat sacul de sport, eram gata să strig „Nu te-atinge de el!” Dar am lăsat-o să-l apuce și să mă ia de mână. M-au condus împreună în casă.

Nu fusesem în stare să mă urc într-un avion. Nu voiam să stau într-un loc închis. Mai mult decât atât, nu voiam să ajung prea repede acasă.

Ca să fac trecerea, aveam nevoie de mai mult timp decât mi-ar fi oferit un avion.

Jacob a venit cu mine cu trenul până la Geneva și m-a urcat în autobuzul pentru aeroport, dar la trei blocuri după gară m-am ridicat și l-am rugat pe șoferul autobuzului să mă lase să cobor. M-am dus la o cafenea și am stat cu o cafea în față o jumătate de oră, până când am fost sigură că Jacob se afla într-un tren care îl ducea înapoi, la Moutier, apoi m-am întors la gară și mi-am cumpărat un bilet pentru Toulouse.

Îmi fusese greu să mă despart de Jacob. Nu fiindcă aş fi vrut să rămân, ci fiindcă pentru el era atât de evident că voiam să plec cât mai curând posibil.

— Îmi pare rău, Ella, că vizita ta la Moutier a fost atât de traumatizantă, a murmurat el când ne-am luat rămas-bun. Ar fi trebuit să-ți fie de ajutor. În loc de asta, ți-a făcut rău.

S-a uitat la fruntea mea julită și la sacul de sport. Nu fusese de acord să-l iau cu mine, însă eu insistasem, cu toate că mă întrebam vag dacă n-o să am probleme cu câinii de la aeroport, care erau dresați să adulmece – încă un motiv ca să iau trenul.

Lucien cumpărase sacul de sport cu o dimineață înainte, când în sfârșit mă trezisem, după ce efectul medicamentelor pe care doctorul le pompase în mine trecuse. Și-a făcut apariția la capul patului meu, nebărbierit, murdar și epuizat, și a așezat sacul lângă perete.

— Asta e pentru tine, Ella. Nu te uita acum înăuntru. Știi ce este.

M-am uitat încruntată la sac.

— N-ai făcut-o singur, nu?

— Un prieten îmi era dator un serviciu. Nu-ți face griji, n-o să-i spună nimănui. Știe să țină un secret.

S-a întrerupt.

— Am folosit o frânghie mai rezistentă. Însă grinda aproape că s-a rupt. Era să se prăbușească toată casa.

— Mai bine s-ar fi prăbușit.

Când se pregătea să plece, mi-am dres vocea.

— Lucien. Îți mulțumesc. Pentru că m-ai ajutat. Pentru tot.

A dat din cap.

— Să fii fericită, Ella.

— Am să încerc.

Mi-au lăsat bagajele în hol și m-au condus în curtea din spate, o bucată de gazon despărțită printr-un gard de vecinii din ambele laturi, pe care erau risipite jucării și un bazinaș de plastic. M-au pus să mă întind pe un șezlong de plastic și, în timp ce Mathilde s-a întors înăuntru ca să-mi aducă ceva de băut, Sylvie a rămas în picioare, lângă umărul meu, privindu-mă stăruitor. A întins mâna și a început să-mi mângâie ușurel fruntea. Am închis ochii. Atingerea ei și a soarelui îmi făceau bine.

— Ce-i aia? a întrebat Sylvie.

Am deschis ochii. Arăta spre psoriazisul de pe brațul meu; era roșu și umflat.

— Am o problemă cu pielea. Se numește psoriazis.

— Sor-ii-a-zis, a repetat ea și cuvântul a sunat ca un nume de dinozaur. Îți trebuie și acolo un pansament, *n'est-ce pas*?

Am zâmbit.

— Așa, a început Mathilde după ce mi-a dat un pahar cu suc de portocale, s-a așezat pe iarbă lângă mine și a trimis-o pe Sylvie să se schimbe în costum de baie. Unde-ai fost de te-ai ales cu asemenea julituri?

Am oftat. Mă speria perspectiva de a-i explica totul pe îndelete.

— Am fost în Elveția, am început, în vizită la rudele mele. Să le arăt Biblia.

Mathilde s-a strâmbat.

— Elvețieni, pfui, a făcut ea.

— Căutam ceva, am continuat, și...

Din casă s-a auzit un țipăt ascuțit. Mathilde a sărit în picioare.

— Aha, trebuie să fie oasele, am zis.

Cel mai greu a fost să mă despart de Susanne. A intrat în camera mea puțin după ce Lucien a lăsat acolo sacul de sport. S-a așezat pe marginea patului și a făcut un semn cu capul spre sac, fără să se uite la el.

— Lucien mi-a spus despre ce-i vorba, a zis. Mi-a arătat.

— Lucien e un om bun.

— Da.

S-a uitat afară, pe fereastră.

— De ce crezi că era acolo?

Am scuturat din cap.

— Nu știu. Poate...

M-am întrerupt. Numai gândul era destul să mă facă să mă cutremur, iar eu încercam din răspuțeri să-i las să creadă că mă simt destul de bine ca să pot pleca a doua zi.

Susanne mi-a pus o mână pe braț.

— N-ar fi trebuit să aduc vorba de asta.

— Nu-i nimic.

Am schimbat subiectul :

— Pot să-ți spun deschis ceva ?

În slăbiciunea mea, mă simțeam cinstită.

— Desigur.

— Trebuie să scapi de Jan.

Șocul de pe chipul ei exprima mai curând acceptare decât surprindere. Când a început să râdă, am râs și eu.

Mathilde a venit înapoi afară, ținând de mână o Sylvie înlăcrimată.

— Spune-i lui Ella să te ierte că te-ai uitat în lucrurile ei, a ordonat ea.

Sylvie s-a uitat la mine bănuitoare, printre lacrimi.

— Te rog să mă ierți, a bâiguit ea. Maman, te rog, lasă-mă să mă joc în bazin.

— De-acord.

Sylvie a alergat spre bazin, ca și cum ar fi fost nerăbdătoare să scape de mine.

— Îmi pare rău, a spus Mathilde. E o micuță vietate curioasă.

— E în regulă. Îmi pare rău că s-a speriat.

— Așadar acel... acele... asta e ceea ce-ai găsit ? Asta căutai ?

— Cred că o chema Marie Tournier.

— *Mon Dieu*. Era... din familia ta ?

— Da.

Am început să-i explic despre fermă și despre vechiul horn și despre vatră și despre numele de Marie și Isabelle. Despre culoarea albastră și vis și sunetul lepezii căzând în locaș. Și despre culoarea părului meu.

Mathilde a ascultat fără să mă întrerupă. Își cerceta unghiile trandafirii, ciugulindu-și pielițele.

— Ce mai istorie! a exclamat când am terminat. Ar trebui s-o pui pe hârtie.

A tăcut, a dat să mai spună ceva, apoi s-a abținut.

— Zi!

— De ce-ai venit aici? m-a întrebat ea. *Ecoute*, mă bucur c-ai venit, însă de ce nu te-ai dus acasă? Nu-ți vine să te duci acasă, la soțul tău, când ești necăjită?

Am oftat. Să-i spun și restul ar fi însemnat să mai stăm așa câteva ore. Întrebarea ei mi-a amintit de ceva. M-am uitat în jur.

— Există aici un... ai un...? Unde este tatăl lui Sylvie? am întrebat stingherită.

Mathilde a râs și a făcut un semn vag cu mâna.

— Cine știe? Nu l-am văzut de câțiva ani. Nu l-a interesat niciodată să aibă copii. N-a vrut s-o am pe Sylvie, așa că... a ridicat din umeri. *Tant pis*. Dar nu mi-ai răspuns la întrebare.

Atunci i-am povestit tot ce mai era de povestit — despre Rick și Jean-Paul. Deși n-am omis nimic, povestea mi-a luat mai puțin timp decât mă așteptam.

— Deci Rick nu știe unde ești?

— Nu. Vărul meu a vrut să-l sune și să-i spună că merg acasă, însă eu nu l-am lăsat. I-am spus că o să-l sun eu pe Rick de la aeroport. Poate că știam că n-am să fiu în stare să mă întorc.

De fapt, stătusem în trenul de la Geneva într-o amărțeață totală, fără să mă gândesc deloc la destinație. A trebuit să schimb trenul la Montpellier și, în timp ce așteptam, am auzit că se anunța un tren cu oprire la Mende. L-am urmărit cum trage la peron, am privit lumea

coborând și urcându-se. Pe urmă a rămas pur și simplu acolo și, cu cât stătea mai mult fără să pornească, cu atât mai mult mă tenta. În cele din urmă îmi apucasem bagajele și mă urcasem în el.

— Ella, m-a trezit Mathilde.

Mi-am ridicat privirea. O urmărisem pe Sylvie cum se bălăcea în bazin.

— Trebuie într-adevăr să vorbești cu Rick, *n'est-ce pas?* Despre toate astea.

— Știu. Dar n-am puterea să-l sun.

— Lasă treaba asta în seama mea!

A sărit în picioare și a pocnit din degete.

— Dă-mi numărul de telefon.

I l-am dat fără tragere de inimă.

— Bine. Acum supravegheaz-o pe Sylvie. Și nu veni înăuntru!

M-am lăsat pe spate în șezlong. Mă simțeam ușurată s-o las pe ea să preia conducerea.

Din fericire, copiii uită repede. La sfârșitul zilei Sylvie și cu mine ne jucam deja împreună în bazin. Când am intrat în casă, Mathilde ascunsese sacul de sport într-un dulap. Sylvie n-a mai zis nimic de el; mi-a arătat toate jucăriile ei și m-a lăsat să-i împletesc părul în două codițe strânse.

Mathilde nu mi-a spus prea multe despre convorbirea telefonică. „Mâine seară la opt“, mi-a explicat criptic, dându-mi o adresă din Mende, așa cum făcuse Jean-Paul cu La Taverne.

Am cinat devreme din cauza orei de culcare a lui Sylvie. Când m-am uitat în farfurie, am zâmbit: era ca mâncarea pe care o mâncam când eram mică – normală și deloc elaborată. Nu paste cu sosuri speciale sau uleiuri ori verdețuri, nu

pâinișoare împletite, nu amestecuri de gusturi și consistențe. Aveam un cotlet de porc, fasole verde, porumb bătut și o baghetă. Era reconfortant de simplu.

Eram moartă de foame, însă când am luat o îmbucătură din carnea de porc, am fost gata s-o scuip : avea un gust metalic. Am încercat porumbul și fasolea – același gust. Cu toate că eram flămândă, nu puteam suporta gustul și atingerea nici unui aliment când îl băgam în gură.

Mi-era imposibil să-mi ascund neplăcerea, mai cu seamă că Sylvie hotărâse să mănânce în ritm cu mine. De câte ori luam o îmbucătură din cotletul meu de porc, lua și ea una dintr-al ei ; când beam eu, bea și ea. Mathilde a înfulecat totul fără să observe ritmul nostru, apoi a glumit pe seama încetinelii lui Sylvie.

— Dar Ella mănâncă atât de încet ! a strigat Sylvie.

Mathilde s-a uitat la farfuria mea.

— Iartă-mă, am rostit. Mă simt cam ciudat. Totul are un gust metalic.

— Aaa, așa simțeam și eu când eram însărcinată cu Sylvie ! Oribil ! Dar nu ține decât câteva săptămâni. După aia mănânci de toate.

S-a oprit.

— Păi, tu...

— S-ar putea să fie din cauza medicamentelor pe care mi le-a dat doctorul. Uneori rămân urme în organism. Îmi pare rău, dar pur și simplu nu pot să mănânc.

Mathilde a dat din cap. Mai târziu am surprins-o cercetându-mă îndelung cu privirea.

M-am integrat surprinzător de ușor în viața lor. Îi spuseseam lui Mathilde că am să plec a

doua zi. Nu că aş fi ştiut unde să mă duc. Dar nici n-a vrut s-audă.

— Nu, rămâi la noi! Îmi place să te ştiu aici. De obicei suntem doar Sylvie şi cu mine, aşa că mă bucur când avem companie. Doar dacă nu te deranjează să dormi pe canapea!

Sylvie m-a pus să-i citesc carte după carte la culcare, incitată de noutatea situaţiei, corectându-mi brusc pronunţia şi explicându-mi unele expresii. Dimineaţa s-a rugat de Mathilde s-o lase să stea acasă, să nu mai meargă la tabăra de vară unde era înscrisă.

— Vreau să mă joc cu Ella! a strigat ea. Te rog, Maman! Mă laşi?

Mathilde s-a uitat la mine. Am dat uşor din cap.

— Va trebui s-o întrebi pe Ella, a zis ea. De unde ştii că ea vrea să se joace toată ziua cu tine?

După ce Mathilde a plecat la muncă, strigându-ne instrucţiuni peste umăr, locuinţa s-a cufundat brusc în tăcere. M-am uitat la Sylvie; s-a uitat şi ea la mine. Ştiam că amândouă ne gândeam la sacul cu oase ascuns în casă.

— Hai să mergem la plimbare, am zis eu cu glas zglobiu. E un teren de joacă în apropiere, nu?

— Bine, a zis ea şi a întins-o să-şi împacheteze toate lucrurile care-i trebuiau într-un rucsăcel în formă de urs.

În drum spre locul de joacă, am trecut pe lângă un şir de magazine. Când am ajuns la o farmacie, m-am oprit.

— Hai să intrăm, Sylvie, trebuie să iau ceva.

A intrat cuminte cu mine. Am dus-o la o vitrină cu săpunuri.

— Alege-ţi unul, am zis, şi am să ţi-l fac cadou.

S-a cufundat în deschisul cutiilor și mirositul săpunurilor, iar eu am putut să vorbesc în șoaptă cu farmacistul.

Sylvie a ales un săpun de lavandă, ținându-l în mână în timp ce ne plimbam, ca să-l poată mirosi, până când am convins-o să-l pună bine, în rucsacul-ursuleț. Ajunsă la terenul de joacă, a rupt-o la fugă spre prietenii ei. Eu am stat pe bănci cu alte mame, care se uitau bănuitoare la mine. N-am încercat să intru în vorbă cu ele. Voiam să mă gândesc.

După-masă am rămas acasă. În timp ce Sylvie își umplea bazinul, eu m-am dus în baie cu cumpărătura mea. Când am coborât, ea țopăia în apă și împrășca în jur, în timp ce eu m-am întins pe iarbă, cu ochii la cer.

După o vreme a venit și s-a așezat lângă mine. Se juca cu o păpușă Barbie veche, al cărei păr fusese tăiat aiurea, vorbindu-i și făcând-o să danseze.

— Ella? a început ea.

Știam ce va urma.

— Unde e sacul ăla cu oase?

— Nu știu. Mama ta l-a ascuns.

— Adică e tot în casă?

— Poate da, poate nu.

— Unde-ar mai putea fi?

— Poate că mama ta l-a luat la serviciu cu ea. Sau l-a dat unui vecin.

Sylvie s-a uitat în jur.

— Vecinilor noștri? De ce să-l vrea ei?

Nu nimerisem bine. Am schimbat tactica.

— De ce mă întrebi de sac?

Sylvie s-a uitat la păpușă, a tras-o de păr și a ridicat din umeri.

— Nu știu, a murmurat.

Am așteptat o clipă.

— Vrei să-l mai vezi o dată? am întrebat-o.

— Da.

— Ești sigură?

— Da.

— N-ai să ții, n-ai să te sperii?

— Nu, dacă ești și tu aici.

Am scos sacul din dulap și l-am dus afară. Sylvie stătea cu genunchii strânși sub bărbie, urmărindu-mă emoționată. Am pus sacul jos.

— Vrei să... să desfac eu totul, ca să vezi, și tu să aștepți în casă până te chem eu, când sunt gata?

A dat din cap și a sărit în picioare.

— Vreau o Coca-Cola. Pot să-mi iau o Coca-Cola?

— Da.

A alergat în casă.

Am respirat adânc și am tras fermoarul sacului. De fapt, nici eu nu mă uitasem încă înăuntru.

Când totul a fost gata, m-am dus și am căutat-o pe Sylvie. Stătea în camera de zi cu un pahar de Coca-Cola, uitându-se la televizor.

— Hai, i-am zis, întinzându-i mâna.

Ne-am dus împreună la ușa din spate. De-acolo se deslușea ceva în iarbă. Fata s-a lipit de mine.

— Nu ești obligată să te uiți, să știi. Dar nu-ți face nimic. Nu e vie.

— Ce este?

— O fată.

— O fată? O fată ca mine?

— Da. Acelea sunt oasele și părul ei. Și o bucățică de rochie.

Ne-am dus spre ea. Spre surprinderea mea, Sylvie mi-a dat drumul la mână și s-a ghemuit lângă oase. Le-a privit îndelung.

— E un albastru frumos, a zis în cele din urmă. Ce s-a întâmplat cu restul rochiei?

— A...

A putrezit. Alt cuvânt pe care nu-l cunoșteam.

— S-a învechit și s-a distrus, i-am explicat stângaci.

— Părul ei are aceeași culoare cu părul tău.

— Da.

— De unde vine?

— Din Elveția. A fost îngropată în pământ, sub o vatră cu horn.

— De ce?

— De ce-a murit?

— Nu, de ce-a fost îngropată sub vatră? Ca să-i țină de cald?

— Poate.

— Cum o chema?

— Marie. Trebuie îngropată iar.

— De ce?

Eram curioasă ce-o să-mi răspundă.

— Pentru că are nevoie de-o casă. Nu poate sta aici la nesfârșit.

— Așa e.

Sylvie s-a așezat pe iarbă, apoi s-a lungit lângă oseminte.

— Am s-adorm, m-a anunțat ea.

M-am gândit s-o opresc, spunându-i că nu se cuvenea, că ar putea să aibă coșmaruri, că Mathilde o să dea peste noi și o să creadă că aș fi o mamă îngrozitoare, fiindcă o las pe fiica ei să doarmă lângă un schelet. Dar nu i-am spus

nimic din toate astea. Mai mult, m-am întins și eu de partea cealaltă a osemintelor.

— Spune-mi o poveste, mi-a cerut Sylvie.

— Nu mă prea pricep să spun povești.

Sylvie s-a răsucit pe-o parte.

— Toți oamenii mari știu să spună povești! Spune-mi.

— Bine. A fost odată ca niciodată o fetiță cu păr blond și rochie albastră.

— Ca mine? Semăna cu mine?

— Da.

Sylvie s-a întins iar, cu un zâmbet mulțumit, și a închis ochii.

— Era o fetiță vitează. Avea doi frați mai mari și o mamă și un tată și o bunică.

— O iubeau?

— Cei mai mulți da, însă bunica nu.

— De ce n-o iubea bunica?

— Nu știu.

M-am întrerupt. Sylvie a deschis ochii.

— Era o bătrână urâtă, am continuat repede. Era mică și umbla tot timpul îmbrăcată în negru. Și nu vorbea niciodată.

— Cum de știa fata că bunica n-o iubea, dacă nu vorbea niciodată cu ea?

— Ea... avea ochi răi și se încrunta la fetiță așa cum nu se mai încrunta la nimeni altcineva. Așa că fetița știa că n-o iubește. Și mai rău era când își punea rochița ei albastră preferată.

— Pentru că bunica voia să aibă ea rochia?

— Da, stofa era foarte frumoasă, dar nu ajunsese decât pentru o rochie de fetiță. Când o îmbrăca, semăna cu cerul.

— Era o rochie fermecată?

— Bineînțeles. O apăra de bunică și de altele — de foc și de lupi și de băieții răi. Și de înec. De fapt, într-o zi fetița se juca lângă râu și a căzut în apă. S-a scufundat în apă și a văzut peștii înotând sub ea și s-a gândit c-o să se înece. Apoi rochia s-a înfoiat, s-a umplut de aer și fata a plutit la suprafață și a scăpat. Așa că de câte ori purta rochia, mama ei știa că ea o să fie apărută.

M-am uitat la Sylvie; adormise. Ochii mi s-au oprit pe fărâmele de albastru care zăceau între noi.

— Doar o dată a fost altfel, am adăugat. Și o dată e de-ajuns.

Am visat că mă aflam într-o casă care ardea până în temelii. Pretutindeni cădeau bucăți de lemn și zburau fulgi de cenușă. Apoi a apărut o fată. N-o puteam privi decât cu coada ochiului. Dacă mă uitam drept la ea, dispărea. O învăluia o lumină albastră.

— Să nu mă uiți, mi-a spus.

Apoi s-a transformat în Jean-Paul. El nu se bărbierise de multe zile și arăta neîngrijit, cu părul crescut în neorânduială, astfel încât se cărlionța la vârfuri. Fața și brațele și cămașa îi erau acoperite de funingine. Am întins mâna, i-am atins fața și, când mi-am retras mâna, chipul lui avea o cicatrice de la nas până la bărbie.

— De unde ai asta? am întrebat.

— De la viață, mi-a răspuns el.

O umbră mi-a trecut peste față și m-am trezit. Mathilde stătea aplecată deasupra mea, acoperind priveliștea soarelui de amurg. Părea că stă de ceva vreme acolo, cu brațele încrucișate și studiindu-ne. M-am ridicat în capul oaselor.

— Iartă-mă, am zis, clipind des. Știu că trebuie să ți se pară ciudat.

Mathilde a pufnit.

— Da, însă nu sunt surprinsă, să știi. Eram sigură că Sylvie va voi să mai vadă o dată osemintele. Se pare că nu se mai sperie de ele.

— Nu. M-a uimit. A fost atât de calmă.

Glasurile noastre au trezit-o. Sylvie s-a rostogolit și s-a ridicat în fund, cu obrații aprinși. S-a uitat în jur până când privirea i s-a oprit pe oseminte.

— Maman, a anunțat ea, o s-o înmormântăm.

— Ce? Aici, în curte?

— Nu. La ea acasă.

Mathilde s-a uitat la mine.

— Știu locul potrivit, am zis.

Mathilde m-a lăsat să mă duc cu mașina ei până la Mende. Ciudat, mă gândeam, fusesem acolo doar cu trei săptămâni în urmă și de-atunci se întâmplaseră multe. Însă acum, când mă plimbam în jurul catedralei sumbre și pe străduțele întunecate din orașul vechi, aveam aceeași senzație. Nu era un loc atrăgător. Eram bucuroasă că Mathilde locuia mai departe, chiar dacă într-o suburbie fără copaci.

Adresa s-a dovedit a fi aceeași pizzerie unde mâncasem înainte. Era aproape la fel de goală ca și atunci. În clipa în care am intrat, m-am simțit calmă, însă când l-am văzut pe Rick stând singur, cu un pahar de vin în față și încruntându-se la meniu, mi s-a strâns stomacul. Nu-l mai văzusem de treisprezece zile. Fuseseră treisprezece zile lungi. Când și-a înălțat privirea și m-a observat, s-a ridicat, zâmbind tulburat. Purta

haine de lucru, cu o cămașă albă cu nasturi la guler, o jachetă de bumbac bleumarin și pantofi de piele moi, gen mocasini. Arăta mare și sănătos și american în locul ăla ca o peșteră întunecoasă; semăna cu un Cadillac mișcându-se anevoie printr-o stradă îngustă.

Ne-am sărutat stânjeniți.

— Iisuse, Ella, ce-i cu fața ta?

Mi-am dus mâna la zdrelitura de pe frunte.

— Am căzut, i-am răspuns. Nu-i mare lucru.

Ne-am așezat. Rick mi-a turnat un pahar de vin înainte s-apuc să zic nu. L-am atins politicoasă cu buzele, fără să înghit. Mirosul de acid și oțet aproape că m-a făcut să mă sufoc. L-am lăsat repede jos.

Am rămas tăcuți. Mi-am dat seama că eu va trebui să încep discuția.

— Deci te-a sunat Mathilde, am început stângaci.

— Da. Doamne, ce repede vorbește! De fapt, n-am înțeles de ce n-ai putut să mă suni chiar tu.

Am ridicat din umeri. Simțeam cum tensiunea mi se adună în stomac.

— Ascultă, Ella, vreau să-ți spun câteva lucruri, bine?

Am dat din cap că da.

— Uite, știu că mutarea asta în Franța a fost dură pentru tine. Mai dură decât pentru mine. Tot ce trebuia să fac eu era să muncesc în alt fel de birou. Oamenii sunt diferiți, însă munca e asemănătoare. Tu însă n-ai slujbă și nici prieteni, așa că probabil te simți izolată și plictisită. Pot să înțeleg că ești nefericită. Poate nu ți-am acordat suficientă atenție, pentru că am fost prins cu munca. Așa că ești plictisită și, în sfârșit, îmi

dau seama că pot apărea și tentații, chiar și într-un orașel de provincie cum e Lisle.

S-a uitat la psoriazisul de pe brațele mele, ceea ce l-a făcut să-și piardă pentru o clipă șirul ideilor.

— Așa că m-am gândit, a continuat el, reluându-și argumentația, că trebuie să încercăm s-o luăm de la început.

Chelnerul l-a întrerupt ca să ne ia comanda. Eram atât de agitată, că nu mă puteam imagina mâncând ceva, însă am comandat, de formă, cea mai simplă pizza cu puțință. În restaurant aerul era cald și închis. Fruntea și brațele au început să mi se acopere de sudoare. Am luat o gură de apă. Mâna îmi tremura.

— Așa, a continuat Rick, și am găsit o cale simplă de-a realiza acest lucru. Știi că am avut la Frankfurt niște întâlniri pe tema unui proiect pentru construirea de locuințe?

Am dat din cap.

— Mi-au cerut să-l coordonez, ca proiect comun al companiei noastre și al companiei lor.

A tăcut și m-a privit plin de speranță.

— A, e grozav, Rick. Grozav pentru tine.

— Așa că... înțelegeți? Ne-am muta în Germania. Șansa noastră de-a o lua de la început.

— *Să plecăm din Franța?*

Tonul meu l-a surprins.

— Ella, de când ai sosit, n-ai făcut altceva decât să te plângi de această țară. Că oamenii nu sunt prietenoși, că nu-ți poți face prieteni, că te tratează ca pe o străină, că sunt prea protocolari. De ce-ai vrea să rămâi?

— E acasă, am răspuns eu cu voce slabă.

— Ascultă, eu încerc să fiu rezonabil. Și cred chiar că sunt suficient de înțelegător. Sunt dispus să iert și să uit toată afacerea asta cu... înțelegi. Tot ce-ți cer este să pleci departe de el. Ți se pare că îți cer ceva absurd?

— Nu, cred că nu.

— Bine.

M-a privit și, pentru o clipă, bunăvoința i-a dispărut.

— Deci recunoști că s-a întâmplat ceva cu el.

Ghemul din stomac mi s-a mișcat și pe buza de sus mi-au apărut broboane de sudoare. M-am ridicat.

— Trebuie să găsesc o toaletă. Mă întorc imediat.

Am reușit să mă îndepărtez de masă cu calm, dar de îndată ce-am ajuns la toaletă și am închis ușa, mi-am dat drumul și am vomitat cu convulsii lungi, care mi-au cutremurat tot corpul. Mă simțeam de parcă aș fi așteptat de mult s-o fac, de parcă dădeam afară tot ce mâncasem în Franța și în Elveția.

În sfârșit eram complet golită pe dinăuntru. M-am înfipt pe călcâie și m-am rezemat de perețele cabinei. Din tavan, lumina lămpii cădea pe mine ca un reflector. Tensiunea dispăruse, dusă de apa instalației sanitare, și, deși eram epuizată, puteam gândi limpede pentru prima dată după multe zile. Am început să chicotesc.

— Germania. Iisuse Hristoase, am bombănit.

Când m-am întors la masă, sosiseră și farfuriile cu pizza. Am cules-o pe-a mea, am pus-o pe masa goală de lângă noi și m-am așezat.

— Te simți bine? m-a întrebat Rick, încruntându-se ușor.

— Mda.

Mi-am dres vocea.

— Rick, am ceva să-ți spun.

M-a privit temător: nu avea idee ce voiam să-i zic.

— Sunt însărcinată.

A sărit în sus. Fața lui era ca un televizor în care se schimbau canalele la două-trei secunde, pe măsură ce prin minte îi goneau tot felul de gânduri.

— Dar asta-i *minunat*! Nu? Asta este ceea ce-ți doreai, nu? Doar dacă...

Îndoiala de pe chipul lui era atât de dure-roasă, că-mi venea să mă aplec peste masă și să-l prind de mână. Mi-a trecut atunci prin minte că aș putea minți și astfel aș rezolva totul. Asta era ușa deschisă pe care o căutam. Însă nu m-am priceput niciodată să mint.

— E al tău, i-am zis într-un târziu. Probabil s-a întâmplat chiar înainte să începem să folosim iar anticoncepționalele.

Rick a sărit de pe scaun și a ocolit masa ca să mă îmbrățișeze.

— Șampanie! a strigat. Trebuie să comandăm șampanie!

S-a uitat după chelner.

— Nu, nu! am zis. Te rog! Nu mă simt bine.

— Bine atunci. Ascultă, hai să mergem acasă. Plecăm acum. Ți-ai luat lucrurile cu tine?

S-a uitat în jur.

— Nu. Rick. Așază-te. Te rog.

S-a așezat. Pe fața lui s-a așternut iar îndoiala. Am tras adânc aer în piept.

— Nu mă întorc la tine.

— Dar... nu despre asta era vorba?

— Despre care asta?

— Cina asta. Am crezut că te întorci cu mine.
Am adus mașina și totul e pregătit.

— Asta ți-a spus Mathilde?

— Nu, însă am presupus...

— N-ar fi trebuit să presupui.

— Dar porți în pânțele copilul meu.

— Hai să nu amestecăm copilul pentru moment.

— Nu putem să nu amestecăm copilul. El există, nu?

Am oftat.

— Mda.

Rick a dat peste cap ce-i mai rămăsese din vin și a pus paharul jos, izbindu-l de masă.

— Ascultă, Ella, trebuie să-mi explici ceva. Nu mi-ai spus de ce te-ai dus în Elveția. Am făcut eu ceva rău? De ce te porți așa cu mine? Mi se pare că lași să se înțeleagă că e ceva în neregulă cu *noi*. E ceva nou pentru mine. Dacă ar trebui să fie cineva supărat, *eu* sunt acela. Tu ești cea care dă înapoi.

Nu știam cum să-i spun blând ce-aveam de spus. Rick păru să simtă.

— Spune-mi numai, a zis el. Fii cinstită cu mine.

— S-a întâmplat când ne-am mutat aici. Mă simt altfel.

— Cum?

— Mi-e greu să-ți explic.

M-am gândit o clipă.

— Știi cum se întâmplă când își cumperi un album muzical și ești obsedat de el o vreme și-l

ascuți tot timpul și știi toate cântecele de pe el. Și crezi că-l cunoști foarte bine și înseamnă ceva deosebit pentru tine. Ca, de pildă, primul album pe care l-ai cumpărat când erai puști.

— Beach Boys. *Surf's Up*.

— Exact. Pe urmă, într-o bună zi încetezi să-l mai ascuți – fără nici un motiv. Nu e o hotărâre conștientă. Pur și simplu brusc nu mai simți nevoia să-l ascuți. Nu mai are aceeași forță. Poți să-l auzi și să știi că sunt tot cântece bune, însă și-au pierdut vraja ce-o exercitau asupra ta. Simplu.

— N-a fost cazul cu Beach Boys. Mă simt și acum la fel când îi ascult.

Mi-am lăsat mâna să cadă grea pe masă.

— La naiba! *De ce faci asta?*

— Ce? a șuierat Rick. Ce-am făcut?

— Nu mă *ascuți*. Iei metafora și-o răstălmăcești. Pur și simplu nu vrei să ascuți ceea ce eu mă străduiesc să-ți spun.

— Și ce *te străduiești* să-mi spui?

— Cred că nu te mai iubesc! Asta mă străduiesc să-ți spun, dar tu nu vrei s-ascuți!

— Aha.

S-a așezat la loc.

— Atunci de ce n-ai spus așa? De ce-a trebuit să-i amesteci aici pe Beach Boys?

— Încercam să-ți explic cu o metaforă, ca să fie mai ușor. Însă tu ții morțiș să vezi lucrurile din perspectiva ta.

— Și cum altfel ar trebui să le văd?

— Din punctul *meu* de vedere! Al meu!

M-am bătut cu pumnul în piept.

— Nu poți privi niciodată lucrurile din punctul *meu* de vedere? Te porți așa de drăguț și degajat

cu toată lumea, însă întotdeauna faci ce vrei tu, întotdeauna îi faci pe oameni să privească din perspectiva ta.

— Ella, vrei să știi ce văd eu din punctul tău de vedere? Văd o femeie rătăcită, fără busolă, care nu știe ce vrea, așa că se agață de ideea unui copil pentru a avea o ocupație. Și s-a plictisit de soțul ei, așa că se fute cu primul venit.

A tăcut și a întors capul jenat, dându-și seama acum că mersese prea departe. Nu-l auzisem niciodată vorbind atât de direct.

— Rick, i-am spus blând. Țsta nu e punctul meu de vedere, pricepi? Țsta e foarte clar punctul tău de vedere.

Am început să plâng, și de ușurare și de toate cele.

Chelnerul a venit și a strâns în tăcere farfuriile noastre neatinse, pe urmă, fără să i-o fi cerut, a pus pe masă nota de plată. Nici unul nu ne-am uitat la ea.

— Această... schimbare a sentimentelor tale e temporară sau permanentă? m-a întrebat Rick după ce m-am oprit din plâns.

— Nu știu.

A încercat din nou.

— Chestia asta cu albumul, de care vorbeai. Există cale de întoarcere? Vreau să zic... poți să-ți recapeți obsesia pentru el?

Am cântărit ideea în gând.

— Uneori.

Dar niciodată pentru multă vreme, am adăugat, tot în gând. Sentimentul nu se mai întoarce niciodată cu adevărat.

— Atunci poate că situația se va schimba.

— Rick, tot ce știu acum este că nu mă pot întoarce cu tine.

Simțeam că-mi dau iar lacrimile.

— Știi, am adăugat, nici măcar nu ți-am povestit ce s-a întâmplat în Elveția. Și în Franța. Ce-am descoperit despre Tournieri. O întreagă poveste. Aș putea spune o întreagă poveste, completând unele goluri ici și colo. Înțelegi, e ca și cum trăiesc această viață, una complet diferită, iar tu nu știi nimic despre ea.

Cu degetul mare și arătătorul, Rick și-a ciupit nasul în spațiul dintre sprâncene.

— Pune-o pe hârtie, mi-a spus, și s-a uitat iar la psoriazisul meu. Deocamdată însă trebuie să ies de-aici. E prea cald înăuntru.

Când m-am întors, Mathilde era încă trează și citea o revistă în camera de zi, cu picioarele ei lungi proptite pe măsuta de sticlă pentru servit cafeaua. M-a privit întrebătoare. Eu m-am lăsat să cad pe canapea, cu ochii în tavan.

— Rick vrea să ne mutăm în Germania, am anunțat-o.

— *Vraiment*? Așa, pe nepusă masă?

— Da. Eu nu mă duc cu el.

— În Germania? s-a strâmbat. Bineînțeles că nu te duci!

Am pufnit.

— Spune-mi, în afară de Franța, îți mai place vreo țară?

— America.

— Dar n-ai fost niciodată acolo!

— Așa e, însă sunt convinsă că mi-ar plăcea la nebunie!

— Mi-e greu să-mi imaginez cum ar fi să mă întorc. California mi s-ar părea foarte străină.

— Asta ai de gând să faci?

— Nu știu. Dar în Germania nu mă duc.

— I-ai spus lui Rick că ești însărcinată?

M-am ridicat.

— Cum de ți-ai dat seama?

— Se vede cu ochiul liber! Ești obosită, ai probleme cu mâncarea, cu toate că, atunci când mănânci, mănânci zdravăn. Iar când nu vorbești, ai o expresie de parcă ai asculta la ceva dinăuntrul tău. Îmi amintesc foarte bine starea asta de când eram însărcinată cu Sylvie. Așadar, cine-i tatăl?

— Rick.

— Ești sigură?

— Da. Am încercat o vreme să facem un copil, apoi am încetat, dar, evident, nu înainte ca eu să fi rămas însărcinată. Acum, că mă gândesc la asta, îmi dau seama că am simptomele de câteva săptămâni.

— Și Jean-Paul?

M-am întors pe burtă și mi-am înfundat fața într-una din pernele de pe canapea.

— Ce-i cu el?

— Ai de gând să te vezi cu el? Să-i vorbești?

— Ce-aș putea să-i spun și el să vrea să audă?

— *Mais*, firește, va vrea să te-audă pe tine, chiar de-ar fi să-i dai vești proaste. N-ai fost prea drăguță cu el.

— N-aș zice. Credeam că sunt drăguță pentru că *nu* iau legătura cu el.

Spre ușurarea mea, Mathilde a schimbat subiectul.

— Îmi iau liber miercuri, m-a anunțat, ca să mergem în Le Pont de Montvert, cum ai propus

tu. O luăm și pe Sylvie. Ei îi place acolo. Și, firește, îl poți revedea pe Monsieur Jourdain.

— Vai, de-abia aștept!

A scos un chicotit ascuțit și am început să râdem amândouă.

Miercuri dimineața Sylvie a insistat să mă ajute să mă îmbrac. A venit în baie, unde mă schimbam în pantaloni scurți albi și o bluză de culoarea terciului de ovăz, și s-a rezemat de chiuveță, studiindu-mă.

— De ce porți alb tot timpul? m-a întrebat ea. Doamne, mi-am zis, iar începe.

— Această bluză nu e albă, am declarat. Este... de culoarea cerealelor.

Nu știam cum să zic terci de ovăz.

— Nu, nu e. Fulgii mei de porumb sunt portocalii!

Mâncasem mai devreme trei boluri cu fulgi de porumb și tot mi-era foame.

— *Alors*, ce-ai vrea *tu* să port?

Sylvie a bătut din palme și a dat fuga în camera de zi, unde a început să cotrobăie prin geanta mea de voiaj.

— Toate hainele tale sunt albe sau maro! a strigat ea, dezamăgită.

A tras afară cămașa albastră a lui Jean-Paul.

— Numai asta nu. Îmbrac-o pe-asta! mi-a ordonat ea. Cum de n-ai mai purtat-o până acum?

Jacob îmi spălase cămașa la Moutier. Sângele ieșise în cea mai mare parte, dar lăsase o urmă ruginie pe spate. M-am gândit că nu se observă decât dacă o cauți cu tot dinadinsul, însă Mathilde a văzut-o imediat ce mi-am pus cămașa. I-am văzut sprâncenele ridicate și mi-am întins gâtul să mă uit în spate.

— Nu-i bine să știi, i-am zis.

A râs.

— O viață plină de peripeții, nu?

— N-a fost așa înainte, îți jur!

Mathilde s-a uitat la ceas.

— Să mergem. Monsieur Jourdain o să ne aștepte, m-a anunțat ea.

A deschis dulapul de pe hol, a scos sacul de sport și mi l-a întins.

— Chiar l-ai sunat?

— Ascultă, Ella, e un om bun. E bine intenționat. Acum, când știe că familia ta provenea într-adevăr din regiune, te va trata ca pe o nepoată demult pierdută.

— Monsieur Jourdain este bărbatul care mi-a spus Mademoiselle? Cel cu păr negru? a întrebat Sylvie.

— Nu, acela era Jean-Paul. Monsieur Jourdain e bărbatul în vârstă care a căzut de pe scaun. Ți-aduci aminte?

— Mi-a plăcut Jean-Paul. O să ne vedem cu el? Mathilde mi-a adresat un zâmbet larg.

— Uite, asta e cămașa lui, a zis ea, trăgând de poalele cămășii.

Sylvie s-a uitat uimită la mine.

— Atunci de ce-o porți *tu*?

Am roșit, iar Mathilde a râs.

La Mende era o zi frumoasă și caldă, însă mai sus, în munții prin care am trecut cu mașina, aerul era proaspăt și răcoros. Am cântat tot drumul până acolo. Sylvie m-a învățat cântecele pe care le știa din tabără. Mi se părea ciudat să cântăm în drum spre o înmormântare, dar nu necuviincios. La urma urmei, o duceam pe Marie acasă.

Când am parcat în față la *mairie* din Le Pont de Montvert, Monsieur Jourdain a apărut imediat în ușă. A dat mâna cu noi – chiar și cu Sylvie – și mi-a reținut o clipă mâna într-a lui.

— Madame, a zis și mi-a zâmbit.

Încă mai eram neliniștită în prezența lui. Poate că-și dădea seama, căci zâmbetul lui avea un aer disperat, ca al unui copil care vrea să fie acceptat ca adult.

— Să bem o cafea, a emis el în grabă și ne-a condus la o cafenea.

Am comandat cafele și o Orangina pentru Sylvie, care a șters-o de la masă de îndată ce a descoperit pisica din cafenea. Noi, maturii, am rămas o vreme tăcuți și stingheri, apoi Mathilde a lovit cu palma în masă și a strigat:

— Harta! Am s-o aduc imediat din mașină. Vrem să vă arătăm unde mergem.

A sărit în picioare și ne-a lăsat singuri.

Monsieur Jourdain și-a dres vocea. Am crezut o clipă că are de gând să scuie.

— Ascultă, La Rousse, a început el. Ții minte când ți-am spus că o să încerc să aflu câte ceva despre rudele înșirate în Biblia ta?

— Da.

— *Alors*, am găsit pe cineva.

— Cum? Un Tournier?

— Nu, nu un Tournier. Numele ei este Elisabeth Moulinier. Este nepoata unui bărbat care a locuit la l'Hôpital, un sat nu departe de aici. Biblia era a lui. Ea a adus-o aici când bărbatul a murit.

— L-ați cunoscut pe bunicul ei?

Monsieur Jourdain s-a bosumflat.

— Nu, a făcut el scurt.

— Dar... eu credeam că dumneavoastră cunoașteți pe toată lumea de-aici. Mathilde așa zicea.

S-a încruntat.

— Era catolic, a bombănit el.

— Haideți, zău! am izbucnit.

Citeam pe chipul lui stânjeneală, dar și încă-pățânare.

— Lăsați, nu contează, am bombănit și eu, clătinând din cap.

— Oricum, i-am spus acestei Elisabeth că vei fi azi aici. Vine să te vadă.

— Asta-i...

Cum e, Ella? m-am întrebat. Grozav? Vrei să te apropii de această familie?

— Foarte amabil din partea dumneavoastră că ați aranjat întâlnirea, i-am spus. Vă mulțumesc.

Apoi Mathilde s-a întors cu harta și am întins-o pe masă.

— La Baume du Monsieur e un deal, ne-a explicat Monsieur Jourdain. Aici sunt ruinele unei ferme. Vedeți? ne-a indicat el un simbol minuscul. Mergeți acum. Eu am să v-o aduc acolo pe Madame Moulinier peste o oră-două.

Când am văzut mașina parcată la marginea drumului, prăfuită și jerpelită, mi s-a strâns stomacul. Mathilde, mi-am zis. Femeii ăsteia îi place la nebunie să dea telefoane. M-am uitat la ea. A parcat în spatele mașinii, afișând un aer nevino-vat, dar vedeam pe chipul ei umbra unui zâmbet de satisfacție. Când mi-a prins privirea, a ridicat din umeri.

— Ce-ar fi s-o iei înainte? mi-a zis. Sylvie și cu mine o să ne uităm puțin la râu, nu-i așa, Sylvie? Pe urmă venim după voi. Dă-i drumul.

Am șovăit, pe urmă am apucat sacul de sport, o lopată și harta și am luat-o în sus, pe cărare. Apoi m-am oprit și m-am întors.

— Mulțumesc, i-am spus.

Mathilde a zâmbit și mi-a făcut semn cu mâna.

— *Vas-y, chérie.*

El stătea pe ruinele prăbușite ale unui horn, cu spatele la mine, și fuma. Purta o cămașă de culoarea somonului. Soarele îi strălucea în păr. Arăta așa de adevărat, așa de în largul lui cu el însuși și cu împrejurimile, încât aproape că nu eram în stare să-l privesc. Era o senzație dure-roasă. Am simțit un val de dorință: mi-era dor să-i simt mirosul, să-i ating pielea caldă.

Când m-a văzut, a aruncat chiștocul țigării, însă a rămas pe loc. Mi-am pus sacul și lopata jos. Voiam să-l cuprind în brațe, să-mi lipesc nasul de gâtul lui și să izbucnesc în lacrimi. Dar n-am putut. Mai întâi trebuia să-i spun. Efortul de a mă abține să-l ating era aproape insuportabil și atât de copleșitor, încât n-am fost în stare să-i înțeleg primele cuvinte și a trebuit să-l rog să le repete.

Nu le-a repetat. M-a privit doar îndelung, cercetându-mi fața. Încerca să-și păstreze un chip inexpressiv, dar îmi dădeam seama că în el se dădea o luptă.

— Jean-Paul, îmi pare rău, am șoptit în franceză.

— De ce? De ce-ți pare rău?

— Ah.

Mi-am petrecut mâinile după ceafă.

— Am atâtea să-ți spun, că nici nu știu de unde să-ncep.

Bărbia a început să-mi tremure și mi-am apăsât coatele pe piept ca să nu dărdâi din tot corpul.

A întins mâna și mi-a pipăit fruntea zdrelită.

— De unde ai asta?

Am zâmbit trist.

— De la viață.

— Atunci povestește-mi, a spus. Povestește-mi și de ce ești aici cu asta.

A făcut semn cu capul spre sacul de sport.

— Spune-mi în engleză. Tu vorbește în engleză când simți nevoia, iar eu o să vorbesc în franceză când simt eu nevoia.

Nu mă gândisem niciodată să procedez așa. Avea dreptate: pentru mine ar fi fost prea mult să-i spun în franceză ce-aveam de spus.

— Sacul e plin cu oase, i-am explicat, încrucișându-mi brațele și lăsându-mi greutatea pe un picior. Osemintele unei fete. Îmi dau seama după mărimea și forma oaselor. În plus, mai sunt niște resturi din ceea ce pare să fi fost o rochie. Și păr. Le-am găsit sub vatra unei ferme care se spune că a fost multă vreme ferma familiei Tournier. În Elveția. Cred că sunt osemintele lui Marie Tournier.

M-am întrerupt din explicația mea poticnită și am așteptat să mă contrazică. Pentru că n-a făcut-o, m-am trezit străduindu-mă să răspund la întrebările lui nerostite.

— În familia noastră, numele au fost transmise din generație în generație, până în prezent. Mai există încă descendenți pe care-i cheamă Jacob și Jean, Hannah și Susanne. E ca un fel de comemorare. Toate numele originare supraviețuiesc, cu două excepții: Marie și Isabelle. Acum știu că ai să crezi că fac prea mult caz din ceva neînsemnat, ba chiar fără nici o dovadă, însă mă gândesc că acest lucru a însemnat că ele au făcut ceva

rău, au murit sau au fost ostracizate sau ceva de genul ăsta. Și familia a renunțat la numele lor.

Jean-Paul și-a aprins o țigară și a tras adânc din ea.

— Mai sunt și alte lucruri. Genul de dovezi de care ai să te îndoiești. Cum ar fi părul ei, părul de-aici din sac, care are aceeași culoare cu al meu. Cum a devenit al meu când am venit aici. Și, când ridicam lespedea vetrei și a căzut la loc, a scos același sunet pe care l-am auzit în coșmar. Bubuitul acela greu, ca un vaier. Exact același. Dar mai ales e vorba de culoarea albastră. Resturile de rochie au exact culoarea albastră pe care-am visat-o. Albastrul pur al Fecioarei.

— Albastrul Tournier, a zis el.

— Da. Ai să-mi spui că totul e o coincidență. Știu ce crezi despre coincidențe. Însă, vezi, pentru mine sunt prea multe coincidențe. Mult prea multe.

Jean-Paul s-a ridicat și și-a scuturat picioarele, apoi a început să se plimbe în jurul ruinelor. Le-a ocolit o dată, făcând un tur complet.

— Aceasta este Mas de la Baume du Monsieur, nu? m-a întrebat el când s-a întors spre mine. Ferma înscrisă în Biblie?

Am aprobat din cap.

— Vom îngropa osemintele aici.

— Pot să mă uit? a arătat Jean-Paul spre sac.

— Da.

Avea el o idee: îl cunoșteam destul de bine pentru a putea descifra semnele. În mod ciudat, era liniștitor. Stomacul, care mi se zbătea de când zărisem 2CV-ul, mi s-a calmat și a cerut de mâncare. M-am așezat pe pietre și l-am urmărit. S-a lăsat pe genunchi și a deschis larg sacul. A privit îndelung, a atins scurt părul,

a pipăit stofa albastră. Și-a ridicat privirea, cercetându-mă din cap până în picioare. Mi-am adus aminte că eram îmbrăcată cu cămașa lui. Albastrul și roșul.

— N-am pus-o intenționat, crede-mă, i-am spus. Nu știam că o să fii aici. Sylvie m-a pus s-o iau. Zicea că nu mă îmbrac destul de colorat.

A zâmbit.

— Ei, fiindcă veni vorba de culori, se pare că Goethe a petrecut o noapte la Moutier.

Jean-Paul a pufnit.

— Mare scofală! Goethe a petrecut câte o noapte pretutindeni.

— Îmi închipui că ai citit tot ce-a scris Goethe.

— Cum ai zis tu o dată? Să aduci vorba despre cineva ca Goethe tocmai acum.

Am zâmbit.

— *Touché*. Oricum, te rog să mă ierți că ți-am luat cămașa. Și că s-a... am avut un soi de accident cu ea.

A cercetat-o.

— Mie mi se pare în regulă.

— N-ai văzut-o la spate. Nu, n-am de gând să-ți arăt. Asta-i altă poveste.

Jean-Paul a închis fermoarul sacului.

— Am o idee, a zis el. Dar s-ar putea să te tulbure.

— Nimic nu mă poate tulbura mai mult decât tot ce m-a tulburat deja.

— Vreau să săpăm aici. Lângă horn.

— De ce?

— Am eu o teorie.

S-a lăsat pe vine lângă resturile vetrei. Nu mai rămăsese mult din ea. Fusesse o placă mare

de granit, ca aceea de la Moutier, însă se spărsese la mijloc și se sfărâma.

— Ascultă, nu vreau s-o înmormântezi chiar aici, dacă la asta te gândești, i-am spus. E ultimul loc în care aș vrea s-o pun.

— Nu, bineînțeles că nu. Vreau doar să caut ceva.

L-am urmărit o vreme cum muta bucățile de piatră, apoi m-am așezat în genunchi și l-am ajutat, ocolind pietrele mai mari și ferindu-mi pânțele. La un moment dat s-a uitat la spatele meu, pe urmă a întins mâna și a atins cu degetul conturul petei de sânge de pe cămașă. Am rămas aplecată, cu pielea înfiorată pe brațe și pe picioare. Jean-Paul și-a urcat degetul pe ceafa mea, apoi pe cap, unde și-a desfăcut degetele, trecându-mi-le prin păr ca un pieptene.

Mâna i s-a oprit.

— Nu vrei să te ating, mi-a spus, mai mult ca o constatare decât ca o întrebare.

— N-ai să vrei tu să mă atingi după ce-ai să auzi totul. Încă nu ți-am povestit întreaga istorie.

Jean-Paul și-a retras mâna și a apucat lopata.

— Ai să-mi spui mai târziu, a zis și a început să sape.

N-am fost foarte surprinsă când a descoperit dantura. Mi-a întins-o în tăcere. Am luat-o, am deschis sacul de sport și am scos cealaltă dantură. Aveau aceeași mărime : dinți de copii. Îmi simțeam ascuțiți în mâini.

— De ce? am întrebat.

— În unele culturi, oamenii îngroapă ceva la temelie când construiesc case. Animale moarte, uneori pantofi. Alteori, deși nu frecvent, trupuri

omenești. Ideea era că sufletele lor vor rămâne în casă, alungând spiritele rele.

A urmat o tăcere lungă.

— Au fost sacrificați, vrei să spui. Acești copii au fost sacrificați.

— Posibil. Probabil. E prea mare coincidența — să găsești oseminte sub vetrele ambelor case — ca să poți crede că a fost ceva întâmplător.

— Dar... erau creștini. Ar fi trebuit să fie oameni cu frică de Dumnezeu, nu să creadă în superstiții.

— Religia n-a distrus niciodată cu totul superstiția. Creștinismul a fost ca un strat suprapus peste credințele mai vechi — le-a acoperit, însă ele n-au dispărut.

M-am uitat la cele două danturi și m-am cutremurat.

— Iisuse, ce familie! Iar eu fac parte din ea. Sunt și eu o Tournier.

Am început să tremur.

— Ella, între tine și ei e o distanță mare, m-a liniștit blând Jean-Paul. Aparții secolului douăzeci. Nu ești răspunzătoare pentru acțiunile lor. Și nu uita că ești în egală măsură un vlăstar al familiei mamei tale, nu numai al familiei tatălui tău.

— Dar rămân o Tournier.

— Da, însă nu trebuie să plătești pentru păcatele lor.

L-am privit uimită.

— Nu te-am mai auzit niciodată folosind acest cuvânt.

Jean-Paul a ridicat din umeri.

— La urma urmei, am fost crescut în credința catolică. De unele lucruri e imposibil să te desparți cu totul.

Din depărtare și-a făcut apariția Sylvie, care alerga în zigzag, atrasă de flori sau iepuri, încât arăta ca un fluture galben zburând de colo-colo. Când ne-a văzut, a luat-o în linie dreaptă spre noi.

— Jean-Paul! a strigat ea.

A venit în fugă și s-a așezat lângă el.

Jean-Paul s-a lăsat pe vine lângă ea.

— *Bonjour, Mademoiselle*, a salutat-o.

Sylvie a gângurit și l-a bătut pe umăr.

— Săpați deja?

Mathilde și-a făcut drum printre pietre, în sandalele ei roz cu baretă după călcâi, legănând în mână un *panier* galben.

— *Salut, Jean-Paul*, i s-a adresat ea zâmbind.

El i-a întors zâmbetul. Mi-a trecut prin minte că, dacă aș avea puțină rațiune, m-aș retrage și i-aș lăsa împreună, oferindu-i lui Mathilde o viață bună și lui Sylvie un tată. Ar fi sacrificiul meu personal, o răscumpărare a păcatelor familiei mele.

M-am tras înapoi.

— Vreau să caut un loc pentru a înmormânta osemintele, i-am anunțat și am întins mâna. Sylvie, vrei să vii cu mine?

— Nu, mi-a răspuns Sylvie. Vreau să stau aici, cu Jean-Paul.

— Dar... poate că mama ta vrea să fie singură cu Jean-Paul.

Mi-am dat seama pe loc că greșisem. Mathilde a început să râdă cu trilurile ei înalte.

— Zău, Ella, tare ești proastă câteodată!

Jean-Paul n-a spus nimic. Și-a scos o țigară din buzunarul de la cămașă și a aprins-o cu o strâmbătură.

— Da, sunt proastă, am bombănit în engleză. Foarte, foarte proastă.

Am căzut cu toții de acord asupra locului: un petic de iarbă lângă un bolovan în formă de ciupercă, nu departe de ruine. Avea să fie întotdeauna ușor de reperat, datorită formei pietrei.

Jean-Paul a început să sape, în timp ce noi stăteam în apropiere și mâncam. Apoi am trecut eu la lopată, pe urmă Mathilde, până când am săpat o groapă adâncă de vreo două picioare. Am început să așez osemintele. Săpasem cât pentru două schelete și, cu toate că Jean-Paul găsisese printre ruine numai dantura, am așezat-o la locul ei ca și cum acolo s-ar fi aflat tot trupul. Ceilalți priveau. Sylvie îi șoptea ceva lui Mathilde. Când am terminat, am tras un fir albastru din resturile rochiei și l-am băgat în buzunar.

Când m-am ridicat, Sylvie a venit la mine.

— Maman a zis că trebuie să te întreb pe tine, a început ea. Putem îngropa ceva cu Marie?

— Ce?

Sylvie a extras din buzunar săpunul de lavandă.

— Da, am zis. Scoate-l mai întâi din ambalaj. Vrei să-l pun eu?

— Nu. Vreau să-l pun eu.

S-a întins lângă mormânt și a dat drumul săpunului înăuntru. Apoi s-a ridicat și și-a șters țărâna de pe frunte.

Nu știam ce să fac în continuare. Simțeam că trebuie să spun ceva, însă habar n-aveam ce. M-am uitat la Jean-Paul. Spre uimirea mea, își plecase capul, închisese ochii și șoptea ceva. Mathilde făcea același lucru, iar Sylvie îi imita pe amândoi.

M-am uitat în sus și am văzut pe cer, deasupra noastră, o pasăre bătând din aripi ca să poată pluti deasupra locului unde ne aflam.

Jean-Paul și Mathilde și-au făcut cruce și au deschis ochii în același timp.

— Priviți, am zis, arătând în sus.

Pasărea dispăruse.

— Eu am văzut-o, a declarat Sylvie. Nu te necăji, Ella, eu am văzut pasărea roșie.

După ce am umplut mormântul cu pământ, am început să îngrămădim deasupra pietre mai mici, pentru ca osemintele să nu poată fi scoase de animale. Am clădit un fel de piramidă, înaltă de vreo optsprezece inci¹.

Tocmai terminaserăm, când am auzit un fluierat și ne-am uitat în jur. Monsieur Jourdain stătea lângă ruine, cu o femeie tânără alături. Chiar și de la distanța aceea se vedea că femeia era însărcinată cam în luna a opta. Mathilde s-a uitat la mine și am zâmbit amândouă. Jean-Paul ne-a observat și ne-a adresat o privire nedumerită.

Doamne! mi-am zis. Tot trebuie să-i spun. Mi s-a strâns stomacul.

Când s-au apropiat, femeia s-a împiedicat. Am rămas încremenită.

— *Mon Dieu!* a suflat Mathilde.

Sylvie a bătut din palme.

— Ella, nu ne-ai spus că vine și sora ta!

Femeia a ajuns la mine și s-a oprit. Ne-am cercetat reciproc: părul, forma feței, ochii cafenii. Apoi am pornit una spre alta și ne-am sărutat pe obraji: o dată, de două ori, de trei ori.

Ea a râs.

— Voi, Tournierii, întotdeauna vă sărutați de trei ori, ca și când de două ori n-ar fi de-ajuns!

1. Aproximativ jumătate de metru.

În ziua aceea, un pic mai târziu, am hotărât să coborâm de pe munte. Urma să bem ceva la bar, apoi să mergem fiecare în drumul lui : Mathilde și Sylvie la Mende, Elisabeth acasă la ea, lângă Alès, Monsieur Jourdain acasă la el, lângă *mairie*, Jean-Paul la Lisle-sur-Tarn. Numai eu nu știam unde merg.

Elisabeth și cu mine ne-am îndreptat împreună spre mașini.

— Vrei să vii să stai la mine ? m-a întrebat ea. Vino acum, dacă vrei.

— Curând. Am câteva... treburi de rezolvat. Dar am să vin în câteva zile.

La mașini, ea și Mathilde m-au privit întrebătoare. Jean-Paul se uita în depărtări.

— Aăă, luați-o voi înainte, le-am spus. Eu am să merg cu Jean-Paul în mașina lui. Ne vedem acolo.

— Ella, tu vii acasă cu noi, nu ? m-a întrebat Sylvie îngrijorată și a început să-mi mângâie mâna.

— Nu-ți face griji pentru mine, *chérie*.

Când mașinile au dispărut de-a lungul drumului, Jean-Paul și cu mine ne-am trezit de o parte și de alta a mașinii lui.

— Putem să decapotăm mașina ? l-am întrebat eu.

— *Bien sûr*.

Am desfăcut clemele de ambele părți, am rulat acoperișul și l-am fixat. Când am terminat, eu m-am sprijinit de mașină și mi-am sprijinit brațele pe rama de sus a ferestrei. Jean-Paul s-a rezemat de cealaltă parte.

— Am ceva să-ți spun, i-am zis.

Am înghițit nodul care-mi stătea în gât.

— În engleză, Ella.

— Bine. OK. În engleză.

Și m-am oprit iar.

— Știi, mi-a spus el, nu mi-am închipuit că pot fi atât de nefericit din pricina unei femei. Au trecut aproape două săptămâni de când ai plecat. De-atunci nu pot dormi, nu pot cânta la pian, nu pot lucra. Cucoanele în vârstă mă tachinează la bibliotecă. Prietenii mei cred că sunt nebun. Claude și cu mine ne certăm pe prostii.

— Jean-Paul, sunt însărcinată, am rostit eu.

M-a privit cu un chip care era tot numai întrebare.

— Dar noi...

A tăcut.

M-am gândit iar că ar trebui să mint, că mi-ar fi mult mai ușor dacă aș minți. Știam însă că el o să mă citească.

— E al lui Rick, am zis încetișor. Îmi pare rău. Jean-Paul a inspirat adânc.

— N-are de ce să-ți pară rău, mi-a răspuns în franceză. Ai vrut să ai un copil, nu?

— *Oui, mais...*

— Atunci n-are de ce să-ți pară rău, a repetat el în engleză.

— Dacă nu e cu cine trebuie, am o grămadă de motive să-mi pară rău.

— Rick știe?

— Da. I-am spus aseară. Vrea să ne mutăm în Germania.

Jean-Paul a înălțat din sprâncene.

— Tu ce vrei să faci?

— Nu știu. Trebuie să mă gândesc ce e mai bine pentru copil.

Jean-Paul a ieșit din mașină și s-a dus de cealaltă parte a drumului, unde a rămas așa,

privind peste câmpurile cu grozămă și granit. A întins mâna, a cules un fir de grozămă și a strivit între degete florile galbene, cu miros amărui.

— Știu, am șoptit, atât de încet încât să nu mă audă. Îmi pare rău. E prea mult, nu-i așa?

Când s-a întors la mașină, avea un aer hotărât, chiar stoic. E ora lui cea mai bună, m-am gândit. Fără veste, i-am zâmbit.

Jean-Paul mi-a zâmbit la rându-i.

— Ceea ce e cel mai bine pentru mamă e de obicei și cel mai bine pentru copil, a zis. Dacă tu ești nefericită, copilul va fi și el la fel.

— Știu. Însă nu-mi dau seama ce e mai bine pentru mine. Aș vrea să știu cel puțin unde înseamnă pentru mine acasă. California nu mai e acasă. Iar Lisle... nu cred că mă pot întoarce acolo. Nu în acest moment. Nici în Elveția. Și cu siguranță nu vreau în Germania.

— Unde te simți cel mai în largul tău?

M-am uitat în jur.

— Aici, am răspuns. Chiar aici.

Jean-Paul și-a deschis larg brațele.

— *Alors, tu es chez toi. Bienvenue.*

Epilog

M-am uitat în sus, la cerul de un albastru pal, limpezit de soarele de sfârșit de septembrie. Râul Tarn era cald încă. Stăteam întinsă pe spate, cu brațele lovind apa pe laturi, cu sânii aplatizați, cu părul plutindu-mi pe râu ca frunzele, în jurul obrazului. M-am uitat în jos: pânțele tocmai începea să mi se ridice deasupra apei. I-am cuprins rotunjimile cu palmele.

De pe mal se auzea foșnet de hârtie.

— Ce s-a întâmplat cu Isabelle?

— Nu știu. Uneori mă gândesc că a plecat din Moutier și s-a întors aici, în Cévennes. Și-a găsit păstorul și a născut pruncul și a trăit fericită până la adânci bătrâneți. Chiar a redevenit catolică, așa încât să se poată închina la Fecioară.

— Final fericit.

— Da. Însă, știi, nu cred că asta s-a întâmplat în realitate. Mai des mă gândesc că a murit de foame undeva, într-un șanț, fugind de Tournieri, cu un prunc mort în pânțe, uitată într-un mormânt fără piatră la cap.

A urmat o clipă de tăcere.

— Însă știi care ar fi cea mai nefericită soartă, chiar mai rea decât asta, și totuși cea mai probabilă?

— Ce poate fi mai rău decât atât?

— S-a resemnat. A rămas la Moutier și a trăit cu trupul copilei ei sub vatră tot restul zilelor ce i-au rămas.

Isabelle îngenunchează la răscruce. Are trei opțiuni : poate să meargă înainte, poate să se întoarcă sau poate să rămână unde se află.

— *Ajută-mă, Maică Sfântă, se roagă ea. Ajută-mă să aleg.*

O lumină albastră o înconjoară, aducându-i o clipă alinarea.

Am ieșit brusc din apă, ghemuindu-mă pe piatra lungă și netedă de pe albia râului, iar sânii mei și-au recăpătat rotunjimea. Copilul se trezise și începuse să scâncească după lapte ca un piscoi. Elisabeth l-a ridicat de pe păturica lui de pe mal și i-a dus gura la sân.

— Jean-Paul l-a citit ? m-a întrebat ea, mângâind manuscrisul.

— Nu încă. O să-l citească în weekend. Părerea lui îmi dă cele mai mari emoții.

— De ce ?

— Pentru mine e cea mai importantă. El are opinii ferme în legătură cu istoria. O să-mi critice foarte vehement modul de abordare.

Elisabeth a ridicat din umeri.

— Ei și ? La urma urmei, e istoria *ta*. Istoria *noastră*.

— Da.

— Și ce-i cu pictorul despre care-mi povesteai ? Nicolas Tournier.

— Adică peștele fals.

— Ce ?

— Nimic. Are și el un loc, indiferent de ce crede Jean-Paul.

Jacob ajunge la răscruce și-și găsește mama în genunchi, scăldată în albastru. Ea nu-l vede. El o privește o clipă și albastrul se răsfrânge în ochii lui. Apoi se uită în jur și o apucă pe drumul care duce spre apus.

Notă istorică

Reforma protestantă din secolul al şaisprezecelea a început cu Martin Luther, în Germania. Unul dintre colaboratorii lui, Jean Calvin, s-a mutat la Geneva, unde îi învăţa pe predicatori credinţele sale, bazate pe o viaţă trăită în cucernicie şi disciplină, cât şi pe relaţia directă cu Dumnezeu, fără nevoia de a avea un preot ca intermediar. Aceşti predicatori au împânzit Franţa, răspândind „Adevărul”, numele sub care erau cunoscute învăţăturile calviniste. Ei au convertit în scurt timp mulţi locuitori ai oraşelor, precum şi membri ai nobilimii franceze.

A durat mai mult până au penetrat în regiuni rurale îndepărtate, ca Cévennes, de pildă, o zonă muntoasă din sudul Franţei. Însă odată predicatorii ajunşi acolo, mulţi ţărani s-au convertit la Adevăr şi au început să se roage în secret, în grajduri şi în pădure, până când au reuşit să-i alunge pe preoţii catolici locali şi să ocupe bisericele. În 1560 şi 1561 au fost cucerite bisericile catolice din câteva sate cevenote, iar hughenoţii (denumire sub care s-au făcut cunoscuţi protestanţii francezi) au ajuns să domine în Cévennes.

În 1572, mii de hughenoţi care se adunaseră la o nuntă regală au fost măcelăriţi. Acest masacru din Noaptea Sfântului Bartolomeu a

marcat începutul unor valuri de persecuții care s-au întins în toată Franța, silindu-i pe mulți hughenoți să emigreze. Pacea a fost oarecum restabilită prin Edictul de la Nantes, care apăra drepturile protestanților, însă în 1685, după ce Ludovic al XIV-lea a revocat edictul, s-au iscat noi tulburări, care i-au determinat pe hughenoți să se risipească prin Europa. La începutul secolului al optsprezecelea, grupuri de hughenoți din Cévennes s-au răsculat împotriva guvernului francez, mișcarea fiind cunoscută sub numele de „revolta camisarzilor“, care însă a eșuat, așa încât rebelii au fost iarăși nevoiți să-și practice cultul în clandestinitate.

Mulțumiri

Aș dori să le mulțumesc pentru ajutor următoarelor persoane (în ordine alfabetică, acest mare egalizator): Juliette Dickstein, Jonathan Drori, Susan Elderkin, Jonny Geller, James Greene, Kate Jones, vărul meu, Jean Kleiber, care mi-a vorbit pentru prima dată despre fermele fără horn și despre alte lucruri specifice elvețienilor, Lesley Levene, Madame Christine Martinez din Florac, care, fără să știe, mi-a oferit un curs rapid despre viața rurală franceză, și Vicky Singer.

Foarte folositoare mi-au fost *Montaillou* și *The Peasants of Languedoc* de Emmanuel Le Roy Ladurie, *The Return of Martin Guerre* și *Society and Culture in Early Modern France* de Natalie Zemon Davis, *Protestants du Midi, 1559-1598* de Janine Garrisson și *Moutier à travers les âges* de Ph. Pierrehumbert.

Majoritatea locurilor pomenite în carte pot fi reale, însă nici unul dintre personaje nu există în realitate.

Cuprins

1. Fecioara	9
2. Visul	35
3. Fuga	86
4. Căutarea	116
5. Secretele.....	163
6. Biblia	185
7. Rochia	230
8. Ferma	255
9. Hornul	300
10. Întoarcerea	326
Epilog	367
Notă istorică	371
Mulțumiri	373